

ГЕОРГИ Г. ГЕОРГИЕВ

ПОЛОВИНАТА ИСТИНА

Георги Г. Георгиев (поручик Варенов)
във филма "Крадецът на праскови",
реж. Вело Радев.
Сн. Жени Радева

Георги Г. Георгиев

ПОЛОВИНАТА ИСТИНА

СПОНСОР НА КНИГАТА – ГЕОРГИ ГЕОРГИЕВ-ГОГО

© Георги Г. Георгиев, автор, 2009
© ИК Проф. Петко Венедиков, издател

ISBN 978-954-9870-39-8

Георги Г. Георгиев

ПОЛОВИНАТА ИСТИНА

ПЕТКО ВЕНЕДИКОВ

София, 2009

СЪДЪРЖАНИЕ

За Жоро от Кева 5

Анкета с Георги Г. Георгиев 19

„Половината истина” от Георги Г. Георгиев 39

Живот в снимки 265

ЗА ЖОРО ОТ КЕВА

Когато Жоро ме запозна с родителите си, свекърва ми си свали от шията големия златен кръст и го сложи на врата ми – беше полупарализирана, аз имах дълги до кръста прави руси коси и Жоро ѝ помогна. Вечерта направихме парти, за да ме представи и запознае с приятелите си. Някои от тях като Илка Зафирова, Анани Явашев, Иван Андонов, Северина Тенева, Николай Бинев, Ани Бакалова вече обичах от киното и бях купувала техни снимки от павилиона пред старата поща в Михайловград (сега Монтана). Малката суматоха и напрежение идваше от Илка. В онзи период приятелството между тях беше върховно и Жоро се вълнуваше дали тя ще ме хареса – сякаш Илчето ще ми бъде свекърва. Партито мина като на сън. Жоро беше доволен.

Есента на 1971 г. синът ни Георги Георгиев-Гого се роди в болницата „Тина Киркова“. Показах бебето от четвъртия етаж на Жоро и Илчето, а те викат: „Знаем, знаем, че вече си родила, долу на таблото срещу името ти пише „мъжко“. Актьорът от пернишкия театър Веско Борисов ни докара от родилното вкъщи с легендарното си трабантче. Докато сме били с бебето в болницата, пелените и одеялцата бяха вече изпрани, изгладени и подредени от актрисите Леда (Тасева) и Моцата (Мария Карел), помагала и Мура (Мария Никоевска).

Вече сме родители. Семейство с дете. При това – момче. Трябва да сме свръхотговорни. Вечерта с Жоро пускаме на най-силното нафтовата печка, защото на бебето трябва да е топло, началото на ноември е. А то започва страшен рев. Час-два бебето се дере, с Жоро също се разреваваме, защото... става нещо с бебето. Тичаме в малката къщичка, където живеят майчето (свекърва ми) и татко Георги (свекъра ми), пищим в един глас: „Татко, идвай веднага, бебето е зле!“. Този едър и спокоен човек

взима светкавично стъпалата и задъхано спира при Гого. Изважда ръчичките му над одеялото, сваля шапчицата му, разголва шийката му, отваря прозореца, намалява печката и... бебето спира да плаче.

Кръстихме Гого преди да навърши една година в църквата „Свети Георги“, където са се женили родителите на Жоро и където самият той е кръстен. Тук кръстихме и нашите внуци. Кумата на сватбата ни е актрисата от Велико Търново Елена Стефанова. Тя стана кръстница и на Гого. Така започна.

Всички, които ни познават, знаят, че Жоро ме оформи като личност, а аз се поддавах, защото му вярвах и харесвах посоката, пътя, по който вече бях направила няколко стъпки. Моят „чеиз“ бяха богата фонотека – комплект от големи грамофонни плочи с цели опери (обичахме Анна Моффо и Мария Калас), със симфонии, изпълнени от различни оркестри и диригенти (опитвахме се да правим сравневния), с малки танцувални плочи на Лили Иванова, Том Джоунс, както и изрезки с мои стихове, публикувани в „Студенска трибуна“, „Пулс“, „Литературен фронт“, „Народна младеж“, „Пламък“. Беше впечатлен и насърчи литературните ми интереси в поезията, а по-късно в театралната журналистика и драматургията. Много ме е критикувал, късал ми е листове, но аз отново ги преписвах на пишещата машина (той е зодия рак, а аз – лъв), защото интуитивно усещах, че дори да е прав (а беше често прав), трябва да знае, че държа на свободата на словото си.

Растях до него. После дойдоха времена, в които взаимните ни влияния се изравняваха или променяха. Но до последно – когато Жоро ми кажеше „да“ за нещо, и цял свят да казва за същото „не“, аз вярвах, че е „да“.

Преживяхме много. Заедно погребахме и неговите родители, и моите в Монтана; изпратихме скъпи приятели и обичани хора. Жоро напоследък често казваше: „Горките Гого и Деси (снаха ни), каква болка ги чака, защото и ние с теб, и нейните родители, сме още живи.“

Преживяхме и безброй, безброй празници и щастливи времена. На събиранията у нас много танцувахме – живеехме в къща с двор и можехме да вдигаме шум. И все пак чудесата, истинските чудеса в нашия живот бяха три: раждането на сина ни Гого (Георги), раждането на първия ни внук Криси (Кристиян) и раждането на втория ни внук Джери (Георги).

Съдбата беше щедра към нас и ни срещна с много на брой и изключително качествени хора, приятели. Радвахме се на взаимна обич, харесване, подкрепа, милост, опрощение. Жоро много държеше на приятелите. Взе много от тях, но и щедро даде. Обожаваше общуването с тях. На партита те с Илка бяха център на вниманието, душата на компанията – интелигентни, умни, находчиви, безапелационни, груби, нежни, агресивни, хапливи, иронични, радикални, отблъскващи, мили, но винаги... магнетични. Илчето хубаво разказва вицове, а Жоро от предварителен смях ги съсипваше. Но Жоро я засенчваше с един свой номер – негов патент: на събирания даваше думата за приветствия и мнения по темата на вечерта на всички ни. Тази негова „манипулация“ доста освежаваше компаниите. Но с годините това започна да влудява Илчето, която отказваше да му се подчини. Той демонстративно ѝ даваше думата, тя зверски се съпротивяваше, а ние,другите, се заливахме от смях. Правеха невъобразимо шоу, спектакъл. До последно Жоро виртуозно владееше хората около себе си със забележителния си хумор и ирония, с интелектуалната си рефлективност – на секундата, със завидна лекота поднасяше своите остроумия.

Жоро си говореше на „вие“ с двама много близки свои приятели – Николай Поляков и Лора Кремен. Не правеха грешка. Беше весело човек да ги слуша отстрани.

С Жоро в първите десетилетия имахме доста динамични отношения, нито миг покой. Бяхме амбициозни, правехме кариери, държахме да имаме семейство – всичко това не става без нерви и скандали, а тези на тема „пари“, са ни съпътствали непрекъснато. Напоследък му се карах, че харчи много за вест-

ници, молех го вместо тях да купува книги, но той държеше на своето. Карали сме се, когато ми е купувал скъп парфюм – скъп в смисъл 50 лева, защото с тях можем да си платим месечната сметка за телефона, например. Той държеше да имам хубави дрехи, а към своята външност беше абсолютно небрежен. Казваше: „Аз може да съм облечен като клошар, важното е ти до мене да си елегентна“.

И двамата обичахме традициите, имахме добри примери от семействата, в които сме израснали, и философията ни беше: „Семейство, в което всичко е позволено, не е никакво семейство“.

Жоро беше ревнив в стил „ти защо го погледна, а той защо така те погледна“. Измисляше си, фантазираше си. Обясняваше тая своя ревност с някоя и друга връзка, която е имал с чужди съпруги, които са правели мъжете си жалки и изпитваше панически ужас да не се случи същото и с него. Трябваше да минат години, за да се успокои и отпусне. Спомням се, че след един грандиозен скандал, продължил неспирно денонощия (детето ни бе с дядо си на виличката ни до двореца „Врана“), аз изкрещявам: „Не мога повече, отивам си при майка и татко“, той още по-силно изкрещява: „Върви и повече не се връщай“. И аз хващам влака за Михайловград. Там, след като часове разпалено доказвах колко съм невинна, накрая татко вика „ще се оправите“, а майка ми: „Ти защо така си погледнала оня артист, та си ядосала Гошо!“ (Родителите ми, брат ми и племенниците ми много го обичаха.) Минава ден, втори, трети – никой не ме търси. Отивам на кино. Прожекцията тече. Изведнъж се чува гласът на разпоредителката: „Кева Апостолова да излезе във фоайето, Кева Апостолова да излезе във фоайето“. Аз ставам, целият салон гледа, излизам и виждам: в средата на огромното фоайе – Жоро жълт-зелен, отслабнал, дрехите му с два номера по-големи увиснали край него... И аз не изглеждам по-различно – станала съм само нос и бретон. Спускаме се един към друг, прегръщаме се.

Модните имена в младостта на Жоро са Сартр и Камю. Той обичаше Камю, обожаваше Сартр, четеше Юнг с подчертавания. Но над тях слагаше Достоевски. (Анани Явашев наричаше Жоро „Достоевски“). Смяташе Ботев и Левски за най– важни фигури в историята на нова България. Признаваше съвършенството на Леонардо да Винчи и Микеланджело, приемаше класическия рисунък. Ценеше Бах и Бетовен. Внуших му обич специално към Концерт за цигулка и оркестър в ми минор Менделсон Бартолди – от него „изтеглихме“ сигнала ни, който сега е сигнал на Гого и Деси. Обожаваше италианците Фелини и Антониони и техните съпруги – актрисите Джулиета Масина и Моника Вити, българите Вили Цанков и Леон Даниел, зарази и мен с това обожание, и ги смятахме за „нашите режисьори“. Някога много ходехме на хубави концерти. Запомнихме преживяванията си в зала „България“ на концерт на Давид Ойстрах. Имахме добра библиотека – книги и в двете ни къщи на ул. „Отец Паисий“ № 65. Когато се преместихме, не взехме нито грамофонните плочи, нито книгите – времената вече бяха други, излязоха нови преводи, нови музикални носители. Заведохме две момчета с дълги коси, които имат щанд за книги точно срещу входа на Театър „Възраждане“ на пл. „Славейков“, отворихме им вратите и им казахме да взимат, които книги искат, подаряваме им ги. Два-три дни са идвали и пълнили багажника на колата. И до днес виждам наши книги на щанда им.

Никога не сме имали кола, но непрекъснато ползвахме такси. Не знам колко коли щяхме да купим с тия пари, които давахме. Дори из малкото през 70-те години на миналия век градче Михайловград летяхме с таксита насам-натам за почуда на родителите ми, на комшиите, а и на самите таксиметраджии. Само чехкинята, която живее точно срещу нас, проследяваше, облегната на пътната си врата, с одобрение и разбиране нашата активност. Жоро си имаше приказка с нея, нали е европейка!

С Жоро се примирихме с болезнения извод, че вече не ни се четеше художествена литература, не ни се проследяваха дори

божествените сюжети на Умберто Еко, Борхес, Павич, последно се мъчихме с Кундера. Нахвърлихме се на новоизлязлата документална и политическа литература – Чърчил, Тачър, Кисинджър, Горбачов... , а Жоро се встрасти и във вестниците.

Освен, че четяхме едни и същи книги, хранехме се с една и съща храна, с Жоро се сдобихме с една и съща болест – и аз започнах да имам белодробни проблеми. Обясняваме си го с цигарите му – той активен пушач, а аз пасивен. Жоро пушеше страстно и красиво: с тънките си дълги пръсти изважда цигарата, слага я с премрежени очи в устата, вади кибрита, драсва една клечка, втора, запалва, дърпа, отваря сините си очи... (Жоро беше много красив с черната си брадичка и не му позволявах да я бръсне, но като побеля – следях да е избръснат). През март миналата година ме взеха във Военната болница с пневмония. На третия ден приеха и Жоро в моето отделение – пулмологията. Лежахме през една стая, хранехме се заедно в столовата. Като ни гледаха двамата, персоналът се чудеше да се смее ли, да плаче ли. Бяхме толкова болни, а Жоро намираше сили с шеги да обсъжда жалната ситуацията, в която сме изпаднали. Молех го: „Спри, че кашлям повече, като се смея!“. Лекуваха ни обичаната от нас д-р Нели Николова, с която преди години ни запозна Мария Данаилова, и доц. Костов. Бяха загрижени и с повишено внимание към нас.

Във времената на забрани и контрол от страна на вездесъщата тогава комунистическа партия Жоро прояви сензационно за ония времена нестандартно поведение, като събра подписи от значими творчески личности за удостояването на Леа Иванова със звание „заслужил артист“. Дотогава такова нещо никога не се бе случвало. Предложенията за звания идваха само и единствено от партиините и профсъюзни организации по места. Първият в списъка беше Георги Черкелов. Всички, които Жоро избра и покани, се подписаха. С придружително писмо Жоро занесе списъка на Тодор Живков. И зачакахме какво ще стане. Слава богу, не го извикаха никъде за „справка и доуточняване“.

Вечерта на 23 срещу 24 май (Деня на българската писменост и култура) традиционно се обявяваха новите носители на звания. Дойде 23 май. Леа и Еди не бяха на себе си от вълнение ще получи ли Леа официално държавно признание. Някъде към 17 часа от БТА (Българската телеграфна агениця) ни се обади нашият „агент“ Посьо (Апостол Саръиванов, работещ в БТА, брат на Йори Саръиванов) и поверително каза: „Вашият човек е в списъка““ и веднага затвори телефона. Звънnахме на Леа и Еди, казахме им, поканихме ги у нас и ги предупредихме никому ни дума. Не след дълго дойдоха Леа и Еди, който носеше пълна тенджера с топли ресторантски кюфтета и бутилки, а малко след тях и Вили Казасян със съпругата си Надежда Ранджева, дойдоха и други хора, холът почти се напълни. Чакаме 20 часът! От всички Леа най-видимо се притесняваше дали наистина ще получи званието, защото знаехме, че до последната секунда се правят промени. Натискът от партийни организации и отделни държавни партиици беше страховит. Пуснахме радиото (то е по-бързо от телевизиите) и в 20 часа между другите имена чухме ясно: „Леа Иванова – естрадна певица“. Леа и Еди се разплакаха от щастие, ние около тях също. След малко дойде и Посьо. Празнувахме.

Втората подобна инициатива на Жоро, но този път с по-предвидим край, беше предложението му като директор на Театър „Възраждане“ към президента на републиката за награждаването на Гинка Станчева и Емилия Радева (за съжаление Венчето Коканова вече не беше жива) с орден “Стара планина”. Беше тържествено и вълнуващо да гледаш как президентът на Република България се навежда и целува ръка на прочутите актриси.

1989 година. Началото на значими обществено-политически промени и в България. На нас с Жоро ни беше лесно и естествено да се включим в демократичните движения – и в неговото, и в моето семейство нямахме комунисти. И двамата бяхме безпартийни. Аз за малко да стана земеделка, Маргарита Дупаринова щеше да ми е поръчител, но слава богу започнаха про-

мените и се спрях, иначе сега нямаше да знам в кой земеделски съюз съм. В това отношение Жоро беше бетон. И свръхпартия да се беше появила, нямаше да ѝ членува. Тази му позиция идва, според негови разсъждения, от детския ужас, който е изживял. След девети септември 1944 година няколко пъти рано сутрин идвали двама-трима души, взимали свекъра ми, разхождали го с часове по улиците, питали го чел ли е Маркс и Енгелс, какви германци познава... Татко Георги беше икономист, навремето е работил в Министерството на търговията и е отговарял за цените на стоките. Имал е и магазин на „Пиротска“ и „Княз Борис I“. Магазинът се е казвал „Мечо-Дечо“ (свекърът ми беше едър, викали са му Мечо, а съдружникът му се е казвал Дечо) и в него се е продавало германско дамско бельо – аз доскорох имах от ония ефирни нощници и халати. После тайнствените мъже са го оставили на мира. Но смразяващите ранни позвънявания на вратата и бохчата с храна и малко дрехи, която свекърва ми е пъхала в ръцете на свекъра ми, когато са го извеждали „на разходка“, часовете очаквания дали ще се върне, или ще изчезне, както по онова време много са изчезвали, са насочили съзнанието на Жоро и отношението му към т. нар. „народна власт“. По-нататък животът е дооформил личностната му позиция.

Жоро участваше активно в „Движение на артистите за демокрация“ и в различни мирни инициативи за сваляне на тоталитарната власт: в митинги, някои от които самият той водеше, в шествия, живи вериги, гладни стачки, седящи стачки, мълчаливи бдения, бдения със свещи, събиране на подписи. Когато с лекота и спонтанно се оформи Града на истината, той беше избран за негов кмет. (В някаква ситуация беше казал на кмета Стефан Софиянски: „Аз бях по-добър кмет от вас!“) Освен актьорско майсторство във ВИТИЗ, Жоро имаше завършено семестриално юридическо образование в СУ и това в случая помагаше – той оглеждаше обстоятелствата, съобразяваше, предвиждаше, внасяше трезв разум в пъстрата картина от еуфория. Когато всички са най-омаяни от радост, той ставаше напрегнат и още

по-бдителен, защото знаеше, че властта само чака да сгрешат в нещо. Пишеха се петиции, изявления до медиите, протестни декларации. Градът издаваше свой вестник „Градът – площад „Демокрация“. Даваха се интервюта от радио-коли, правеха се призиви по мегафона, по транзистори се слушаха дебатите в Народното събрание. Жоро беше против това да се поощрява екстремизмът. Улицата беше нажежена от хора с противоположни философии и идеи за живот и той се боеше да не се стигне, недай си боже, до гражданска война. Държеше много на контактната група с различни народни представители. Непрекъснато преценяваше – страхуваше се вдъхновението да не се изроди в опасна агресия. Палатките на хората от „Гражданско неподчинение“ бяха извън пределите на Града, действаха самостоятелно. Жоро пледираше за настойчивост с въздържание при исканията да се изнесе от мавзолея мумията на Георги Димитров и тленните останки на Васил Коларов и другите тоталитарни величия, погребани в комплекса на мавзолея. От страниците на в. „Дума“ фанатизирани стари хора призоваваха да бъде нападнат Града на истината, да бъдат разпокъсани палатките и прогонени жителите му. Тези заплахи разбунваха Града и Жоро и неговите колеги трудно възспираха справедливо разгневените му жители. В ръководството на Града участваха театралите Йосиф Сърчаджиев, Николай Поляков, Бойко Богданов. Актрисата Ели Скорчева също беше активна. Спалните ни чували бяха до тези на роялистите Люлина и проф. Абрашев – бъдещ министър на културата. Боже, живяхме на площадчето пред президенството около фонтана, а отсреща сивите продълговати наблюдаващи камери, накацали по сградата на ЦК на БКП, бяха насочени точно към Града, непрекъснато се въртяха и записваха. Хората обаче заставаха в упор срещу тях и крещяха „Долу комунизмът“! В Града имаха палатки, украсени с карикатури и лозунги, спални чували или просто одеяла представители на художествената и техническа интелигенция: артисти, писатели, лекари, инженери, прависти, архитекти... Управата на Града откри телефон,

направи пресцентър, палаткова църква, в която се провеждаха литургии и се кръстиха деца, болница, кметство. Архитектите урбанизираха Града, преподредиха палатките в прави улици с имена, за да има ред. Главната улица се казваше авеню „Свобода“. Градът имаше собствена охрана и сирена, която вртяха при заплахи. Направихме и кръводаряване. За кратко Градът имаше и пиано. Чакаше се военна палатка-шапито за училище – в нея трябваше да учат децата на жителите на Града, тъй като есента наближаваше... Константин Тренчев често идваше с хората си и ни раздаваха сандвичи. Обикновени жени ни носеха баници, други – термоси с кафе... Заплахите обаче бяха перманентни: слухове за поставени бомби, слухове, че към Града са се насочили разгневени червени старци, които ще нападнат Града... Идваха и отрицателно настроени люде, които не одобряваха Града. Обикновено стояха извън ограждението (опънато вече), гледаха с учудено любопитство, плахо изразяваха несъглаесието си и все питаха как така не ни е страх. Веднъж в центъра на Града с едри крачки дойде бивш партизанин, вдигна високо стиснат юмрук като по плакатите, с бледи устни и разширени очи започна да предизвиква хората. Те го наобиколиха, скандалът набъбна и Жоро едва го изведе извън пределите на Града. Една привечер пък дойде възрастна жена, участвала някога в младежките групи на черните ангели, които убивали „в името на народа“. Хората настръхнаха срещу нея, тя се закани, че ще извади пистолет и дори го извади... И нея Жоро внимателно, но доста трудно, придружи по-далеч от Града. Вестниците „Демокрация“, „Век 21“ на Александър Йорданов и „Република“ на Кольо Севов отразяваха живота в Града на истината. Градът се превърна в нещо като важен пропуск, официален център, място с постоянна трибуна, където всички оформящи се тогава лидери минаваха през него, държаха речи. Издържиш ли изпита пред жителите на Града на истината, одобрят ли те идеите ти, можеш да продължиш и към другите трибуни на зараждащата се демокрация. Уникалният палатков град растеше и стигна до Народ-

ната банка. Появиха се и палатки на анархисти и други странни палатки, в които даже нямаше хора. Започнаха да шарят някакви типове, които не можеха да се легитимират или отказваха да направят това пред кметството на Града. На едно заседание Жоро би тревога: „Става опасно. Комунистите ще ни подхвърлят в пределите на Града някои труп, взет от морга и после нас ще държат отговорни. Да разтуряме Града, да го закриваме, той свърши своята мисия – освободи хората от страха. Аз лично се оттеглям – много странни палатки изникнаха и доста съмнителни типове вече се мотаят.“ Мненията бяха полярни. Най-яростен опонент на Жоро беше Бойко Богданов, който предлагаше да щурмуваме тунелите под мавзолея на Георги Димитров.

Прибрахме се. Разбира се, привечер излизахме до Града и установявахме, че все повече хора го напускат. Накрая там бродеха някакви. Жоро излезе прав. Не след много време стана запалването на партийния дом. Българският „Райхстаг“ пламна. Аз, Жоро и Юлия Гурковска-Джу (мореплавателката), както и хиляди други софиянци цяла нощ обикаляхме из площад „Демокрация“ – така наричахме тогава площад „Александър Първи Батенберг“ и се чудехме защо не се гаси пожарът, защо не идват пожарни. Някои хора говореха високо: „Комунистите си подпалиха важни документи, за да няма следи“. В тази нощ ходихме и до Пламен Станчев, който беше облякъл шинел/балтон, напоен с бензин. Миришеше страшно. Колегите му от Гражданско неподчинение го бяха обгърнали плътно с телата си, за да не дохвърчи искра от пожара и да го запали. Той стоеше предизвикателно на високото срещу партийния дом в градината на двореца, готов да изгори. И тримата го молехме да съблече опасната дреха. Неговият протест беше срещу червената петолъчка, забодена горе на партийния дом, която десетилетия беше символ на тоталитарната власт. Винаги, когато после минавахме от там по уличката „Малко Търново“ за към Младежкия театър, с Жоро се спирахме и си припомняхме Джу, пламъците, странното отсъствие на пожарни. За съжаление Жоро не си е водел дневник

за Града на истината – еуфорията беше толкова завладяваща, че не му е било до записки. Съжалявам за това. Той не наричаше периода от близо двадесет години след 1989-та „демокрация“, а „посткомунизъм“ и винаги коригираше събеседниците си. По онова време театралните салони бяха празни. Масово се отлагаха представления. На хората не им се гледаше художествен театър. Те участваха в живия театър, в сюжетите на държавните промени. Трудни промени. И до днес трудни.

Последният сблъсък с действителността, в която живеем, Жоро имаше във връзка с одобрен проект за филм за Леа Иванова със сценаристи Георги Данаилов и Радослав Спасов със заглавие „Момичето от площад „Славейков“, явно откраднато от заглавие на глава от книгата за Леа Иванова „Би трябвало да имам два живота“. Проектът точно с това заглавие „Момичето от площад „Славейков“ е одобрен от комисията към Министерството на културата. Жоро реши първо да поговори около проблема с Георги Данаилов, с когото са работили в „Сълза и смях“ и му се обади по телефона. Георги Данаилов се раздразни, мембраната затрещя, потече цинизъм. Дали беше толкова лют, защото дни преди това цяла България прочете името му „Георги Данаилов“ сред ченгетата доносници на Държавна сигурност – маша и оръжие на тоталитарната комунистическа система?

След като се консултира с капацитети на киното ни, Жоро написа писмо до Министерството на културата. Ето го:

„От пресата и културната общественост разбрах, че сценаристът Георги Данаилов и режисьорът Радослав Спасов за своя филмов проект със заглавие „Момичето от площад „Славейков“, който е одобрен от ИА – НФЦ, са използвали заглавие от глава на моята книга „Би трябвало да имам два живота (Леа Иванова)“ на Държавно издателство „Музика“, 1989 г., с/о Jusautor, София, 1989, Индекс 78/092.

Очевидно е плагиатството, респективно нарушаване на авторските права, за което моля за вашата компетентна и

спешна намеса – незабавно да спрете проекта за реализация на филма до уреждане за използване на авторските права.

Подозирам, че в сюжетната канава на сценария им са ползвани епизоди от книгата. Моля Вашето разпореждане да получа екземпляр от сценария, който внимателно да прочета в домашни условия, поради здравословни причини. Проф. Александър Грозев не възразява да ми го предостави".

С уважение Георги Г. Георгиев,
25.08. 2008 г.

Отговорът не закъсня (02. 09. 2008 г.), а в него накрая отпращат Жоро да търси правата си в съда.

Най-странното в случая е следното: Георги Данаилов и Радослав Спасов едва ли не за броени часове изтеглили екземплярите на сценария си – внимание! – от всички членове на комисията, одобрила проекта! Последният от тях сподели: „Снощи изненадващо си поискаха сценария обратно, казаха, че нямали екземпляри, дадох им го, много ме учудиха тия хора..."

В последните години продадохме софийски недвижими имоти и с Жоро си купихме апартамент срещу Сатиричния театър, а семейството на сина ни в кв. „Стрелбище". На партерен етаж (болестта му ставаше все по-обсебваща и той започна да има обезпокоителни проблеми със стълбища и разстояния), с фантастична вътрешна градина с двадесет дървета, която той много обичаше. Като се прибера от работа, ако го няма вкъщи веднага поглеждам през прозореца и го виждах там: седнал на пейка с купища вестници или с приятелите-актьори Стефан Германов, Добри Добрев, Цура (Цветана Цветкова), Корнелия Петкова. Жоро държеше да сме близо до театрите, до съсловието. Неговият маршрут се стесни и започна да пие кафето и аперитива си (обичаше водка „Флирт" – лекарите го поощряваха, било съдоразширяващо) в Сатирата, в „КЕВА" на НАТФИЗ, в двора на музея на Иван Вазов, в ресторант „Хепи", а на семейни праз-

ници ходехме в писателския ресторант „Парнас“ на ул. „Шести септември“. Много хора канеше или сами минаваха у нас. Канеше най-малко по трима на ден, като ги разпределяше по часове, да се редуват, за да бъде непрекъснато с някого. Четеше им откъси от бъдещата си книга, анализираше театралните конформисти – намираше оправдание за бездарните, а към конформизма на талантливите беше безпощаден. Когато нямаше визита, излизаше на „Раковска“ и все ще срещне някои артист, режисьор, с когото да си поприказват. Жоро изпитваше ужас от физическата самота.

Въпреки че не оставаше сам, през последните три години след пенсионирането си Жоро се чувстваше самотен, ненужен, слаб, излишен, незащитен, обезсмислен. Всеки ден, всеки ден, всеки ден очакваше звук, крачка, жест, знак от едни млади хора, на които беше подал решително ръка и се беше намесил красиво в съдбите им. Очакваше и признаци на живот от лица, които доскоро търсеха присъствието му, държаха на мнението му, тичаха в кабинета му или го канеха в своите, но и тях мъглата ги погълна, изяде ги. Животът бягаше от Жоро, но той не му се помоли.

Дали защото често си казвахме „обичам те“, решихме да съкратим израза на „О!“. Казвахме си „О!“ и си пишехме „О!“. „О!“ започнаха да си казват и Гого и Деси. Вечер последният телефонен разговор с Криси и Джери завършваме с нашето „О!“, а съвсем накрая с тяхното „О!“!

Тридесет и осем години заедно. Живяла съм повече с него, отколкото с родителите си.

Жоро стотици пъти ми е казвал: „Искам да умра преди теб!“. Сега се уча да живея без него. О!

АНКЕТА С ГЕОРГИ Г. ГЕОРГИЕВ

ЕДНА МОЯ АНКЕТА, ЗАМИСЛЕНА ДА СЪСТАВЛЯВА СТО ВЪПРОСА, ПРАВЕНА С ЖОРО ОТ 2005 ДО 2008 ГОДИНА. ТОЙ МНОГО ХАРЕСА ИДЕЯТА И ОТГОВАРЯШЕ ПИСМЕНО, КОГАТО БЕШЕ В ПОДХОДЯЩО НАСТРОЕНИЕ. КАКТО ЦЯЛАТА МУ КНИГА, ТАКА И АНКЕТАТА ОСТАНА НЕДОВЪРШЕНА. НЕ МУ ДОСТИГНА ВРЕМЕТО ЗА ОТГОВОР НА ОЩЕ ПЕТДЕСЕТ И ОСЕМ ВЪПРОСА.

1. Любим цвят?

– С предпочитание се отнасям към синия цвят в неговите нюанси от много светло, тъмно синьо до стоманено сивия. Очите ми са сини. Винаги съм имал поне две сини ризи. А в последните седемнадесет години и политическите ми убеждения се украсяваха в синьо. Отнасям се с уважение към черния и белия цвят, превърнали се в класика. Те винаги носят сигурност за елегантност. Не са подвластни на модната конюнктура. И към още един цвят цял живот проявявам интерес и особено внимание – светло бежовия и този с оттенък на кафе, без да е кафяво. Даже интериорът на дома ми е превзет именно от него. Той носи дискретност, строгост, спокойствие, мекота. И недоизказаност, която пленява.

2. *Любимо цвете?*

– Интересът към цветята онаследих от майка ми. Тя се грижеше съдбовно за градината в двора на дома ни. Подрязваше, разкопаваше, поливаше с кофи и с маркуч десетките видове

цветя – калдъръмчета, рози, зюмбюли, невенчета, люляци, хортензии... Първата хортензия в махалата (ул.„Отец Паисии“ между „Пиротска“(„Жданов“) и „Цар Симеон) се появи в нашия двор. От една саксия тя засади половината градина в розови и сини цветове, които се превърнаха в цветни храсти. Раздаваше в ранна пролет коренчета на съседките. И така всички дворове избуяха в хортензии. Хортензии на майка ми има и в бащиния дом на Кева в Монтана.

3. Любимо дърво?

– И с любимото дърво за първи път съм се срещнал в двора на улица „Отец Паисий“. Стогодишна огромна черница и смокинови дървета са първата ми среща с част от живата, но мълчалива и красива природа. Никой не отгатна как и защо на това място в центъра на София, отдалечено с хиляди километри от морето, властваха смокините с огромните си и вкусни плодове. Както и никой не разбра защо живеещата в съседния двор възненавиждаше и черницата, и лозата, и смокините. Най-загадъчното и мистериозно е, че детството и младостта ѝ бяха преминали под сянката на тези дървета. Тя беше запомнила сянката, а беше забравила слънцето, което надничаше из под листата.

4. Любимо животно?

– Котките. Цял живот мйка ми отглеждаше котки. Името на първата помня, беше едър котарак Иванчо. Каруца го премаза. Беше голям рев вкъщи за него. След нея ги пое Кева и ги направи в екип от девет на брой, по едно време станаха единадесет – гледани, глезени, хранени и галени от нея. Хранеше ги с разнообразна и питателна храна. Последните кюфтета или кренвирши предлагаше на мяукащите същества. Всяко коте имаше име: Мина, Бойко, Коженатa якичка, Бейби, Индира, Рачко, Хенрих, Мацунчо... Те знаеха имената си и когато тя ги извикваше,

съответно повиканото с два скока се оказваше в скута ѝ. Преди години напуснахме стария си дом на „Паисий“. Кева всеки ден или през ден в зима, дъжд, пек отиваше да ги храни, да им дава вода. Едно по едно си отидоха от този свят по различни причини. Но защо ми се струва, че основната е, че останаха без Кева, без отворената врата на нашия дом. Кева сякаш онаследи традицията в нашия дом да има котки. Но надмина всички рекорди.

Баща ми в далечните години беше забелязал, че като се появи ново коте на стълбището, получавам творчески ангажимент.

5. *Любим вкус?*

– На нещо сладко – захар, мед. На кисело – оцет в салата, в супа. За скилидки чесън умирам. Да не видя, да не вкуся люта чушка. От дете съм се наплашил.

6. *Любимо ястие*?

– Ето тук може да стане война за моя избор между пържени кюфтета, видове пържени яйца – на очи, бъркани, по панагюрски, на домашна баница (правена от майка ми и леля Надка Якова – сестра на баща ми, с разточени кори, или твоята баница с готови). Абе, баница да е! Много рядко не съм ги харесвал. Ям кисело мляко, сирене, кашкавал. И винаги съм обичал яхниите, които майка ми правеше – различни по вкус с месо или постни и зеленчуковите супи на Кева. Никога не съм обичал бамя. Косъмчетата по нея са като мустаци на жена.

7. Любим десерт?

– Домашните курабийки на майка ми, на съседката кака Миче и леля Райна, които особено след смъртта на майка, ми поднасяха у дома. Луд съм по крем карамел, торта (може и да не

е домашната вкусотия на Мура), сладолед – ванилия и шоколадов. От плодовете се занимавам умерено с бананите. Понякога със сочната и сладка кюстендилска ябълка – наследствена обич от родния град на баща ми и детските ми лета там.

8. Добре ли те храня? Женени сме вече десетки години. После ще те питам защо се ожени за мен.

– Научи се да готвиш, да ни храниш добре, даже много добре – разнообразно, вкусно, неочаквано. Стотиците гости, които преминаха в дома ни, бяха задоволявани от качеството и количеството на храната. Ти съвсем сама, без ничия помощ, можеше да посрещнеш, да сервираш и да изхраниш над 30 души. Аз ти помагах в аранжирането на приборите. Знаеше малко, а се научи много. Горделивка си – никога не извади лист да записваш рецепти, а ги запомняше и когато ги правеше, непременно ги доокрасяваше с твоята фантазия и идеи. Ти измисли червеното цвекло и карфиола още в ония години. Но най-много съм бил потресен, когато в дни на празния хладилник някой неканен гост позвъни на вратата, случайно минавал покрай нас и съвсем за кратко. След кратък престой в кухнята Кева вече сервираше в прекрасните ни чинии и чинийки (внаги сме имали такива) най-неочаквани лакомства – парченца саламче, кисела краставичка, сиренце, кашкавалче, препечен хляб, масло, чубрица и ето ти масата.

Ожених се за теб, защото беше хубава, защото долових, че ме харесваш и защото усетих шепота на съдбата.

9. Любима минерална вода?

– Всичките, които ги продават – Хисарска, Горна Баня, Девин... Но най ми е вкусна тази от изворите около Централната баня, защото сами сме си я наливали. Цял живот живеем в близост до тия минерални извори.

10. Любимо безалкохолно?

– Като дете обожавах боза и жълтата лимонада. В по-късните години се встрастих в айряна. Кока колата, пепси колата, швепсовете не са ме омагьосвали.

11. Любим алкохол?

– Този, който пия в момента – водка „Флирт“. В младежките години – коняк „Плиска“, след него червено вино, после бяло, после гроздовата ракия... Никога не вкусих мента. Да не пропуснем цигарите. Пуших страстно от деветнадесетгодишен. Любими ми бяха тези, към които в момента се бях пристрастил. Започнах с „Арда“ (кариочки) – пушех само тях години наред, после преминах на „Родопи“, на „Слънце“, „Стюардеса“, „БТ“ и финализирах този маратон с „Виктори“, след като вече не можех да дишам. Получих емфизем.

Една вечер бяхме поканени с Ани Бакалова и Кева (тя не беше в София) на вечеря у хореографката Маргарита Градечлиева и съпруга ѝ. Уютният им дом, отрупаната с вкусотии маса... Приятелският разговор за културния живот в София се прекъсна от асматична криза, която изневиделица ме връхлетя. Не издържах топлия въздух на парното. Секна въздухът ми. Вече осем години не пуша.

12. Любимо небесно тяло?

– Страхувам се не само от небесните тела, а и от върховете, скалите, моретата и реките. Всичките те ми се струват минирани полета – могат да избухнат и да погълнат всичко. А извън катастрофическите ми видения обичам слънцето, което ни дарява със светлина и топлина; звездите, които имат имена; пълнолунието, което омагьосва безсънните ми нощи. Всички те ме респектират. Понякога не ги обичам, защото ми доказват колко

дребен и жалък съм в стремежа си да се докажа.

Но кога ще угасне слнцето, кога ще изчезне луната или кога ще се сблъскат звездите, никой не знае. И ще настъпи нощ.

13. Любим континет?

– Европа! Обичам това, което познавам – Париж, Виена, Венеция, Прага, Мюнхен, София, Кюстендил, Видин (родният град на майка ми), Монтана... Присъствието ми в Дамаск и Истанбул не са основание да обичам Азия. Не видях Африка, Америка...

14. Водата, огънят, земята, въздухът – кое по-обичаш?

– Много труден въпрос, Кева. Даже зловещ. Най-много търся въздуха, заради емфизема, който го иска всеки миг. Земята ценя, защото държи мен, близките ми, хората изправени. Опора е на домовете ни. Водата е храна на живата и „мъртвата“ природа. Капката вода е живот. Огънят е любов, топлина, секс, топъл чай, яйца на очи. Без топливо няма индустрия. Цивилизацията умира. Хляб и сол. Трябва да пренареждаме въпросите ти, за да ги сложим в световния порядък – раждане, любов, смърт, вечност...

15. Жив ли е камъкът? Любим камък?

– Да! Да! Да! Жив и любим е всеки камък и скала. Мълчаливо носят своята биография. Изговарят я чрез нашето въображение и фантазия. Любимите камъни в нашия дом са тези, които Гого и Деси, Кева, аз или нашите приятели са донесли като подарък от брегoвете на своите пътешествия – Гърция, Виена, Венеция, Истанбул, Сирия, Ирак, Тунис... От изворите, реките, моретата и океаните на света те проговарят, макар затворени като експонати във витрините на нашата домашна експозиция.

Аз чувам диханието им и понякога разговарям с тях. С поглед. Когато ме преуморят от енигматични двусмислия, ги слагам под струите на водата и с внимание ги хигиенизирам. Подсушавам. Подреждам И след много кратко време отново чувам техните гласове. Защото те не обичат забравата, не обичат самотата и прахта.

16. Жива ли е водата?

– Да! Тя е жива материя. Говори, шуми, бучи, приласкава те веднъж, друг път те отблъсква. Тайфуни заливат градове и хора, ручеи милват ръцете ни, извори утоляват жаждата ни. Водата има праисторическа памет – може да бъде добра, но и злопаметна. Натежала е от милиардите години по създаване на света и неговото развитие. Трябва да се научим да чуваме и разбираме безмълвния шепот на водата.

17. Има ли Бог?

– Вече 67 години се лутам в отговора му. Ту се срещам, ту се разминавам с него. Повярвах, че го има, когато усетих ласките и топлината на майка ми Надя, има го в ласкавите ѝ думи „Гошко, обичам те!“, в добрината на баща ми Георги, който със своята благост не беше ли самият Бог? Има го, когато в света Кева роди нашия син Георги (Гого), когато се родиха внуците ми Кристиян и Георги (Джери)... Много приятели и случки ме докосваха до неговото присъствие.

Но когато вървях след два ковчега – на Митето и на Вили (негова майка и наши съседи), аз не исках да повярвам, че това е божествен акт. Самолетната катастрофа – те се връщаха от Германия, където на малкия беше сложена протеза на крака, който трамвая му отряза месеци преди това. Какво ти направиха тези души, Боже, че ги наказа толкова непоправимо? Защо наказа семейството им, близките, приятелите? Ти ще ми отговориш

ли някога? Ще ми обясниш ли като на човек твоите божествени послания?

Има ли Бог? Да! Бог е съхранен в прегръдките на моето детство – игрите, приятелчетата Митко, Сашо, Чавдар, Стоил, Ники, училището, съседите, улиците на моето детство „Цветна градина“(там съм роден), „Мадара“, „Отец Паисий“. Бог за мен съществуваше, докато усещах любовта към мен. Когато омразата, предателството, ласкателството дойдоха, Бог си отиде от мен.

Сред многото богове на Европа, Азия, Африка, на света изобщо, не избрах нито един. Само Исус Христос възпламеняваше въображението ми. Приятно ми е да чета за него, да го виждам в картините на големите художници в изложбените зали на света. Мисля за Христос като за Хамлет.

18. Какво е Бог, а какво е Господ?

– Винаги съм си представял, че Господ е Бащата, а Бог е неговия смирен Син. Че Господ следи и напътства делата на Бог. Че Бог е сред нас, в дома ни, в службата, в помислите ни, в мечтите ни... А Господ достолепно отрежда: „Това да, това не!“... Този заговор между Баща и Син да се избиват войниците, да се взимат жертви по пътищата, в самолетните катастрофи, земетресенията, онкологично болните... , не ме привързва с обич към Бащата и Сина. Даже напротив – отдалечава ме космически.

19. Има ли Ангели? От плът ли са?

– Има! Те са в нашите сънща. Има ги изографисани в катедралите по целия свят, те са в приспивните приказки на нашите майки и баби. А истински Ангел е Майка Тереза, която се посвети на болните и бедните в целия свят, която в своя хоспис отдаде сърцето си, за да бъде полезна на хората. Ангели са всички

истински, безкористни благотворители по света, които раздават храна, вода, дрехи... Не са Ангели тези, които правят пищни коктейли, на които нашите политици, интелектуалци, миски, сексимволи и други подобни обилно се хранят и после отделят.

Ангелите са от плът. Не са ли Ангели пчелите, пеперудите, калинките... ?

20. Какво е църквата за теб? Сграда, в която свещениците ходят на работа? Илюзорно или истинско място за връзка с Бог?

– Християнството е начин на живот. За мен църквата е място за почит на законите и каноните ѝ. Най-малкото е, ако не ги знам или не ги почитам, да наведа главата си смирено, да се прекръстя, да запаля свещ. Църквата не е била истинско място за моето усамотение. За съжаление аз не съм в единение с Бог. Винаги мой изповедник е бил добрият приятел.

21. В древността е имало много богове – богове за всичко. Нашата християнска религия е монотеистична – вярваме в единния Бог Исус Христос. Лично на мен са ми много интересни и Мохамед, Буда... Изкушават и многобройните религиозни учения, движения, служения – стари и по-нови. Твоята изповед?

– Странично място в моите мисли е заемал Бог Исус Христос, изобщо религията. Интересът ми към морално-етичните, естетически и тям подобни философски проблеми оставаха за утре, за после, за по-нататък, както и размислите ми за християнската религия, към която прнадлежа. Повече съм се възхищавал от църквата като архитектурен паметник, поразен съм от интериора на десетките храмове, които съм видял у нас и чужбина.

Усещането за святост, за различност във вътрешната си нагласа получавам при посещение на манастирите. Жадувам да ги

видя всичките близо триста в България. Манастирският двор, скърцащото дървено стълбище, скромната църква, камбанарията, калдъръмът и саксиите с цветя изтръгват от мен сълзи. Чувствам, че се извисявам, не ми се говори с хората около мен, по-скоро си говоря сам – с Него ли? ... Не знам... Подобно усещане за другост изпитвам, когато съм на гроба на майка и татко. В главата ми витаят някакви мисли, спомени... През цялото време с мен, у мен е и някой друг, на когото казвам: „Господи! Бог да прости майка и татко, близките ми и приятелите, които си отидоха от живота. Запази паметта им!“ В такива мигове секунда се сливам с някакъв друг непознат свят – спокоен и тревожен едновременно, много тържествен и изключително личен.

Когато пламъкът на свещта угасне, потеглям по алеята благодарствено щастлив за секундната среща с Тях и Него. Калните алеи, обраслите с трева и шума гробове ме изтръгват от мигновеното опиянение и ме захвърлят в сивото и мрачно ежедневие на столичния град. Аз вече не съм източноправославен, а озверен гражданин.

23. От технологична и духовна гледна точка кой вид погребение смяташ за по-приемливо – християнското (в земята) или източното (кремация) ?

– Не искам да знам и да мисля. Нито духовността, нито технологичността на смъртта ме интересуват. Още ми е рано да мисля за тях. Първо трябва да се нарадвам на внуците си, да се приближа до християнската религия, да се срещна с Бога, защото досега се разминахме, и тогава ще мисля за аутопсия, кремация и прочие страхотилища.

24. Има ли задгробен (паралелен) живот? Къде се осъществява – тук на земята или на небето?

– Аз се плаша от този въпрос. Аз не зная отговора му. Нито

съм чул, нито съм чел задоволителен коментар на преживели онзи живот. А както казва Ницше: „Мълча, за да не плача“.

25. Какво е животът?

– Привилегия за богатите, нахранените и товар за бедните и болните. Най-доброто определение е на Калдерон – „Животът е сън“.

26. Какво е човекът? Освен биологична машина, чийто живот включва хранене, дишане и отделяне, какво е другото и кой/защо накрая ни го взема?

– Играчка – вълшебна, магическа, космическа. Самотна и нещастна. Прилича на истинските, които децата поемат със затаен дъх и в следващия миг захвърлят на земята и стъпкват с крак, смеейки се.

27. Обичаш ли се?

– Не се познавам почти никак. По-скоро се изненадвам от себе си. Полемизирам със себе си. Не одобрявам себе си. Но когато се изтръгне сълза от очите ми, искам да вярваш, че съм се скътал в тайнството на самообичането.

28. Кой си ти?

– Не си оставих време да се самонаблюдавам и изучавам. Аз съм динамичен човек. Всичко върша спонтанно. Единственото, което узнах за себе си още в ученическите си години, е, че съм нелъжлив, почтен и готов да помагам. И че съм сприхав, нервен, избухлив. Тази смесица едни оценяваха със знак минус, а други с хвалебствени думи: „Жоро е сложен човек, добър и справедлив“. На мен повече ми харесваше признанието и му се

доверих. Да, аз съм почтен. И нещо изключително, което узнах за себе си, е, че в период от живота си се бях предоверил на прости и коварни твари.

29. Защо си роден на Земята като човек, а не в тяло на животно или в тяло на растение?

– Този въпрос не се отнася към мен, а към природата майка. Благодарен съм ѝ, че ме уважи и положи върху Земята като най-висше създание – човек. Не мога да си представя да съм прасе и да ме колят за Коледа, да съм кюстендилска ябълка и да ме правят на компот или да съм люляково клонче, което изхвърлят от вазата изсъхнало.

30. Коя част от тялото си най-обичаш?

– Очите. Гледайки се в огледалото, с тях си говорихме мълчаливо и винаги си обещавахме победа. Обичах и едни други части от тялото си, които в младините ми вършеха доста работа.

31. Не мислиш ли, че Създателят на хората малко е прибързал и ни е пуснал в живота със способност да сме само земни. А ако освен крака имахме криле и криле?

– Създателят си знае работата. Ако освен крака имахме криле и криле, трудно щяхме да се срещнем в този живот. Нямаше да се гмуркам при водораслите или да летя из облаците, за да утеша гнева си. Щях да съм върху Земята. Но представяш ли си престъпния свят – мафията, убийци, педофили... Цялата съдебна система трябваше да броди из дъната на морета и океани, да се мотае в небесата, за да търси заподозрените.

32. Руди и Тоби кучета ли бяха?

– Те бяха две живи души, членове на нашето семейство. С тях споделяхме част от ежедневния си живот. Даже го съобразявахме с тях. Имаше десетки мигове, в които те щяха да проговорят от нежност, от любов, от признателност, от доволство и вярност. Преди да проговорят, умряха. Руди от гастроинтерит, въпреки инжекциите и лечението му, което проведе лекарят на цирка. А Тоби ял от напръскана с отрова трева против кърлежи... Тяхната смърт ни предизвика неистова болка. Много сълзи. И спомени, които ще вървят с няс. Изобщо „куче“ не е обидна дума!

33. Ако има прераждания, в следващия си живот какъв искаш да бъдеш: човек, животно (птица, риба) или камък?

– Ако има, в което дълбоко се съмнявам, искам да бъда човек. По време на прераждането ми задължително трябва да бъда със сегашното си семейство, майка ми и баща ми да са същите, да видя роднините си, приятелите си, съседите, с които се обичахме. Даже с някои от враговете си бих искал да се срещна. И в следващия си живот искам да я има ул. „Раковски“, пл. „Славейков“, ул. „Отец Паисий“.

34. За мен едно от шокиращите извращения на съвременната хранителна промишленост е разфасофката на пилетата. И сърчицата, и езичетата им вече продават отделно...

– Намирам разфасофката на пилето за откритие и постижение на кулинарното изкуство. Никога повече от сега не съм се наслаждавал на вкуса на отделните части на пилето. Не съм си предствял, че могат да ни предложат тази различност на вкуса. Нека да си спомним за най-плахите опити на нашите баби и майки да отделят бялото месо и с него да направят каша, подлучена с чесън. О, блаженство.

35. Възприемам сегашното нашествие на птичия грип (даже съм ти го казвала) като наказание върху човечеството от Бога на птиците. (Защо те да нямат Бог?). Ти как мислиш? И защо никой учен по света не чухме да говори, че трябва да се лекуват болните диви прелетни птици, които разнасят заразата, а не само да се избиват?

– Бог на птиците има. Не знам неговото име. Нашествието на птичия грип е призив да вдигнем очи към небето. Пророчески предчувствам, че едно дете с погалване на една птица ще вдъхне живот, здраве и многообразие в света на птиците, които украсяват Земята, както рибите морската шир. Едно дете ще ги нахрани от пълната си шепа и те отново ще се върнат към висините, далече от нашите търбуси. Бога на птиците ще се казва Дете!

36. Днес (04. 11. 2005 г.), когато ти давам поредния пакет въпроси, е поклонението в 12 часа в Народния театър пред тленните останки на Маргарита Дупаринова... Лично ти много ѝ помогна, и то в периода ѝ, когато я бяха забравили.

– Скръбен ден. Невъобразима загуба за тези, които я познаваха лично. Особено за сцената на българския театър, за Народния театър „Иван Вазов“, където преминаха нейните бляскави роли, и поколенията зрители, които я обожаваха. Не всички, разбра се. Да си неин приятел, беше привилегия. Винаги съм се отнасял с внимание към изключителната ѝ дарба. Тя не беше сравнима с никоя друга. Могъщо обсебваше сцената, покоряваше публиката. Тя беше творческа личност, която не се подвизаваше с име и престиж блгодарение на брака си с легендарния Апостол Карамитев. Станахме много близки с нея, когато в памет на Леда Тасева поставихме в Общинския театър „Възраждане“ „Харолд и Мод“ от Хийгинз. Възложих режисурата на Хачо Бояджиев (режисьор и на прочутата телевизионна версия преди

години). Дупаринова отново игра майката на Харолд, както и в тв-постановката.

37. Помисли върху съдбата на Пролет Бораджиева – актрисата от театъра в Монтана.

– Имам честта да я познавам, да съм играл с нея на сцената, да ѝ бъда приятел и най-важното да се е запечатала със собствено име в емоционалната ми памет. Различна. Умна. С характер. С изразителен талант. Много често познанството ми с нея беше повод да се замислям за съдбата на десетки изключителни творци извън столицата, т. нар. провинциални, извънстолични артисти. Най-отличаващото е мисленето ѝ. Широко скроена по природа, животът ѝ в провинцията е сложил отпечатък, рамкирал е личността ѝ. Но тя се справя безстрашно в битката между това, което е и което се иска от нея да бъде. Пролет Бораджиева с изкуството и личностното си присъствие си извоюва място в културната история на Монтана. До нея винаги е всеотдайният съпруг, проникновен актьор, партньор и приятел Христо Кузмов. Сега, с възрастта, почти не излиза от дома си, но преди години, когато сме се разхождали в Монтана, хората се обръщаха след нея и с обожание прошепваха: „Пролет! Пролет!“

38.*Ти по принцип си бил вечният бунтар срещу управата в театрите, респективно срещу директорите. Участвал си в групи срещу директори, говорил си открито срещу тях, критикувал си ги прямо и безмилостно, не си говорил зад гърба им. Често си ми казвал: „Каквото имам да казвам на някого, аз му го казвам директно, право в очите“. Ти имаш силно развито чувство за справедливост. Всеки, който те познава, ще потвърди това. Трябва да ти кажа, че доста хора си изненадал, включително и мен, когато се съгласи да станеш директор на Театър „Възраждане“, който е на софийска община. Ти си беше уважаван актьор в Нов драматичен театър „Сълза и смях“.*

Защо го направи?

– Искам да е вярно, че имам силно развито чувство за справедливост. То е природна даденост. Проблемите за доброто и злото, за съзнанието, за революциите, войните и т.н. остро са разкъсвали мислите и безсънните ми нощи. В търсене на отговор по „световните“ проблеми преди ВИТИЗ кандидатствах и влязох в Юридическия факултет на Софийския университет. Завърших право семестриално. ВИТИЗ ме открадна. И не съжалявам. С всеки изминат ден осъзнавах, че отговор на моите въпроси няма. Те са скрити от погледи и знанието ни горе, далече в космоса. Бунтарството ми е израз на стремежа ми към съвършенство и перфекционизъм, към усъвършенстване и даже себеусъвършенстване. Винаги е било мотивирано. Аз съм могъл да обясня и да защитя негодуването си. В изключително редки случаи съм защитавал собствените си интереси.

Над тридесет и пет години работя в театъра, киното, радиото, телевизията. Изиграх не малко и не лоши роли. Получих отличия, ласкави отзиви в пресата, популярност сред публиката. Озвучих името си. В един миг се усетих изчерпан и обезсмислен. И най-вече уморен. Не можех да участвам в съревнованието, не можех да прескоча летвата на големите асове Георги Черкелов, Иван Кондов, Ицко Финци, Наум Шопов... Аз съм себелюбив. Ако не съм пръв или поне между първите, значи съм излишен. Да! Това е най-точната дума – излишен. След като изиграх хитовата си роля на Ръкли в „Полет над кукувиче гнездо“ от Киси и Васерман, режисьор Красимир Спасов (благодарен съм му), започнах да „стягам багажа“. Накъде да тръгна беше въпросът. Освен да правя театър, да го гледам, да го критикувам, да го благославям и отричам не можех да правя нищо друго. Пирона забивам от обратната страна. Между впрочем по-голяма част от гилдията има моя проблем, но не си го признава. В такъв критичен и житейски момент аз трябваше да дам отговор на себе си – да бъда или не? Казах не. И зачаках указанията на съдбата.

Не след дълго като по чудо тя се появи в лицето на проф. Александър Янчулев (кмета на София в 1994 г.) и на Иван Станев – пресаташе на Столична община. Предложиха ми да стана директор на камерния общински театър „Възраждане“. По това време бях общински съветник и член на комисията по култура. Дейността ми в такова качество вероятно ги е насочила и насърчила в избора си към мен. Бях поласкан, изненадан, уговорихме време за нова среща, на която да предложа концепцията си за театъра. На излизане от кабинета на проф. Янчулев си казах: „Ако стана директор, ще правя детски постановки.“ И още нещо: „Аз повече няма да съм артист в театъра.“ След осемнадесет години напуснах „Сълза и смях“. Играх в комедията на Бранислав Нушич „Г-жа министершата“. Основните ми сцени бяха с Татяна Лолова. Изключително талантлива актриса, но много капризна личност. Не ни даваше да пушим. Това е последната ми роля в театъра.

39. *По политически причини ли стана смяната – да се смени перестройчикът Недялко Йорданов с демократа Георги Г. Георгиев?*

– Смяната на директора на Театър „Възраждане“, искам дебело да подчертая, не беше по политически причини. Директорът на Театър „Възраждане“ Любомир Абаджиев беше пенсиониран. Неговото място поех аз, а не мястото на Н. Й. А от коя партия е бил Абаджиев и до днес не се знае, поне аз. Грозната манипулация върху общественото мнение се извърши, като се скри името на истинския директор Любомир Абаджиев и се оповести, че големият интелектуалец, поет, писател, драматург, общественик и т. н. Н. Й. е заменен на директорския пост с господин Никой, тоест аз. Това беше сценарият на драматурга Н. Й. Той е майстор на тези сценарии. Той и неговите глашатаи нито веднъж не споменаха името на дйствителния директор Любомир Абаджиев. Нито веднъж не му благодариха. Самият

Абаджиев след своето пенсиониране никъде и никога не взе официално отношение по моето назначение. Преди смъртта му се срещнахме в кафенето на ВИТИЗ „Кева“. Сърдечно поговорихме. Няма да забравя думите и съсредоточения поглед към мен: „Ще видиш!“. Досещам се какво е искал да ми каже.

Истината е, че Н. Й. се беше скрил зад действителния директор – благ и възпитан човек, и дирижираше дейността на театъра по свои ноти. Политически причини да са отстранили Н. Й. от театъра? Какви политически причини може да присъстват при него! Питайте го колко партии е сменил, в коя е сега? Вероятно в партията – победителка. Това е неговят стил, морал.

И тогава, през 1994 година, и сега мисля, че причините след пенсионирането на Любомир Абаджиев да не назначат за директор и художествен ръководител Н. Й. са именно недоверие в художественото равнище на неговото режисьорско умение, във всеядността му да се поставят всичките му пиеси, в аромата на нещо провинциално около него – в лошия смисъл на понятието провинциално. Ако не се лъжа, по това време във в. „Култура“ окачествиха, че пиесата му (не помня коя) прилича на супа.

За да бъда справедлив, ще призная, че Н. Й. е имал добри пиеси, добри стихове. Той е работяга. Да е жив и здрав!

40. Искам редовно да се бръснеш и да се подстригваш първи номер – така, както ти е пораснала косата, външно много започна да приличаш на Недялко.

– Как така? Протестирам! Че аз се имам за красавец!

41. Какво беше за твоето поколение Стефан Цанев?

– През 60-те години на миналия век във ВИТИЗ, в Софийския университет, по кафенета и т.н. Стефан Цанев беше обожаван. По това време излезе стихосбирката му „Композиции“. Разграби се, пренасяше се от ръце на ръце, преписваше се – то-

гава нямаше ксероксофиси... Стефан Цанев беше олицетворение на новите времена, на модерните времена за българската литература, които кореспондираха със световните тенденции. Владимир Башев, Евгений Евтушенко, Стефан Цанев затаяваха дъха ни. Тогава името на Н. Й. спорадично се споменаваше. Той стихоплетстваше, занимаваше се с римите, както казваше баба ми „ако няма рима-удари ма“, докато Цанев ни предвождаше в преддверието на непознати интелектуални светове и мечтания. Името на Недялко стана известно и любимо, когато композитори и певци превърнаха стиховете му в песни, някои от които станаха естрадни хитове.

42. Кой актьор (актриса), играл във „Възраждане“ по твое време, най-много си харесвал, независимо дали е бил на щат или гастролиращ?

– Христо Гърбов, Деян Донков.

43. Като директор на „Възраждане“ ти премести с много усилия адреса на театъра от Двореца на децата – в центъра, на пъпа на София – пл. „Славейков“ 4. Събра творчески и технически екип, започна да осъмваш и замръкваш в театъра. Така се потопи в работата... Да запомниш – ти беше много добър театрален директор. Но как от актьор-бунтар стана директор-администратор? С какво те омагьоса директорското чиновничество?

– .....

Кева Апостолова

„Дойдох през лятото, отивам си през есента“
Георги Г. Георгиев

ПОЛОВИНАТА ИСТИНА

НЕПОДРЕДЕНИ В ХРОНОЛОГИЯ ТЕКСТОВЕ

ГЕОРГИ Г. ГЕОРГИЕВ

Тетрадка – 1, 1988 година

26. VIII.

Искам да изпиша тези страници с по-приятни преживявания и мисли. Затова започнах да пиша началото на статията ми за в. „Народна култура“. Даже го написах. Остава съществената част, която ще приготвя, след като утре вечер гледам спектакъла на Театър „Таганка“ в Летния театър.

Олга Шурбанова ми съобщи, че очакваният голям тираж, сиреч, интерес към книгата за Леа, не е потвърден от книжарниците. „Смятахме това да е печеливша книга“ – каза. Това ме уби.

...

Когато за нещо престават да мисля, започвам да го чувствам, усещам по-силно и по-ясно.

...

12.30 ч. Пекарев – художникът на книгата за Леа беше у дома. Разговаряхме, уточнявахме. Той е тих, особен човек.

След обяд отидох до Цура и Марин Янев, който подготвя някакъв ритуал за Аполония – Созопол. Подхвърлих му една-две идеи, той ги прие.

19 ч. У Жана бях на среща с Буба Цанкова от Париж. Тук са Лучия, Илка, по-късно пристигна Стойно. Четирите девойки утре потеглят за Созопол, където Бубата ще има фото-изложба

на Аполония. Показа ни няколко от своите фото-плакати. Сякаш са рисувани, а не снимани места и хора.

27.VIII.

Гого е в Пловдив. Ще се върне утре.

Вчера Марин Янев ми каза, че в София била Венчето Михайлова, наша състудентка от ВИТИЗ, която преди години избяга в Париж със своя приятел. Към 14.30 я потърсих у Ели Пеева. Намерих я. Уговорихме се да се видим в началото на септември – след като се върне от Созополското море.

Направих сладко от смокини – за една доза са необходими към 65 бройки плодове.

Довечера в 20.30 съм в Летния театър на „Таганка“.

…

Нищо особено. Концертът навява тъга и сивота. Къде отидоха славните години на „Таганка“ и на Юрий Любимов? !

…

Статията е готова, но непрепечатана на машина. Цял ден никой не позвъни. Пардон, обади се Маргарита Пешева – потърси Кева.

…

Чакам Гого от Пловдив. 21.20 ч. – няма го.

Имам болки в кръста и краката, започнаха преди час-два.

…

След 23 ч. Гого се появи. Уморен. Гладен. Обади се в Монтана на Кева, че си е дошъл.

29. VIII.

От тази седмица може би горещините си отидоха. Хладно е.

Напрегнат ден, от тези, които обичам.

Предадох в „Култура“ статията си. Митко Стайков много я хареса, а Парушев ми каза, че той ме е предложил на колегията.

15 ч. Запис на Радиотеатъра – пиесата „Луи Пастьор“ с Иван

Кондов, Банко Банков, Меглена Караламбова и Веско Вълков. Веско ми каза, че на почивката във Варна пан Бохдан Цибулски бил перманентно пиян. Жалко. Банко ме доведе у дома с колата си.

…

Сякаш с магическа пръчка докоснати, краката не ме болят, нито кръстът. Приличам отново на щастлив. Лекувам се от обичта, уважението и интереса на хората към мен.

30.VIII.

Тази нощ спах неспокойно. Малко ми беше горещо, малко ме болеше главата, малко сърцето…

От 10-13 ч. бях при Нина Чавдарова – дългогодишната машинописка на сп. „Театър“. Диктувах ѝ. Както пишеше материала, изведнъж се разплака: „Аз познавах Леа. И много я обичах.“

…

9 ч. У машинописката Нина. Диктувах.

11 ч. У Еди Казасян. Номерирахме снимките.

20 ч. У Нина. Взех преписите в три екземпляра. Подреждам листата.

1.IX.

9.40 ч. У дома дойде Еди. Пихме кафе, разговаряхме за книгата.

В издателството ни прие директорът Гайтанджиев. И в четвъртата си среща с нас е любезен, разговорлив, обича книгата за Леа. Готов е да съветва и помага. Предадохме третия препис. След огромното напрежение – съм щастлив!

…

Валя проливен дъжд. След него Цура се обади, а преди него дойде Бончо Урумов. Пихме кафе.

…

21.12 ч. Леля Надка Якова, която само аз наричам Буба, ми

се обади. Била в Кюстендил, много поздрави ми изпраща д-р Сашко Стамболиев – синът на д-р Данчето Трифонова Бозовска. Там е на работа. Това дете стана лекар! Леля Вера Бозовска щеше да бъде щастлива.

…

СПИН – Синдром на придобита имунна недостатъчност. Болест на века. От седем години се разнасяла по света. След рака – това е ужасът.

…

23 ч. Обади се Кева. Чула по новините за наводнението от силния дъжд в София. Тревожи се.

…

Адриана (съседка и бивша приятелка) се върна от почивка преди два-три дни и се разбесня – не стихват тържествата ѝ. Обадих се в МВР – спряха да пеят, но на терасата крещеше, че съм „за въдворяване“. Но защо аз, а не тя – не разбрах! С безобразието на тази развилняла се трябва да взема неотложни и ефикасни мерки.

2.IX.

На първа страница в средата е излязъл материалът в „Народна култура“ под заглавие „Спомен за Висоцки“. Доста е съкратен, но доброто е, че го има.

…

Настроението ми е невесело. От времето ли, от що ли? Кева се връща утре.

…

Гого се върти около телефона, мълчи, пуфти... Има проблеми с приятелката си.

…

20.30 ч. Еди ми се обади. Говорихме дълго. Видял се с Васа Ганчева, която говорела мили неща за нашето близо двадесет и пет годишно приятелство.

…

Получих няколко картички в един ден от моите приятелки Жана, Илка, Лучия, които са на „Аполония 88“ – Созопол.

3.IX.

Венчето Ханджиева прочела „Спомен за Висоцки“ в „Народна култура“. Поздрави ме.

4.IX.

Кева пере огромно пране. На обяд бях у Лора Кремен. В красивия ѝ хол говорим срещу монополизирането на театъра ни „Сълза и смях“от Цветана Манева и Явор Милушев. Тия хора до каквото се доближат, монополизират, превръщат в бащиния.

…

Стопи се лятото. След двадесет и пет дни започвам сезон 1988/1989 г. Ужас.

…

У мен се преобърнаха всички понятия – трябва да ги подреждам отново и да им придавам друг смисъл. Трудно ми е. Не вярвам, че ще успея. В радиото записвах стихове. Минчо Събев ме сравни с Йордан Матев. „Като че ли записваш за Златния фонд.“ Просто, стиховете бяха много добри.

…

През нощта валя дъжд, а сега, 10 часът, студено е. Но вътре у мен е много, много повече.

Вечерта с Кева и Гого гледахме мачове на България с Югославия, Италия, Чехия... Обидно слаби сме. Пет на нула за „Партизан“ – Югославия. Срам!

...

Облаци. Вятър. Студ. Преди обяд съм на запис в радиото. Изкъпах се и потеглям... Лошо записвах в радиото – преглъщах, сумтях. Виолета Дюлгерова се държа мило с мен.

…

Това са моите лоши цикли. Трябва и тоя да отмине, и пак на-

пред. След обяд пазарувах на Женския пазар „Георги Кирков“. Да, да – женски пазар „Георги Кирков“. Пребродих го от единия до другия край. Два часа стоях на опашки.

Утре съм поканил на вегетариански обяд (панирани чушки, кашкавал пане, таратор и мързелива палачинка) Лора Кремен и дъщеря ѝ Агнес. Ще бъдат наблизо. Лора води Агнес на уроци по японски език.Обича дъщеря си, грижи се за нея. Агнес е добро дете, обича майка си, привързани са една към друга. Те са като две гълъбчета.

…

Гого и тази вечер е на купон у Бубата и Марина Яневи – нали Цура и Марин са в Созопол? …

9.IX.

От миналата година отмениха деветосептемврийските и първомайски манифестации. Сега утрините са тихи. Никой не се весели. Всеки е със своята печална равносметка. Или радостна?

Дойдоха „девойките“ Лора и Агнес. Всичко беше приятно. Имах нужда от това отпускане. Обади се Кева от редакцията – завиждала ни. Да сме ѝ оставили парче палачинка. Не знам... Вегетарианският обяд приключи към 16.30 ч. След тях Минчо Събев позвъни. Покани ни у тях. В 19.30 ч. се обади Ева Волицер – върнала се от Созопол.

10.IX.

Денят започна с картичка от Сийчето Савинова-Семова (моя състудентка и съпруга на Марко Семов). В Марковото село Видима са. Съобщава,че Наско е приет за студент по журналистика и че е прочела рецензията ми за „Таганка“. „Много точна, браво!“, пише.

Вечерта бяхме поканени у Венчето Ханджиева. Отидох сам. Дойдоха сестра ѝ Сийка и мъжът ѝ, който от години живее в Мюнхен. За втори път се виждаме с него. Сега той е по-отпус-

нат пред мен. Говори по-откровено. По едно време дълго злобстваше срещу Леа, Еди, Вили Казасян. Слушал ги бил в Германия преди години.

…

Лора покани мен и Кева у тях на леща. Обедът се проточи до нощта. Показа ни част от архива на баща си писателя Михаил Кремен. Нямахме сили да се откъснем от картичката, изпратена на баща ѝ от Яворов. Вълнението беше голямо.

11.IX.

В 18.30 ч. с Кева бяхме у Минчо Събев на вечеря. Усещам някакво раздразнение от Минчо. Едвам се сдържам да не го издам. Въпреки всичко реагирах остро на бележката му да не пуша. А той иначе не е загубено момче – ученик е на Товстоногов.

От тях се отправихме у Майя Басмаджиева.

12.IX.

Илка се обади – върнала се вчера от Созопол, още снощи се обаждала, говорила с Гого. Прекарала хубаво, с много смях.

…

Записът ми мина добре. Пак с Иван Кондов и други – Кирил Янев, Мария Русалиева, Васил Банов, Мишо Петров, Стойно Добрев.

18 ч. Жана позвъни за „Добър ден!“ Ще се чуем и видим следващите дни.

13.IX.

Бях в издателство „Музика“. Книгата потегля към печат. Не е добра корицата на Пекарев, но премълчах. Не мога да се боря с всички за всичко. Уморих се и досадно е.

16.30 ч. Позвъни Невена Коканова: „Не забравям приятелите, когато ми трябват.“ Покани ни в Дома на киното на премиера на „Прокурорът“ с режисьор Любчо Шарланджиев. Филмът е сниман и спрян преди повече от двадесет години.

20 ч. Домът на киното. „Прокурорът“.

14.IX.

Ходих до издателството. От там у Мдина (Райна Томова) и Йоско (Сърчаджиев). Заварих у тях Кирил Господинов. Горкият, съвсем е невротизиран. До лудост. Остарял, самотен…

18 ч. Колегата ми от Сълзата Петър Стоянов беше у дома. И той освободен от театъра. Лута се, очаква да го върнат. Но защо аз не вярвам?

21 ч. Гергана Кофарджиева се обади за „На добър час“ на Гого за утрешния учебен ден. Гого е в XI клас.

Днес преди обяд ми се обади Бистра Марчева. Болна е.

В късния следобед станала страшна влакова катастрофа в Илиянци на път за Горна Оряховица. Седем минути след отпътуването на влака от гара София.

15.IX.

Първият учебен ден. Гого тръгна за последния клас от гимназията. Поляхме му вода, както винаги… На добър час, скъпо, обичано дете!

Рано сутринта отидох да си купя цигари. Фаровете на всички коли, трамваи, рейсове светят. Снощи по телевизията отправиха този призив към всички шофьори – по повод първия учебен ден фаровете да светят. Развълнувах се от тази гледка и най-вече от човешката солидарност, чужда на българския нрав.

Цура и Марин ни гостуваха на обяд. Спомени от Аполония.

В 17 ч. с Илка се срещнахме на нашето място – ъгъла на „Отец Паисий“ и „Стамболийски“. Обикаляхме София. Накрая стигнахме до „Ястия по вкус“ на „Жданов“ и там приключи другарската ни вечерна среща.

В 20 ч. се слушах в дублажа на съветския филм „Конфликтна ситуация“. Режисьор на дублажа е Цветана Янакиева. Добре съм работил.

Към 23 ч. случайно видях Гого да се качва по дървените стъл-

би на Адриана, а след секунда чух гласа му и виковете на Мила и майка ѝ Адриана – „Гоге!“. Гого и Мила са приятелчета от бебета, заедно ги разхождахме с детските колички в градинката на църквата „Свети Никола“. Но Адриана след развода си много се промени. Има гости всяка вечер, вдигат шум до сутринта, от който не мога да спя, а като направя забележка най-безочливо ме нарича „идиот“, „шизофреник“... Кой в случая е идиот и шизофреник?

…

Кева днес не ме обича.

…

Спах лошо. Боля ме главата. Сутринта посетих стоматологичната поликлиника на ул. „Ив Вазов“.

17.IX.

Откриване на Летните олимпийски игри в Сеул. Грандиозно.

Варих сладко от смокини. Маргарит Минков се обади. Скептично настроен е към всичко и всички. Впрочем, както обикновено.

18.IX.

19 ч. Военен театър. По покана на Йоско гледахме „В очакване на Годо“ от С. Бекет, реж. Леон Даниел. Сред публиката цяла армия театрали: Любомир Тенев, Леда Тасева, Андрей Аврамов, Маргарита Младенова, Димитър Цолов, Никола Вандов… Добро представление. Но днес, тридесет години от появата му, дали абсурдът вече не е остаряла форма на театъра? Греша ли?

У Йоско и Райна до към нула часа. Така довърших неделния ден. Изказах впечатленията си, направих бележки към „Годо“ на Бекет, Йоско и Леон.

19.IX.

Занесох в редакцията на в. „Вечерни новини“ една страница за премиерата на „Прокурорът“. Много я харесаха.

19.30 ч. У Илка отидох с букет рози. Дойдоха и Жана, и Лучия. Събрахме се на вечеря по повод откриване сезона на Илка: утре, 20 септември, на добър час. Докато съм бил у Илка, звънял Стефко Германов, Мдина, Цура.

20.IX.

От „Вечерни новини“ ми съобщиха, че моята страница няма да излезе. Не разбрах защо. Не ме е грижа.

Моят сезон наближава. Това не ме въодушевява.

Обади се Сия Савинова. Иска да се видим. Уреждала срещата ни да бъде у дома в четвъртък – тя, аз и Илка.

21.IX.

Нищо!

22.IX.

Цял ден посрещах гости.

10.30 ч. Елена Атанасова.

11.30 ч. Стойно Добрев.

14 ч. Сия, Илка, аз. Сийчето е щастлива – Наско е приет за студент по философия, а в момента е войник. По този повод донесе почерпка. Тя е особнячка. Каква мечтателка беше във ВИТИЗ, какъв огън... Всъщност и до днес е такава. Илка е много нервна, раздразнителна, деспотична. На всяко нещо, което аз или Сия кажем, тя се озъбва…

23.IX.

Цял ден звъняха телефони. Денят ми приключи у Мдина до камината.

24.IX.

Тих, спокоен, жадуван ден.

Николай Хаджиминев, актьор, приятел на Лора Кремен, ми донесе четири френски пиеси – да чета с предложение да бъда режисьор. Много ми е приятно. Прочетох ги до вечерта – да, добре, ще има спектакъл.

…

Ева Волицер ми гостува на кафе и неспирни разговори за предстоящия сезон. Настоятелно ме моли да говоря с Маргарит Минков и Николай Поляков за участие в „Жана“ в ролята на Кралицата. „Жоро, кой друг, освен аз, може да играе тази роля? Аз съм, другите са селянки!“

25.IX.

Най-сетне извън София. 10 ч. Заминавам с Мдина в село Мирково при нейна приятелка. Времето слънчево. Природата замайваща. Хората любезни, гостоприемни. Освежих се.

26.IX.

Тишина около мен. Спокойствие.

Все по-често с Гого играем шах. Доставям му удоволствие, особено когато ме бие, а това е почти винаги.

21 ч. Маргарит Минков позвъни уморен. Пише „Жана“.

27.IX.

След броени дни започвам сезона, който не искам да започне.

8.30 ч. Любомир Дойчев, бащата на Ванча, позвъни, търси Кева. От д-р Стефан Ботев получихме покана за сватбата на дъщеря му Нина. Много мило.

От м. май до днес в центъра на всички театрални разговори стои предстоящото увеличение на заплатите.

Днес на „Раковски“ срещнах Светла Дионисиева, която от съпруга си Славчо Пеев – директор на Сатиричния театър, е

разбрала, че заплатите се увеличават с 30%, което върху моята заплата от 290 лв. значи увеличение от 87 лв. на месец. Добре! Нищо, че съм в I-ва група – групата на чираците!...

28.IX.

10 ч. По телефона Христозов от издателство „Музика“ ми съобщи, че текстът за Леа е в предпечат, без корекции, т.е. във вида, в който го предадох. Щастлив съм! Кога ще видя книгата в ръцете си? Този мой труд! Да, мой. Всички текстове в книгата съм поръчал, проследил, събрал, редактирал, подредил аз. До мен беше приятелското насърчение на Еди.

29.IX.

Слънчев, топъл, дори горещ ден. Необичаен за сезона.

Взех 250 лв. назаем от Силва (на Кики Обретенова).

Бях в театъра – видях Васил Банов, Грета Ганчева, поздравихме се с „На добър час!“ за сезона. С Димитър Стоянов традиционно не се поздравихме. Така ли ще бъде до края?

18.30 ч. Кева заминава за Михайловград. Утре се навършват пет години от смъртта на татко Апостол. Беше добър, работлив и благороден човек. Казвал съм на Кева, че ако имахме втори син, щях да настоявам да го кръстим Апостол. От край време харесвам това име.

30.IX.

Утре откриваме сезона. Тревожно ми е.

По стар стил днес беше Вяра – Надежда – Любов. Майка ми Надежда празнуваше имения си ден.

1.X.

Нов сезон. По-леко, отколкото очаквах премина срещата ми с колегите. Целувки, усмивки, а с някои нито една разменена дума. Наследство от минали времена. Театър! Вечерта играх „Смърт“ на Уди Алън.

2.X.

Цял ден бях сватбар на сватбата на дъщерята на д-р Стефан Ботев. В 11.30 с Гого бяхме на церемонията в църквата „Света Параскева“. На обяд Кева пристигна от Михайловград. С нея отидохме в 18 ч. в Дома на киното за наздравицата. И пак играх „Смърт“. И така още осем вечери поред.

3.X.

15 ч. Първа репетиция на френските пиеси с Ева Шаркова, Николай Хаджимишев и Иван Златарев. Пак съм режисьор. Да видим.

18.30 ч. Жанчето ми позвъни, пита как съм, защо съм я забравил.

Кольо Петков може да бъде отвратителен. При откриването на сезона пред целия колектив по повод критичките каза: „Госпожици, които се празнят в пресата“. Безобразие!

4.X.

20 ч. Играем „Смърт“. Навън е студ. Наистина смърт. Социалният конфликт в обществото вече презрява. Не виждат ли? Ще се спукаме!…

5.X.

11 ч. Бях у Илка на кафе. Коментирахме новите заплати.

17 ч. Трета репетиция на френските миниатюри. Работата потегли.

6.X.

11 ч. У Еди с Пекарев подредихме, номерирахме и надписахме снимките на Леа.

7.*X.*

От ВСК (взаимо-спомагателната каса към театъра) взех 600 лева. Заем.

8.X.

Цял ден оправяхме къщата. Привечер валя проливен дъжд.

Не играхме „Смърт“.

Стачки в Югославия, стачки в Полша, в Чехия... Социализмът се разкапва, само у нас не!

9.X.

Петнадесет години от смъртта на майка ми... На „Смърт“ пропуснах последния си виход. Не зная защо, но не се притесних.

След представлението бях у Йоскови. Мдина, Йоско, дъщеря им Ани и аз си бъбрихме сладко. В късен час се появи и вечното присъствие Стойно Добрев.

10.X.

В издателство „Музика“ имах среща с Пекарев и Еди. И двамата не се появиха.Свърших каквото трябваше. Вечерта Еди каза: „Жорж, нали всичко е окей, не се сърди, бях зает“.

11.X.

Някакъв прилив на сили усещам…

Вечерта след „Смърт“ бях поканен у Жана с Илка на тих и упоителен разговор за всичко.

12.X.

Безнравствени хора, безнравствен живот, упадък.

…

Бях на художествен съвет на „Онова нещо“ от Хр. Бойчев с режисьор Димитър Стоянов. Митьо, за съжаление, и тук е верен на стила си.

13.X.

Обществото ни е не само социално недоволно, но и социално болно. Несигурност. Увеличение на цените. Недостиг на

продоволствието. Грубост, простащина в търговията. Катастрофи в транспорта. Сивота в изкуството.

14.X.

Премиера на „Онова нещо“. В театъра е ледена атмосфера. Подмазвачите и уплашените харесват, поздравяват Димитър Стоянов. Другите мълчим.

15.X.

Цял ден с Кева чистихме. Вечерта с Владо Каракашев говорихме дълго по телефона. За доста неща е съгласен с мен.

16.X.

Довечера „Чер хайвер и леща“. Онемявам от обида, от срам!…

17.X.

Спах лошо. Рано сутринта Кева замина за „Златната ракла“ – телевизионен фестивал в Пловдив. В 10 ч. бях у дома след зъболекар. Пих кафе. После плаках. Плаках с горещи и големи сълзи. За всичко. Милвах и целувах последните останали предмети и мебели от детството ми, от майка ми и баща ми. Оплаквах себе си и спомените си. Олекна ми!

Обадих се на Кирил Господинов във Военната болница, който отново е оперирал крака си. В 18 ч. ще отида у Мдина. След репетицията на миниатюрите заведох и Николай. Йоско и той си беше у дома. Посрещнаха ни много мило. Когато Йоско отиде на снимки, се преместихме у дома. Разговаряхме до един часа в полунощ. Беше много приятно. Минути преди да си тръгнат Мдина се впрегна от нещо. Не разбрах от какво.

18.X.

Днес след обяд ще подписвам новия си трудов договор. Заплатата ми става от 290 на 340.

В НДК съм, вечер на диригентката Росица Баталова. С нея ни сближиха Леа и Еди. Гости на Баталова бяха Маргарита Дупаринова, Ирина Тасева, с която разговарях дълго, Виолета Гиндева, Видин Даскалов, Марин Големинов и още много.

19.X.

16.30 ч. Репетиция у дома на френските пиеси.

19.30 ч. Мдина и Стойно позвъниха на вратата. Изненадаха ме. Райна поиска да се сдобрим. А Стойно обяви, че ако не е бил той, никога вече, между Мдина и мен нямало е да има среща. Съмнявам се!…

…

Гого е на мач Румъния – България. Румънците ни биха. Вкараха ни три гола. Срам! Гого отиде на стадиона с българското знаме.

…

Мдина, Стойно, след представление дойде и Илка у нас. Стана парти. Райна е в криза. Размеква се твърдината ѝ.

21.X.

Вечерта Кева се прибра от Пловдив. А през деня репетирах.

Оскърбление и неудоволствие от живота в театъра. Актьорското съсловие е разединено, както никога досега. Заради заплатите. Вървим и се разминаваме по коридорите в театъра, заради ниското увеличение на заплатите на болшинството и, на всичко отгоре, заради обидната разлика от пет и десет лева.

22.X.

Днес купих кафе от 36 лева – увеличението от 24 до 36 е страховит удар върху малкото ни светско удоволствие.

23.X.

Борис Дюлгеров – директорът на театъра в Търговище, ни отправи покана да играем френските миниатюри на тяхна сцена

срещу хонорар от 80 лева. Приехме.

26.X.

Сънувах майка ми. Уж тичам по нашата улица и видях, че в хола свети. Бях полугол и се затичах да видя кой е у дома. Вратата беше полуотворена. От стаята чух гласове. Отворих. На леглото видях легнали майка ми и майката на Кева – мама Иванка. Не съм сънувал майка си от години

13.27 ч. Прехвърча първият сняг. Вечерта покривите побеляха.Студено е. След обяд репетиция у Ева Шаркова. Прибрах се уморен, когато към 21 ч. Мдина настойчиво ме покани у тях до камината, където бил Стойно. Първоначално отказах, съвсем не ми се излизаше, но после приех. Метнах се на трамвая за една спирка. Основната тема на разговора се завъртя около Стойно, Ели и тъща му Диана. Откроi се монологът му. Ние с Мдина го съветвахме. Както винаги в такива случаи, безсмислено.

27.X.

Вчера довърших поръчаната ми от Юлиян Вучков статия за сп. „Театър“. Дори я прочетох на Кева – не ми се стори възхитена. Но тя е много заядлива. О, Боже, пази ме!...

Днес чакам да се обади Борис Дюлгеров от Търговище, за да привнесе яснота в нашата работа – ще пътуваме или не?

В кафето на Съюза на писателите Кева имаше среща с Дончо Цончев. Не ме покани. Отидох, въпреки! На масата беше и Васа Ганчева.

…

След купените два нови и трите стари гардероба – отново навсякъде дрехи из къщата. Сякаш сме продали гардеробите си!…

…

15 ч. Репетиция в читалище „Хр Ботев“.

19 ч. „Чер хайвер“.

20.30 ч.У Илка. Тя е най-добрата ми приятелка още от сту-

дентските години и е между големите случки в моя живот, въпреки перипетиите на отношенията ни. В дома им с Оскар (Кристанов) на пл. „Славейков“ сме прекарали незабравими вечери, там се запознах с интересни хора интелектуалци.

23.30 ч. Стойно ми звънна у дома – току-що съобщили по телевизията в предаването „А’ пропо“, че излиза книга за Леа с автори Георги Георгиев – актьор и Еди Казасян – съпруг. Ура. Победа.

…

Лора Кремен позвъни от Париж много разтревожено. Научила, че заплата ѝ е спряна и за слуховете, че няма да се върне в България. Напразно я успокоявах.

В театъра по обяд предадох на Кольо Петков разговора си с Лора. Той ме гледаше и слушаше облещен, засмя се неловко. Нищо не каза.

Получих поздравления и десетки молби да им дам книгата за Леа Иванова. Чакайте бе, хора, още не е излязла!

21.59 ч. Мдина ми се обади, съобщи ми, че Лада Бояджиева (съпругата на Януш Вазов) починала.“Утре е погребението ѝ, ще мина да те взема с колата.“ В студентските ми години с Лада се виждахме често у Оскар и Илка. Особено горда жена беше. А преди три дни режисьорът Игор Кюлюмов почина в Грузия.

29.X.

Пак сънувах. Този път осветения от прожектори дом на Лада, а между многото хора видях Вълo Радев.

9.15 ч. чакам Мдина с колата, отиваме на гробищата. Взеха ме Мдина, Стойно, Йоско. Както винаги цветя, хора, речи. Лада Бояджиева в живота си беше екстравагантна, усмихната, озъбена, зла, сърдлива, властна, вечно в развод с Януш Вазов. Талантлива, умна. Присъствах на погребението ѝ като почит към студентските си години.

След това отидохме у Мдина. Към обяд бях у Мира (Мирослава Стоянова) и Банко (Банков), за да си взема ракията, която

ми е купил. Приеха ме страшно любезно, задържаха ме да си говорим, подариха ми един нов, необличан костюм, който бил малък на Банко. Винаги у тях ми е било приятно, винаги са ме канили. Защо по-често не се виждам с тях?

Привечер отново съм у Мдина. Тя ме потърси у Банкови, за да ме извика у тях за среща със Светлозар Жеков. Бях откровен, казах му, че не харесвам пиесата му „Тото“.

Вечерта у нас нощува кучето на Майя Басмаджиева и Шура – Дарк. Ще го гледаме утре, неделя, защото Гого заминава в Карлово при свои приятели войници. С него са Шура и Буба (на Марин Янев).

С Кева не разговарям и не смятам скоро да го направя.

30.X.

Преди обяд леля Йонка ни изненада у дома с цветя и бонбони. Остаряла, отслабнала, невиждаща, но с дух. Невероятен.

Обедният си аперитив взех у Илка. Тя е видимо възбудена, нервна. Довечера на сцената на Учебния театър ще играе Неда. Аз ще присъствам. У Илка дойде Мира с огромен букет за Неда.

Илка ме чакаше пред ВИТИЗ. Даде ми билета. Горе в гримьорните поднесох цветя на Неда с пожелания за „На добър час“. Поздравих Лени Баева и Коко Азарян – режисьорското тяло. Гледахме „Мъжът си е мъж“ на Б. Брехт. Наистина добро представление, с което всеки софийски театър би се гордял. Децата играят много добре, пеят, танцуват. Неда, макар и в малка роля, ме впечатли със своята пластика и с необикновения израз на лицето си. Тръгна момичето по трудния път на актьорската професия.

С Илка завършихме вечерта у Жана, която пак ни посрещна с подредена маса. В особено тежък период е Жана – отчаяна, тъжна.

…

Истинска зима. И навън и у мен! Цял ден от 10-16 ч. бях на

събрание в театъра. Избирахме колеги за конгреса на артистите. Предложиха ме, но не ме избраха. Никак не страдам. След събранието с колата на Ева Волицер отидохме на ул. „Шипка“ в галерията на изложбата на Светлин Русев. Над хиляда души бяха, много артисти… Солидарност с разправата на партията (БКП) с този художник и общественик. С Жана и Илка приключихме вечерта в ресторанта на Дома на киното.

1.XI.

Сняг. Безпаричие. След дни на пети е рожденият ден на Гого.

2.XI..

Душевен ад. Гого е свидетел на мерзостта на родителите си.

Ужас. Само това не биваше. Мълчим и се разминаваме из хола…

3.XI.

Ад!

4.XI.

Часове ни делят от рождения ден на Гого. Той заминава на Витоша в хижа „Бор“ да празнува със своя клас. А аз с кого? Безбрежна самота!

По обяд Гого замина. Чухме се по телефона. Обадих му се от театъра, където бях на репетиция. Много ми се искаше да го видя, да го целуна преди да тръгне, но не успях Ще се върне от Витоша започнал осемнадесет години. Скъпото ми момче стана мъж!

5.XI.

Честит рожден ден, момчето ми! Приятно прекарване на Витоша! О!

…

Снощи бях у Йоско и Райна. Късно вечерта дойдохме у нас. Кева е мила с Райна и Йоско, сякаш всичко е наред. Четохме статията на Любомир Тенев във в. „Народна култура“. Обсъждахме я, спорихме.

Десети ден не разговарям с Кева. Ако тя първа не стори това – аз няма да проговоря. Лошо я научих през тези години.

Бях на репетиция в театъра. От няколко дни ме боли гръдната кост, понякога силно, уплашен съм, но не спирам на пуша.

18.28 ч. Гого звънна от Витоша с поръчка да се обадя на родителите на три деца, че са пристигнали. Пожелах му приятно прекарване. И се обадих. Единият от родителите беше Майя Басмаджиева, другият – Тони Бръчката. На този ден – 5 ноември – у нас никога не е било безлюдно и тихо. Къщата се тресеше от гости и музика, черната маса беше покрита с красиви и пълни чинии… А сега съм сам, потънал в антична тъга. Кева е неизвестно къде, но любопитство нямам.

В 20.30 ч. В Унгарския ресторант имам среща с Жана и Лучия. Поканил съм ги на вечеря по повод рождения ден на Гого.

Рано тази сутрин сънувах, че не мога да изрека думата „хавлия“. Събудих се, два пъти на глас казах: „Хавлия! Хавлия!“ – и отново задрямах.

19.39 ч. Йоско ми се обади. Покани ме у тях, макар и по-късно, но да мина. Казах му, че имам среща (без да обясня с кого). „Мини след срещата!“-каза. Сега си мисля, че няма да мина. Уморен съм. Ако не бях поканил Жана и Лучия в ресторанта, щях да си легна. Спи ми се.

С Жана прекарахме чудесно. Вечеряхме, дърдорихме, пихме за здравето на Гого. Лучия не дойде.

6.XI.

Навалял е дълбок сняг. През нощта станал пожар у съседите Иванови. Госпожа Иванова издъхнала от задушаване. Огромната библиотека на Людмил изгоряла. Дворът е превърнат в гроб-

ница от изгорели книги…

В 10.30 ч. Имам репетиция.

В 19 ч. „Чер хайвер“.

Чувствам се уплашен от тези болки в гърдите и вдлъбнатите сенки под очите ми.

Дочаках нощта у Мдина и Йоско. Бяхме тримата. Слава Богу, не можех да понеса и други хора. Обграден съм от тяхното внимание в тези дни. Благодарен съм им. По време на „Чер хайвер“ научих, че полският режисьор Бохдан Цибулски е изпратил телеграма, че е болен (даже в болница). За неизвестно кога отива моята нова роля в Сълзата. Ужас. Това е последният удар върху мен. Нека да е последният!

Мдина и Гуро (кучето им) ме изпратиха до „Ботев“ в дълбокия сняг.

7.XI.

До 11.30 ч. лежах. Към 12 ч. Гого се прибра от Витоша и легна да спи. Аз отидох у Мдина. Внимавам, наблюдавам се да не съм жалък, да не покажа колко зле се чувствам.

Довечера, 20 ч. съм у Жана. Освен мен тук са Лучия, Мдина, Йоско. Написахме писмо до Германия на Николай Сърчаджиев, който днес имал рожден ден.

Между многото теми говорихме за смъртта. Узнах, че Жана дивашки се страхува от нея, от това, че няма да бъде с хората, че няма да среща приятелите си… Да! И аз умирам, ужасявам се дори от мисълта за смъртта.

8.XI.

Френските миниатюри не напредват. Стоят мъртви. Не съм виновен. Ако досега моите идеи се осъществяваха, работата ни щеше да литне. Повече се говори за пари, отколкото за работа.

Предадох в 12 ч. молбата си до Ванча Дойчева (председател на САБ) и комисията за прекатегоризирането ми от „първа“ в „А“ категория.

Бях при секретарката, когато Ванча излезе от кабинета си и ме видя в разговор с Чавдар Добрев. Каза ми непременно да ѝ се обадя утре по обяд у тях.

Гого го няма. Къде е? Защо не се обади? Телефонът блокира преди малко…

9.XI.

Преживявам много тежък период. Трябва да оцелея. И да запазя нивото си.

14 ч. Присъствувах на прочита на „Жана Д'Арк"от Маргарит Минков.

10.XI.

По моите проблеми разговарях с Илка, Мдина и Жана поотделно, а вечерта приключи и с трите. Трудна вечер. Окаян съм от своята изповед, но за това е виновна жена ми. Понякога, разбира се, хубавите мигове между нас са ме крепяли.

11.XI.

Внезапен обрат. В 13.30 ч. Кева ми се обади по телефона в театъра. Беше много мила. Намерила 33 лв. за таксата на телефона. Останалите 30 лв. да потърся аз. Всъщност това беше моето предложение, което тя е забравила, че не прие. И за което ми написа оная отвратителна бележка, че Гого вече бил голям и имал законно право да ми отнема проценти от наемите, които взимам от кака Миче и Илия и да помага в плащанията около къщата.

Сутринта с Майя Басмаджиева отидохме в училището на Гого и Шура за среща с класната. На връщане пихме кафе у Майя.

А вечерта Кева ми говори, сякаш, че не ги е имало тези близо 20 дни мълчание между нас!…

12.XI.

Всеки ден репетирам миниатюрите. Трудно напредваме.

13.XI.

След обяд Кева замина на командировка от сп. „Театър“.

Вечерта Мдина ме покани у тях. Останах с Гого – приготвих му вечеря, приказвахме си.

14.XI.

Репетиция на маса на „Рангун“, а вечерта у Илка с Йоско, Мдина и Жана. Илка беше спретнала вечеря. И всичко щеше да бъде прекрасно, ако с Илка не се бяхме изпокарали през последните един-два часа. Беше страшно да видиш как двама души се ненавиждат… Ужас!

15.XI.

През целия ден трите ми най-първи приятелки Илка, Мдина, Жана не позвъниха.

16.XI.

Репетирам. Върви тромаво. Кева си пристигна. С Адриана Палюшева прекарахме повече от час в нашия клуб. Говорихме за студентството, когато бяхме близки, за Тодор Колев, за Коко, за живота и хората. Изпратих я до тях.

17.XI.

Кева по цял ден върти телефона – кани хора за гостуването на Михайловградския театър с пиесата ѝ „Мълчаливите“ в Театър „София“.

18.XI.

Илка, Жана и Мдина не ми звънят от неделя. Аз също няма да им позвъня.

19.XI.

Отивам на художествен съвет на „Букетче сухи незабравки“ от Н. Русев, реж. Руси Карабалиев. Култура лъха от представлението. Мария Каварджикова блести над всички. Пиесата на Никола Русев е многословна, неясна и това уморява.

21.XI.

Михайловградският театър,“Мълчаливите“, претъпкан салон, ръкопляскания, цветя, много цветя за Кева...

22.XI.

19 ч. Във ВИТИЗ срещнах Гого с Кирил Попов. Близо час работи с него. Няма никакъв говорен дефект.

23.XI.

Зима. Болен съм. Кашлям. Кихам.

24.XI.

Зима – сняг, студ. 10.30 ч. В читалище „Хр Ботев“ репетирахме началото на спектакъла и втората миниатюра „Посетителят от Рангун“. Страхувам се да не се изложим пред художествения съвет, да не ни спрат…

25.XI.

19 ч. В читалище „Славянска беседа“ гледахме Виолета Донева в една пиеса на Радзински под режисурата на Стефан Мавродиев. А вечерта, в късните часове в Сълзата чествахме кръгли годишнини на колеги. Подариха им одеяла. Честват ги групово като овце – работници, артисти.

26, 27.XI.

Репетиции на френските миниатюри.

28.XI.

На запис в радиото при Николай Колев. Четох стихове.

29.XI.

От Центъра за театрално-артистични прояви насочиха френските миниатюри в бар „Хавана“. Отново бар „Хавана“ след постановката ми на „Вкус на мед“.

14.30 ч. Събрание в театъра на тема: „Професионализъм“. Господи!...

30.XI.

Гледахме с Кева в оперетата Невена Ханджиева в една съветска простотия „Жената си е жена“. Самата Невена е много добра, но всичко друго е ужасно.

2.XII.

10 ч. Лора Кремен се обади. Върнала се от Париж.

Няколко дни преди започването на репетициите на „Жана Д' Арк“ Маргарит Минков и Николай Поляков се скарали, заради съкращенията в пиесата. В клуба на театъра видях Маргарит. Беше потъмнял, помръкнал. „Не очаквах такъв тон и такова поведение от Поляков!“ – каза.

3.XII.

Отивам на художествен съвет на Цура и Велика Караянева, които искат роли в „Букетче сухи незабравки“, втори състав, а режисьорът Руси Карабалиев не иска да чуе за тяхното участие. Момичетата играха героично, неочаквано добре. Художественият съвет се раздели на две – едни да ги пуснат, други – не. Илия Караиванов, Димитър Стоянов и най-вече Руси Карабалиев били за непускането им.

4.XII.

Имам разговор с Маргарит в неговия кабинет. Той е човек,

който се интересува най-вече от собственото си преуспяване. И него помня как ходеше немил-недраг, безработен, разнасяше сценариите си из телевизията. Сега стана автор, главен драматург и се вманиачи. А иначе не е лишен от талант и театрален усет.

…

Станало масово пенсиониране на над 30 души в Народния театър „Ив Вазов“. Освободени са най-големите останали живи актьори – Маргарита Дупаринова, Иванка Димитрова, Таня Масалитинова, Георги Георгиев – Гец и др. Между тях е и Виолета Минкова – Ети. Моята учителка и любимка!

Репетирам, режисирам, късам нерви…

6.XII.

Земетресение в Арменска ССР. Трагедия.

Гледах гостуването на Благоевградския театър с „Антигона“ от Софокъл на режисьора Ставри Карамфилов в залата на Театър „София“. Бляскаво представление – режисура, сценография, костюми... И най-сетне видях художествено осветление.

8.XII.

10 ч. В читалище „Хр. Ботев“ Лора Кремен, Краси Казанджиева, Стефко Германов, Клелия (съпругата на Иван Златарев) и Силвия – драматург на Центъра за театрално-артистични прояви. Гледаха репетицията (без музика и осветление) на миниатюрите. Много се смяха, много харесаха.

9.XII.

Последни репетиции на френските миниатюри…

10.XII.

Нещо като почивен ден. Спокойно ми е. Кева е мила. Искам това да е задълго. Завинаги.

11.XII.

Бар „Хавана“. Усвояваме терена, поставихме осветление…

13.XII.

Художественият съвет, бар „Хавана“. Съветът се състоя от Димитър Цолов, Сашо Симеонов и Александър Попов.

Пуснаха представлението. Най-много похвалиха мен и Ева Шаркова. Намират, че изборът на пиесата е подходящ за спецификата на бар кафе-театър

14.XII.

Не ми е драго, не ми е щастливо. Пуснаха ни, но аз не съм доволен. Много мои идеи не бяха защитени от актьорите. За сетен път се убеждавам, че актьорите са един от най-важните компоненти. Ако те са несигурни, неопитни, няма голям спектакъл. Горчилка някаква е заседнала, като подгонен съм.

Бях със Светла Дионисиева у Емилия Гиргинова. Гледах им на кафе. Бяха поразени.

15.XII.

Летим към Новата 1989 година. Още петнадесет дни остават – да отлетят, да се махат, да идват нови дни, по-добри.

Догодина Гого отива войник. Аз навършвам 50 години!

Бях у Силвия на Кики да ѝ върна 250 лева заем.

16.XII.

Истинска зима с виелица!

В театъра четоха съкратения вариант на „Жана Д’Арк“. Не бях включен в списъка на поканените. Защо ли? Заради разговора ни наскоро с Маргарит ли?

Изплатих всички заеми към частни лица.

Отдъхнах си. Длъжник съм само на държавата.

17.XII.

Зима, студ, а вечерта „Чер хайвер и леща“. На обяд бях у Николай Поляков – говорихме за „Жана д’Арк.“

18.XII.

Художествен съвет в нашия театър – „Дневникът на София Толстая“, драматизация на Иван Стоянович, режисьор Младен Киселов, в ролите Ани Бакалова и Васил Димитров, сценография Чайка Петрушева, на пианото Димо. Всичко беше точно. Доигра ми се.

По телевизията вкъщи всички гледахме „Крадецът на праскови“. Неостаряващ филм. С любов го гледах. Играя добре, изглеждам добре. И съм безмерно млад – двадесет и една или двадесет и три годишен ? …

19.XII.

Ети Минкова се обади. Оперирана е.

Надписвах картички за Нова година.

След обяд пазарувах. Купих елха, червен пипер, кори за баница, ошаф (с „в“ или с „ф“ се пише?).

18 ч. Ети Минкова пак се обади от Правителствената болница, където е оперирана. Тя може би не знае, че е пенсионирана. Не мога да ѝ кажа.

Наближават празниците Коледа и Нова година, които са ми свързани с безпричинна болка от детските години. Мъка, тъга и болка.

20.XII.

Нощ е. Боли ме зъб. Нито аналгин, нито биопирин, нито ракия помагат. Единствено жабуркането със студена вода укротява болката за минута и отново. Сигурно е гранолом. Под зъба ми пулсира – познати са ми тези граноломни безсъния. Опитвам се да дочакам утрото, но болките ми зачестяват… Вече е 3 часът, притъпявам просташкия си зъбобол.

Така и не можах да разбера защо най-вече през нощта се обострят зъбните болки. Каква е тази магия? Сънят ме поваля...

В 5 ч. сутринта се озовах в Първа градска болница. Отвориха милия ми зъб и сложиха арсеник. Ура! Не боли!

Нов удар – Ванча Дойчева ми съобщи, че не е уважена молбата ми за преквалифициране в „А“ категория.

Кева е на премиера в „Сълза и смях“ на „Жена за Толстой“. Гого е по живот. Аз правя баклава, научил съм я от баща ми.

21.XII.

Никъде не излизах. Пълно отпускане. Говорих по телефона с Жана, с Цура, със Стефко Германов.

Ако не превърна мъката си, която се превръща в обида, в творчество – ще умра!

23.XII.

Пазарувах в Кореком. Купих на Кева и Гого френски парфюми.

Към 14 ч. Цура ни донесе кисело зеле за сарми. Кака Миче ми гостува на ракия. След обяд ще чистим.

24.XII.

Бъдни вечер. Елхата е чудна. До камината е.

Приготвили сме богата маса. Поканили сме Анюта Качева, Влади, Румяна Милева, Иван Денчев с Вики.

На 24 декември е и рожденият ден на майката на Кева. Родила се е на Бъдни вечер...

25.XII.

Първият ден на Коледа. Христов ден! Никой не позвъни. Телефонът не хващал връзка. Пристигат новогодишни картички…

26.XII.

Жана се обади, Венчето Ханджиева се обади, Стефан, кой

още? Получихме картичка от Дортмунд – Тони Страка. Вечерта бях у Жана. Загубих в трамвая единствените си ръкавици

27.XII.

Тръгвам за репетиция на „Жана Д'Арк". Не си харесвам ролята. Цялото ми същество се съпротивлява, но съм притиснат. Трябва да издържа оскърблението!

Стефановден. По традиция сме у д-р Стефан Ботев. Тук е Моца Карел, Вера Найденова, Роса Ненчева (с която се разминахме по няколко причини), Зорка и Енчо Халачеви – с които пък прекарахме вечерта. Росица е скарана и с тях. Присъстваше като гост и френският културен аташе с двете си деца. Беше приятно.

Рано сутринта Гого заминава за Тетевен със своя клас да посрещат Нова година.

28.XII.

Новогодишна суетня. Още не съм купил месо…

30.XII.

У Йори. На традиционна среща в дома му, при родителите му леля Цеца, чичо Мирко, жена му Весето, децата му Елена и Витомир. Зад портрета на Йори на неотменното му място окачихме моето зелено клонче. Тук сме Коко Азарян, Краси Спасов, Илка, Жана, Елена Баева, Калина, Кева, Барбара, която за пръв път поканих сред нас, Ивелина и Николай Полякови със Степан. Колко е мило, че сме тук някогашните състуденти – мечтатели от ВИТИЗ. И колко е страшно, че Йори го няма.

31.XII.

Традиционна среща на приятелите у Жана. 12 часът на обяд е. Тук заварихме Галя с Ути, Калина, Венци, Сашо Палиев, Таня Губиделникова, Лучия, Дида, Анани, Ани и Иван Стоянович с децата си Дими и Пепи... Не за театър и кино, а за политика

говорихме. За пропиления ни живот. За лъжата, която наричаха социализъм. Генералният секретар на КПСС Михаил Горбачов пръв от всички пред целия свят каза истината за социализма, при който премина животът на едно, две, три поколения.

Бележки и кратки писма

1974 година. Отмина като шемет. Беше всякаква. Кеви, в последните часове на годината да не забравя да ти се извиня, да ти благодаря и да те целуна. Ето вече сме 1975. О! Много! Искам да си до мен в радост и беда. Гого да расте здрав и спокоен в нашия дом. Лека година, бъдете ми щастливи!

...

На днешния ден ще ми е тъжно. Утре ще ти кажа защо. Моята мъка трябва да споделиш и ти. На гроба на майка ми запали от мен една свещ.

П.С. Не забравяй да се обадиш по обяд на Венчето Коканова и на Григор Чернев. Не забравяй от наше име да честитиш на Домна и Николай рождения ден на Велизар. Обади се на Моца, отложи срещата, измисли нещо.

...

Юли, 1976 г., Вършец. Оставихме Гого в Михайловград, а ние с теб сега почиваме. Докара ни актрисата Пролет Бораджиева с колата си. Настани ни при своята любима лятна хазяйка Симеоната. Ти спиш, а аз ти пиша. Добро утро, Кева! Изведнъж разбрах, че след многото писма, които изпратих от тук, едно дължа и на теб. Ти си човекът, на когото аз дължа най-много. Ти си майката на моето дете, ти си господарката на сърцето ми, ти си стопанката на дома ми. Ти си моето всичко. Поради това много често половината от ада, в който съм, се превръща в райска градина, в която аз живея уютно и с охота. За нея ти благодаря! Искам да не те напуска енергията и желанието до края на

живота ти да отглеждаш тази градина, да садиш нови цветя, да изтръгваш буренитe и бодливите храсти, да не оставяш да се напука от жажда земята, да разчистваш от камънак алеите на тази градина, за да бъде пътят на сина ни из нея лек и волен! Моята задача ще бъде да ти поднасям корените на нови и нови цветя, които ти да засаждаш грижливо и внимателно. В градината на нашата любов искам да живее детето ни, родителите ни, приятелите ни, ти и аз. В тази градина искам да свърши живота ми!

...

И тук във Вършец ти искаш само да гледаш кино. Киното не може да бъде повод за толкова дълги разговори на двама души, освен ако те не са смахнати. Не може киното да бъде единствената радост в живота на когото и да било. Още повече, когато ти не си лишена от него. Моля те, остави ме на спокойствие, искам да си мисля за по-важни неща.

...

Седми август 1976 година. Нали е невероятно, че снощи ти си легна на двадесет и девет години, а след малко ще се събудиш и ще започнеш новия ден като тридесетгодишна? Добро утро, моя Кева! Навлизаш в зрелите години от човешкия живот. Тръгваш по пътя на изкуството, което ти носиш в себе си, заради което, аз вярвам в това, си родена. Две неща ти си призвана да оставиш на тази земя: Гого – ти се справи блестящо с това задължение, и твоята поезия, в която аз вярвам и обичам. Обтегната до скъсване е струната на твоята духовност. Без да се бавиш, смело изтегляй лъка, за да се понесат по света нови звуци. Твоите. Вярвай ми, не в пристъп на умиление ти признавам, че вече от дълго време аз прозрях, че ти можеш да съществуваш реално на тази земя само чрез поезията. Всичките ти други занимания са само необходимата подготовка за скок към твоето изкуството – поетичното. Обичай Гого, мен и твоя дом и ако всички ние успеем да ти бъдем въздух, хляб и вода по твоя път от сега до края, какво по-голямо доказателство за смисъла на живота на трима – живяли някога на тази земя. О!

...

Днес е много хубав ден – Гого си пристига. О! О! О! Ще ти се обадя от театъра към 13 часа. Купи картофи, олио и чехли за Гого.

...

10 декември 1986 г. Кевче, О! Гоги, О! Купете продукти. Пълният хладилник ще ни донесе здраве, духовен напредък и сили за борба срещу враговете! Ваш отговорник – Гошето

...

7 август 1989 година, понеделник. Кеви, честит рожден ден! Рой успехи и творчески радости да те сполетят! Да обичаш Гого и мен все повече и повече. Да ни готвиш вкусни манджи, да ни переш, да ни помагаш да живеем по-лесно тоя живот. Да остаряваш с нас бавно и красиво!

Като се върнеш от работа, с Гого ще те поздравим тържествено и церемониално ще те отведем на едно място. Твой Жожо̊!

...

Невена Ханджиева ме покани настоятелно у тях. Нали съм „мека Мара“, отидох веднага. Като се върнеш, обади се по телефона. Ще чакам. Оставям ти пари, ако искаш ела с такси. Твой Пирлибу̊нго!

...

Скъпа Кева!Тръгвам си от Монтана, а още с пристигането си в София ще ме изпълни самотността и желанието да съм при теб. Аз цял живот съм бил такъв – тичам за някъде, а като пристигна, съм готов да полетя обратно. Благодаря ти за чудесните дни в Монтана. Добре, че не те послушах и дойдох! Ти стана на петдесет години до мен, остаряваш така красиво. Освен природата, вина за това имам и аз, нали! О! 11 август 1996 година.

...

А сега, Кева, искам да ти изнеса кратка беседа на тема „Необходимостта от проблем в изкуството“. Понеже не искаш да слушаш, ще ти я напиша. Понякога проблемът стои остро, друг път завоалирано. В пиесата ти „Посоки“ темата е любовта, а

проблемът на главния герой Емил стои скрит, завоалиран. Той търси своя избор, мъчително, неуверено го търси и намира ли го? Защо сменя Соня с Райна? По сексуални причини ли? По социални ли? Тук не си бръкнала по-надълбоко. Зад основната тема трябва да се извисява проблемът. В „Крадецът на праскови“ любовта смири и установи контакт между убиеца (Раде Маркович) и потърпевшата (Невена Коканова). Поработи още над пиесата, не бързай да я даваш на Телевизионния театър.

...

Жоре, умничко и талантливо приятелче. Не се съмнявам в успеха ти!

2.11.1978 г. Ети Минкова

“Полет над Кукувиче гнездо“

...

Министерство на културата

Заповед №VI-13/20.01.1993 г.

На основание заповед № РД-19-587/11.XII.1992 г. на Министерството на културата и Протокол на комисията

Д А В А М:

Първи изпит за присвояване званието „РЕЖИСЬОР“ на Георги Г. Георгиев по чл. 9 от Указа за театрите.

Министър:

Проф. д-р М. Димитров

Публикации в пресата по творчески проблеми

Из „Да погледнем зад кулисите“

Статията на Иван Добчев, публикувана в броя на в. „Труд“ от 8 февруари тази година, е остър сигнал за социалния и професионалния конфликт между две водещи фигури на театъра – режисьор и актьор. Мисля, че с императивния си тон тя прекъсва естествения и повече от всякога необходим диалог между тях. Нещо повече. Очевидно е, че този прекъснат диалог има давност „последните две десетилетия“, поради което е необходимо мълчанието на театралната критика. Или тя се е приготвила да прибере труповете от театралното бойно поле?

Ще призная съгласието си с някои моменти. Например с това, че „нашите театри са тромави, късогледо втренчени във финансовите планове, грубо и неинтелигентно угаждащи на публиката, че постепенно превърнахме нашия зрител в бройка. Единственото ни утешение е, че в историята на театъра няма да бъдат изписани имената на нейните счетоводители.“ Съгласен съм и с това, че „театърът е място, където се отива“, „до него трябва да се стигне“. Театрите, особено извънстоличните, са на колела. Актьорите се амортизират духовно и физически. Много поколения пропътуваха таланта си.

Недоумявам как е възможно най-светлата, най-привлекателната, най-обичаната личност, първосъздателят на театъра – актьорът, да бъде наричан излишен, да бъде насилствено лишаван от изконното му право на труд – конституционно защитен и гарантиран, както на всички останали. Ще напомня – пословично е желанието на актьорите за труд. И по-малко можещите, и по-малко красивите се стремят към него. Актьорството не е професия, а орис и съдба (...) На никого не е тайна, че радостта, удоволствието от професията постепенно изчезва. Плахи, сиви, дори скучни роли и спектакли превземат сцените на нашия те-

атър. Умора и отчаяние нахлуха в репетиционните и зрителните зали. Театрите загубиха своите физиономии, уеднаквиха се. Кой повече от актьорите понася на гърба си несъвършенствата в организацията на театралния механизъм у нас? Актьорите, поради многопосочната зависима природа на своята професия рядко са попадали начело на командния административно-бюрократичен ред, а винаги са потърпевши от него. (...) С годините отношенията актьор-режисьор се превърнаха в невралгичен пункт. Изостриха се до степен на непоносимост. Не бих се наел да кажа, че това се дължи единствено и само на „виновното“ поведение на режисьорите. Но те са работодатели, от тях зависи нашият хляб. Аз лично знам, че добрият постановчик от средна пиеса може да направи хубав спектакъл, че от посредствен актьор може да изтръгне неподозирани качества. Това е магията на професията! Но също така е известно, че слабият режисьор може да провали и отлична пиеса, и отличните възможности на актьора.

Георги Г. Георгиев,
актьор от Театър „Сълза и смях“
в. „Труд“/ 20 април 1989 г.

Из „Безсмъртието на мечтите ни за театъра“

(...) Публиката иска да бъде омагьосана! Тя иска душата на актьора, при това разпъната на кръст! Иска истини от горещи сърца! Публиката не се интересува, че за тазвечерното представление актьорът е избягал от болницата, заедно със своята бронхопневмония, че изгаря от температура. Публиката не е длъжна да знае, че снощи колежката ми, която часове преди спектакъла погреба баща си, игра централна роля. По неписаните закони на театъра, по висшия нравствен кодекс на актьорската гилдия, тя не отложи представлението. Игра бляскаво. Зрителите нестих-

ващо я аплодираха. Коя друга професия може да се похвали с доброволен отказ от самия себе си? Затова ме изпълва с умиление една фраза, често използвана в театъра и станала вече анекдотична: „Не ми се живее, братче, играе ми се!“. Неуморими са мечтите ни за театъра! Те не бива да умират. В театъра умират само хора!

Георги Г. Георгиев
актьор от Театър „Сълза и смях“
Сп.“Театър“, кн.9/1989г.

Тетрадка – 2, 2005 година

Половината истина за цял един живот! Понякога половината истина е по-болезнена от цялата. Избрах този ход, за да спася оскърблението, засягащо мен и хората около мен. Моля следващите години да ми подарят лично време, за да напиша редовете, които трябва да напиша.

…

“Приятел на власт е изгубен приятел.“

Хенри Брукс Адамс

…

Предметите ми говорят!...

…

„За мислещите хора светът е комедия, за чувстващите – трагедия“.

Кант

...

Някои хора очакват, че ще пиша за тях, а други очакват да пиша много за тях. Нито едното, нито другото. Не са заслужили моето внимание!

14.VIII..

Бях безбрежно млад, началото на 60-те години, когато замислих да пиша автобиографична мемоарна книга (винаги съм ги обичал) със заглавие „Райграс“. Искам да изровя причината за това заглавие. Дали в далечното си прераждане не съм косял трева? ... Дали чудната песен на Том Джоунс за зелената трева... Дали дворната градина на майка ми, изпълнена с калдъръмчета, хортензии, рози и още много, много други не определиха моето пристрастие към градината, към цветята, към земното? Не пясъкът и полъхът на морето, а дъхът на земята и цветовете над нея, полъхът на дървото изграждаха моето вълшебно детско въображение. Морето няма нужда от мен. А цветята, тревата чакат да ги полея. Морето е гордо, красиво и огромно. А цветето, дървото и тревата са незащитени без човешко внимание.

На един имен ден на Стефан Германов, който беше съпруг на Майя Владигерова (и двамата от скъпите ми приятели) в хола им в ж.к.“Западен парк“ аз високогласно обявих, че започвам да пиша книга за живота си, която ще се казва „Райграс“. Всички ахнаха. На въпроса им какво ще пиша (помня, че бяха Марко и Сия), онемях. Държах се многозначително, за да се спася.

Какво е райграс? Неокосена трева. Защо съм понечил така да се нарича? Не знам. Както не знам защо на този ден, а и в много последващи досега, ме е гонила и настигала мисълта „Пиши. Напиши. Почни.“

Много близки и приятели, между които Лучия Чиширанова, са ми повтаряли „Жоре, пиши. Ти пишеш хубаво. Увлекателно. Ти си емоционален, почтен, честен. Пиши!“ Благодаря на Лучия, на Росица Ненчева, на всички, които ме насърчаваха да тръгна към тази книга. Аз не исках да я започна. Не защото не мога да я напиша и нямам с какво да я запълня, а защото се страхувам.

Кой съм аз да занимавам с моите мисли и срещи днешните читатели? Че моят живот е един отминал свят, който е интимно мой, много личен и много отдалечен от днешните момичета и момчета с пиърси.

...

Обичам да ме заобикалят красиви предмети. Винаги съм вярвал и усещал, че те имат дихание, което ми действа освежително и здравословно. Такива предмети са украсявали всеки кът от дома ни. А върху камината бяхме сътворили галерия от екзотични предмети, спомени от световните ни пътешествия, някои от тях подаръци от приятели.

Всеки път, когато сядам да пиша, обгръщам с поглед картините, предметите, мебелите и казвам: „Всичко е на мястото си. Красиво е.“ И започвам.

Трябва нещо да поясня. За мен красивият предмет има двойствена природа – веднъж той е от красива материя и прелестно изработен, а друг път неговата красота се уголемява от спомена, с който е свързан, от човека, който го е подарил или от мястото, където съм го купил. Но всички тези предметни светове ми носят живот, те са част от моето ежедневие, зареждат ме със самочувствие, придават ми твърдост и увереност, че те и аз сме едно неразривно цяло.

От дете съм се научил да бърша прах у дома. И като започна да ги „обработвам“ с кърпата си, говоря мислено с тях. Иван Цветарски (Цъфи) – един много артистичен човек и добър комедиен актьор (приятел на Сава Хашъмов, който пък ме сприятели с него), ми подари от Париж дървена литография-сувенир „Тореодор“ на Бернар Бюфо, рисувана през 1928 г. и купена пред Лувър. И до днес краси дома ми.

В този порядък от заобикалящия ме домашен свят важно място заемат хората – съседите, родните, приятелите, колегите, даже спътниците ми в трамвая или влака. Те лъкатушат мислите и настроенията ми. Не обичам пълен трамвай или купе със стари хора. Едно детенце, една любовна двойка искам да видя, да се спасявам от досадните мисли за старостта, грозотата и смъртта. Ако има възрастни хора, искам да са облечени с вкус, да са приветливи, достойни. Такива хора винаги много добре определят деня ми.

...

Кева, браво за идеята ти да поканим Веско Борисов в ресторанта „Дивакът“. Със стар приятел винаги е приятно.

24.VIII.

След малко отивам на гости у Веста, която живее в Мюнхен, но често си идва в София. Без да знам защо ми хрумна до болка повтаряната житейска истина – всеки да заспива с болката си и да не трови с нея съседа си.

…

Бях много приятно изненадан, когато Гого и колежката му Филипа Балдева направиха камерна пиеса на един перуански автор и то на испански език. Имаха консултант по езика. Постави я моят състудент Чавдар Кръстев. Интелигентно представление. Играха в София на испанското посолство, на испаноговорещи ученици, студенти, а накрая и в Барселона. Това по мое време никога не можеше да се случи! Много харесах Гого, а и целия скандален спектакъл „Амок“ на Касиел в МТИ. Такава постановка, с демонстрация на толкова предизвикателни изразни средства като в „Амок“ по мое време беше абсурд да има.

25. VIII.

Писането на биографична книга е не само трудна работа, но и изключително отговорна. Освен изповедност (задължително) тя трябва да носи култура, морал. Да облъхва и с прошка, и с частица хумор хората и случките. И към всичко това истината да не се замотае в думите и в прахта на противоречивите спомени. Самият човешки живот е смесица от възхитителна и отвратителна истина в ежедневието. Но нашите оценки за постъпките на отсрещния човек е всъщност резултат от неговата собствена стойност

30.VIII.

Суетата ми във всичките си разновидности е една от причи-

ните да се захвана с тази книга. И от моята любовна алчност към живота, от това, че съм имал шанс да съм частица от космическата необятност. Значи съм бил богоизбран? Благодаря ти, Господи! И във всички случаи успоредно с мен вече 67 г. вървят моите съвременници – роднини, приятели, колеги, пътниците в трамвая, които ме притискат с торби от Женския пазар и с аромат на пот. Но така е наредил Господа-Космос – да живея с тях в откъслека от време. Да се обличам като тях, да мисля като тях, да бъда един от тях. Винаги ми се искаше да съм по-различен. Не само исках, но бях такъв. А и много от тях бяха симпатично по-различни от мен. И от моите представи за различност. Войната от различност беше необявена...

Еднаквост има в раждането и в мига на смъртта. А в средата между тях е животът с милиардите разлики. Не, не, не, не! И тук в сърцето на Живота има повторяемост. Даже модата, шапките и бижутата искат да ни върнат в миналото на нашите деди. Или по-скоро да превърнат човека, времето в незабрава.

31.VIII.

Животът е непрекъснатост на срещи със сякаш уж нови, а познати лица, уж нови, а вече носени дрехи. Втората им употреба си извършил ти – кога и къде? Споменът се губи в безмилостната небрежност на дните, която затрупва труда ни. А след години някой рови скелета ни, изследва културните пластове на нашия бит и труда на нашите и на родителите ни усилия. Усилия и надежди за вечност, в която внуците ни и техните деца ще благодарят и ще се покланят. За да продължат легендата на Сизиф...

1.IX.

Никога не съм искал децата на моите приятели да приличат на тях. Винаги съм им пожелавал нещо повече като духовно или физическо богатство, от което родните им са били лишени.

...

Популярният сред артистичните среди клуб-кафе КЕВА на НАТФИЗ, е всъщност абревиатура на Клуб за естетическо възпитание на актьора. Още от моето студентство го наричахме така. А когато Гого беше студент също във ВИТИЗ/НАТФИЗ, негови състуденти го питали това кафене на майка му ли е. Много се смяхме и Кева пожела на Гого да стане богат, да го купи и да не сменя името му.

...

Срамувам се от старостта. Изгаря ме чувство за виновност. Със срам и виновност пътувам в градския транспорт, преизпълнен с менеподобни. Отчаяни, грозни, зле облечени, миризливи пътуват нанякъде. Кой ги чака? Кой им иска нещо? Във всички случаи са тръгнали да „откраднат“ последната обич от децата и внуците си. Да погълнат последната глътка въздух. И се оживявам, когато в трамвая влезе младо момиче с пръстенче около пъпа или момче с топчета върху двете уши. Също така ме оживява смехът между двама души, било млади, още повече ако са стари. Обичам хората да се смеят, да се заливат от смях. Техният смях ми влива надежда, че има смисъл. Респектира ме смехът. Даже нека да е от глупост.

…

Позвъних на Силвия Рангелова (на патерица, както се казва, защото рожденият ѝ ден ѝ беше преди няколко дни) да я поздравя. Попита ме какво ново в театъра. Казах ѝ, че вече пет-шест месеца не съм директор. Не знаеше ли, или изигра етюд? Каза, че нито е чела в пресата, нито е чула. Когато разбра името на новия директор Роберт Янакиев, промърмори: „Боже, ама ти го създаде!“ и допълни: „На когото съм помогнала, всички са ме предали!“ Попита ме: „И какво правиш сега? “ „Нищо.“ – отговорих. „Пиши, ти можеш!“ – завършихме разговора. Добре, мило приятелче, ще пиша.

Да ми прости и Бог, и Силвия, но не ѝ вярвам, че в тая половин година не беше чула за моето отстраняване от театъра. Тя го

изигра перфектно. Но аз ѝ пожелавам сериозни сценични роли, а не житейски закачки.

12.IX.

Изхлузиха се тези измамници – моите 67 години. След малко в 11.30 ч. имам среща с Краси Филипова с молба за работа. Без работа ще се пръсна, ще бъда спукан балон в армията на пенсионерите.

Къде да търся смисъла на дните си?

30.IX.

Вчера с Кева се върнахме от Международния куклен фестивал „Пиеро 2005 г.“ в Стара Загора. Нищо по-бляскаво, перфектно, с висок вкус, култура, фантазия и смисъл не видяхме от холандския спектакъл „Панта рей“. Сломен съм от внушението на тяхното изкуство. Другото е самодейност, къде добра, къде по-добра, а някъде много слаба.

…

Пилоните на НДК. Среща с Игор Марковски. Ще започвам работа при него в ВВТ.

…

Не мога да се оттласна от дъното на отчаянието. Нито лексотана, нито мащерката ми помагат. Аз съм обсебен от тъга.

...

Тик-трака така так... Така дочух първия звук, който ми извести, че тръгвам по пътищата на живота. Това беше влакът София-Кюстендил и обратно. Пет-шест годишен малчуган протягаше ръка през отворения прозорец да хване в дланта си хладния въздух. Пак проточвах врата си да ме окъпе дъжда с една лъжлива сълза. Защото това време беше щастливо за мен. Тъгата е била за друг. Отново протягах ръка, този път да се покатеря и да откъсна листо от десетките клони, които се удряха в лицето ми. А в тунелите с ужас се прибирах в купето, сгушен в майка и татко. И после пак полазвах на прозореца. За момчето, което

бях, всичко това беше огромният свят и началото на живота, който ми казваше: „Добре дошъл! Хайде да си поиграем!“...

На кюстендилската гара, даже далече преди нея, миришеше на ябълки. Невероятен мирис на чистота и вкусност. Ухае на рози.

На гарата няма таксита, а файтони. Монотонният, но горд звук на подковите създава усещане на романтика и сигурност, които се запечатват за цял живот. Те преминаваха в ухаещия на чистота град през главната улица, площада, минералната баня, за да ни отведе в стария още от турско време роден дом на баща ми на ул. „Св. Седмочисленици“ № 40 до така известния Аджундар на Кюстендил. Там мен, баща ми и майка ми ни чакат баба Данка – майката на баща ми, брат му Виктор, снаха му Лили, племенниците Таня и Наско. И най-впечатляващата особа – стогодишната комшийка баба Вена. За моето детско въображение тя беше безсмъртна. Миризмата на току-що опечена баница, месо, звънливите чаши за ракия и вино, пълните кошове с ябълки, домашният хляб... Как се забравя това за очите и душата на моя шестгодишен човек? Като инструменталист-виртуоз усещах как се разлива и връща обратно любовта, уважението между тези хора.

Аз съм привилегирован, че успях да се срещна и да съхраня сподавените си остатъци от патриархалния бит на българското семейство, на българската фамилия.

Видин – роднят град на майка ми, беше другото „свърталище“ на моите житейски магии. Къщата беше недалеч от хотел „Балкантурист“. Тук живееше баба Пена – силна, властна, непокорима българка, изпратила в гроба съпруга си Данчо в ранни години, синът ѝ починал млад от инфекция на зъб, дъщерите ѝ Лиляна и Надя (моята майка) тръгват да търсят своя свят. Тя остава сама и в голямото наводнение във Видин през 1942 г. Баба Пена успява да се изкачи на покрива на къщата си, откъдето минаващи лодкари я забелязват и я спасяват. Ние я посещавахме редовно, а задължително всяка година през август, когато се

провеждаше прочутият Видински панаир с цирк, зали, мечки, маймуни, виенско колело, криви огледала, стрелбища, люлки, бирарии с чалга-певици и много народ... Този панаир беше светът на моето духовно обогатяване. И до днес съм сигурен, че малцина българи са се родили в библиотеките на бащите си. Българите се раждаме в близост до чергата и пазара.

Когато баба Пена с мъка продаде дома си във Видин и си закупи апартамент в София, след смъртта ѝ открихме сапуна и покривката, които тя знаеше, че са от сина ѝ Обретен, който живееше в Чехия. Версията беше, че ги е изпратил по мен за нея. А истината е друга. Бях с една филмова делегация в Чехия, обадих му се и понеже вуйчо ми Обретен не изпрати нищо на майка си, аз със скромните си пари закупих този сапун и покривка и утеших майчиното ѝ сърце, че е дар от сина ѝ.

...

И съм се питал много пъти коя е моята национална гордост? Климатът, планините, горите? Кюстендилските ябълки? Казанлъшките рози? Старият Пловдив, Копривщица? Златните съкровища на България? Откритията на проф. Овчаров, на проф. Китов? Да. Но ми е малко това богатство, което се рови из под годините. А на днешната повърхност тънем в кал, боклуци, улични дупки, бездомни кучета, наркомани, травестити, кървави трупове из малката ни страна.

...

"Аз не съм комунист и никога няма да бъда." Обичам тази песен.

Но питам себе си и всички фенове на тази песен: Хубаво е, че не сме комунисти, но защо разрушихме създаденото великолепие от един комунист – режисьора Вълo Радев?

Със своите връзки на най-високо държавническо ниво, а и не без своя естетически вкус, той фактически построи Дома на киното, ресторанта до него и почивната база на филмовите дейци в Лесидрен. Къде е сега ресторантът, кафенето на СБФД? В какъв вид е Лесидрен – празен и ограбен? Кои сме ние с претен-

циите за европейска принадлежност? Старозагорци, шуменци, плевенчани...?

…

Навсякъде в България по дворовете на домовете ни кукуригат петли и кудкудякат кокошки.Още изтупваме от балконите бабините черги и ги засипваме с нафталин. Всичко ми мирише на нафталин, или на Rait. По трамваите и рейсовете пътуват хора, които лъхат на бедност и житейска раздяла. И само туктаме млади хора внасят свеж аромат. Колко е благодатно, че ги има. Че са прегърнати, че се кикотят. Както е възхитително да срещнеш възрастни господа, облечени с вкус. Има артисти, които привнасят този изискан европейски вкус. Те са: Луна Давидова, Гинка Станчева, Емилия Радева, Мария Русалиева, Меди Димитрова, Силвия Рангелова, Мура Никоевска, Лора Кремен, пардон, тя вече е французойка... . И винаги моята Кева Апостолова. Ние сме се уговорили отдавна – пари за хляб може да нямаме, но тя е длъжна да ухае на красота и живот. И така е вече 35 години. За поддържане на добрия вкус, да си чист и елегантен пречка не може да бъде нито комунизмът, нито фашизмът... Даже бедността не може да бъде пречка.

Изисканият вкус в ежедневието не е гарант за добрия вкус в творчеството, в живота. Както щедрият талант на актьора не обещава човешката му щедрост. Той може да е егоист.

6.X.

Опасявам се не от избухливите и нервните хора, а от прикритите зли. Да не дава Господ от среща с комбинация от всички тях, гарнирана с милозливост.

8.X.

Уроци по сила на духа ни дадоха жени-актриси, всичките болни от тежки болести – рак, диабет...

Северина Тенева-Севата месеци преди да затвори завинаги хубавите си очи, ни поканиха с Асен Агов у тях на пищна

вечеря, приготвена от нея. Бяхме Полякови, Илка, ние с Кева, Митко Стефанов... Севата беше леко напълняла, в прекрасно настроение. Беше незабравима вечер! Невена Коканова играеше в Театър „Възраждане“ до последния си дъх във „Важното е да си желана“ от Илинда Маркова с режисьор Николай Поляков в партньорство с Емилия Радева и Гинка Станчева. След всяко представление се отбиваше в кабинета ми и мило настояваше да изпием по чашка водка, да изпушим по няколко цигари. Усмивката, иронията не слизаха от лицето ѝ!

Виолета Минкова вървеше изправено, красиво, достойно по „Граф Игнатиев“ и пл. „Славейков“ и беше невъзможно някой да допусне, че тази жена има преброени житейски дни.

Ами Леда Тасева...

…

Майка ми шестнадесет години се бори със серията инсулти, които я сломиха физически, но жизнеността ѝ беше неуморима. Без да може да говори добре, без да вижда достатъчно, трудно подвижна, тя не спираше да се смее, да се радва на внука си Гого, когото наричаше Пуфи. Той лазеше върху нея, грабваше очилата и ги мяташе на пода, а тя през смях викаше: „Пууфи, недей“. Поразяваща беше – при първата си среща с Кева свали от врата си огромния си златен кръст, подарен от свекърва ѝ, и го постави върху шията ѝ. Това беше нейната благословия, по български щедра.

…

С Кева сме в кафенето на Халите. Една едра жена, възрастна, симпатична и нейният съпруг седнаха на съседната маса. Говореха на непознат език. Така се случи, че си заговорихме. След малко се разбра, че са български евреи, живеещи в Израел. Бяха много сърдечни и общителни. Всяка година си идвали в България, за да вземат наема си. Тя сподели, че е болна от рак на щитовидната жлеза, а съпругът ѝ е с няколко байпаса. И двамата усмихнати, ведри. Класически пример за позитивно мислене. Съжалявам, че не си разменихме телефоните.

Леда Тасева

С Илка и Стойно отидохме да я видим. Знаехме, че е болна от рак. Но че е толкова болна осъзнахме, когато я заварихме сама на едно легло в кухнята. С последни отчаяни усилия да живее и с присъщата ѝ гордост не се оплака от самотата и от болките си. Да я оставим сама беше невъзможно. Тримата взехме решение да я заведем в Първа градска болница. Със Стойно я увихме в одеяло и с асансьора я свалихме до линейката, която тревожно издаваше звуци...

Росица Ненчева

В последните години много често говорехме за приближаващия житейски край, че по-голяма част от живота отмина, остава по-малката. Уж на смях, но си беше самата истина. Моята версия е, че тя сама потърси смъртта. Повика я и не я пусна, докато не тръгнаха двете заедно. Нейната болезнена гордост не ѝ позволяваше да коленичи и моли пред безпаричието, скъпите лекарства за диабет, непосилните цени за парното и за светските изяви, към които тя имаше ритуално отношение, въпреки че отричаше това. Тя се скри, буквално се заключи у дома си, не допусна никой и тръгна към вечността.

Мария Данаилова, Стефан Данаилов и Стойно Добрев с обичта си не можаха да я върнат към живота. Макар и в кома, живя дни. Имаше сложен и труден живот. Такъв беше и краят ѝ.

Лична загуба за моя остатък от живота е отсъствието на Роса. Нейният телефон непрекъснато ме преследва и мълви: „Обади ми се!“... Посягам и връщам ръката си преди да повярвам, че човек може да полудее от мъка по загубата на приятел.

Невена Ханджиева – Венчето

В поредицата от смърти на приятели последна се нареди Венчето. Ние си дадохме взаимно силна приятелска обич, заразихме с нея и семействата си. Преживяхме неистови възторзи и болезнени разочарования. Два-три пъти зловещо се наскър-

бихме. Но привързаността ни беше над всичко. Когато в един слънчев ден ме беше поканила на обяд, какъвто само тя можеше да ти предложи, ми каза: „Тук (посочи гърдите си) нещо не съм добре. Ще видим, не мога да спра цигарите!“ Жегна ме мисъл, че е споходена от тежка болест, но я прогоних. Беше изключително жизнена, енергична, неукротима. Всеки ден ѝ се обаждах по телефона. В последния месец преди да си отиде от живота говореше кратко: „Уморена съм. Спя.“ Също като Роса Ненчева се скри в дома си. Не приемаше дори най-близките си приятели. Окопаха се и двете и ровеха пътя си за новия живот.

Всички тези жени бяха красиви, талантливи и най-съществено – впечатляващо магнетични. Тези момичета, скъпи мои приятелки, живяха властно, покориха ни с чара си и със силата си да се преселят във вечността безшумно. Това са част от уроците, с които животът ме срещна и принуди да уча. Научих ли ги? ... Леа Иванова, Льоли Попова, Йори Саръиванов, Рени Киселичка, Галя Бъчварова, Таня Губиделникова, Иван Стояновић, Николай Бинев...

...

Със сина ми Гого бяхме цял един следобед на парижкото гробище Пер ла Шез. Всички гробове, пред които се поклонихме, сякаш мълвяха: „Земният живот е малка част от живота. Ние се преселихме в безкрайния и безсмъртен живот.“ Бях развълнуван в обкръжението на великите духове на Франция и света.

...

Смъртта. Изобщо тя ме тревожи. Занимавам се с нея, защото не се досещам какво ще ми даде, когато ме притегли. Слава, пари или студен гроб, обрасъл в трева, каквито са софийските гробища от години. Кметовете не измиват градските улиците, камо ли алеите в парцелите на семейните ни гробове.

Не се страхувам от известността, която носи житейското ежедневие, а от неизвестността на смъртта.

…

Чувствах се в къща без корени, когато за кратко живяхме на „Георг Вашингтон“. Хубав втори етаж, тераса, еркер с голям и слънчев хол, но ми беше чуждо.

...

Какъв вълшебен свят на моето детство бяха годините на ул. „Отец Паисий“ 65. Голямата ни, богата, мраморна камина в хола, с кафяво-бежово-керемидени отенъци на цветовете, която имаше мраморни разклонения в кухнята и спалнята... Калдъръмчетата по пътечката на двора, смокините, натежали с плод, хортензиите, захласнати в своята красота в син и розов цвят. И достолепното черничево дърво, на което никой не можеше да определи възрастта. То беше в началото на двора и плодовете му ярко боядисваха всичко, до което можеха да се докоснат. А те можеха... Много метях този двор и много го миех с маркуч всеки следобед.

Уханието на двора ни на „Отец Паисий“ е още в съня ми. Камината още топли въображението на детството ми, както и на моя син Гого, който се роди и отрасна около нейната топлина.

Улица „Отец Паисий“ 65 е неговият роден дом. Неговият свят са децата и игрите, които бяха целодневни. За уроците по цигулка, за английския и руски език времето все не му достигаше. Улица с много деца!...

Ул. „Отец Паисий“ между „Жданов“ (сега „Пиротска“) и „Цар Симеон“. Като стана дума за нея искам да прибавя благодарността си към моите родители Надя и Георги, моите комшии, моите приятели, съученици и съседи, моята учителка от първо до четвърто отделение г-жа Ана Атанасова и нейната дъщеря Елена, която и до днес е сред близките ми хора.

...

Когато приемаха моя син в пионерската организация, искаха писмени поръчителства. Поръчители му бяха режисьорът Вълo Радев и актьорът Венцеслав Кисьов, който тогава беше известен с ролята си на Карл Маркс в един германски филм. В оне-

зи години това беше висока чест за кандидата. С днешна дата благодаря на Венци и Вълo за честта, с която удостоиха малкия ми син в далечните години. Съжалявам, че не пазим копие от препоръките – сега щяхме да ги четем и от сърце да се посмеем с Венци.

Вълo Радев

Между мъдростта и топлотата беше разпилян човешкият му чар. Предопределен беше да бъде лидер, да бъде естет. Филмите му „Крадецът на праскови“, „Цар и генерал“, „Осъдени души“, „Адаптация“ са сред върховете на българското кино. Участието ми в епизодичната роля на поручик Варенов от „Крадецът на праскови“ само за една нощ направи името ми известно. До днес се помни ролята ми. Ами Невена Коканова, Мишо Михайлов, Наум Шопов, Людмила Чешмеджиева, Раде Маркович? Вълo беше майстор да учи актьорите на професионално майсторство.

С обществения си и политически авторитет създаде Дома на киното, кафене и ресторант към него. Измисли и ги подреди като архитект. Къде са днес кафенето и ресторантът с разкошните мебели и гоблени? На какво прилича почивната станция в Лесидрен (родното му място), която пак благодарение на него бе създадена?

Загуби сина си Ради. С неподражаемо достойнство посрещна трагичната раздяла. Съпругата му Жени Радева се поклони по достоен начин пред паметта на починалия си син и съпруг – написа вълнуващата книга „Стоп кадър“. С Кева бяхме на премиерата. Плаках.

...

Обичам Кева и затова, че знам страданието ѝ по много несбъднати желания, което стоически скри от любопитните очи на хората. Но написаните от нея монолози „As sam balgarka“ са изключително силни и, слава богу, съхранени в книга, и който чете, ще разбере. Тя спаси живота на сп.“Театър“.

...

Конфуции: „Времето обича учителите, но убива учениците.“

Уроците са различни. За живот, за смърт, за любов, изневяра, приятелство, предателство... Предателството вечно се лъкатуши между да и не. Както и изневярата. С категорично да и категорично не са отбелязани само раждането и смъртта. И големите любови: Лора-Яворов, Ромео-Жулиета. Те са сърцето на началото и края на човешкия живот. По средата е мечтата, ревността, пътуванията, обикновените лица, приятелите...

16.X.

На сцената на Народния театър гостува Русенският драматичен театър с постановка по „Предопределените“ на Елиас Канети. Режисьорка е младо момиче – Елена Панайотова. Кева настоя да дойда с нея, за да видя нещо много добро, защото тя била от най-талантливите млади. Наистина умно представление! Има върху какво да помислиш – времетраенето на живота ли определя смисъла му, неговата неповторимост, цена, красота и пр. Спектакълът отдава значение на текста на Канети, позволява ни да се вслушаме в мъдростта му и да се ровим в дебрите на човешкото битие. На представлението присъстваха много театрални и университетски професори. Беше и Меглена Кунева, която е от НДСВ и е министър на европейската интеграция, а също и дъщеря на актьора от Младежкия театър Щилиян Кунев. Представих ѝ се и ѝ казах, че съм познавал нейния баща като актьор и човек. „Много ви благодаря. Аз нали приличам на него? “ – ме попита. Придружаваше я Амелия Личева. В последните няколко години името на Амелия Личева се озвучи от антикомунистическите ѝ статии във в.“Литературен вестник“ – талантливо написани, възхищаваха ме. Ходеше под ръка неотлъчно до Надежда Михайлова – шеф на СДС. На конференция свалиха от този пост Надя Михайлова и Амелия сега е хванала под ръка Кунева. Тръгна с нея по театри, както преди това пра-

веше с Надя. Кева се приближи до Амелия и ѝ каза: „Сега трябваше да бъдеш с Недежда Михайлова, не с Кунева. Не те обичам вече!“. Браво, Кева!

Цялата ни интелигенция се лъкатуши безпринципно между своята дързост, красота и ум. Задкулисието не е привилегия само на театъра. Неговите атрибути – грим, костюм, текст, прожектор са част от ежедневието на политическия елит. Те ги откраднаха, защото всичко друго вече е оглозгано. Няма доверие, няма препълнени площади, речи и знамена.

Не можаха да открият таланта и светлината, която осветяваше пътя на Славка Славова, Иван Кондов, Наум Шопов, Николай Бинев, Николай Гяуров, Стоянка Мутафова, Георги Калоянчев, Лили Иванова, Гена Димитрова, Райна Кабаиванска, Иван Кирков, Христо Фотев... Кои още не споменах?

Има отчаяние. Недоверие към политиците, граничещо с омраза и желание за мъст. Заради лъжата, с която украсиха предизборните си афиши и лозунги. С усмихнатите си лица, лицемерно усмихнати, по-скоро приличащи на болезнени тикове. С кебапчетата, които раздаваха на митингите, те караха наивниците и слабохарактерните бедняци да пуснат гласче за тяхната (ОФ) власт. В началото на демократичните промени ми се е случвало да конферирам на предизборни митинги на СДС. Нищо поужасно не съм видял от това пред обезумелите от глад хора да се изпъчат с пълните си търбуси охранени чародейци и с два вдигнати пръста с формата на символа на победата, с прегракнали гласове да крещят: „По-бе-да! По-бе-да“. Цинизъм!

...

Винаги, когато съм изнервен, ставам зъл и, естествено, несправедлив. Нехармоничен. Небалансиран.

17. X.

Вчера с Кева, когато научихме, че една наша приятелка актриса ще се кандидатира за разпоредителка в бившия си театър, се разплакахме. Няма срамна работа, да вярно е, но че всеки

трябва да си гледа работата, това също е вярно. Тя е оставила десетки роли на сцената, оставила е частица от себе си. Обидно е, че материалната принуда хвърля талантливи артисти долу, където не им е мястото. Посъветвахме я да изгладува тези пари, които и без това са обидно малко, и да не приема доброволно разрухата на своето човешко и творческо самочувствие. Тя се съгласи с нас.

17.X.

Лучия беше у дома. Дадох ѝ вестници, както много пъти. Тя ги събира, чете, изрязва интервютата. Някои запазва за архив, други изпраща на приятелите си по света, в Куба, Гърция, или на хазаите в Созопол. Голям уникат е тя. Непреклонна, волева. Борбена. Устойчива. Но започва да се срутва от самотата си и от ужаса от смъртта. От всичко най-много я тревожи бедността. Не достигат парите ѝ за лекарства. Отбягва да говори по телефона, отказва да ходи по рождени и празнични дни – няма пари. Грижите за пари изкривяват хубавото ѝ лице, съкрушават усмивката и блясъка на очите ѝ.

...

Не вярвай, Господи, че съм пенсионер. Разкъсана и опозорена е гордостта ми, честолюбието ми, трудът ми. Напъхан съм като плъх в капан, откъдето няма спасение. Даже сиренце не са ми сложили за примамка.

Вледенява ме старостта. Мисълта за смъртта ме вцепенява. Нещото, приличащо на живот, ме уморява. А духът ми е жив и щурее в старческото тяло. Това е най-страхотната война, на която само аз и никой друг съм призван да бъда пълководец. Накъде да насоча пръст– назад или напред?

…

Криси и Джери всеки ден растат, очите им се усмихват и усещам, че вече ме познават, усещам, че са моя кръв, че искат да ми кажат нещо, но думите още не идват...

…

Невена Ханджиева. Венчето. Несбъдната мечта за живот.

Несбъдната мечта за изкуство. Неосъществена самоличност – нейната собствена, истинската, силната.

22.X.

Снежина Челебиева ми позвъни. От Женева се е завърнала временно за ремонта, който прави в софийския си дом. Носи касета от чудесната вечер „В крупен план“, която направихме за нея в Театър „Възраждане“. Снежина никога не е била моя близка, но контактите около срещата, около организирането на вечерта ме запознаха с нея – с нейната целеустременост, неуморност за работа, за среща с изкуството, което е в нея. Възхитих ѝ се, че не е забравила страниците стихове от българската класическа и съвременна поезия. Че има рефлексите да подреди сценария си по възможно най-елегантния и съществен ред. Да каже истината за живота си, без да нарани някого или без да надцени приноса си в изкуството на България. Говори за майка си – известната навремето актриса Сия Челебиева. Пак впечатляваща вечер. Много щедро почерпи приятелите си. Предложението за тази среща направи Невена Ханджиева, съученичка и приятелка на Челебиева. А Снежина с много вкус и мярка ни върна в 60-те години, когато беше звезда, майстор на рецитаторското изкуство. Да поеме множеството цветя помогна и синът ѝ, който беше пристигнал от Швейцария специално за спектакъла на майка си. След тази вечер Снежина е частица от престижа на театъра и скъп приятел на семейството ми.

Както и останалите актьори, които гостуваха във „В крупен план“.

За тях ще напиша нещо на друго място – дано намеря време.

...

Бързам да напиша тази книга. Никой не ме притиска, но аз бързам. Искам да види бял свят. На два пъти ще се отделя от себе си – от тялото си веднъж физически и още веднъж чрез

изречените думи, мисли, срещи, които устроиха дните ми. Ще умра по-уверен, когато съм се освободил от мислите и срещите, които кръстосаха живота ми. Ще се освободя даже от тези, които не се състояха...

...

Откъсването ми от Театър „Възраждане“ на 21-22 април, 2005 година изригна като вулкан у мен. Откърти размисли за смисъла на труда, на приятелството, на предателството. Оглеждам днешната и утрешната си самотност. Горката Кева, наказана е да ме мъкне като мокър чувал с въглища за огъня, който никога няма да лумне. (Асоциациите за дървени въглища, брикети и пр. топлива са от военното ми детство. Кюнци, комини, печки...)

...

Преди няколко вечери проф. Александър Янчулев – бивш кмет на Столична община, ми се обади да ми благодари за това, че съм честитил рождения му ден. „Бях в чужбина, но страшно ви благодаря!“. Аз ви благодаря, проф. Янчулев, че ме назначихте за директор на Театър „Възраждане“, че бяхте плътно до мен във войната, която Недялко Йорданов като сръчен сценарист сътвори безсрамно срещу мен, а един посредствен актьор му припяваше. Вие, проф. Янчулев, защитихте името ми, честта ми, професионализма ми. През единадесетте години, в които ръководих Театър „Възраждане“, направих името му звучно, а продукцията му естетически силна със заглавията от афишите му и творците, които я защитиха.

Благодаря ви, проф. Янчулев, за доверието, благодаря и на вашия сътрудник поета Иван Станев, който подкрепи кандидатурата ми за директор.

...

Нещо за Тошко Добрев от общинската фирма „Софийски имоти“. С Тошко бяхме общински съветници, както и с шефа на „Паркинги и гаражи“ Георги Василев. С официални писма, молби и лични срещи, в които обяснявах трудностите, които изпитва българският театър, в частност Театър „Възраждане“,

успях да ги убедя на два пъти за много скромна финансова подкрепа за ръководения от мен общински камерен театър. Сега разследват за злоупотреби Тошко, а Георги Василев го убиха. Боже, в какви времена живеем!... . Мозъкът ми не може да ги възприеме!...

...

В края на 60-те една вечер бях на гости на Леда Тасева и Иван Андонов. Подготвяха се да посрещнат Яна Пипкова и Георги Марков, мисля, че по това време бяха гаджета, двойка, която светското общество обсъждаше. Познавах Яна от участията си в телевизията, където тя беше музикален оформител, а за Джери Марков само бях чувал и бях гледал спектакъл по негова пиеса в Габровския театър – „Кафе с претенция“, реж. Христо Кръчмаров. Ако не се лъжа с тази пиеса откриха камерната зала на Габровския театър.

Нескрито беше любопитството ми да ги видя, затова не си тръгнах веднага, въпреки поканата на Леда и Иван да остана. С прекрасни прибори и сервизи, с много вкус те подредиха масата. И даже отпихме по глътка ракия преди тяхното пристигане. Позвъни се. Дойдоха. Леда и Иван ме представиха като изгряваща звезда. Тръгнах си след около час.

След години чух за смъртта му в Лондон. На моста „Ватерлоо“ е смъртоносно ранен с отровна съчма, изстреляна от чадър. Вече световно известният „български чадър“. Неговата смърт ме натъжи. Зае място в размислите ми за неговата личност, за живота, за смъртта. В годините на тоталитаризма жадно слушах неговите „Задочни репортажи“ по радио Свободна Европа. Доказва се, че е жертва на тайните служби на СССР и НРБ.

...

София е все още малък град. Старите софиянци се познаваме или сме чували за съществуването си. Понякога се страхувам, че познавам половин София, макар и опосредствано. И професията ми на актьор, и трудният ми, но въпреки това общителен характер, обществените ми и политически ангажименти (пър-

вият кмет на Града на истината, общински съветник, районен съветник, директор на Театър „Възраждане“, да не пропусна четиригодишното ми юридическо образование в СУ), ме срещнаха с много хора, с някои от тях се сродих, сприятелих, с други някак не. Актьорстването ми във Велико Търново, Пловдив, Перник, гастролите ми по страната ме срещнаха с лица, които оставиха отпечатък не само в телефонните ми тефтери, но и в признателната ми памет.

27. X.

Снощи бяхме с Кева на премиерата на „Януари“от Й. Радичков с режисьор Ив.Урумов, с която Младежкия театър откри вратите си след близо двадесет години ремонт. Ни помен от предишния разкош на театъра. Вътрешното оформление е по-подходящо за Младежки културен дом или ново кино в провинциален град.

Първата част на спектакъла е добра. Станка Калчева даже в епизодичната си роля се откроява категорично.

През целия спектакъл не ме напусна мисълта – „новият“ театър ще стигне ли върховите постановки на „стария“, ще създаде ли имена на актьори от ранга на Луна Давидова, Борис Арабов, Виолета Минкова, Анани Явашев, Гинка Станчева, Банко Банков, Мирослава Стоянова, Димитър Буйнозов, Жана Стоянович, Николай Бинев, Домна Ганева Янка Влахова, Лора Керанова, Надя Топалова, Люба Алексиева, Надя Савова, Цонка Митева... В този театър се пробуди моята любов към това изкуство. Той възпита у мен навици, които ми бяха полезни в бъдещата работа.

Човекът с кученцето е епизодичната ми роля на сцената на Младежкия театър в „Унижените и оскърбените“, която Вили Цанков измисли специално за мен. И публиката, и актьорите на театъра много ме хвалеха. Пресата и тя се впечатли от моето момче с кученце.

30.X.

Трябва да не забравя да разкажа за един телефонен разговор с Вили Цанков...

Холът на Жана Стоянович

Било е някъде средата на 60-те години. С Илка бяхме у Ани Бакалова и Иван Стоянович на терасата им. И виждам: през двора преминава една елегантна двойка – Жана (сестрата на Иван) и Толя Полянски (бяха вече семейство с Жана). Прибират се. Те живеят в същата къща на трети етаж. Иван и Ани ги канят на нашата маса. Изпиваме по едно питие, разменяме по няколко думи, влюбваме се взаимно и още на следващата вечер Илка и аз сме поканени на гости у Жана и Толята. След първата вечер последва втора, трета... По-късно във вечерите се включи и Кева. С Жанчето сме близки вече около 40 години. Подарихме си много важно приятелство, смислено, скъпо за душата ми и за духовността ми. Свидетел съм, че най-върховната ѝ радост беше, когато разбра, че е бременна и после, когато роди великолепния Иван. Ние, приятелите ѝ, тръпнехме от вълнение.

Всичко нейно ми харесва: домът ѝ, гостоприемството ѝ, нейната екзалтирана лъчезарност, нейният неподправен чар – женски, човешки... . Даже нейните слабости можехме да забравим и простим, заради чара, който магически като изискан парфюм разпръсква и те омайва. Ако е казала на някого нещо дето уж е тайна, обясняваше, че тайната е маловажна и че не е разбрала, че не е трябвало да се коментира тази тайна. Не обича да си създава врагове. Почита приятели, които даже я уморяват; „стреля“ много неочаквано с беззвуков пистолет, наранява те... Но аз и до днес не разбрах тя съзнателно или емоционално оценява хората и събитията. Най-важното обаче знам, че срещата ми с Жана придаде аромат и вълшебство. Дни, вечери, случки и телефонни разговори... Благодарен съм на съдбата, че ме срещна с Жана Стоянович.

31.X.

Лучия беше у дома. Донесе ми баничка, а на Кева цветя, набрани от двора ѝ. Дър-дър-дър... За всичко. С Лучия не се мълчи. Темите са все морално-етични. Както принципно е откровена, изведнъж, за нещо или някого, става предпазлива, внимателна. Готова е да преместим темата на разговора. Заглавието на книгата ми „Половината истина“ не е напразно. И аз, борецът за истина и справедливост, понякога прибягвам до половината истина. Ако милиардите хора, изрекли лъжи, бяха подложени на детектора на лъжата, устройството щеше да се взриви като бомба и да унищожи половината земя.

В днешния морално-етичен разговор Лучия внезапно ме попита: „Какво е добър човек?“ Разсмях се, замислих се и отложих отговора за друга среща.

…

Какво е добрина? Добър човек? Труден въпрос. Отговорът му не е с мен. Освен майка ми и баща ми (а кои майка и баща не са най-добрите) познавам постъпките на много хора, които изграждат образа на добротата и на добрия човек. Да помисля и да запиша имената им.

2.XI.

Севелина Гьорова. Бяхме поканени (за първи път) в уютния ѝ, миниатюрен дом, заедно със Снежина да гледаме на DVD спектакъла на Снежина Челебиева „В крупен план“ в Театър „Възраждане“. Хубав следобед...

3XI.

Обади ми се по мобилния телефон режисьорът Антон Угринов да покани мен и Кева на свой спектакъл в Народния театър.

Обичам благодарните хора. С този жест той ми напомни, че не е забравил поканата ми като директор на театър „Възраждане“ да направи „Кандидати на славата“. Вината спектакълът да

не стане ярък беше в младостта му, в неопитността му да организира процеса на репетициите. Той позволи на актьорите да му се качат на главата. Всички от съсловието знаем какви неблагородни и изменчиви страсти бушуват във взаимоотношенията ни актьор срещу актьор, режисьор срещу актьор или обратно, пък целия колектив – срещу директора. За жалост, участвал съм във всички етапи на тези взаимоотношения. За някои от тях се поздравявам, за други не.

Но аз искам да отбележа, че макар вече да не съм директор, Антон Угринов не забрави името ми и ме покани приятелски да присъствам на голямата му крачка – постановка в Народния театър. Колега, желая ти успехи!

8.XI.

Степан Поляков ни покани в „Яйцето“ на СУ по повод новата си книга. Ще отидем с Кева.

След една скандална вечер у дома с Полякови се разделихме за повече от две години. Вероятно тази покана е знак за помирение. Политическите пристрастия развалиха много човешки приятелства и семейни връзки. Иван Костов раздели нас. Дали завинаги?

...

Избори за кмет. Какво ме интересува мен борбата за победата за кмет на София между политическата социалистка Татяна Дончева и Бойко Борисов, също социалист/комунист, макар и бивш (харизматичен даже)! За пръв път съм изтръпнал от възмущение от поведението на лидерите на бившето СДС. Те се дискредитираха на площада пред хилядите си обожатели – кой повече, кой по-малко. Отпочна Иван Костов, който две години мълча, не отговаряше на въпросите, касаещи четиригодишното му управление като министър-председател. Беше сърдит. На народа! А може би най-вече на половината, която го избра за този върховен пост. И като му се поуспокои сръднята, взе че си

създаде партия ДСБ – Демократи за силна България. След като широко усмихнатият Стефан Софиянски, по-малко обиден, го изпревари със създаване на своя партия – ССД. Два файтона партии с шепа симпатизанти – наши, сини. Петър Стоянов е срещу Надежда Михайлова, единствената, която като председател на СДС отдаде опита си, знанията си, международното си признание, за да запази СДС. И сега всички чакаме тримата лидери (без Надежда) накъде ще поведат файтоните на разпокъсаното СДС. От файтоните по жълтите павета ще се размятат сини знамена, теглени от коне.

14.XI.

Най-странното и ужасяващо усещане е, че в един миг (или в някакъв продължителен откъс от време) си сам... Не чуваш тиктакането на часовника, шума на хорската глъч и препускането на колите, даже на църковната камбана, която е залепена до дома ми. Толкова застрашително усамотен и самотен съм в тези моменти, че ми идва да изкрещя за помощ.

Предпочитам да чета. Изпивам глътка водка, пускам новините по телевизията, за да се убедя, че демокрацията още не си е отишла.

И потегля времето към следобедните и вечерни часове, когато моят син ще се обади да попита как сме. Ще разговарям с Криси, който освен, че ще каже: „Обичам те!“, ще ме попита: „А ти какво правиш сега? “ и най-накрая „О!“, а в далечината на телефонния разговор ще чувам как Джери, моя малък внук, носещ името на баща ми и моето, настойчиво иска нещо от майка си. Не е ли това истинското пожелание за лека нощ?

У Лени Баева

Слънчевият и топъл ноемврийски ден огряваше дома ѝ, съвсем наскоро и с вкус ремонтиран. Само майка ѝ г-жа Павла вече я няма – беше красива, достолепна дама, представителка на истинската женска красота от началото на отминалия век. С Лени

си говорим за предателствата на тези, на които си направил добро. Къде се крият корените на този абсурд? Световно явление ли е това или типично български модел? Разменихме тъжни думи за Роса Ненчева, за това колко ни липсва.

С Лени се познаваме повече от 40 години. Следвахме право в СУ. Беше много хубаво момиче, сега е хубава жена, облечена изрядно. Още в дните на социализма, когато нямаше нито тенденции в модата, нито платове, освен басма и тафта, само ЦУМ и магазините по „Пиротска“, тя блестеше с изяществото на своята физическа красота и безупречност към модата. Винаги се обръщаха да я гледат, та досега.

Лени е професор от НАТФИЗ. Създаде Театрален колеж “Любен Гройс”. Поканих я и тя направи няколко постановки за деца в Театър „Възраждане“. Обича Киран Коларов. Има дъщеря си Фани. Да си облечен с вкус всеки ден – 365 дни в годината! – е орис. Съдбовен знак. Лени ни поднесе този знак с очарование.

27.XI.

Кева работи в стаята си върху нова пиеса. Каква е, какво е заглавието – нищо не знам. Тя не обича да споделя, докато не напечата готовия текст. А аз в моята стая, потънал в хаоса от мисли, се откроява една, която трайно ме преследва цял живот: за моя вкус, за моя театър и естетика съотносими са значимите актьорски индивидуалности Славка Славова и Луна Давидова. И не че още няколко не бяха много силни творчески личности. Но тези двете се врязаха в мислите и душата ми, както морските вълни ме повдигаха и гмуркаха в дълбочините на морето, оставяха ме за секунда без въздух от възторг, опиянение и мечтание. С ролите си те издигнаха високо нивото на актьорската професия. С какво бяха по-различни от другите актриси? Със своята неподражаема емоционална интонация. Да бяха изиграли само: Славка Славова – Маша от „Чайка“ на Чехов и Луна Давидова – Елисавета от „Мария Стюард“ на Шилер, е достатъчно, за да запомня енергията, която те отпраща във висините.

...

Българин съм, а не зная къде се намира гробът на Левски, на Ботев. Има ли нещо по-изобличително за нравите у нас – българите да не знаят гробовете на двама от най-великите си синове! Николай Хайтов посвети много дни и талант да докаже нещо за гроба на Левски. Успя ли?

Нека да не става дума за Централните софийски гробища, Малашевските, това на Бакърената фабрика. Те са сметища, а не последната обител на нашите близки. Един чешки поет беше възкликнал: „гробище, гробище, зелена градина!“.Такова е Пер ла Шез в Париж. То е дихание на отминалия и благодарността на днешния живот. Когато с моя син Гого гостувахме на нашата приятелка Лора Кремен в Париж (Кева предпочете да замине Гого, защото тя беше вече ходила), посетихме тази гордост на световния град. Онемяхме от възторг пред отношението, което французите имат към своите мъртви.

...

Няма лек за душата, когато те боли от предателството на близък човек. Не познавам излекуван от тази болест. Времето не я лекува. Напротив. Натрупва я с нови предателства. И болката става неизличима.

1.XII.

По GSM получих съобщение от Плевен. Надежда Михайлова ме кани на 11.XII., 11ч. в залата на Драматичния театър за участие в създадената от нея „Демократична алтернатива“ – опонент на СДС, от който бе отлъчена като шеф на конференция на партията. Петър Стоянов, бивш приятел, бивш президент зае мястото ѝ... Обадих се на Надето да ѝ благодаря и да ѝ кажа, че не мога да присъствам в Плевен.

…

Моята вродена почтеност към хората и нещата в живота се превръща в моя слабост и глупост. Именно тя много често ми създава усещането, че съм гол.

7.XII.

Гого и Деси са при нотариус. Купуват апартамент в Младост III, в който досега живяха под наем. Много хубав ден и щастлив. Ние с Кева сме с малкия Джери (Криси е на детска градина). Джери прилича на мен като малък. Светъл, бял, с искрящи, големи пъстри очи. От вчера е на половин годинка. Човек! Стиска пръста ми, смее се, наблюдава ме. Търси Кева, мен. Погледът му говори повече от думи.

8.XII.

Очаквам след малко, часът е 12.30, да дойде Цура – приятелка от години, колега от „Сълза и смях“. Тя има големи очи, пълни с тъга, ирония и смях... Защо не я снимаха в киното?

Домашен театър у Вили Цанков

Пръв в България още преди 10 ноември 1989 година Вили направи домашен театър, на който с Кева бяхме поканени. Усещането е неотразимо. Прилича на снобско, а не е, защото е дълбоко изповедно, чувствително е. Нещо иска да ти каже, което в големия театър, на голямата сцена няма да се чуе, няма да се види. Домашният театър на Вили оставя своя следа в националния ни театър. Вписва се в неговата мистерия. Между публиката беше поетът Петър Караангов, бившата съпруга на проф. Пламен Марков, проф. Надежда Сейкова...

11.XII.

В памет на майка си Галя Бъчварова Ути събира огромния ѝ приятелски кръг в навечерието на рождения ѝ ден. Масата е претрупана с вкуснотии, обградена е от старите приятели, много стари, остарели, болни... От всичко най-хубаво е, че са тук, в този ден, в памет на Галя, която обичаше приятели, гости, партита. Готвеше вкусно. Сервираше с вълшебство. Беше сладкодумна. Но най-голямото ѝ оръжие беше умът. Образована жена, с чувство за хумор и ирония, много често и саркастична.

Но това беше Галя, понякога трудна за преглъщане. Прави чест на Ути за незабравата към майка му и нейните приятели Жана Стоянович, Катя Зехирева, Дида и Анани Явашеви, Муцата Георгиева и Пипо, Дора и Неди Грашеви, сем. Раденкови, Ани Бакалова, Васил Димитров, Петьо Вучков, Ева и Иван Бояджиеви и още, и още...

…

Какви приятелства, какви времена бяха! В най-тежките тоталитарни дни ние се промушвахме в неизбродните пътечки на живота с неукротимата си енергия и интелигентност. Не говорехме за политика – комунизмът изглеждаше безсмъртен, вечен, а трябваше да се живее. Всички сме били пионерчета, комсомолци. Съвсем малко от приятелския ни кръг бяха партийни членове. Но ако са били такива, непременно сме ги обичали заради тяхната различност като мислене от ком-ортодокса или заради таланта, който са имали. Бяхме еднакво бедни, но щедри. Това, което ни събираше, беше човешката обич. Ние се бяхме харесали (не обичам думата подушили). Да има гроздова ракия, салата, хляб и сирене и ето ти вечерята готова. Слушахме по телевизията изказванията от партийните конгреси на БКП, оценявахме различието на членовете на Политбюро и на ЦК на БКП („Жалко, че Венелин Коцев вече не е секретар по идеологическите въпроси“– казвахме) и вечерта ни се втурва по театрите, в които играем, в онези, които не играем...

Обсъждахме любовите и разлъките, малко клюки, говорехме за прочетени или новоизлезли книги от съветски или американски автори, промушили се в издателствата, критикувахме или се възхищавахме от някой филм. На тези срещи под сурдинка (да не чуят съседите) си разказвахме, че в 1956 г. някой чул, че в Унгария нещо ставало, в1968 г. друг чел, че в Чехия мачкат хора с танковете на СССР, но вече силно и по-обстойно говорехме за 1980 г., за Лех Валенса, за Солидарност, за папата. Свободата настъпваше и към нас. Но на нашите вечери ние не допускахме, че тя ще прекрачи и нашите граници. Те бяха добре охранявани.

Сигурно всеки от нас тайно се е надявал, че немирната птица Свобода ще кацне някога и на нашето рамо или по-скоро на рамото на нашите потомци. Дойде ехото от перестройката в Съветския съюз. Започнахвме да си разменяме съветски списания и вестници със зашеметяващи смели статии и разкрития против комунистическата система. Нещо у нас започна да се изправя... Но ей Богу, никой не е допускал, че по наше време, пред очите ни пленум на ЦК на БКП ще свали Тодор Живков от власт; че ще го изключат от партията; че съд ще го съди; че неговите колеги от Политбюро ще го предадат; че Симеончо (царят) ще се върне от Испания и ще стане министър-председател и че ще присъства и приветства конгрес на БСП. Е, това, кълна се пред Господа-Бог, никой не е вярвал. Не е очаквал. Не е сънувал.

Както никой не е сънувал, че актьорът, режисьорът, художникът, приятелят Иван Андонов дни или месец преди десети ноември 1989 година беше приет за член на БКП и след малко повече от месец се беше отказал от членството си. Такива като него бяха много.

14.XII.

За всичко съм се борил с крясък – за свободата си, за красотата, за приятелствата, за истината. Крещях като луд до прегракване. Това беше защитната ми реакция. Защото не исках да направя зло. Предателството ми беше невъзможно. А крясъкът ми беше надежда, че ще бъда чут, разбран, последван.

Бях осемнадесет години актьор в НДТ „Сълза и смях“. Избраха ме за председател на творческия клуб, а Цура за моя заместничка, секретарка, шофьорка, всичко. Канехме ежемесечно различни личности на среща под наслов „На кафе с проблемите на света“. Много паметни срещи се състояха в приземното клубче на театъра. Изпиха се много кафета и тройно повече алкохол. Но можеш ли да устоиш на чаша вода с Леа Иванова и Еди Казасян, с Елисавета Багряна, Марко Семов, Д-р Пилософ, Любомир Левчев, мистър Сенко...

На една от тези вечери присъства прочутият режисьор Асен Шопов. Взе думата по някакъв театрален, морално-етичен проблем и закрещя от самото начало. Всички се стъписахме, какво му става на този, защо крещи. Аз го разбирах. Той се усети, че децибелите му стават застрашителни, спря се и каза: „Аз съм от тези хора, които, за да кажат истината, за да бъдат разбрани, викат повече отколкото трябва. Извинете ме!“ Поутихналото му изложение не беше толкова заразително, колкото онова, кресливото. Асен Шопов беше изключително силно име в театралния афиш на страната. Неговите постановки в Димитровград, Хасково са национални театрални жалони. А неговите актьори, създадени от неговия талант, подобно на неговото мислене (Румяна Бочева например) изправяха на крак театралната публика и критика на столицата. Заради него и заради актьорите му исках да бъда актьор в Димитровградския театър, но нямаше места. Единствено свободно място имаше за пожарникар. Не ми се случи професионална среща с Асен Шопов. Но моят син Гого беше щастлив да бъде омагьосан от таланта му в Благоевградския театър, където изигра Фердинанд от „Коварство и любов“ на Шилер. Представлението беше превъзходно. Синът ми като Фердинанд излъчваше впечатляваща мощна енергия. Ярък, романтичен Фердинанд! В неговата интерпретация аз прозрях присъствието на магьосника Шопов. Асене, покланям ти се за таланта и силата на характера да издържиш на годините, в които цензурата беше подгонила твоя модерен и авангарден театър, който беше между първите. Ти откри и поднесе нови, непознати духовни послания. Властта се уплаши от тях. Защото не ги разбираше. И най-лесното беше да ги сваля бързо от афиша. Асен Шопов по природа е единак. Той няма клакьори по медиите. Не си направи кръг около себе си. Затова други, по-неталантливи от него, сега са на преден план.

Рената Киселичка

Много често ме заболява за Рени Киселичка. За първи път я гледах в "Железният светилник" на Димитър Талев – бляскавата постановка на режисьора Христо Христов в Пловдивския театър. Гостуваха на сцената на Народния театър. Рени беше впечатляващо красива, с много силно излъчване. После се запознахме в „Сълза и смях", където бяхме колеги. Сприятелихме се. Беше труден, сложен човек. Винаги искаше да е между първите актриси. Имаше самочувствието на първа.

Но даже и когато беше в творческа криза, тя поддържаше самочувствието си на първа, но в момента пренебрегната или пропусната за ролята. Не се предаваше духом, но страдаше. О, колко много страдание и какви стоически усилия полагаше да не покаже покрусата си от факта на забравата към творческата ѝ личност! Тя пееше много добре, като професионалистка, с природно поставен глас. По едно време, за спасение, имаше ангажименти в ресторант „Гамбринус". С Кева ходихме да я слушаме. В репертоара си беше включила руски романси. Беше истинска звезда, публиката, дошла специално заради нея, полудяваше от възторг...

Дълги години ми се обаждаше редовно по телефона в неделя по обяд с: „Наздраве!". Обедният аперитив гроздова ракия беше наш приятел. После разреди обаждането си. Тя потъваше финансово. Не можеше да насмогне желанието си да бъде добре облечена, да плати битовите си разносноски, телефона... Беше запалена седесарка. До последния си дъх вярваше в демократичната каузата на СДС. Слушаше радио, телевизия, знаеше всичко за всеки. Отиде си от света с рак в белите дробове. Домът ѝ бил пълен с тухли, керемиди, торби цимент. Всичко това е събирала, за да прави ремонт на апартамента си. От съседката ѝ – журналистката Божана Димитрова, разбрах това. Бях на погребението ѝ. Роман, нейният син, я изпрати достойно.

А последната ни жива среща с Рени беше на поклонението на Юрий Яковлев във фоайето на „Сълза и смях". Беше хладна,

безмерно отчаяна, ако не се лъжа, беше облечена в бяло палто, което релефно очертаваше приведеното ѝ тяло и тъжни очи.

16. XII.

Ще ми трябва още един живот, за да успея да спомена само имената на живите и мъртвите ми приятели, на съседите ми и децата, съучениците от ул. „Отец Паисий“, където премина детството и животът ми в продължение на петдесет и пет години, на приятелите, които срещнах по пътя, на завистниците и лицемерите, които ошариха дните ми, омърсиха душата ми, изпълнена с романтични пориви. Ще пропусна сигурно имената на хора, на които съм признателен за дума или жест, с който са осветили деня ми, спасили са ме от страха, от самотата. На всички приятели благодаря за житейската среща. На всички врагове благодаря, че са ме направили по-силен като човешка същност.

Така е в живота – и любовта, и омразата ти отнемат по нещо в замяна на друго, което ти дават. Човешките преживявания не се мерят на кантар. Човешкият живот е вик, който никой не чува, от който никой не се впечатлява. Този вик си отива с човека и се превръща в звезда. Или в пламък на една свещичка, ако има кой да я запали.

Получи се тъжно описание, може би защото чета нещо за Жан Пол Сартр и Албер Камю, които обожавах в младостта си, без изцяло да ги разбирам.

Г-жа Ана Атанасова; Кольо Михайлов Кършаков

В моя космически свят две имена са особено важни. Те предопределят частица от моето мировъзрение от прохождането ми в живота. Ако най-значителните ми уроци са ми от майка и татко, то следващите са от моята първа учителка г-жа Ана Атанасова и моя директор в климатичното училище в гр. Етрополе – Кольо Михайлов Кършаков.

Началното ми училище е едно от първите, ако не първото, построено в София на ул. „Странджа“. Ана Атанасова беше по-

скоро ниска на ръст, достатъчно пълна, но не дебела жена, с изрядно изгладени и бродирани бели блузи и черни или тъмносини поли. В следвоенните години всички бяха бедни, само вкусът и чистотата ни отличаваше. Тя имаше дълбок алтов глас, силно изразителни очи, бели зъби и хубава усмивка. Беше любезна и непреклонна. Как съчетаваше тези несъвместимости? Взаимно се заобичахме. Тя и аз. Тя и всички обичаше. Стана близка с родителите ни. Посещаваше домовете ни. Разговорите за обучението и възпитанието продължаваше в интимния свят на дома. Не си спомням да е имало родителски срещи. Тя първа в голямото междучасие ни даваше чаша с мляко и какао, малко шоколадче – помощ от Америка след войната. Сега нейното място в сърцето ми заема дъщеря ѝ Елена, съпругът ѝ Ильо, синът им Коко, който вече е лекар. Г-жа Атанасова ми завеща тази обич. Аз съм ѝ верен. Непременно, когато горе в небесните висини има една безименна звезда, нека я наречем г-жа Атанасова – скъпата ми учителка.

Петдесет години ги нямаше обръщенията „госпожо“, „господине“. Бяха ги обявили за буржоазни, фашистки, антинародни и бяха заменени с „другарко“ и „другарю“. Представете си едно малко човече на пет-шест годинки се изправя срещу своята учителка или учител и казва: „Другарко!“ „Другарю!“ Тези комунисти нямат ни срам, ни грях. И още по-странно е, че в днешно време, след толкова тежко извървян исторически път, те продължават на своите пленуми и конгреси да се обръщат с другарю, другарко, другари. Като парола, като секта ми звучи.

А... другарят Михайлов – директор на гимназията в Етрополе, беше не само едър мъж, но и широко скроен човек. Ведър, умен (беше историк), дипломатичен, артистичен. Присъстваше на всички ученически забави в трапезарията на училището. Танцуваше неподражаемо класически валс със своята съпруга Янка. Всички се отдръпвахме от дансинга и с възхита ги наблюдавахме. А Мичо-сърбина и едно друго момче се надсвирваха на акордеона. Аз влюбено гледах едно момиче, но напразно.

Съпругата на директора Янка беше възпитателка в дома. Винаги облечена с черна вискозена престилка и бяла якичка. Беше изключително добра жена, възпитана, отзивчива, но за тежест ходеше на проверка по стаите с пръчка, откъсната от дърветата в двора, размахваше я, скривайки усмивката си, и при всяка конфликтна ситуация бузите ѝ се изчервяваха. Тя се притесняваше, че трябва да повиши тон. Растяхме с децата им Мишо и Краси. С годините по-нататък станахме приятели. Родителите ми ги посрещаха у дома. После съпругата ми Кева пое гостоприемството към тях.

Кольо, този здрав физически и духовно богат човек се обеси в двора на селската си къща край Казанлък. Господи! Какви демони са обзели душата му? Той имаше най-доброто семейство.С Янка се чуваме по телефона, изпращаме си картички за празниците. Скъпоценна бразда са оставили в душата ми, която ще бъде с мен до последния ми ден.

...

Благодаря на моите съученици от I-ви клас. Ей, момчета и момичета, колко обич си дадохме в онези далечни години! Тази обич ни спаси от глада, от ужасите на войната – бомбите, разрушенията в родния ни град София. Как играехме на ашици, топчета (момчетата), на дама и Кралю порталю (момичетата), на жмичка – всичките. Как си разменяхме сухарите и филиите, намазани с олио, сол и червен пипер, а някои по-луксозни с чубрица от селото на добрата баба. В кварталната сладкарница на ъгъла на ул. „Антим I“ и „Пиротска“ (“Жданов“) се продаваха боза, бисквити, вафли и по-късно тулумбички, а съвсем по-късно добуш торта. Времена, нрави и бит.

Историята следва своя ход, а хората своя живот. В тази бъркотия хората правят историята, а тя се изправя в ежедневието им в целия си ръст. В детството си спомням бомбите и унизителния престой в скривалищата на мазетата. А сега по софийските улици и булеварди стрелят мутри, цигани крадат и изнасилват родителите ни, педофили обругават децата ни, държавата краде

парите ни – заплатите ни, вноските ни... .

В историческото време на комунизма и посткомунизма се разположиха дните на нашия живот. Кажи-речи две поколения преживяхме това смутно време. Каквото и да е било – човешката природа се смирява и е готова да всеопрощава. И защо не – нали се раждаха нашите деца, внуци... Техните имена помним, техните години броим. А не на членовете на Политбюро и партийните им конгреси. Правото на избор е наистина най-голямото завоевание на демокрацията. А смяната на деня с нощта, на слънцето с луната – еднаква за всички, е божественият дар и справедливост, която смирява неспокойния ни дух и издига погледа ни нагоре в небето и изтръгва шепот: „Благодаря ти, Господи!“

...

Защо ми се струва, че Йоско, въпреки всичко, е усмихнат, очарователно язвителен и любезно подигравателен със себе си, с всички, както винаги?

На тръгване следобед Мдина ме попита ще проявя ли интерес към един неин сценарий „Деформация“. Възнамерявали с Йоско да го поставят. Не са намерили пари. Сценарият е стоял в чекмеджето на красив шкаф. Иска да се превърне в кино. Дано!

21.XII.

За кой ли път Райна (Мдина, така я наричам след възхищението ми от старата столица на Малта – Мдина, който е магически град с красиви храмове, с къщи, потънали в малки улички и високи каменни дувари), ме покани в новия си дом на бул. „Хр. Ботев“. Просторен апартамент, подреден с вкус и искрящо чист. Йоско беше на процедури – след инсулта говорът му трудно се възстановява. Прибра се по обяд. Силният му дух и усмивката за живот са поразителни. Не спира да говори, да пита, да обяснява. Търси буквите, думите. Сам се надсмива на грешките при словосъчетанието на думите си. Както винаги.

В навечерието на Коледа

Приближаването на Коледните, Новогодишните и Великденски празници, суетата около тяхното посрещане винаги са ме изпълвали с необяснима космическа тъга, даже нещо повече – скръб. И самотност, несподелена с никого. А колко ли милиарди хора по света са се чувствали като мен. Ако се бяхме хванали за ръце, щяхме да обиколим земното кълбо.

Но ето вече почти в края на пътя си аз не можах да си обясня причините за тази нерадост, с която се изпълваха мислите ми около празничните дни.

А иначе у дома се спазваха традициите – трапезата с постни манджи за Бъдни вечер, баклавата за Коледа, елхата с подаръците под нея, за Великден пък боядисването на яйцата в четвъртък сутрин от майка ми. Нейните яйца, обагрени с боя, туткал и сажди им придаваха уникална красота и твърдост, винаги бяха биячи на останалите, а красотата им беше пословична.

Най-очакваният празник за мен беше Гергьовден. Баща ми и аз събирахме у дома много гости. Но за мен най-важното бяха подаръците. Те бяха безчет. През деня – от съседите ми и от хората от улицата, а вечерта – от приятелите на баща ми. Мога да се похваля, че богати хора ми поднасяха богати подаръци. Но много ми е скъп споменът за масите, които майка ми подреждаше в двора, за столовете, които вземаше от съседите, за да подреди трапезата на децата. Имаше много и всичко. Военни години бяха, но обичта на майка ми надмогваше нямането.

И до днес си спомням за училищния двор на 24 май. Пълен с деца, родители, баби, дядовци, учители – всичките със стрък цвете от домашната градина придаваха неописуемо въодушевление. „Върви народе възродени“, цветята, усмивките сътворяваха празника и го превръщаха в неповторим. И до днес той е първият за мен щастлив и несамотен, любим и незабравим.

Подредиха се и най-важните лични празници – рожденитe дни на хората от моето семейство.

...

Малкият Кристиян е болен от шарка.

...

Довечера на Бъдни вечер отиваме у Гогови. Събираме се всички: майката и бащата на Деси – Таня и Христо, сестра ѝ Катрин, ние с Кева, Деси, Гого и двете деца. Непременно при нас ще дойдат техните любими приятели и съседи Севда и Албена, Поли и Мими. Те са част от семейството им. Гого е единственият мъж между тях и те се отнасят почтително с него, макар и да е по-малък.

...

Започнаха да пристигат новогодишните картички и телефонни пожелания за Коледа и Нова година. Първите две картички са от Красимира Филипова – шеф на Националния център за театър, наша стара приятелка, добра и отзивчива към проблемите на сп. „Театър“ и на Театър „Възраждане“, и от Силистра – уважи ни директорът на театъра Стефан Стайчев, в чиито театър наскоро беше премиерата на „Безсмъртно танго“ на Кева.

Обадиха се Йоско и Райна, леля Поли – дългогодишната разпространителка на сп. „Театър“ в Народния театър. Тя е неговата жива история. Обади се и Лидия Вълкова – актриса, с която, без да сме били неразделни приятели, я чувствам близка още от студентските години, когато играеше във ВИТИЗ Гертруд в „Хамлет“ на Шекспир под категоричната режисура на Методи Андонов и изключителното изпълнение на Сава Хашъмов в ролята на Хамлет. Лидия и Антон Горчев-Краля, бяха впечатляващи. Макар първокурсник, Методи Андонов ме избра за ролята на Фортинбрас. Какво вълнение беше! С моята сцена започваше хитовият спектакъл на ВИТИЗ. Следващият хит беше „Вкус на мед“ от Ш. Делани на режисьора Моис Бениеш, с участието на Цветана Манева, Илка Зафирова, Добри Добрев, Радослав Стоилов и моя милост.

Присъствието на „Вкус на мед“ в афиша на ВИТИЗ, респективно в театралния афиш на България, се дължи на авторитета и

борбата, която нашия преподавател Моис Бениеш устоя с бюрократичната цензура на 60-те години. Цяла театрална София, колеги от извънстоличните театри препълваха салона на Учебния театър. Чакаха ни по стъпалата до гримьорните да ни поздравят с цвете или ласкава дума. Играхме го петдесет пъти. Това беше истински успех за сцената на Учебния театър.

Искам да съм дързък. Спектакълът „Вкус на мед“ е страница в творческата биография на всеки от участващите в него. Едно стъпало в професионализма и популярността. А за зрителите – неподозирано място, където се прокрадват идеите на Албер Камю и Жан Пол Сартр за силата на морала на обществото и силата на революциите.

Тетрадка – 3, 2006 година

7.II.

Майя Владигерова у дома. Много скъп дар – приятелството ни от младостта се върна при нас – чисто, изпълнено с топлина.

8.II.

Животът не е вкусна яхния, а духовност, възвисеност, красота и обич. Най-благочестивото преживяване и най-пречистващото е тъгата. Тя те издига стъпала нагоре. И те прави силен.

…

Нашата скъпа приятелка Лора Кремен не се е обаждала от Сан Рафаел повече от двадесет дни. Последният ни разговор беше, че не е добре и влиза в болница. Но като я знам, че е прекалено чувствителна не се впечатлих от уплахата ѝ. Но мълчанието ѝ този път ме плаши...

9.II.

Кева е набрала телефона на Лора. Чакаме отсреща слушалката да се вдигне. Тишина...

…

Най-после след двадесет дни недоумение как и къде е, Лора позвъни. Била във възстановителен санаториум. Разплаках се от щастие.

20.VIII.

Когато престанеш да се забавляваш с живота като ежедневие, като любопитство и любознателност, умираш, или предсказва, че предстои да се случи. За да се спасиш от това неизбежно патологично „мероприятие“, се скатаваш в ъгъла и започваш да се надиграваш със смъртта на криеница, на жмичка, както искаш я наречи. Всяка игра има край. А в тази (между живота и смъртта) винаги има губещи. Както във всяка друга. Разликата е само че в тази губещ си само ти. Умираш. А той, животът, продължава.

Вярващите в прераждането. Те очакват да са отново живи. Вярват, че след смъртта има прераждане и отново живот. Но за останалите, които не вярват в тази мистерия?

…

Запръска първият сняг. Студено е. В новините ни стъписаха, че Стойчо Мазгалов е починал. Притисна ме кратка, но силна болка. Дойдоха спомени – при това не бях от неговите приближени, неговите близки в театъра. Още звучат думите му към мен: „Много хубаво работиш!“. Беше гледал репетиция на „Когато разумът спи“ – пиеса за Гойя. Играех Краля. С хвалебствени думи, а той не беше щедър на тях, изрази доволството си от моя Ръкли в „Полет над кукувиче гнездо“...

…

Тази сутрин от в. „Нощен труд“ ми се обадиха за няколко думи по повод кончината на Стойчо. Казах: „Не беше само голям актьор в истинския смисъл на думата. Беше добър органи-

затор, най-добрият директор на „Сълза и смях“. В годините на цензура, в тоталитарните години успя да го направи европейски модерен театър. Привлече силни режисьори – Красимир Спасов, Асен Шопов, Любен Гройс.

Стойчо Мазгалов

Сякаш светът около нас се разрушава. И умира.18 часът. Нов драматичен театър „Сълза и смях“. В големия салон е промоция на книгата на Стойчо Мазгалов второ издание с допълнение на драматургичното му творчество. Петър Маринков казва: „Той е велик мъж“. Ана Иванова го допълва: „Преди да е велик, беше красив мъж, а сега вече е духовно извисен“. В отговор на остроумието на Ана в полупразния салон се разнася неловък глух смях.

Стойчо е седнал на сцената на своя театър, където изигра десетки забележителни роли. Осветен от прожекторите изглежда блед, остарял. Създава усещането, че не слуша, вторачил е очите си в безкрайността на салона. По някое време проблясват сълзи, застинали в очите му. Не ги пуска да потекат, а са толкова много, сигурно замрежват погледа му. И Георги Данаилов, и Ана Иванова, и Венци Кисьов говориха за него с любов и уважение, но защо в минало време? Беше случайно, но страшно угнетяващо.

В идиотски неудобните столове на театралния салон са пръснати Катя Зехирева, Ани Бакалова, Детелина Лазарова, Виолета Дюлгерова, Васил Димитров, Весела Саръиванова, Николай Пашов, Вили Коларова, Марин Янев, Красимир Спасов, Цветана Цветкова...

Отсъстват завинаги неговите приятели и колеги Петър Чернев и Славчо Карабоиков, Юрий Яковлев, Живко Гарванов, Никола Дачев, Рената Киселичка...

Няма го театралното съсловие и кинаджиите, сред които премина животът му, и смисълът на живота му. Не останах за финала на чашка вино. Не ми се пиеше. Плачеше ми се. Това и

направих, скрит зад очилата.

Продължение за Стойчо Мазгалов

Дойде в кабинета ми в Театър „Възраждане“. От разговора ни узнах, че е направил драматизация на „Ключът“ от Джуничиро Танидзаки. Запознах се с текста. Включих веднага пиесата в репертоара на театъра. Възложих я на първокласен екип– режисьор проф. Здравко Митков, сценография Невена Кавалджиева, а в ролите Янина Кашева и Георги Новаков. Мазгалов беше щастлив, благодарен. Идваше на всяко представление, вълнуваше се. Първокласният спектакъл го правеше горд. „Ключът“ отключи светове на топлина и сърдечност в човешките ни взаимоотношения.

Закъсняло писмо до Жени Радева – съпругата на кинорежисьора Вело Радев

В неделя я гледах по БНТ в предаването „Чай“ в компанията на Ян Енглерт (Отец Ередия от филма „Осъдени души“ на Вело Радев) и актьорите Вълчо Камарашев и Руси Чанев. Приковах погледа си в Жени. Изглеждаше странно. На благодарствените думи на Енглерт за участието си във филма за режисьора Радев Жени не помръдна. Гледаше го изпитателно, втренчила очите си в неговите, в лицето му, набраздено от немилостивото време. Не пророни сълза, дори не кимна одобрително. Беше пренесена в миналото. Искаше да остане в него още малко или завинаги. Благодари с мълчанието си.

Такава я виждам на няколко пъти в последните години по повод прожекции на Вловите филми. След предаването ѝ позвънних по телефона. Попитах я: „Жени, откъде имаш тези сили? “ С меко пресипнал, тих глас ми отговори: „От майка ми, Жоре!“

Поиска ми се да ѝ напиша писмо. Дано го получи. Намерих един лист и започвам с

Жени,

харесвам душата ти, която стене, но не плаче, лицето ти, изпънато от скрита болка. Твоите очи говорят, но не плачат. И по време на Вело, и след неговата смърт ти отстояваш личното си място. Плътно е твоето присъствие до успехите на Вело. Десетките ти фотоси на актьори и кадри от филми са твоят голям художествен филм.

Ради и Вело избързаха да те направят мъдрец. Но Радина ти върна ежедневието, изпълнено с нежност и смисъл. Искам много да ти благодаря за филмите „Крадецът на праскови“, „Цар и генерал“ и „Адаптация“, в които ти ме снима. Имам твоите фотоси, с които моите внуци ще се гордеят. И българското кино ще се гордее. Още веднъж – благодаря ти!

Ева и Михалис Гарудис

Вчера Лучия ми каза, че са в София и са празнували 61 години от рождението на Ева. Често са в България. Те са закодирани с обична мисъл още от първите ни срещи у тях в София. Бяхме поканени на вечеря някъде 80-те години. Ани и Ники, децата им, бяха около изискано подредената маса с прекрасните чинии, прибори и вкусотиите.

Бях видял и се бях впечатлил от Гарудис като човек още от студенските си години. Очите му – широко отворени, говореше бавно. Усмихваше се благонамерено. После узнавахме, че е грък. И си обяснявах, че е мълчалив, защото има езикова бариера. По-нататък годините показаха, че характерът му е такъв – да премълчава, да те гледа с обич, да те издълбава с очите си, да те изненадва с въпросите си, да не те пита за нищо, сякаш го знае като пророк. Сякаш знаеше, сякаш се подготвяше за най-страшното – да погребе и двете си деца Ани и Николай в Солун, в земята на своите деди.

Каква силна жена, героиня от антична драма е Ева! Скри сълзите и воплите си за съкрушителната скръб, която сполетя семейството ѝ. Не позволи да я награбят жалките, любопитните погледи.

У дома си пазя още един спомен. Няколко дни преди 1989г. и преди да напуснат България с Кева ги поканихме на вечеря. Подариха ни за спомен две малки чинийки от английски порцелан и се сбогуваха с нас. Разказаха ни своите биографии. Не бяха озлобени срещу никого и за нищо. Бяха влюбени в Гърция и идеала, който изповядваха.

Паметни са изложбите на Михалис в София – платна с въжета, камъни, миди, обвързани в неразрушим триумвират. И някъде до тях невидимо е морето, водата... И всичко това, преводимо на езика на световния човек.

Ева и Михалис приеха бягството на двете си деца от света. Не като смърт, а като възвръщане на брега, обагрени от слънцето, посипани със солена вода, размити от тихите вълни на отчаянието.

Илка Зафирова

Беше сред най-важните житейски срещи, които съдбата ми устрои.След повече от двадесет и пет години приятелството ни се преумори. И си отиде от нас. Напусна ни. Дадохме си много, но не успяхме всичко и докрай.

Меди Димитрова

Обикновено ѝ гостувам по обяд. Винаги е приготвила нещо вкусно, винаги масата е изрядно подредена. Самата тя блести от чистота. Ухаят и двата ѝ котарака, които тя обожава. На един обяд в края на месец септември 2006 нещо се застоях повече ли, времето ли се развали, казах: *„Дойдох през лятото, отивам си през есента!“*. Силно беше впечатлена от „стихотворчеството“ ми.

Румяна Бочева и Стоян Гъдев

Ненаситна беше привързаността ми към Румяна и Гъдьо. Бях ги гледал в постановки на Димитровградския и Хасковския театър. „Физици“ на Дюренмат, реж. Асен Шопов и „Ричард II“

на Шекспир, пак постановка на неотразимия Асен Шопов. Без да ги познавам лично, ги усетих.

През 60-те възходът на Димитровградския и на Хасковския театър беше поразителен. Техните творчески търсения, даже нещо повече – лаборатории, представиха имена на актьори, режисьори, сценографи и ги превърнаха в национално значими. Между тях са Румяна Бочева и Стоян Гъдев, режисьорът Асен Шопов, сценографът Ангел Ахрянов-Джото, драматургът Иван Русев. И в последващите години техните творчески изяви в театъра се свързваха с висок критерий, с модерен прочит, с изразителност, която спира дъха. С неочакваност в разказа и анализа, които изкачват зрителя на ново стъпало или даже на нов връх. „Физици“ на Дюренмат, „Ричард II“ на Шекспир, „За хората и мишките“ на Стайнбек бяха част от постановките, които придаваха смисъл на актьорската професия, сродяваха ги с образците на театъра зад желязната завеса. Предизвикваха стремеж към среща с тях. Ако ли пък не, целият стремеж се „моделираше“ в ревност, накрая по български – в завист.

Преди да им завидя, съдбата ме срещна с тях в Пернишкия драматичен театър „Боян Дановски“. Партнирахме си в няколко важни роли за моята кариера, а сигурно и за тяхната. Играх Жельо във „Вампир“ на Страшимиров. Режисьор беше Христо Кръчмаров. Леда Тасева направи запомняща се Малама. Какъв творчески, сценичен дуел между две изключителни актриси Румяна (Кметицата) и Леда! Сред искрите на техния дуел сцената пламваше.

Във „Всяка есенна вечер“ на Иван Пейчев Румяна ме обгърна със своя талант в ролята на Майката. Аз бях синът ѝ Андрей, приятелката ми – Калина Попова, предателката ми Ванда – Леда Тасева... Колко съм благодарен, че играх тази роля с такива актриси! Те ме внедриха в професията.

Не мога да забравя десетките вечери в дома на Румяна и Гъдьо. Постлан с китеници, подреден с тави, ибрици, обкичен с икони, свещници. Китарата, греяната ракия, виното и споровете

за театъра, за театъра, за театъра. Паметни нощи. С паметни хора. Те знаеха да си избират приятели и най-важното знаеха защо. Аз знам защо те боготворяха Младен Младенов, Ицко Финци, Невена Симеонова, Наум Шопов.

Румяна имаше слух, камертонът ѝ даваше знак за верния избор. За това време, в което бях техен избраник, съм благодарен! Обичам я и заради това, че тя игра в Театър „София“ в дебютната пиеса „Багажът“ на Кева – дублираха се с Леда Тасева.

Тъжно беше погребението на Румяна. Около двадесет души се опитахме да я заградим с обич. Илия Божилов, съпругата му, Петьо Вучков и Добри Добрев организираха раздялата с Румяна. И в ковчега беше горда, независима, различна. Ще остана още малко при Румяна, за да положа и цветята на Мария Карел, която ме помоли да сторя това, защото е болна и не може да я изпрати. Чух Юлия Огнянова да шепне: „Тя искаше да си отиде при Стоян“.

Закодирани в мен останаха изворите на нейната несравнима интелигентност, сила на характера, постоянство в отношенията с хората. И най-вече фанатичната ѝ преданост към театъра – от репетицията на маса до последното представление.

Ще разкодирам изворите на вулканичната ѝ интелигентност: баща ѝ е Бончо Бочев – създател на детския хор „Бодра смяна“, прославил България по света; сестра ѝ е Лиляна Бочева – диригент на хора; приятелите ѝ са самобитният Ицко Финци, уникалният Наум Шопов, феноменалният човек и сценограф Младен Младенов, моралистът и естет-театроведът Иван Русев, творецът Асен Шопов.

…

10.30 часът. Времето е необяснимо топло, слънчево за сезона. Момичета с голи пъпове и младежи в тениски стряскат погледа ми, създават ми чувство за вина, защото съм се опаковал в зимното си палто. На път за Младежкия театър. Отивам да се видя с моите приятели,които работят там – Цура е разпоредителка, а Стефан Германов комендант на салона. В обновения

театър „Николай Бинев“ всяка събота и неделя от 11 ч., както в моето детство, се играят детски спектакли. С Кева водим внучето си Криси. Те гледат, а аз, докато трае спектакълът, около час си бърборим с тях за разни неща. С нас е и Гергана Михайлова, филоложка, журналистка, автор на няколко книги, съпруга на актьора Васил Михайлов, която също е разпоредителка. Трайно е доброто ми чувство към нея. Помня я още от 60-те години, когато с Васил бяха влюбени. През 80-те години като редактор в сп. „Жената днес“ публикува мои материали за Леда Тасева и Леа Иванова, а наскоро на Кева и мен подари най-новата си книга „Балерината“ за Красимира Колдамова. Истинско съкровище е тази книга в много посоки – за Красимира, за Гергана, за националния ни балет, за световния балет. Гергана е отворила душата си и е проникнала в могъщия талант и огнени спомени на Колдамова. „Душеприказчик“, както казват хората. На премиерата на тази книга в салона на Руския културен център на ул. „Шипка“ не можеше да се диша. Цура ми беше запазила място на първия ред до себе си. От другата ѝ страна седеше Васо Михайлов. Беше ми приятно да видя огледалото обърнато: този път главната роля играе Гергана, а Васил е сред публиката. Ентусиазиран от подобни мисли, от мястото си казах на Васил: „Васо, и какво става сега? Ти замръзна на Петко Войвода, а Гергана вече написа петата си книга“. Той се усмихна, Цура ококори очи и ги отправи в безкрайността. Част от поредицата сериали на моите „интелектуални гафове“.

След време се разбра, че Цура, силно впечатлена от моите думи, споделила с Марин, който се учудил как е възможно да проявя такава грубост. От всичко най-впечатляващо е обаче, че Гергана ми каза: „Жоро, Васил не ми е казал нищо за този разговор, но ако аз бях на негово място, щях много да се обидя“. Спирам да дишам от нейното откровение. Единственото ми обяснение е, че тя продължава да го обича, както през 60-те години!

…

Какво е честност? Кой ни учи на нея? Има ли я? Няма

ли я? Или тя се блъска между истината и лъжата? Маскира се в противоположната. Затова много колеги не ходят на театър. Ами ако не харесат представлението, какво да кажат, как да го кажат, на кого да го кажат? Ако не харесам новия ти костюм, да ти кажа ли? Ами парфюмът ти – накъде да се обърна, за да поема въздух от непоносимия дъх? Ако тортата ти е непоносимо тлъста и сладка? Ако книгата ти е скучна, да ти кажа ли? Изобщо категориите религия, морал, възпитание и производните на тях и от тях никога не са били официалното образование на поколения българи. Ние сме образовани от нашите баби и дядовци, от съседите, от... .

...

Стефан Германов беше студент в Икономическия институт, а аз в Юридическия факултет. Любовта ни към театъра ни срещна в тетралния състав при Студентския дом на културата под ръководството на Андрей Михайлов – актьор в Театъра на българската армия. Запазил съм добри чувства към неговата енергичност, метален глас и особено към физическата му чистота – винаги с риза, връзка, одеколонът му ухае. Беше взискателен към нас, сякаш сме професионалисти. Направи няколко постановки, една от които „Седемнадесетгодишните“ от Боян Болгар. Стефко и аз играхме главния герой, той първи, аз втори състав. Възхищение будеше изпълнението на Теменужка, студентка френска филология. Всички от състава бяха студенти някъде. Тогавашният директор на Видинския театър Хачо Бояджиев покани нашата постановка да гостува на тяхна сцена. Било е 1959 година. Гостоприемните домакини ни превозиха с рейса на театъра, на който на латиница беше изписано „Театр насионал Видин“. Успехът ни беше триумфален. След представлението ни дадоха коктейл на самата сцена. На приглушената музика и светлина се запознах с още не толкова популярните тогава лица от видинския театър Димитър Манчев, Мара Чапанова, Илия Чакъров-Чики, Златка Тодорова, Христо Куновски, Евстати Стратев, Августина

Попова, Васил Попов. Макар да бяхме студенти някъде, всички се готвехме да кандидатстваме във ВИТИЗ.

20.XI.

„Казана дума– хвърлен камък“ е известна народна мъдрост. Ако се взреш дълбоко в нея, откриваш тревожен смисъл, някаква закана, защото никой не казва „Изпята песен– хвърлен камък“, или „Нарисуван натюрморт – хвърлен камък“. Искам да кажа, че се пишат спомени чрез имената на хора, съпътствали твоя живот или откъслек от него. Оценката ти за всичко това и за тях не е еднозначна с тяхната. Имената им изричаш, а не ги прикриваш като в любовните стихове с посвещение на L, Z. Затова моля, ако някого някъде, някога съм засегнал, да ми прости! Ако ли не може да прости, да ми върне камъка или да ме замери със своя.

...

Порядъчен човек, почтен човек е да не си автор на злодеяние. Да не си съучастник. Да не си подбудител. Подбудителите почти винаги са неразкрити. Срещу тях доказателствата са обвити в мъгла. Кръвта е засъхнала. От нея обаче се ронят отпечатъци от стръв за пари и ревност от любов.Това е класика. Оноре дьо Балзак ли беше казал, че зад всяко богатство стои престъпление?

За Централния куклен театър (ЦКТ)

Дълбоко признателен съм на житейските лъкатушения, че в период за година и половина ме отведоха на щат като „жив актьор“ в Централния куклен театър, днес наричан Столичен куклен театър. „Жив актьор“ означаваше, че аз ще бъда на сцената като посредник между куклите и децата. Освен че ми беше изключително забавно, усетих че отговорността ми е сериозна. Трябваше да изглеждам добре, да говоря добре, да съм пластичен, изобщо да спечеля децата и да ги накарам да ми вярват във всеки миг от развитието на сценичното действие. Беден е този, който не се е приближил до очите на децата, който не е чул сме-

ха им, не е видял сълзите им, не се е вълнувал от крясъците и аплодисментите им.

Не искам да пропусна да благодаря на поета Иван Теофилов-Свежо, който е автор на идеята за моето назначение. Той работеше в театъра и имаше любопитство към моя талант. Подаде ми ръка, за да ме спаси от безработицата (бях напуснал Пернишкия театър, а в София беше трудно, почти невъзможно да си намериш място). Престоят ми в ЦКТ ме обогати със срещи, които обичам, и с познание за изключителния труд на куклена актьор зад паравана. Би било висша несправедливост, ако не отбележа името на тогавашния директор на театъра Станчо Герджиков, който е дал съгласието си за моето назначение. И още нещо много впечатляващо. По повод участието ми като Клоуна във „Вълшебен цирк“, чешка пиеса с режисьор Сергей Висонов, Герджиков пред екипа на театъра, правейки оценка на труда на всеки от нас, ме сравни по сила на излъчването с Константин Кисимов. Със закъснение му благодаря. За жалост и с него конфликтувах по организационни проблеми, както и с всички мои директори преди и след него. Характер? Господ ми го върна, когато единадесет години бях директор на Общински театър „Възраждане“. Присъствието ми на сцената на куклена театър ме влюби в куклениците. Оцених изнурителния труд, физическото им напрежение. Над час ръцете им са протегнати нагоре до паравана, главите им също са опънати към куклите, безшумно като в танц без музика (или с музика) се разминават, без да докосват телата си, предават си безмълвно крачето на сърната, короната на принцесата, опашчицата на прасенцето. Ритмичност, хармоничност, солидарност... и, разбира се, талант и обич към куклата. И скромност (днес, в извратеното ни време, тази дума вече е натоварена с отрицателно значение). Модерният куклен театър премахна паравана и изкара на показ куклена актьор. Сега всички са „живи актьори“ на куклената сцена. Аз бях между първите в българския куклен театър. Не харесвам този тип куклен театър, в който живият актьор засенчва кукла-

та. Малките деца трябва да гледат куклите. Когато всички станат „живи актьори“, в куклення спектакъл се нарушава илюзията на света на малките.

Кукленият театър ме доближи до много свои творчески личности, които дълбоко уважавам. ЦКТ ме заведе на турне през 1973 година в Сирия със спектакъла „Вълшебен цирк“. Със Сашо Ткачов научихме ролите си на арабски, защото играехме клоуни, водещи сценичното действие. Дългият път с автобус до Дамаск беше голямо преживяване. Бяхме млади, уверени посланици на изкуството на България. Пеехме, смеехме се. Пред мен на седалката пътуваше като театрален критик Владимир Каракашев. Още тогава усетих, че е мек, възпитан човек. Деликатно се дистанцираше от щуротиите ни, но винаги с мекота. След години станах близък с него и се убедих, че е възпитан, умен и сериозно образован. Политическите гръмотевици върху него по повод кинокритиката му за филма „Жена на 33“ на много любимия режисьор Христо Христов е сякаш другата половина на Владо Каракашев. Между впрочем моят син – актьорът Георги Георгиев-Гого беше негов студент и споделяше у дома: „На неговите лекции никой не си отива. Той е страшен. Магьосник. Знае много и ни заразява.“. Синът ми говори за времето, когато София се раздираше от митинги, когато мъчително ставаше преходът от комунизъм към... посткомунизъм, когато студентите бойкотираха лекциите на някои преподаватели.

Гостуването ни в Дамаск беше триумф. Амфитеатралната зала с над хиляда места беше препълнена. На финала децата викаха от възторг. Не ни пускаха да си тръгнем. Нещо подобно преживях в „Полет над кукувиче гнездо“ в Театър „Сълза и смях“, но за това по-нататък.

На път за Сирия прекосихме с ферибот Босфора. Значи вече съм в Азиатския континент? Зад гърба ми са вече красотите на европейската, а пред нас е азиатската част на световния град Истанбул. Щракат фотоапаратите от всички страни. Аз съм млад, красив, талантлив, съпруг, баща на син Гого... Светът е

пред мен. От сука в центъра на Дамаск купих панталонче, палто, дрешки на малкия ми син. Бяха впечатляващо красиви, а на Кева супер модерен кадифен панталон на кръпки тип милитер. Една снимка на Кева и двегодишния Гого (на път за Ани Бакалова, която трябваше да направи само след час първото подстригване на Гого) пред мавзолея на Георги Димитров напомня за тази красота. С ЦКТ бях и в Загреб, където голямата поетеса Весна Парун покани част от колектива в дома си. Говори ни за голямата си любов към Вели Чаушев и изпрати колекция малки камиончена на сина ми.

В кукления театър ме завари смъртта на майка ми. Скръбта ми беше неукротима. Октомври, ноември, декември бяха покрити със сняг. Следобедните детски спектакли приключваха в тъмно. Взимах такси и тичах на гроба на майка. След дълги обяснения пред централния вход на централните софийски гробища ме пускаха да вляза...

Лучия Чиширанова

Следа в живота ми, в събитията на семейството ми – раждания, смърти, рождени дни, сватби, празненства. Лучия заема специално място. Своето. В Младежкия театър правеше седмичната и месечната програма на театъра, беше инспектор салон, работеше впечатляващо прецизно, всички се съобразяваха с нея, уважаваха труда ѝ. Честите ми посещения в Младежкия театър заради многото ми приятелства там ме спрятелиха и с нея. Първо харесах името ѝ, самата тя беше момиче с говорещи очи и заразителна усмивка, а бурният ѝ смях ни подчинява всички, превиваме се, крещим от смях. Има го от Бога това чувство да открива детайл, щрих, цвят, мирис и да го превръща в шумен анекдот, виц и смях, от който гърлото те заболява.

За 60-годишния ѝ юбилей, който тя посрещна в дома си, Кева направи снимки. Подредихме ги в албум. Това беше нашият подарък. Тя и до днес казва: „Много ми е скъп тоя подарък!“. Все така е очарователна, но вече по-изнервена. От честите ни срещи

с нея знам, че почтеният ѝ характер, честолюбието ѝ, горделивостта ѝ водят война с недостига на средства за нормалното ѝ съществуване. Тя побеждава ежедневието си с богатството от приятели – Жана Стоянович, Искра Радева, Меди Димитрова, Буби Гинчев, Елена Мирчовска, Стоян Попов, Емето, Катето... Боготвори племенницата си Лили и нейните деца. Пише писма на приятели до Куба, Гърция...

Искам да не избледняват десетките ни срещи с Лучия. Особено онази през 80-те години, когато на Бъдни вечер поканихме у дома нея и Стефан Германов. И двамата приятели, и двамата самотни. Сигурно и ние с Кева сме се чувствали самотни, за да поискаме още някой да е с нас в тази свята вечер.

В днешни дни при срещите си с Лучия бистрим политиката (тя е симпатизант на БСП, аз на СДС), мъдруваме върху морално-етичните проблеми, обсъждаме прочетени книги, накрая аз ѝ поднасям в найлонов плик куп стари вестници. Скъпа приятелко горда, поднасям ти пожеланията си за щастливи дни! Да не стихва усмивката, верността и майсторството ти да печелиш прятели!

...

С възторг съм приемал или отпращал хората и събитията, които се появяваха по пътя ми. Никаква пресметливост не е определяла отношенията ми към някого или нещо. Особено в младежките ми години. Укротих този възторг, след като се оженех, роди ми се дете. Разбрах, че отговарям за още двама души, че „не всичко, дето хвърчи, се яде“, че не всеки човек е твой приятел. Мъчително, болезнено приех тази констатация. Сега вече не съм възторжен, а непрекъснато тревожен. За когото се сетя, за каквото си помисля, се изпълвам с тревога. Ама този здрав ли е, онзи жив ли е, това няма да стане, нещо ще загубя...

28.XI.

В неудържимия бяг на годините нанизът ми от спомени и хора се разпилява, избледнява, загубва. Иска ми се в страниците

на тази книга да не пропусна някои или нещо. Даже враговете си би трябвало да „обгрижа“ с внимание. Дано не пропусна поета Недялко Йорданов (известен като Трендафил Акациев).

...

Много чужди думи навлязоха в речниковия фонд на българина, някои от тях трайно се вместиха. Телевизията, радиото, пресата ни съобщават за постигнатия консенсус в НС, за високия рейтинг, за превенцията в областта на наркоманията сред децата, за омбудсмана Гиньо Ганев, който търси дом, за да подслони десетките си чиновници, за българските еврокомисари, които да представляват страната ни в ЕС (Европейския съюз), за круиза, който Симеон Кобургготски например е осъществил с яхта в района на Карибите... А в кофите за боклук в цяла България ровят хора, търсят хляб. Улиците на София са затънали в боклук, който прелива. В Суходол не го искат, в Свога не го искат, в Пловдив половината го искат, другите не. „Боклукът на София си е техен. Да си го подреждат, ние нашия не можем да уредим, та ще се грижим за техния“ – казват отвсякъде. Цялата ни страна е потънала в боклук – морален, физически, финансов, политически, банков, административен, правен... Само децата са слънцето и цветето, които носят светлина, красота, надежда, мирис на чисто и свежо. Към тях нека прибавим Яворов, Димчо Дебелянов, Вазов, Гяуров, Гена Димитрова, Райна Кабаиванска, Левски, Ботев, Славейковците (баща и син), Невена Коканова, Вълo Радев, Димитър Димов, Лили Иванова, Христо Стоичков, Славка Славова, Иван Кондов, Методи Андонов, Маргарита Дупаринова, Апостол Карамитев... Ние българите забравяме имената на своите герои. А Париж пази непроменени названия на своите улици и булеварди повече от 200 години. А Пер ла Шез (старинното и световно известно гробище на Париж) е дом на преклонението към човека, гражданина, твореца... Толкова чисто. Вижте софийските гробища. Боклукчийска кофа. Сто пъти крадяха вазите на гроба на майка ми и баща ми, сто пъти крадяха положените ми цветя, откраднаха свещника, окрадоха

мраморната мозайка. Господи, не им прощавай!

... .

Днес, сега, веднага, в този миг искам да слушам Новогодишния концерт на Виенската филхармония!...

Пернишкият театър

Вчера в 11.30 не отидохме с Кева на поклонението на актьора Тео Юруков, а бяхме купили цветя. На път за трамвая получих дихателна криза. По обратния път до вкъщи върнахме цветята на цветопродавачката. Тя учудено поиска да ни върне парите. Отказахме. Тази случка е памет за интелигентния актьор и човек Тео. Нека да не забравя да вметна, че между много талантливите актьори малко са тези, които съчетават талант с интелигентност. Броят се на по-малко от десетте ми пръста. Тео е един между тях. Като се сбогувам с него, си мисля за шикарно подстриганата му брадичка, умните му очи. Подлуди ме този театър със смъртта. Стоян Гъдев, Румяна Бочева, Марчела... Преди около две години пожар го порази. Боли ме.

Пернишкият театър е част от мен. Изиграл съм в продължение на три години важни роли за моята кариера, надявам се да съм прибавил и частица към престижа на театъра. Както и най-важното – срещнах се със значими имена от летописа на българския театър – Леда Тасева, Мария Карел, Веселин Борисов, Стоян Гъдев, Румяна Бочева, Добри Добрев, Георги Русев, Светла Добринович, Петър Вучков, Мици Карамихайлова, Калина Попова... Нека не пропусна Вера Балева. Беше партиен секретар. Още с пристигането ми в театъра ме покани да кандидатствам в партията. Деликатно ѝ обясних, че характерът ми не се подчинява лесно. След време тя се убеди в това и не повтори поканата си.

Днес чакам на гости у дома Веско Борисов – лице на пернишкия театър, приятеля на телевизионния театър, актьор със силна индивидуалност. Незабравим Хлестаков на пернишка сцена! Често съм го оприличавал с Петър Славов от Пловдивския те-

атър. Говорът им, пластиката им е родствена. Много актьори са талантливи, но тези двамата бяха различни от талантливите, носеха тънка ексцентричност, нетипична за българския театър. Петьо Славов – забележителен актьор с модерни изразни средства, чужди на нашия театър. Престоят му в Театър „София“ го обезличи. Той загуби себе си, ролите си, публиката си. Всеки тежи на своето място. София не винаги е път за таланта. Какво е Варненския театър без Катя Динева, Грациела Бъчварова? Много често е недалновидно и преместването от един софийски театър в друг. Станаха ли Йорданка Кузманова и Виолета Минкова по-големи, след като оставиха короните си на примадони в Младежкия театър, за да ги заменят с присъствието си в Народния театър? Народният театър, естествено, е примамка, но и клопка в повечето случаи. Освен талант, изисква характер. При това специфичен. Не този в общоприетия човешки смисъл. Актьорът, творецът, освен лавровия венец трябва да издържа и на жаравата под краката си. На задкулисния живот, който от сутрин до вечер го преследва, на клюките и завистта зад завесата. На благоразположението или неразположението на режисьорите. На добрата или посредствена роля. На сполучливо или не партньорство. На отзивчивостта или не на театралната критика. В днешно време такава почти няма, но жълтата преса е в действие. Много, много, много често актьорските съдби не са празнични фанфари.

Тригодишният ми стаж в Перник ми подари срещи с интересни роли и личности. Там, когато вече отдавна бях напуснал театъра, се поставиха две пиеси на Кева – „Още сто години“ с режисьор Зиновия Янкова по време на директорството на Георги Русев и „Булевардна история“ с режисьор Александър Беровски и с директор Ангел Ангелов.

Винаги съм обичал да играя в български пиеси. Искам да не пропусна да отбележа една неприятна случка, съпътстваща репетициите на „Всяка есенна вечер“. Между талантливия и уважаван сценограф Младен Младенов и Леда Тасева от дума

на дума спорът прерасна в скандал, в който Младен изкрещя на Леда: „Ти си идиотка!“ Онемяхме. Всички го помолихме незабавно да се извини. Той отказа. Това е било някъде 1970 -1971 година. От тогава до днес отказах да поздравявам Младен. След толкова изминали години наскоро си кимнахме на погребението на Румяна Бочева.

…

Битуването ни в театъра повече от живота ни носи любов, ревност, приятелства, омрази... И всичко това срещу нищожни заплати. Затова потребителската кошница на актьорите е събуждала у мен асоциация с тази на Червената Шапчица – малка и плитка.

…

В Пернишкия театър ми се случи да играя и в „Когато куклите не спят“ на Леда Милева. Режисьорът Богдан Сърчаджиев озари представлението с мекота и лиризъм, които носеше и като човек. Претъпканите салони, взривяващите реакции и аплодисменти на малките зрители осмисляха труда ни. Помня на поклона Калина Попова, Добри Добрев, Мария Карамихайлова... В ритъма на танца и с мелодия на общата песен се прибирахме в гримьорните.

...

Бях упорит, работлив, взискателен и към другите, но и към себе си. Почти не съм скривал това си устремление. То ми е печелило и присмех, и врагове. Но това не ме е интересувало. Исках да стана добър актьор. Затова се запознавах с добри професионалисти, част от приятелския ми кръг бяха и са добри или много добри творци.

С такъв устрем се хвърлих в ролята на Глумов от „И най-мъдрият си е малко прост“ от Александър Островски. Неочаквана интрепретация на този герой направи Апостол Карамитев в Народния театър. Беше ми ясно, че аз по-добър Глумов от този на Апостол Карамитев няма да бъда. Затова си позволих да „откраднa“, да цитирам едно негово приспособление: с плонж се

хвърлях в краката на Леда Тасева, както Карамитев се мяташе срещу Ирина Тасева. Оглушителните аплодисменти за Апостол Карамитев още звучат в ушите ми. Тази ми роля не е върхово постижение в актьорската ми кариера, но обогати опита ми – говора, пластиката, мисловно. Класиката – Шекспир, Чехов, Ибсен, Стриндберг, Островски изправят актьора на крака, правят го значим.

...

Много често Стоян Гъдев возеше с волгата си мен, Леда, Калина и Моца Карел до Перник. Една сутрин пристигнахме Румяна, Леда, аз и Гъдьо по-рано. Решихме да се отбием в централната книжарница в близост до театъра, да потърсим някоя интересна книга. В 70-те рядко се издаваха големи автори или пък бяха в малки тиражи. В София се изчерпваха моментално, в провинциалните градове се задържаха ден-два повече. Ако не се лъжа в този ден се интересувахме от „Дневниците“ на Макс Фриш. „Не, няма“ – отсече младата книжарка. Аз се опитах да ѝ обърна внимание, че ние сме актьори в театъра. Тя ни погледна. „О, да, снощи ви гледах в „Албена“ по телевизията“ – обърна се тя към Стоян. И намери три броя Макс Фриш. Но в продължение на разговора се оказа, че тя нито него, нито нас е гледала в театъра, тя изобщо не е стъпвала на театър от рождението си. Бях потресен. Много често съм си мислил има ли необходимост Перник от театър. На премиерите се събираха едва по двеста души. Салонът рядко се изпълваше на спектаклите за възрастни, с изключение на детските. Пътувахме на уморителни турнета, за да изпълним плана. Но умората се преодоляваше от младостта ни, която искаше да превземе нови градове и села, да събира публика. Турнетата бяха върхове на нашия талант и на финансовия план.

Тригодишният период (1969– 1971) в Перник е лично мой. Нито всекидневното пътуване до там, нито мръсният въздух, нито студът в гримьорните на Двореца на културата, където се помещава театърът, могат да помрачат спомените ми. С най-до-

бри чувства към техническия персонал на театъра!

Перник, ти се вгради в спомените ми. Благодаря ти и сбогом!

Велико Търново. Елена Стефанова

След завършването на ВИТИЗ тригодишното разпределение в провинциален театър беше задължително. Театроведът Иван Русев в тези години 1966-1967 беше началник отдел „Театър“ към Министерството на културата и безкомпромисен в изпълнение на това решение на политбюро на ЦК на БКП. Затова заповедта ми за назначение в Театъра на българската армия, подписана от тогавашния директор проф. Сашо Стоянов и разпределението ми в постановката на същия театър „104 страници за любовта“ не се състоя. Въпреки, че за „На добър час“ изпих по чаша с Наум Шопов и Невена Симеонова. Също не се осъществи и назначението ми в Народния театър. Вече актьор във Велико Търново с телеграма бях повикан на среща с директора на Народния театър Славчо Васев. Беше изключително любезен. Усетих, че прояви интерес към мен. Даде ми да разбера, че предложението за назначението ми е направил моят преподавател Моис Бениеш, че ще заема мястото на актьора Сава Хашъмов, който напуска България, защото в Москва ще встъпи в брак с Маргарита Терехова – известна съветска актриса. По време на разговора ни той покани проф. Кръстьо Мирски. Без да сме близки, аз уважавах проф. Мирски, гледах с възторг постановките му, поздравявахме се вежливо във фоайетата на ВИТИЗ. Усетих, че и той няма против моето назначение, въпреки че не съм негов студент. Васев ми пожела на добър час и нареди на секретарката да ми връчи пиесата от Молиер, която започвам да репетирам. Всеки понеделник в почивния ден на Великотърновския театър пътувах за София, за да репетирам откъси от Молиер, да пея с Ванча Дойчева в съпровод на пиано.

Току-що назначен в Търново ме разпределиха в ролята на Прокурора от „Танго“ на Георги Караславов. В главната женска роля беше Илка Зафирова. Бях смутен, объркан от неподреде-

ността, в която тръгва моята кариера. В кой театър съм и докога не знам. След една репетиция с Ванча Дойчева в гримьорната си ме покани Стефан Гецов. Заговори ме на „ти“. Чул, че аз съм кандидатствал на мястото на Сава Хашъмов. Продължи с това, че много се радва, че ми желае успех, вметна между другото дали харесвам режисьорите Леон Даниел и Вили Цанков (по това време те бяха най-шумните имена). Без да се замислям доверчиво и с възторжена възхита (емоционално състояние, което ме съпровождаше през целия ми живот и неведнъж ми свърши лоша услуга) споделих, че това са най-големите, най-великите български режисьори... Със студен душ ме заля следващият въпрос на Гецов: „Сериозно ли мислиш така? Аз имах друго мнение за теб“. Разговорът ни приключи. Казахме си довиждане. По стълбите надолу разбрах, че се сбогувах с назначението си в Народния театър. Секнаха репетициите ми с Ванча.

Нека обаче отдам дължимото към великия талант на Стефан Гецов. Неговият Иван Шишман в едноименната пиеса на Камен Зидаров в партньорство с Виолета Бахчеванова под режисурата на Николай Люцканов още звучи в душата ми: „Кажи ми, боже, как да спра враждата между небето и земята“ е реплика, която Гецов издигна до равнището на „Да бъда или да не бъда“ на Шепспир в „Хамлет“. Природата беше надарила Стефан Гецов с величествен, неподражаем талант. Въпреки това моите пътища към изкуството, наречено театър, ме насочиха към Наум Шопов, Георги Черкелов, Николай Бинев, Асен Миланов, Иван Кондов...

И така през сезона на 1966-1967 аз бях назначен за актьор във Велико Търново в компанията на Илка Зафирова, Калина Попова, Валентин Колев, Светла Добринович. Директор по това време бе прочутият Иван Шиваров – освен директор, и актьор. Във втората половина на 60-те владееше мениджмънта, продуцентството, маркетинга. С късна дата свеждам глава пред паметта на първия ми театрален директор Иван Шиваров. И му се извинявам за невежественото си поведение. Той ме беше

избрал за актьор в театъра, взаимно се избрахме. Във Велико Търново само година-две преди моето назначение по улиците и площадите на града снимах във филма „Крадецът на праскови“. Шиваров ме беше видял и харесал, а аз бях влюбен в града, в къщите, в хората, в магията на красотата. И някъде в средата на месец август в репетиционната зала на читалище „Надежда“ аз и Илка танцувахме танго, подготвяхме ролите си за бъдещия спектакъл. В залата нямаше уредба и режисьорката Маргарита Тихинова (първата ми режисьорка в професионалния театър, умна и интересна жена), пляскайки с ръце, наподобяващи ритъма на танго, провеждаше репетициите. Не мога да забравя, да си обясня и да си простя – аз си позволявах да се появявам на танцувалните репетиции с джапанки. Бузките на Илка, зачервени от смут и възмущение. Аз се спъвам в джапанките... Една напред, две назад или обратното, ми беше безразлично. Беше горещо лято. А тангото не беше моята очаквана среща. Тя се състоя, но малко по-късно и само броени пъти. Заваляха роли – централни, интересни. Сашко в „Плесницата“ на Камен Зидаров, Виктор в „Гимназисти“ от К. Треньов, Жадов от „Доходно място“ на Островски...

Мечтите за утвъждаване, въпреки всичко, са неукротими. Работният ден, в нарушение на кодекса на труда, продължава така: репетиции до 12ч., а в 12.30 потегляме на турне за две представления някъде над 80 – 100 километра от Велико Търново, връщане през нощта. На следващия ден това занимание се повтаря до повръщане. Във ВИТИЗ ни научиха да звездомечтаем, но не ни подсказаха за несгодите на провинциалния актьор, за изнурителния труд. Младостта понася и прощава всичко. Още помня пламъка на кюмбетата, които буботеха в селските читалищни салони, излъчваха топлина и дъх на влажни дърва. В онези години за парно не се говореше. Винаги до кюмбето седеше възрастна жена, която отвреме навреме, за да поддържа огъня, с трясък отваряше вратичката на печката, с оглушителен шум наблъскваше нарязаните дървета, с маша ги наместваше

и с нов трясък затваряше чугунената врата на огромната печка. Точно в този миг от сцената актьорите трябваше в шепот да се обяснят в любов. Публиката започваше да се кара на жената, която поддържа огъня, да ѝ вика „шът, шът“. Актьорите за секунда от шепот преминаваха в крясък, за да бъде чут текстът на героите им. Бяхме огледало на възрожденския театър. В по-добра позиция бяха големите театри – Пловдив, Варна, Бургас. Малките пронинциални театри из страната тънеха в бедност. Поддържаха ги любовта на творческите и техническите служби към театралното дело. И нека не забравяме публиката. Във всеки град има заклети зрители на театъра и заклети читатели в библиотеката. За тях имаше смисъл трудът ни. На изпращане заобикаляха автобуса ни и дълго ни махаха с ръце.

Едногодишният ми престой във Великотърновския театър „Константин Кисимов“ ми донесе съдбовна среща. Тя има лично място в благодарната ми памет. И до днес озарява мислите ми. Придава смисъл на общуването ми с театъра изобщо.

Името на тази съдбовна среща е Елена Стефанова– актриса с мощен талант. Надарена от Бог, в който силно вярва, с талант, с физическа и духовна красота, тя беше изцяло посветена на театъра. Играла е по всички сцени на страната. Партнирала си е с първокласни актьори и винаги на провинциалните сцени. Но превърна името си в национално значимо. Получи всички правителствени награди. И все учудена: „Защо на мен? Има по-млади и толкова добри актьори“. Не искам да правя творчески портрет на голямата Елена Стефанова.

Тук е мястото да обърна внимание, че с „голяма“, „голям“ се обкичват евтини сценични или естрадни изяви. Стана всекидневие да четеш и да слушаш за „големи“ български артисти. Сякаш целият театър е от големи. Няма ли добри? Много добри? Просто популярни? Известни? Защото, внимание!, да си известен съвсем не означава, че си голям! И за да отделя Елена Стефанова от „големите“, я назовавам величествена. Тя извайваше образи и характери с богатия регистър на гласа си, с

пластиката на тялото си, с рефлекса на мисълта си, с усмивката си, с буйността на сълзите си. Кралица, баба, селянка, майка, проститутка, клоун – всички тези и още десет пъти по толкова различни образи тя можеше да ги направи живи хора. Владееше майсторството на образа, на характера, на превъплъщението. Станиславски, Брехт, Мейерхолд, Гротовски – без да ги беше учила, властваха в изкуството ѝ. Чиста проба професионалистка!

Имах божествната привилегия да си партнирам с нея в „Плесницата“ на К. Зидаров, „Танго“ на Г. Караславов, „Доходно място“ на Островски, „Гимназисти“ от Треньов... Току-що завършил ВИТИЗ с отличие, в партньорство с нея аз започвах да се уча на истинския театър, който не е в аудиториите на ВИТИЗ, а на сцената на театъра. Освен осветен от прожекторите на търновския театър, аз попаднах и в неговото задкулисие, което ме стъписа. Например, че по време на репетиции на маса Елена Стефанова плетеше дантели. Аз, възпитаникът на ВИТИЗ, знаех, че изкуството е свято и намирах, че това действие на Елена принизява високото място на нашата професия. Много скоро обаче открих, че в театъра е по-добре да плетеш, отколкото да клюкарстваш, както и че да плетеш зад кулисите не е важно, важна е сцената, тя е изпитанието. Изпитът за това кой си ти и какво можеш се провежда върху нея. Този изпит Елена Стефанова с всяка роля, всяка вечер е взимала с отличен.

Много се сближихме с нея. Освен творчески тя притежаваше изключителни човешки добродетели. Без да интимничи, беше готова на жест, на човешка и професионална солидарност. Аз съм болен – изпраща съпруга си у дома с цяла табла от вкусотии. Друг има нужда от пари – дава му заем. В края на месеца, преди да получим заплатите си, деликатно поканваше Илка, Калина и мен на импровизиран обяд у тях...

За Елена Стефанова може да се говори безкрайно. Гипсирана игра в Горна Оряховица, не позволи представлението да се отложи. Не само тя, а и Станка Пенчева и други предишната ве-

чер на връщане от турне бяха катастрофирали. Всички сериозно ранени. Един с гипс в крака, друг в ръката, но всички колеги на другия ден играха „Танго“ в Горна Оряховица. Елена беше лидер. Тя беше казала представлението да не се отлага и всички я последваха. Илка и аз пощуряхме от смях, когато гипсираните във второ действие се занизаха по сцената. Един куца, друг скимти от болка... Всички покрити със забрадки, престилки. От никъде не се подаваше гипс. Само внезапни стонове и охкания от време на време огласят сцената.

Сближихме се с Елена Стефанова. Тя е кума на сватбата ни с Кева, кръстница е на сина ни Гого.

По-често се виждахме, когато българското кино я откри и тя идваше в София до киноцентъра. Сега се чуваме по телефона. На 90 години Елена живее в достойнство в своя дом във Велико Търново. Сама е. Съпругът ѝ чичо Данчо Стефанов и синът ѝ Гошко, както тя го наричаше, я оставиха да се лута в скръбта, да ходи по гробища.

На отиване или връщане от морето с Кева ѝ гостуваме за ден-два. Нищо от достолепието на тази жена не си е отишло. Бръчките ѝ я правят още по-загадъчна, още по-различна. Поредната ѝ роля е шеметна.

Търновският театър ми е скъп. Връща ме към спомените за първия ми професионален театър. Тръгнах да осъществявам запланuваната си „бляскава“ кариера на театрален и киноактьор. Зад гърба ми вече бяха първият ми филм „Незавършени игри“ на Симеон Шивачев и „Крадецът на праскови“ на Вело Радев. Както се казва киното го бях покорил. Сега ми оставаше сцената.

Но по средата на тези мечтания се появиха толкови добри и доброжелателни актьори, толкова свестни хора, които ме приземяваха. Те очовечаваха нахалството на младостта ми и амбициите ми да бъда пръв. Прекрасната актриса Станка Пенчева, Петя, Лина Ковачева, Конов... Имахме възможност с моите млади колеги да вдишваме въздуха на истинския театър, който

помни и големите имена на актьори, и важни политически събития. За всеки търновец, пък и българин, читалище „Надежда“ във Велико Търново е реликва на историческа, духовна памет и благодарност. Там се е състояло Седмото велико народно събрание.

Невъзможно ми е да прелистя страниците на моите спомени от Търново и да си тръгна без дума за актьора и приятеля Христо Серафимов. Корпулентен, с посребрени коси, със звучен добре изнесен глас, много добър, внушителен актьор. По какви причини не знам, но често бъркаше, объркваше репликите и се получаваха смешни словосъчетания, известни в съсловието като „серафизми“. Съсловието често преповтаря „серафизмите“ му с най-добро чувство към актьора.. Аз ще си позволя да споделя „серафизмите“, които Христо сътвори по време на съвместното ни партньорство. На премиерата на „Плесницата“ той играе моя баща, а аз съм Сашко – така се казва моят герой. Баща ми има да ми каже в най-драматичния момент на спектакъла: „Саше! Сине!“ след което ми удря плесницата, всъщност на тази плесница, на този драматичен миг е кръстена пиесата. Серафимов ми зашлевява плесницата, но вместо текста казва: „Сане! Сише!“. Илка, Калина бяха на сцената и хълцайки от смях щяха да скъсат завесата. Аз паднах на стълбите от смях. А и от болка, защото точно на премиерата, точно на бузата, която ми беше подута от зъб, той отправи въпросната плесница.

Другият спомен. Играем „Танго“. От София са дошли гости да гледат Илка и мен. Ние сме в главните роли. В драматичен момент от действието Серафимов има да каже: „Дами и господа, военият аташе пристигна“.В този момент той казва: „Дама и господа, военият ашате пристигна“. Пощурели от смях напуснахме сцената. А само след няколко минути в същото представление аз трябваше да кажа: „Моля, точно в четири часа пуснете моето любимо танго“. За да загладя гафа на Серафимов изрекох: „Моля, точно в четири часа спуснете моето любимо танго“. След още малко Илка, да не остане по-назад от мен, с плътния

си глас вместо „И само ние единствена държава в Европа... “ казва: „И само ние единствена Европа в държавата... “

Актьорите знаят какво е сценичният смях. От какво се появява той, колко неудържим е и най-вече колко е незабравима искрата му.

На едно събрание по обяд Христо Серафимов, който ни беше синдикален лидер, събра колектива и каза: „Уважаеми другари и другарки, трябва да гласуваме декларация за положението в Канджоба (а става реч за Камбоджа)”. О, господи, с писъци от смях, приведени, се пръснахме по коридорите на театъра пред смаяния поглед на Серафимов. Той не осъзнаваше, не чуваше словесните си грешки. Серафизмите се превърнаха в легенда. Предаваха се от актьор на актьор, от театър на театър. Бях чул, че на Елена Стефанова в роля имал да каже: „Сара, аз те обичам, ти обичаш ли ме“, той изрича: „Сара, ти ме обичаш, аз обичам ли те? “. Или вместо „Тронният съвет пристига“, казва „Художественият съвет пристига“. Или вместо „Янтра глухо шуми“, казва „Янтра глушо хуми“. И още...

Много е известно сред съсловието, че Серафимов в диалог с Георги Черкелов в сладкарницата на хотел „Янтра“ казал: „Керчелче, Керчелче (вместо Черкелче, Черкелче), тук в театъра ни управляват три жерисьорки (вместо режисьорки)“. „Серафизмите“ са страници от историята на търновския театър, на националния ни театър. Има ли актьор, който да не е изрекъл „серафизъм“?

Освен калдъръмите на Търново, Царевец, помня хората му, които ни познаваха, обичаха. Сестрите Весето и Таня, които бяха ученички, деца, боготворяха младежката ни трупа – Илка, Калина, Валентин Колев, брат му Милен Колев, който беше истинска театрална звезда, Светла Добринович. Милен Колев, който вече от няколко години беше актьор там, живееше срещу читалището „Надежда“, а ние останалите с пристигането си бяхме настанени в луксозния по онова време нов хотел „Янтра“, недалеч от театъра. Вероятно цената по нощуването е била

висока, затова ни преместиха в много стария и овехтял хотел „България“ в центъра на града, в съседство с пощата. Условията бяха угнетяващи. Банята и тоалетните бяха на един от етажите, хигиената в стаите беше на съмнително ниво. Нададохме вик, един, втори и последва третото и фатално преместване. На две крачки от хотел „България“ се строеше новата театрална сграда. За да ни зарадва и да икономиса и тези разходи по нашето пребиваване в Търново, Шиваров широко усмихнат, ни съобщи, че от утре ще живеем в новопостроените гримьорни на строящия се все още театър. Отвсякъде висят железа, цимент, вар, пясък. Студ и влага просмуква цялата сграда. По дървени пътеки се движим акробатически, за да се приберем или излезем. Блъскайки се, разминаваме се със строителни колички. Само нашите четири стаи бяха приведени във вид, в който ние трябваше да живеем. Баня няма. За артистите бяха пригодили една чешма до стаите ни. Една Хирошима се стовари върху ни. Обезглави мечтите ни. Предопредели напускането ни на театъра. Отношенията ни с Шиваров от хладни станаха студени.

По това време секретар на БКП по идеологическите работи във Велико Търново беше Димитър Стоянов, бъдещ министър на МВР. Редовно посещаваше спектаклите на театъра. Даваше ни коктейли. За бедните дни похапките и чашата питие бяха същински пир на тялото и духа. Хем те хранят, хем те уважават. В един разговор с него изложихме своя тежък и непреодолим битов, жилищен проблем. След броени дни бяхме преместени в нормален жилищен блок. Илка и Калина живееха в съседен апартамент, а аз със семейството на режисьора Димитър Стоянов (Митьо Дебелия). Митьо беше със семейство си – съпругата и детето. Хладилникът в общата ни кухня беше техен. Но в страшните нощи на завръщане от турне, премръзнал и гладен аз тихо и бързо си отрязвах залък кашкавал, сирене, салам, за да утоля глада и да подсигуря съня си. Тогава получих язвата. С давност от четиридесет години поднасям своето извинение и същевременно благодарност за социалната помощ, която тех-

ният пълен хладилник ми подсигури. Животоспасяващ се оказа за мен хладилникът на Митьо и жена му. Най-важното е, че във Велико Търново с постановката си на „Доходно място“ от Островски, в която играх Жадов, Митьо, който е професионален актьор, получи званието „режисьор“ от комисия в състав проф. Гочо Гочев и проф. Надежда Сейкова. Помня разходката ни след спектакъла по главната улица. Останалите изпълнители от спектакъла Илка, Светла, Калина, Вальо бяхме обградили с почитание своите професори. Неукротим, динамичен човек съм. Това не е качество, това е недостатък. Влачиш го със себе си до края.

Велико Търново 1966-1967 беше моя обич, надежда, съмнение, болка. Играх пет централни роли– добре ли ги изиграх? Майка ми в София е парализирана, горкият ми баща се справя, ами аз къде съм? Всеки понеделник в почивния ден се прибирах в София да пера, да чистя, да погаля и целуна майка си, баща си.

О, господи! В един топъл слънчев ден към 16 часа вървя по главната улица на Търново мрачен, забил поглед в земята, чувам по градския високоговорител силно, високо съобщение: „Радиотеатърът представя „Великденска ваканция“ от Свобода Бъчварова в изпълнение на Славка Славова и Георги Георгиев“. Този Георги Георгиев бях аз. Седнах на пейка в градската градина срещу пощата и хотел „България“, забодох главата си, подпряна в дланите ми и с премрежени очи си казах: „Боже, за какво е всичко това? “. Без ясни очертания и до днес този въпрос ме събужда. На режисьорката Бейзи Арсениева благодаря за доверието към мен. Бях студент, когато ме покани да партнирам на Славка Славова. Тя ми даде урок как се прави запис, как се правят „ушички“, за да не шумят листата под микрофона. „Великденска ваканция“ бях чул, че е запис от златния фонд на Българското радио.

Трудно е сбогуването ми с Велико Търново. Там са живи приятелите ми. Спомените ми. Ще се връщам при тях, докато не угаснат светлините.

Пловдив, майна, ти си легенда

ДТ „Н.О.Масалитинов“, Пловдив, 1967-1968

Най-общо казано пътят от един до друг театър е молба, парафирана от съответния директор с „да“ или „не“. С „да“ беше парафирана моята за втория сезон на пътя ми в театъра. Директор беше известният сценограф Светослав Генев. Бях окуражен най-вече от създадената току-що младежка сцена към театъра, в която начело е моят състудент Крикор Азарян. Там се вписваха имената на талантливите състуденти Тодор Колев, Руси Чанев, Соня Маркова, Антон Горчев, Елена Баева, Добромир Манев, Цветана Манева, Елена Райнова, Стефан Германов, Северина Тенева... Кого още пропускам? Бях потресаващо изненадан, когато вече като актьор в Пловдивския театър, узнах, че назначението си дължа на пледоарията, на подкрепата на режисьора Христо Христов, а не на моя състудент и приятел Крикор Азарян. По калдъръмите на стария Пловдив това беше първият болезнен удар. Добре че Начо Културата с внимание посрещна мен и Стефан Германов и ни въведе в потайностите на града. Запознах се с Жоро Слона, Йони Левиев, Мито Киров, Енчо Пиронков. Бяха млади, талантливи, напористи. Обещаваха успеха си и го поднесоха на България.

В театъра срещнах бай Пано – Димитър Панов. Талантът му събужда възторг, сякаш е близнак на Елена Стефанова, на Константин Кисимов. Тук са Георги Манев, Георги Русев, Мария Стефанова, Паша Берова. Още много, още много. Силни подпори на Пловдивския театър. Незабравими имена.

Между всички тях е и режисьорът Жарко Павлович. Ако Христо Христов е впечатлил театрална България с „Железният светилник“ на Димитър Талев с участието на Рената и Любомир Киселички, то Жарко Павлович е сторил същото с „Татул“ на Георги Караславов с участието на Лора Кремен.

Съзнавам, че с присъствието си в Пловдивския театър аз проникнах в дебрите на големия театър. Отвсякъде се изправяха величини, които трябваше да разгадаваш, да прескочиш – ак-

тьори, режисьори, сценографи, културна общественост, която беше обградила театъра с внимание.

Моят характер, амбицията ми да съм сред първите беше стопирана. Не получих подкрепата на моя човек, състудента, приятеля Коко Азарян. Формално той ме разпредели в роля от спектакъла „Уест сайт стори“, беше отбелязана като успешна, а спектакълът като бляскав. Над всичко се възхваляваше сценографията на Св. Генев – хиляди електрически крушки осветяваха сцената. Беше изумително красиво, естетично, смислено. Всички демонстрираха можене: Тодор Колев, Стефан Мавродиев, Добромир Манев, Северина Тенева, Елена Баева, Соня Маркова, Елена Райнова... Цветана Манева на едно от представленията едва не се обеси на въже. Аз видях, че нещо нередно се случва и преди публиката да скочи на крака, се хвърлих, освободих я от примката, която се бе омотала около врата ѝ.

Тази постановка на Пловдивския театър имаше триумфален успех. Това беше последната ми творческа среща с Коко.

Режисьорът Жарко Павлович е важна среща в моя творчески път. В Пловдив ме разпредели в „Гибелта на ескадрата“. Партнирах си с забележителните актьори Мария Стефанова и бай Димитър Панов.

Боже мой, каква щура, лудо-прекрасна професия имам – на актьора, който забравя себе си и играе друг. Режисьорите Христо Христов и Жарко Павлович се вместиха в творческата ми съдба още веднъж, но извън Пловдивския театър.

Христо Христов и Тодор Динов ме поканиха за роля във филма „Иконостасът“ по Д. Талев. Жарко Павлович, пътувайки в рейса за киноцентъра, гледайки ме дълго време, попита: „Вие кой сте? Как се казвате“? Отговорих му, че съм студент във ВИТИЗ, клас Моис Бениеш. Тази среща предизвика моите пробни снимки и участие във филма „Крадецът на праскови“.

8. XII.

Красивият Пловдив, пъстрата главна улица с множество архитектурни шедьоври, гъмжилото от хора, кафенетата, киното, Старият град, хотел-ресторантът „Тримонциум“ сякаш бледнеят пред триетажната сграда, в която живеехме голяма част от артистите на Младежката сцена. Беше чиста, подредена, същински рай за творческите ни мечтания и огнени любовни страсти. По етажите бяхме пръснати моми, ергени и семействата на Крикор Азарян и Арша, Елена Баева и Добромир Манев, Адриана Палюшева и Тодор Колев. В една пролетна нощ (живеех на мансардния етаж) на вратата се почука. Току-що бях задрямал. Усетих шум, кикот зад вратата. Попитах кой е. Вместо отговор изригна смях. Бързо се съблякох съвършено гол и широко отворих вратата. Наметнати с тюлове и дантели върху полуголите си тела, със запалени свещи в ръце „самодивите“ Елена Баева, Соня Маркова, Северина Тенева и Елена Райнова се разбягаха с писъци, когато осветиха и „достойнството ми“. Това „мероприятие“ момичетата бяха нарекли „Пролетно тайнство“.

А сега един весел епизод. Елена Райнова е талантлива актриса, а човешкият и женският ѝ чар подгъваше коленете на мнозина. Тя възпитано отблъскваше цяла редица влюбени в нея – Руси Чанев, Стефан Мавродиев, аз... А с мен си позволи „битово“ престъпление. Тя живееше в стаята под моята. В една вечер на самотност с бутилка червено вино и с едно розово лале позвъних при нея. Като ме видя, погледът ѝ се изкриви, но се съвзе и ме попита: „Какво искаш? “. Как да ѝ кажа какво искам. Тя не вижда ли, че нося цвете и бутилка. „Искам да те видя“ – смутолевих. „Влез“ – с безбрежна хлад все пак ме покани. Аз си пия, тя ме гледа, аз си пия, тя ме гледа, веднъж от учтивост ми каза „наздраве“. Аз не тръгвам. Подобни намерения изобщо нямам. Как да изпусна този шанс (ние сега сме само двамата), нейният възлюбен режисьор Методи Андонов не е тук, а в тази опияняваща вечер аз не искам да мисля за него. Сега е моментът да спечеля сърцето ѝ, да туширам Методи Андонов, а

в перспектива да отстраня другите съперници. И без да му мисля изпреварвам Руси и Стефан като ѝ се обяснявам. Ленчето не дава израз на вълнение и казва: „Ако е вярно това, което казваш, изяж това лале“. Грабнах лалето и го сдъвках, после го глътнах, а тичинките му били отровни. Елена онемя. Аз също. Само след минута обаче се раздвижихме и двамата – аз на път за тоалетната да повръщам, а тя от ужаса какво да ме прави. По живо по здраво, изкачвайки стъпалата към моята стая, повръщах. По същите стъпала след месец се случи друго събитие. Стаите на момите и ергените са изпълнени в т. нар. „половинки“. Този път Методи Андонов гостува на Елена. В стаята на Мавро са двама неизвестни – една жена, счетоводителка се оказа, и един мижав другар, с когото Мавро се запознал, те нямало къде да нощуват, въпреки командировките си. Голямото сърце на Мавро ги кани на другото легло в своята стая на партерния етаж. Пак повтарям – за зла беда всички стаи са пълни с по две тела, голи, мъжко и женско. След тегобата на изкуството идва гостоприемството. На това състояние на духа и фактите в далечните години му казваха „разврат“. В този разврат, както спим в дълбоката нощ, се включват звънците на всички стаи. Пред входа на общежитието ни святкат фарове на милиционерски коли. Ние сме като партизани – осветени, обградени отвсякъде. Аз се досещам, че под мен Елена Райнова и Методи Андонов се чудят какво да правят. Вместо тях го измислям аз. Лазейки по стълбите се спускам до долния етаж, звъня, Елена с алтов глас пита „кой е“, „Жоро съм“,тя ми отваря и аз заповядвам: „Методи, тръгвай с мен“. Той вече костюмиран, лазейки, се промъква до моята стая. От там след кратко оперативно съвещание решаваме всички находящи се в тази вечер в дома да се съберем в стаята на Стефан Германов и да симулираме другарска вечер. От всички стаи на общежитието надойдоха юнаци и девици с паспорти в ръка. Защо дойдоха с паспорти, кой ги искаше? Гузен негонен бяга, а и ужасяващият страх от милиционерските проверки бяха основание да защитим честта си. След многочасова проверка ни

беше наредено на сутринта да се явим в районото МВР. Антон Горчев и Соня Маркова освен всичко друго трябваше да отговарят, защо когато според признанията им играят шах, съседите им чуват непоносим шум и викове. Бродехме из двора на милицията. Не разговаряхме, не се поглеждахме, всеки вървеше към разкаянието. Между нас, млади и луди глави, всичките комсомолци, единствено деликатно беше присъствието на Методи Андонов. След неговия разпит всички ни освободиха от ареста. Разпиляхме се. Отидохме в театъра на репетиции. На следващата вечер лампите в общежитието бяха угасени. Моралът на социалистическото общежитие беше в действие. Всеки сам в леглото.

…

Книгата ми ще има успех, ако, пишейки я, се забавлявам. Започвам да усещам гъдела. Днес у дома ми гостува Корнелия Петкова, четох ѝ откъса за Пловдив, много се смя. Каза ми насърчителни думи.

Тази вечер от 18.30 ч. в Младежкия театър отбелязаха три години от смъртта на Николай Бинев – патрон на театъра. Лично Домна Ганева ни покани. Не можах да отида. Десетдневната мъгла безпощадно ме сви в килията на нерадостните ми мисли. Белите ми дробове отказват да дишат. Проблясъци на надежда откривам в писането на тази книга. А със смисъл за живот ме изпълват Кева, внуците, сина ми, снаха ми Деси, роднините в Монтана и Кюстендил. Добре че ги имам особено сега в този период от живота ми, когато кръгът около мен осезателно се стеснява, стеснява...

…

Лора Кремен се обади от Франция: „Жоре, не се предавай, приятелю! Стискай зъби!“ Благодаря, Лора!

…

Не се познавам. Сякаш имам сто лица. Докато се вгледам в едното, вече другото се е настанило. Единствено постоянно състояние е почтеността ми към хората и събитията около тях.

Или пък винаги е присъствал, ръководел ме е стремежът да бъда почтен. Много грешки съм допускал в отношенията си с хората и към нещата от живота, но корените са на друго място, не в непочтеността ми. Това си качество, между малкото други, оценявам най-високо. Сред тази гмеж от непочтеност много често съм се учудвал и съм се питал как оцелявам. Другото ми качество (струва ми се да е качество), е че мога да простя, но не забравям. Прилича на абсурд. Генезисът на тази дарба не мога да обясня. Тя не ме прави нито отмъстителен, нито завистлив. Аз сякаш с кръвта си помня, че този човек някога с нещо ми е оскърбил душата. На това основание едни хора са приближени до сърцето ми, а други не стигат до него. В този аспект съм склонен да се замислям върху съществуването на кармични връзки.

…

Всичко е суета е най-великата истина, която покорява живота преди и след Христа. Човешкият живот е миг в космическия свят. И понятията почтеност, непочтеност, морал и прочие са фини частици, прашинки. Както обясняват мъглата. Мъгливото време разпилява навсякъде своите прашинки. И за болестта на белия дроб, и за силата на разума, и за топлината на сърцето, и за мъдростта на мисълта мъглата е зловещо покривало. Мъглата, която вече десет дни и нощи е в София!

У Ути Бъчваров. И спомен за Галя

Тъжен е днешният ден, макар точно сега слънцето да проблясва и мъглата да се скрива. Към 17.30 ч. с Кева ще гостуваме на Ути Бъчваров по повод рождения ден на майка му Галя Бъчварова, който съвпада със Стефановден. У тях беше стълпотворение от хора и вкусотии, подредени на масата. Камината буботи, звънецът на вратата през минута-две звъни, влизат артисти, режисьори, колеги от телевизионния театър, роднини, приятели. Галя обичаше, но и знаеше как да посреща гости. Купоните у дома ѝ бяха незабравими. Младостта ни в годините на

комунизма,когато забавленията бяха организирани (1-ви май, 9-ти септември...) преминаваше най-вече в домашните сбирки. Подобни вечери преживяхме у Жана Стоянович, Рокса Кирчева, у Домна Ганева и Николай Бинев, у Леда Тасева и Иван Андонов, у Ани Бакалова и Иван Стоянович, у Ели и Стойно Добреви, у Невена Ханджиева и Боги, у нас.

Ути ни представи новата си, наистина красива приятелка. Наследил чувството си за хумор от Галя, по едно време каза: „Много от приятелите на майка ми се обадиха, че са болни и не могат да се появат на традиционната среща. Дано до догодина оздравеят!“ Може и да не са здрави, но поне да са живи – си помислих.

Прави чест на Ути, че чрез тези вечери поддържа жив спомена за Галя. Впечатляващо е, че той онаследи от Галя и т. нар. „мъжка вечеря“, която тя посвети на смъртта на майка си. За солидарността, която проявих в дните преди смъртта на майка ѝ, Галя ми подари сребърен пръстен за салфетки и кенарена риза. Колко обичах и Галя, и ризата!... Едната умря, другата се скъса... Остана ми сребърният пръстен.

Не мога да затворя страницата Галя – Ути, ако не разкажа един спомен, който Ути ще чуе за първи път. От обич към нея ѝ беше забранил да пуши. Категорично, безапелационно, заради здравето ѝ. Тя, разбира се, по неволя намали цигарите, но не ги спря. Често ме канеше у тях на вкусотийките, които приготвяше (затова Ути е нарекъл телевизинното си предаване „Вкусно“) и запалвайки цигара, ме предупреждаваше: „Ти не пуши сега. Ако се върне Ути, моята цигара става твоя!“. Аз пък и Галя не бяхме лоши артисти и няколко пъти излъгахме Ути. Пълният пепелник пред мен го тревожеше: „Жоро, абе много пушиш. Проветрете малко.“ Той се прибираше в стаята, а Галя си допушваше „моята“ цигара.

В последните две-три години преди смъртта си Галя се отбиваше от Женския пазар с покупките у нас. Черпехме се с кафе, ракийка (непременно гроздова), Кева прибавяше нещо „за бо-

цкане“, много приказки и тя си тръгваше с трамвай № 3 за дома си срещу Операта.

Тетрадка – 4, продължение на 2006 година

Ана Иванова

Много съм я уважавал, четял съм интелигентните ѝ портрети за актьори и аналитичните ѝ отзиви за спектакли в 60-те, 70-те, 80-те години. Средна на ръст, пухкава жена с пробивни очи, с точни и умни думи общуваше с театралното съсловие. Всички творци се интересувахме от нейното мнение за театралните факти.

Някъде в 80-те години директорът Стойчо Мазгалов я покани за зам.-директор по художествените работи (ако не се лъжа). Много се зарадвах. Но кога, къде и защо се е случило нещото, което ни раздели, не помня... Само знам и помня едно работно обсъждане на репетиция на „Орфей слиза“ на Т. Уйлямс. Защо Н. Поляков беше отрязъл от заглавието на пиесата „в ада“ (истинското, световно известно заглавие на пиесата е „Орфей слиза в ада“) не знам и не искам да знам и до днес. Все едно, аз играх важна роля, играх я с внимание, мисля и с талант. Та, на работното обсъждане в гримьорната на читалище „Валентин Андреев“ (до гарата, там беше втората сцена на „Сълза и смях“) Ана Иванова правеше бележките си по сцени. А те не бяха по-малко от двадесет, в пет от които моята роля беше важна, главна. При разбора си тези пет сцени тя пропусна, прескочи, сякаш не са част от спектакъла, от замисъла на автора, от организацията на режисьора, от партньорството с главните изпълнители Силвия Рангелова и Венци Кисьов. Тя отмина моите сцени, сякаш съм умрял, сякаш тези сцени ги няма в пиесата. Колегите започнаха да се споглеждат. Помня, че Митко Герасимов я попита: „Ами

за 13– та картина (примерно) нищо не казахте, аз макар и малко, имам участие? “ Тя му обясни, че в личен разговор ще сподели впечатлението си от неговия герой. Да, но в тази картина играя и аз... Не само аз, всички участващи разбрахме, че играе своята „роля“, насочена срещу мен. Бях поразен от тесните кройки на поведението ѝ. Бях наказан като от мащеха. А не от майка ми, която ми се сърди, но ме обича. И с днешна дата искам да се защитя, като се връщам в обсъждането на „Орфей слиза“ с давност 20 години. Оскърблението ми прошушва: Ана, къде отиде обективността ти, независимо с утвърдителен или отрицателен знак, която е задължителна за критика, ако ще да е театрален? Това беше твоя роля, която ти сама си измисли и изигра и която не харесвам. В изминалите години топлината към теб подгряваше Роса Ненчева, която гостуваше няколко лета в морската ти къща. И нито веднъж не си позволи да коментира „историята“ на нашите взаимоотношения. Ана, въпреки този епизод, аз, актьорът, мога да съм обективен, без да премълчавам обективността си и ти казвам: ти си част от историята на българския театър, ценя книгите и присъствието ти! Разбирам и това, че критикът не е длъжен само да поощрява, но че никога не бива да си отмъщава на ролята, заради изпълнителя ѝ, съм убеден. Моят частен случай е естествена реакция на един актьор.

12.XII.

Мъглата си отиде. Дойде дъждът, влагата. За моето хронично обструктивно белодробно заболяване, това време не е благоприятно. Стоя затворен у дома. С телефона се спасявам от самотата, от ужасяващите мисли... Играя на криеница със здравето си, с истинските си чувства за изминалото време, със смъртта, която приближава да ме посрещне и да ме отведе в отвъдния свят, в който не вярвам. Ами ако го има? Ако има прераждане? Тогава не искам животът на семейството ми да премине през фалша на соцсистемата. Иначе няма човек, когото не бих срещнал, поздравил или отминал и в следващия си живот. Искам в следва-

щия живот да го има „Александър Невски“, гр. Велико Търново, Копривщица, Етрополе, Монтана, Кюстендил, Видин... Непременно искам отново да видя Париж, Виена, Венеция...

От световния театър искам да видя „Таганка“ на Ю. Любимов в Москва и „Хамлет“ на В. Висоцки, искам…искам…

…

Позвъни ми Детелина Лазарова, актриса, моя близка от театър „Сълза и смях“. Заговорихме се за живота ни, когато толкова много неща бяха забранявани. Тя каза: „Жоро, комунистите сега се правят на много религиозни, как не им е неудобно от нас. Та те не кръщаваха децата си.“

…

Слънцето изгря с цялата си прелест. Трябва веднага да хукна навън и да дишам, да дишам. Но не ми се мърда от масата, не мога да се отлепя от нея, защото химикалката се е вкопчила в листа. Искам да пиша, да пиша... Между трябва и искам понякога разстоянието е без пресечна точка. А между дишам и пиша, по-важно е първото. Тръгвам навън...

13. XII.

Някога. Студентският дом. В театралния състав на Университета бяха и Йордан Саръиванов-Йори, Елена Баева, Росица Ненчева, Барбара Мюлер, аз... Театралният състав беше мощен. Много от неговите сътрудници станаха водещи фигури в театралния живот на България. Силен спомен е останал у мен гастролът на артиста от Плевенския театър Владимир Филипов. Висок, красив. Играеше бащата в „Седемнадесетгодишните“. По-късно професионалната съдба ме срещна на сцената в Театър „Възраждане“ с неговата съпруга Саша Филипова, ослепителната и дългогодишна прима на Плевенския театър, както и с дъщеря им Красимира Филипова, театровед, която наложи името си като директор на Центъра за театър към Министерство на културата. Неведоми са пътищата на човешките срещи. В днешни дни на сцената на Плевенския театър се игра пиесата

„Безсмъртно танго“ от Кева Апостолова. А в по-далечни години актрисата Елена Стефанова е кръстница на Краси Филипова, а после на моя Гого. „Роднини сме!“ – отсича тя. Снахата ни Деси е от Плевен, Гого изкара войниклъка си в Плевен. Това е, между другото, моят апотеоз за Плевен

А сега се връщам за още малко към Студентския дом.

След Андрей Михайлов режисьори на театралното ни гнездо станаха, о, Боже, най-модните, най-екстравагантните имена Вили Цанков и Леон Даниел. Леон постави „Разказът на едно момиче“ от Тверской, в главните роли бяхме – Йори, Барбара и аз. Леон наистина е режисьор от голяма класа. Половин театрална София прекоси жълтите павета зад опашката на коня срещу Народното събрание, за да види спектакъла в Студентския дом. Станахме познаваеми лица и имена за театралното съсловие. От тук датира моето приятелство с Йори и Барбара. Божествен дар е до теб да са такива приятели! Мисълта, че ги имаш, те спасява от враговете.

Вили Цанков започна репетиции на „Както ви се харесва“ от У. Шекспир. В главните роли бяхме Росица Ненчева, Елена Баева, пак Йори и пак аз. Беше велико да изричаш текста на Шекспир, да се подчиняваш на режисурата на Цанков! Божествен дар! Още един! Още един! Ние понякога имаме качество да отминаваме, да забравяме даровете, които животът ни е поднесъл в този ден, в този час, в този миг. Трябва да ги помним, както детето помни срещата си с подаръка и брадата на дядо Коледа. По комунистическо време ни налагаха да го наричаме дядо Мраз. Това е едно и също лице. В днешно време ги идентифицираха. Това също е един принос към интеграцията на България към Европейския съюз. Както и раздялата с Нармаг, Наркооп, ТКЗС, АПК, Политбюро на ЦК на БКП, РК на БКП... В Студентския дом пропуших. „Арда“ (кариочки). Бях на деветнадесет години.

Стефан Германов

Вече не беше в университетския театрален колектив. Беше приет във ВИТИЗ в класа на проф. Желчо Мандаджиев. Приятелството ни продължи. Запознах се с неговите състуденти Жоржета Чакърова, Невена Мандаджиева, Майя Владигерова, Славчо Пеев, Климент Денчев, който сега е в Канада, и Васил Михайлов. Бях и съм техен фен до днес. Много добър клас. Тяхното изпълнение в „Уест сайд стори“ на режисьора Гриша Островски се превърна в софийски хит. Както между впрочем и “Хамлет“ от Шекспир на клас Методи Андонов и Ст. Сърчаджиев със Сава Хашъмов в главната роля, и „Вкус на мед“ на Делани в нашия клас на Моис Бениеш в изпълнението на Илка Зафирова, Цветана Манева, Добри Добрев, Ангел, моя светлост. Това е споменът ми за хитове на ВИТИЗ. А за това кое представление преди и след мен е било хит, нека разкажат други.

По време на кандидат-студентските изпити във ВИТИЗ Стефан ме запозна с Васо (Васил Михайлов). Възпитано момче, с дебел глас. Поканих ги да спят у нас, за да не харчат пари за хотел. Васо ми казваше „народен артист“ (защо, не помня). Но най-скъпият ми спомен е едно наше пътуване за Стара Загора. Бях поканен да гостувам у Стефан Германов. В колата сме трите и... една дамаджана с бяло вино. Пътуваме, пийваме (аз почти за първи път), пътуваме-отпийваме. По едно време Васо пропя песни, арии от опери, руски романси. Изведнъж ме прониза с песента „Руса девойка, тъй хубава нежна... “ Стефан едва припяваше в тази песен. Аз мълчах, слушах, пиех, пропявах... Мълчах, слушах, пиех, запях... След 50-тия километър от София – Стара Загора пиех и вече пеех и крещях текст, който не мога да нотирам, но още помня:

Руса девойка
тъй хубава, нежна.
Руса девойка със сини очи.
Аз в таз девойка се влюбих безумно

и открих в нея свойте мечти.
Но сладка радост, защо бе тъй кратка!
Защо разби ти във мен любовта!
Аз не разбирам защо ще живея
без любимата жена!

И така до побъркване опиянени повтаряхме вече за стотен път рефрена: „Но сладка радост, защо бе тъй кратка...“ Някъде в ранното утро на следващия ден, след изнурителното пение, се озовахме в дома на Стефан. Милите му родители ни посрещнаха усмихнати. Аз прегракнал не можех да кажа името си. Те само разбраха, че ще им гостувам, но се запознахме някъде по обяд, когато едва прошепнах: „Добър ден. Аз съм Жоро!“

После Стефко се ожени за Майя Владигерова – явление в българския театър, актриса със заявки за значима кариера, която за съжаление не се осъществи, защото Майя не беше конформистка, а в онния времена конформизмът се осребряваше щедро. Роди им се син Симеон, по повод на когото Стефан ми изпрати телеграма с текст: „Ето Симеон пристигна!“ С колко добро момче ги сдоби съдбата. После Майя и Стефко се разведоха. Беше божествена и дяволска изповедалня, в която да вземеш страна беше умиране на всички морални ценности. Аз взех „страната“ на Стефан. Сега в 2006 г. Майя ми е простила, виждаме се, говорим си за изминалите дни.

…

Загубих дневниците си, които водех, потънаха в развалините на старата ни къща на ул. „Отец Паисий“... Преди години смятах книгата да се казва „Райграс“, а сега, след няколко десетилетия, тя ще има друго заглавие. А защо не същото? ... Много заглавия имам за книгата ми. Ще остане това, което оцелее в последния миг.

…

Колко трудно е приближаването или раздялата със спомените. Не съм забравил парите, които Васо ми даде на заем. Не ус-

пях да ги върна в срок, той ми се обади по телефона и деликатно ме попита с плътния си глас: „Жоро, кога? ... “ Засрамен му се извиних и му определих среща. Рядко, но ми се е случвало да нямам и да искам заем. Още по-рядко ми се е случвало да не спазя срока за връщането му.

Васо, много ценя нашата човешка среща. И много се възхищавам от твоите роли. От твоята организация да се възкачиш на престола на българските театър и кино. Предпоследната ни среща беше у Цура и Марин. Пяхме „Руса девойка тъй хубава нежна“. Там бяха също и Меглена Караламбова, Андрей Аврамов, Владко Люцканов и съпругата му, Ани Бакалова, Васил Димитров, Краси Казанджиева, Стефан Германов. Смяхме се.

14. XII.

Кева е в „действие“. Подготвя юбилейното тържество по повод 60 години от създаването на сп. „Театър“, което ще се проведе в Камерната зала на Народния театър на 18.XII., понеделник от 17.30 ч. В кълбо от вълнения е свила душата си. Поскоро е тревожна, отколкото радостна от предстоящото събитие. Чувството ѝ за отговорност, за прецизност в организацията на празника я уморяват, понякога сломяват, но само понякога. Най-важното е, че държи в ръцете си юбилейния брой – красив и съдържателен. Окуражена, започва да надписва покани, да звъни по телефона на колеги... И непрекъснато повтаря: „Да знаеш, ще пропусна да поканя някого, който заслужава да бъде на тази вечер!“ Впечатляваща е нейната ненатрапчивост, мекота, а всъщност упоритост докрай. И самонаблюдението ѝ! Самоконтролът ѝ върху чувствата и поведението. И усещането ѝ за самотност. Всъщност тя обича да се усамотява. Д-р Стефан Ботев казва за нея „Кева е кабинетен човек“, а Илия Караиванов след някакъв спор, ако не се лъжа, за книгата „Мемоарите на Адриан“ от Маргьорит Юрсенар каза, че изглежда уязвима, а всъщност е силна до арогантност. Той ще ми каже на мен! Кева е всичко това и още, и още, може би затова я обичам?

ВИТИЗ

Раздялата ми с Юридическия факултет на СУ е драматична. В ония, 60-те години на миналия век, беше забранено да имаш две висши образования. Приет във ВИТИЗ на трето място по успех, за да се запиша трябваше да представя оригинал от дипломата си за средно образование. От канцеларията на Деканата на юридическия факултет аз буквално я откраднах, докато секретарката ми беше подала за справка моята папка. За щастие телефонът ѝ позвъня, аз си взех дипломата, казах: „Благодаря!“, тя не ме чу, защото телефонният ѝ разговор продължаваше, по коридора на партерния етаж осъзнавах, че съм извършил престъпление – кражба на документ, започнах да тичам, да избягам по-бързо. И тичайки по „Царя“, по „Раковски“, подадох документите си във ВИТИЗ. „Добър ден!“ – казах на ВИТИЗ и „Сбогом“ на Софийския университет. Той загуби един блестящ юрист, но българският театър щеше да спечели един... блестящ актьор.

Майка ми и баща ми още не знаеха за „трампата“, която бях направил. Давам СУ, взимам ВИТИЗ! Не си давах реално сметка. Аз бях пред държавни изпити в Юридическия, в последния етап преди дипломирането си.

Когато през есента на 1962 г. трябваше да тръгна в избраната от мен нова посока, споделих с родителите си, че с отличие съм приет във ВИТИЗ и с болка, макар и отличник, напускам Юридическия факултет. Реакцията им беше безмълвна. Онемяха. Не изрекоха нито една дума за упрек. Те ме обичаха и ми прощаваха... И нещо, което е много важно - доверяваха ми се. А те най-много искаха да съм доктор. Когато остареят да ги лекувам. Дори от близки бяха взели бяла престилка, за да ме заразят със желанието си и да ме уверят колко много ми прилича да дарявам здраве, а в последния момент един глас ме повика да дарявам духовност. Сега пък друг глас ми прошепна: „Пиши и мълчи!“

Пътят ми до ВИТИЗ беше осеян с рози и фанфари. Но далеч преди него бях в театралния колектив на децата към Дома на

транспортните работници, който се помещаваше в кино „Освобождение“ до гарата. Режисьор беше актрисата Льоли Попова от Младежкия театър. Какъв чар, какво търпение, какъв заразителен смях излъчваше личността на Льоли. Колко възпитана, точна, справедлива в оценките за работата ни беше. Първият ми урок по театрална етика и морал (в днешно време това са едва ли не мръсни думи) беше от Льоли Попова. Скъпо наследство от 50-те години са приятелството ми с проф. Емилия Ангелова от ВИТИЗ и Кръстьо Младенов, актьор и директор в много театри.

Силен фактор и аргумент да обърна душата и лицето си към театъра (освен природната предопределеност) е Младежкият театър на бул. „Дондуков“. В детството ми всяка събота и неделя го посещавах с майка ми, после с училището, а десет-дванадесетгодишен вече, бях сътрудник в него. Явих се на изпит. Председател на журито беше режисьорката Лиляна Тодорова. Тя ме грабна в своите постановки. В мизансцените ѝ бях на първа позиция – поднасях короната на кралицата или чашата с отрова на краля. После получих роли в отдела за възрастни... Вече бях обърнал вниманието на актьорите от Младежкия театър.

Кандидатствайки във ВИТИЗ, се подготвих сам. Избрах си едно стихотворение от Иван Радоев. Стефко Германов ми даде своя монолог от една съветска пиеса, басня... Имах нужда само някой да ме чуе и изкаже впечатленията си. За тази работа избрах Вили Цанков и Виолета Минкова. Моите две прослушвания се състояха в репетиционната зала. Няма да доказвам, че бях смутен, уплашен. Срещу мен са най-големите – Вили и Ети... Откъде ми е стигало нахалството да ги помоля за помощ? Вили ме чу зяпнал. Не прослуша всичките ми материали. На половината отсече: „Гоше, ти си готов! Давай!“ и ме остави онемял от почуда и щастие. Ети беше възхитена, но поиска още една среща. След втората сама предложи да ме срещне с Моис Бениеш, който взимаше клас. Другият беше проф. Филип Филипов. За него пък среща ми предложи и я устрои актрисата

Милена Стефанова. Беше харесала мен и Йори Саръиванов от участието ни в миманса на „Както ви се харесва“ на Шекспир с режисьор Вили Цанков.

За двете срещи ще разкажа отделно.

С Моис Бениеш в уговорения час съм точен, както винаги досега и във всичко. По това време кабинетът му е на третия етаж във ВИТИЗ, където е пом.-ректор. Чукам, влизам, сядам. По-любезен, мек, мил, възпитан човек, освен баща си, аз не познавам. Предразположи ме, успокои ме, сега си давам сметка, че ме е разгледал, а пък и ми се стори, че ме одобри като визия (както е модно да се казва днес) и каза: „Ако обичате, кажете си материалите. С какво ще започнете? “ Ставайки от канапето, с дясната си ръка блъсвам една китайска вазичка на масичката до мен. На пода тя се счупва на сто парчета. Е, кой материал да си кажа? Как да го кажа, като виждам Бениеш че събира остатъците от вазата с думите: „О, не се притеснявайте... Това е любимата ми ваза. Подарък ми е от... “ Ушите ми бръмчат, не чувам, не виждам. Не знам и не помня вече нищо. Само помня, че аз също коленичих и подавах разпилените остатъци от прелестната вазичка. Какво казах и как го казах, не помня. На Виолета Минкова благодарих за срещата, разказах ѝ за случката, тя горчиво се разсмя. По-късно във времето узнах, че той ме е харесал. Най-голямото доказателство е, че ме прие в класа си.

Посещението ни при проф. Филип Филипов беше с Йори Саръиванов в кабинета му в Народния театър. Имаше тълпа от кандидат-студенти. Прие ни преди всички. Явно, Милена Стефанова му е била доверено лице. Изслуша първо мен. Хареса ме. После с плътен, властен глас каза, цитирам дословно: „Ако не се появят петнадесет гениални мъже, вие двамата ще бъдете в моя клас.“ И добави: „След първия кръг ми се обадете!“ Тази втора среща не се състоя. И двамата с Йори бяхме приети. Той в режисьорския клас на Филипов, аз в класа на Бениеш като актьор. При разпределение на силите сме попаднали в тази схема.

Преди да отида напред, искам да благодаря на Льоли Попова, на Виолета Минкова, на Милена Стефанова, че ми протегнаха ръка на доверие, приятелска ръка.

Много съм запомнил Стефка Берова, която конферираше четирите тура на кандидатстудентските изпити. Беше, и сега е хубава жена с алтов глас и на явяване съобщаваше подчертано моето име и номер. Комисията, а пък и публиката, в онези години позволяваха присъствието ѝ, се разсмиваха шумно. И още нещо съм запомнил с благодарност. След всеки кръг двама – млада жена и мъж, после узнах, че са студенти от ВИТИЗ, че се казват Невена Симеонова и Стефан Стайчев, ми казваха: „Браво! Честито! Ти си вътре!“ Когато наистина ме приеха, в „Прага“ ги почерпих с коняк „Плиска“. От конкурентите помня, че ме поздрави Кирил Господинов. И нататък вече... Записах се като студент на третия етаж при секретарката Лили Мирчева. Елегантна, наперена жена. Прояви доброто си отношение, а в годините на следването ми и след това бяхме приятели. От Полша ѝ донесох красива кърпа за съдове.След записването си се разпиляхме по залите, аудиториите. Там се открихме, запознахме, заклехме и разминахме... Съдбовни знаци. Срещи, любов и омраза. В моя клас заварих Илка Зафирова, Цветана Манева, Анастасия Савинова, Добри Добрев, Корнелия Петкова, Веселин Вълков, Рут Рафаилова...

В другия клас видях Елена Баева, Кирил Господинов, Барбара Мюлер, Стойно Добрев, Лидия Маркова, Силвия Спасова...

На онзи клас много завиждах заради асистентката на Филипов – Надежда Сейкова. Работлива, организирана, изобретателна, амбициозна. В годините стана професор, ректор на ВИТИЗ.

В това отношение нашият клас боледуваше. Уважаваният ни Моис Бениеш не срещна точния си асистент-помощник. Неговата асистентка Лиляна Пенчева не беше в час за проблемите на обучението във ВИТИЗ. Между Перник и телевизията, където работеше, и цигарите, които изпушваше за един час по време на лекции, изтичаше времето за урок по театър. Тя не беше и

частица Станиславски за нашия клас. Проф. Елка Михайлова Гецова, която уважавам, беше асистентка на Моис Бениеш, но тя само правеше постановки с нашия клас. Не ни учеше на теорията и практиката на театъра. Вниманието ѝ беше в Театъра на Българската армия, където работеше като режисьор. Затова Моис Бениеш беше и баща, и майка на класа. Изключително морален, етичен, образован човек. Нямам спомен за друг подобен преди и след него. Само веднъж в продължение на четири години изпусна нервите си. Ако не се лъжа репетирахме „Добрият човек от Сечуан“ на Б. Брехт, когато изкрещя: „Как не ви е срам!“ Всички бяхме поразени. Значеше, че сме прекалили с поведението си. Когато по-късно по сцените на театрите режисьорите псуваха актьорите, шамаросваха или хвърляха столове по тях, никой от нас не се впечатляваше и не съизмерваше тези простащини с единствения изблик на Бениеш. Защото гневът на Бениеш беше молитва за милост, в сравнение с медицинските изстъпления на други колеги.

Моис Бениеш

Заслужава главна буква в историята на българския театър. Интелекуалец, общественик, актьор, режисьор, педагог бяха качествата, смирени пред основното му – на морален човек. Срамувам се да тълкувам това му качество. В днешно време то е принизено, оплюто, смешно и жалко. Той имаше качества, но нямаше титли, които в ония години щедро се раздаваха от БКП. На всичко отгоре Бениеш беше комунист по убеждение. И ето какво се случи. В първите години от следването ми на един 8 март – аз и състудентите ми Корнелия Петкова и Кирил Господинов бяхме поканени в Министерския съвет да участваме в тържеството с изпълнение на стихове и хумористични. На първия ред бяха Тодор Живков, Тано Цолов, Пенчо Кубадински, Цола Драгойчева, Станко Тодоров... Всички. След нашето участие един млад и възпитан човек, виждайки, че се отправяме към изхода, ни каза: „Др. Живков ви кани на тържеството!“ Вър-

нахме се обратно, напълнихме чашите, чиниите и след минута ни поканиха за среща с Политбюро на ЦК на БКП. Наредени в полукръг първите хора на държавата и партията ни поздравиха за доброто представяне. След секунди Тодор Живков попита чии студенти сме, Кирчо казва – на Филипов, Живков отговаря: „О, поздравете го от мен!“ Набирам сили за решителен бой и ясно казвам: „Др. Живков, аз пък съм ученик на др. Моис Бениеш. Той е толкова добър преподавател и човек, а още няма звание „заслужил артист“. Живков ме прекъсва и обръщайки се към колегите си казва: „Този младеж е прав. Ние забравихме Бениеш. С него сме играли в самодейността...” Същата година, два месеца след разговора ни, Моис Бениеш беше удостоен със званието „заслужил артист“!

И с Людмила Живкова ми се случиха добри неща, които не искам да пропусна да споделя.

15. XII.

Вечерта с Кева гледахме „Панорама“ по БНТ. Обади се Стефко Германов да ни съобщи, че е починал Антоний Генов. Бях като внезапно шамаросан отзад в главата. Облегнах се на фотьойла, за да проумея, да повярвам в това, което чух. Антоний беше с изключителна индивидуалност, с покоряващо сценично присъствие, романтичен самотник. И в живота, и от сцената излъчваше магнетична загадъчност. Нещо бушуваше у него, но никога не го показа. Удави го в алкохол, сигурно с надеждата да облекчи душевната си болка. Беше суетен и горд. Под маската на своята благовъзпитаност прикриваше тези си „пороци“.

В Народния театър не му поверяваха отговорни роли. В театър „Сълза и смях“, когато се запознах с него, той беше „мъжката примадона“. Имах удоволствието да си партнирам с него в „Момиче без зестра“, „Вижте кой идва“, а в „Праг“ се дублирахме. Загадъчно и с достойнство премина своя последен праг. Изпратиха го синът му Ангел – актьор в Театър „София“, съпругата му актрисата Нели Монеджикова, приятели, колеги... Сцената

на българския театър вече е по-бедна. Един романтичен герой със скептична усмивка ни обърна гръб. А побелелите му коси го превърнаха в мъдрец. Много колеги съм обичал, Тони Генов съм уважавал. Без никога да сме били приятели. Сега открих, че не само обичта, а и уважението може да изтръгне болка. Открих и още нещо, че нечия смърт може да предизвика завист. Жена му намерила Тони седнал в креслото си студен и непроницаем.

ВИТИЗ, продължение

Моралът на Бениеш ни впечатли, но не съм сигурен, че с него ни зарази и покори. Както не съм убеден, че седемгодишното семейно възпитание е решаващо за живота нататък. Колко прости и бедни семейства, колко проститутки, пияници са създали и отгледали имена със световна известност и величина. Те самите казват: „Татко пиеше и биеше мама. Мама му изневеряваше. Нямаше какво да ядем!“ А на въпроса: „А вие, как станахте световно известен? “ – въпросният Х. отговаря: „Съдбата е виновна. Моето трудолюбие. И вероятно талантът ми!“ Значи, все пак, нещо свръхестествено властва и определя пътищата на живота.

Ние, клас Бениеш, бяхме разнородни като мислене, като творчско можене. Не бяхме един. Точно обратното. Някаква война на характери ни разделяше. Но и на нещо друго, което не можех да си обясня. Групирахме се, после се преустройвахме. Всъщност, ВИТИЗ е малкото огледало на живота, който професионалният театър ти поднася. В моята група бяха Илка Зафирова, Цветана Манева, Анастасия Савинова, Добри Добрев, Ангел Рангелов, който сега е в Германия, Радослав Стоилов...

В 1962/1966 г. политически предпочитания не съществуваха. Всички си бяхме по местата – чавдарчета, пионерчета, комсомолци, комунисти, отечественофронтовци. Последните бяха безпартийни, но верни помощници на партията. Майка ми беше активистка на женското дружество в квартала, приятелка на Магдалена Баръмова-сестра на Георги Димитров, а баща ми

висшист, финансист, белязан като фашист и незаконно забогатял, прие да бъде касиер на ОФ. Точно това ОФ ми даде благоприятна характеристика в писмен вид да следвам в Юридическия факултет, а после – във ВИТИЗ. Браво на ОФ-то!

Но на една студентска бригада (това беше задължително мероприятие за всички студенти и гимназисти) нашият ВИТИЗ се отправи към едно село за бране на сини сливи. Какво точно се беше случило там, не помня, освен че, връщайки се смразени, прозвището на тази бригада се нарече „Синята бомба“. Това прозвище беше разграничителна линия между „нас“ и „тях“.

Над всичко обаче бяха спектаклите. „Вкус на мед“, постановка на М. Бениеш, пак казвам, че беше престижна не само за нашия клас, но и за целия ВИТИЗ. Цяла София се изтърва. Петдесет пълни представления. Бяха рекорд за ВИТИЗ. Имаше идея и след завършването ни да продължим да играем този спектакъл, но по неизвестни причини това не се случи. М. Бениеш получи много поздравления, а ние начеващите актьори, бяхме поздравени на опашка от интелектуалците Иван Кирков, Домна Ганева, Николай Бинев, Христо Радевски, Тончо Жечев... Не ги познавах тогава, пък и не всички бяха имената, в които се превърнаха след години. Много обич и поздравления получихме от колегите си във ВИТИЗ. Най-скъпоценният ми подарък беше, че парализираната ми майка беше доведена с такси от баща ми. Повече не ме е гледала в нито една от ролите ми! Аз имам участие в две-три триумфални представления, със сигурност това беше първото между тях. Затова обичам Илка Зафирова и Цветана Манева, въпреки превратностите, които животът ни предложи, и изпитанията, на които по-нататък ни подложи.

“Добрият човек от Сечуан“ на Б. Брехт, реж. М. Бениеш в главната роля Анастасия Савинова (сега професор в НАТФИЗ), „Картоиграч“ от Ф. М. Достоевски, реж. Лиляна Пенчева, в главната роля Георги Велев (и моя милост). Това беше богатството, което представихме на столичната театрална общественост след четиригодишното ни обучение.

Имахме удивително артистични преподаватели – Герда Глоке по пластика (съпруга на художника Борис Ангелушев), проф. Любомир Тенев, проф. Гочо Гочев, проф. Пенчо Пенев, проф. Владимир Трандафилов (наричаше ме Жорж), проф. Надежда Тихова, проф. Надежда Андреева, проф. Снежина Панова... Все имена, които имаха съдбовната мисия да пренасят театъра от едно поколение на друго. Людмила Атанасова, Надежда Андреева, Надежда Сейкова, Снежина Панова в студентските ми години бяха асистентки, но нещо подсказваше, че ще се възкачат на високи места в театралната йерархия. Сега те са професори.

Дългият път към роля се прохожда от етюда, после откъса от пиесата, а в по-напреднал стадий от някое действие. Откъсите, които играхме във ВИТИЗ, са оставили най-силно впечатление от студентските ми години. Даже изборът на тези откъси бе представителство за твоята човешка и естетическа самоличност, бяха ориентир за твоята конкурентноспособност. Изобщо откъсите бе условие, без което не може да тръгваш към големия професионален театър.

Затова особено скъп ми е първият откъс от една френска пиеса, която Илка преведе за нас двамата. Помня първите, встъпителни изречения: „Добър ден, госпожице!“, „Добър ден, господине!“ „Госпожице“ и „господине“ в ония времена за нас звучаха така специално. С този откъс потеглихме с Илка към театралното изкуство и към нашето приятелство. За пръв път ще направя едно признание. Ден-два преди изпита ни Илка помоли Методи Андонов, приятел във ВИТИЗ, да гледа наша репетиция. Много ни хареса, направи ни едно-две съществени предложения. Получихме отлична оценка. Друг откъс със Сийчето Савинова – „Чучулигата“ от Жан Ануи, тя в ролята на Жана д’Арк, аз – Краля предизвика възхищението на публиката и отличните оценки на изпитната комисия.

В годините на студенството лицето ми беше изпито, бледо, „одухотворено“, както казваха. Очите ми издайнически отразяваха вътрешния ми свят. Предричаха ми, че ще бъда герой на

Достоевски. Даже Анани Явашев в дълъг период от години се обръщаше към мен с „Достоевски!“

Ако с Чехов не се срещнах нито веднъж, с У. Шекспир само веднъж, то с Достоевски едната среща беше щастлива, другата ми донесе огорчение. Щастливата беше в Младежкия театър. В „Унижените и оскърбените“, с реж. Вили Цанков играх епизод, измислен от него: клошар с кученце в ръце прекосяваше сцената от единия край до другия, а в това време Ирина Чмихова пееше ефектно цигански романс. Появата ми беше само в едно действие, но похвалите, възторзите, аплодисментите, спомените валят и до днес. Момчето с кученцето – така се запомни тази ми роля. При това още не бях студент във ВИТИЗ, а в Юридическия факултет. В спектакъла участваха прекрасните Виолета Минкова, Анани Явашев, Янка Влахова, Надя Топалова.

Във ВИТИЗ вече се състоя същинската ми среща с Ф. М. Достоевски. Бях разпределен в „Картоиграч“ с дубльор колегата Георги Велев. Това беше роля за моя полет... Но не би! Лиляна Пенчева беше опитна режисьорка, но вече поглеждаше занаятчийски на нещата. Аз имах изисквания, претенции към себе си най-вече, но и към нея... Репетициите приземяваха, а не възвисяваха посланията, които Достоевски отправя. Неразбирателствата ни започнаха да спъват репетиционния период още от маса. А на сцената тя вече ми се струваше безпомощна. По това време работеше в телевизията. Снимаше по цели нощи. Обяснявах си неудачите ни с нейната умора, преумора. Но моя полет за ролята се загуби в мъглата на появилия се неприязън помежду ни. На всяка крачка тя ме връщаше обратно. На всяка нейна дума аз казвах: „Не!“ Тя, с правата си на режисьор, ми нанесе съкрушителен удар. От титуляр ме направи дубльор за премиерния спектакъл. Рядко признавам – бях съкрушен!

...

Цветана Манева е моя състудентка и талантлива актриса. Много премерено е нейното поведение, много пресметливо. Публикувам писмото си до нея, отпечатано във в. „Литературен

фронт“, 12 април, 1990 г.

Отворено писмо
до Цветана Манева – актриса
(бивша народна актриса)
Настоящ член на ВПС
(бивш кандидат-член на ЦК на БКП)
Настоящ член на официалния Комитет за защита правата на човека
(бивш първи зам.-председател на САБ)
Настоящ (в два мандата) народен представител
(бивш секретар на ППО в театър „Сълза и смях“)
Настоящ член на Комисията за духовното развитие към Народното събрание...
(Извини ме, ако поради политическата ми некултурност съм пропуснал или неточно съм назовал някои от твоите настоящи или бивши, платени или безплатни обществено-партийни деятелности.)

Цветана!
Днес е 3.III. 1990 г. Връщам се от митинга на СДС на площада пред „Св. Ал. Невски“. Вали сняг. Студено е. Размишлявам... И мисля за теб. За нашето студентство във ВИТИЗ преди около тридесет години! За нашия преподавател Моис Бениеш – безукорно честен човек и комунист! За нашето славно представление „Вкус на мед“! За нашите мечти... И за едно друго нещо си мисля, което се случи с теб далече преди 10.XI. 1989 г. и което ни раздели...
Та ето какво си помислих...
Политическата, обществената и социалната сцена на България прилича на „театър“ наистина, но не в буквалния смисъл, както ти го разбираш. Тази ти роля не харесвам. Тя е най-посредствената от всички други, в които съм те гледал и си била бляскава. Неорганична си в нея. Непластична. Притеснява

ме напрежението в гласа ти. И в очите ти. И се появяваш по стадионите и площадите небрежно облечена в някакво бяло, провлечено яке от изкуствена материя, вместо в едно от прекрасните ти кожени палта... Извини ме! Повече ти приляга текстът на Шекспир, Достоевски, Чехов, Т. Уйлямс, К. Илиев... отколкото думите, изречени от теб в интервю по Българската телевизия в навечерието на XIII конгрес на БКП, че „Да! Аз срещнах положителния герой в моя живот и творчество. Това е др. Тодор Живков... " (бъркам словореда, но не смисъла на думите ти, нали?). С това си интервю, толкова ласкателно, ти подсигури и втория си мандат(?!) като народен представител. И най-важното – привилегиите си, така необходими и така разумно оползотворени от теб за собственото си добруване.

Запомни, Цветана! Думи (и дела) като твоите създадоха благоприятен климат за безпрепятствено и дългогодишно отглеждане на тоталитарния режим у нас. Такива като теб му партнираха. А знаеш от нашата професия колко важно нещо е партньорството. В подобен аспект намирам, че не само Т. Живков е виновен за всичко. И че ние всички сме еднакво виновни за всичко.

И аз, и тези, които те познаваме отблизо, знаем, че ти поиска от БКП и тя ти го даде – удобно кресло на твоето войнстващо властолюбие. Изкуството ти се видя тясно и недостатъчно за таланта ти на актриса. Поиска жезъла на политиката! Освен да всяваш страх, размахвайки го пред носа ни, да демагогстваш с него в името на народа, за какво друго ти послужи този жезъл в призванието ти на актриса?

И стана така, че вече не ни очароваше и респектираше само със силата на изкуството си. Към него прибави и силата на властта си – имунитета си на народен представител, парите си (номенлатурните), колите си, връзките си с вчерашното и днешното партийно и държавно ръководство. Номенклатурните пари (разбирай незаслужените!), които продължаваш да

вземаш, не са твои! Моля те, върни ги на уволнените, пенсионираните и социално бедни колеги! Ти можеш да бъдеш щедра, зная това! Лично твои и заслужени са само парите от филмовите и телевизионните ти участия. Също така не вярвай, че трите коли (записани на твое име) са ти били необходими за благото на народа и партията...

Ти си чувствителна! Нима не чуваш крясъците: „Оставка! Оставка!“? Те подканят и теб. Защото как от София би могла да представляваш интересите на твоите избиратели от Пловдив? Позволи ми да те попитам – какво стана с Дража Вълчева, която дружелюбно ти подаде ръка за твоята политическа кариера?

Коридорите на властта се тресяха и разместваха от напетата ти походка и от „вълнуващите“ ти слова... Но не и от твоите политически и обществено-социални идеи. Такива ти не ни поднесе. Ти четеше уводните статии на в.“ Работническо дело“ и положителите критики за твоята професионална работа, но те не носеха прозрения за света, в който живеем, за театъра, който жадуваме...

Часовникът на времето сякаш беше спрял. Но с твоята женственост, шарм и талант ти се опитваше да преместваш стрелките му в желаната от теб посока – ту по-напред, ту по-назад... Превърна дните ни в конюнктура, доразви и подкрепи на практика култа към личността (на когото и да е!), обезсмисли сезоните и месеците на нашия живот... От трибуните на конгреси, пленуми, сесии и съвещания ти ни омагьосваше с лъжа. Сякаш ни казваше текст от абсурдна пиеса – „Сега е нощ! Сега е ден!“, „Вие спете, а аз ще се грижа за вас, докато се събудите!“, „Но не ми пречете да помисля и за себе си!“...

Каква ужасна клопка беше миналото – за мен, за теб, за нашето и съседните поколения, за приятелството, за икономиката, за културата...

Цветана! Ти си актриса. В тази си роля си компетентна. А другата – на политически шегобиец, я измисли ти. За да

се освободиш от нея, спомни си думите на Уилям Шекспир – „Стената свърши свойта роля и вече си отива тя!“

Георги Г. Георгиев
актьор в театър „Сълза и смях“

P.S.След публикацията дълго време получавах поздравления от безброй известни и неизвестни хора с различна партийна оцветеност. Явно не само аз мисля така за Цветана.

...

Партията (БКП) даде много на Стефан Данаилов и сега той ѝ е благодарен. Това все пак е някакъв морал.

…

Последната реплика на моя Картоиграч беше: „Утре, утре всичко ще свърши!“ И тогава, преди 40 години, и днес, след тях, искам да намеря отговор на въпросите: Какво е утре? Какво е всичко? Какво ще свърши? А какво следва след като всичко ще свърши?

Много скъп ми е „Агамемнон“ на Есхил, изпитна работа в IV курс (последния) на режисьора Николай Поляков в партньорство с Илка Зафирова, Цветана Манева, Кирил Господинов, Руси Чанев... Никога няма да забравя, че между публиката беше Леон Даниел. Дойде при нас. Каза ни окуражителни думи. Беше повече мъдър, отколкото екзалтиран в хвалебствията си. Никога Леон Даниел и Вили Цанков не станаха професори във ВИТИЗ! Обичам ВИТИЗ. Но не обичам, че буквално всеки, който влезе там преподавател – излиза професор, ето това не обичам. В много проценти ВИТИЗ с това си лекомислие дискредитира същината и уважението към професорското тяло.

...

Откъсът, който се е врязал в паметта ми, който ме направи духовно по-издигнат, с който полетях в мечтите си за театъра и с който повярвах, че аз мога да стана актьор, беше „Призраци“ от Ибсен под режисурата на Йордан Саръиванов – Йори. Естест-

вено, играех Освалд, Регина беше Цветана Манева, искряща от обаяние, Елена Баева-майката, искряща от аристократизъм.

Репетициите ни бяха свещенодействие. Йори ни омагьосваше с духовната си енергия и добронамереност, играеше ролите ни, подсказваше интонациите ни, качваше се на сцената, разместваше маси, столове, викаше отдолу: „Браво, браво, браво“. За всеки един от тримата по едно „браво“. Смея да твърдя, че в този репетиционен период всички бяхме обичащи се помежду си, а Ибсен боготворяхме.

В един по-късен етап от репетициите Йори и сценографката Весела Кирчева (бъдеща съпруга на Йори и моя скъпа приятелка), измислиха да провисят над главите ни камбанки, които Йори и Весела бяха закупили от Женския пазар и селата около София. Бях шокиран. Попитах защо са тези камбанки. Йори каза, че това не засяга нашата актьорска работа,че тази приумица е символ на нещо и т.н. С тържествен глас казах: „Значи ти не харесваш нашето изпълнение и искаш с камбанките да изкупиш нашето бездарие? “ „Жоро, какви ги говориш“ – извинително ми отговори Йори.

Все едно, камбанките останаха. Йори беше възпитан, интелигентен, но с упоритост, често граничеща с инат. Откъсът беше високо оценен. Най-силно се помнят поздравленията от колегите. 47-та аудитория щеше да изригне от наплив на студенти, от сълзи, от викове на възторг. Бисираха ни многократно. Стори ми се век. На разговора с изпитната комисия е станало дума за какво са тия камбанки и че проф. Кръстьо Мирски казал: „Актьорите ви бяха камбани!“ Благодарен съм на Цветана и Елена за този спомен. На Йори искам да се извиня и сега, четиридесет години от смъртта му, да кажа, че по-късно разбрах и вече знам, че без тези камбанки, ние, актьорите, нямаше да бъдем така силно отразени в очите и душите на зрителите.

След приключването на представлението ни Йори се качи на стълба и смъкна камбанките. Подари ни по една. Моята пазя досега.

...

Студентският дом и ВИТИЗ ме направиха приятел с Весето и Йори. Смъртоносната катастрофа в Москва го изтръгна от младостта ни, от мечтите ни... Родителите му – леля Цеца, чичо Мирко, брат му – Посьо (Апостол Саръиванов) и Данчето, Весето и малките Елена и Витомир, ние, приятелите осиротяхме. У актрисата Калина Попова на ул. „Славянска“ се събирахме множеството приятели в продължение на два-три дни. Чакахме от Москва да пристигне ковчегът с тленните останки на Йори! Давихме мъката си в сълзи и алкохол. И все същите думи – колко жестока е съдбата, колко ужасна е смъртта, колко несправедливо е да грабне най-добрия из между нас – Йори!

В първите една-две години аз и Кева на 30 декември, срещу Нова година, отивахме у Йори с една борова клонка и свещ. Поставяхме я под снимката на Йори до кандилото, което светеше денонощно. После тази среща стана традиционна. Към нея се приобщиха Коко Азарян, Красимир Спасов, Николай Поляков, Ивелина, Елена Баева, Илка Зафирова, Венци Кисьов, Калина Попова... В продължение на повече от 25 г. сякаш Йори ни посрещаше у дома си. Леля Цеца си отиде от този свят. А след смъртта на чичо Мирко нашите срещи угаснаха.

С Весето ходим на гроба на Йори на рождения му ден или пък на деня на смъртта му. Често ѝ гостуваме, имаме милион спомени още. Един живот няма да ни стигне да си ги повторим. В Театър „Възраждане“ я поканих да направи няколко постановки. Справи се на високо ниво. Има нюх и дух чрез сценографията и костюмите да придаде мощ на актьорската изява, или пък намира средства да скрие недъзите и на режисьора, и на актьорите. Талантлива. Във всичко. Сама отгледа с достойнство децата си. Не оскверни паметта на Йори.

Йори, ще те догоним.

...

Един се прави на някого, друг търси себе си. Интересуват ме вторите.

...

Сигурно по някои теми ще се повторя, дори потретя, но няма да ги съкращавам. За мен те са важни фрагменти, които спояват книгата.

...

Когато ме обича, Кева ми казва Джери. Сега, като каже „Джери“, се обръщаме двама души: аз и малкият Джери. А когато се размазва от любезност, ми казва Пирлибунго – ударението е на „у“. Е как един Пирлибунго ще ѝ откаже някаква услуга?! Преди малко ми рече: „Пирлибунго, имам едно предложение... “, но телефонът звънна и сега говори с брат си. Кевчеее, какво ли пак си намислила да ми искаш?

За моята улица „Отец Паисий“, за майка и татко

Спомените ми за живот започват на „Отец Паисий“. Преди това сме живели на ул.“Цветна градина“(там съм роден) в Лозенец, след това на ул. „Тунджа“ срещу Мадарската баня.

Детките ми игри, ученическите ми години, младежките ми лудории по-късно, датират на тази улица „Отец Паисий“. Бил съм някъде пет-шест годишен, когато баща ми е купил този имот, защото е бил подходящ за идеите му – в един двор да бъде домът ни и ателието за бродерии на майка ми. Тя имаше работнички. Бяха пет-шест жени, които работеха на машините ни за ажур, пико, оверлог и други подобни. Тя самата бродираше на ръка т. нар. „народна шевица“. Бяха модерни. Царица Йоанна се гиздеше с подобна блуза. По това време баща ми беше висш служител в Министерството на търговията, началник „Цени“ (помещаваше се в сградата, в която сега е КТ „Подкрепа“). Всички фабриканти, индустриалци, банкери, търговци имаха контакти с него. Той беше благ човек, образован, но непреклонен, когато му замирисваше на лъжа. Беше справедлив, затова не се подаваше на ласкателства, в смисъл на корупция, преведено на днешен език. Беше близък със Семов и Калпазанов – фабриканти от Габрово, с Пантьо Пантев. Имаха общ бизнес. Магазинът на

баща ми се намираше на ул. „Пиротска“ и „Княз Борис I“. При национализацията през 1947 г. пострада и баща ми. Отнеха му магазина, гаража с колата, част от къщата... Обявиха го за „фашист“, „незаконно забогатял“ и естествено, за „враг на народната власт“. Още пазя писмата на баща ми до ЦК на БКП, до Вълко Червенков, Васил Коларов, Георги Трайков и Тодор Живков, с които моли да му се върне частта от дома, отнета неправилно.

Разказвам тази история, за да дам обяснение за много от неволите, които семейството ни преживя на ул. „Отец Паисий“, за „проявите“ на майка ми и баща ми в дните, годините на ОФ властта.

А иначе ул. „Отец Паисий“ (слава Богу, името ѝ не се промени през годините) беше тиха, чиста, спретната, досущ провинциална уличка, макар в центъра на София. Дворовете пълни с цветя, през тарабите се подаваха люляци... В началото на „Паисий“ до „Пиротска“, в двора на училището, където учех от първо до четвърто отделение, те посреща топола, висока колкото Айфеловата кула. Много често младоженката Кева по нея се ориентираше, за да се прибере у дома. Днес тополата е отсечена. На мястото ѝ се е настанила пицария. Пред всяка къща имаше пейка, на която бабите след залез слънце кръстосваха ръце и развързваха езици. Оглеждаха минаващите млади – моми, ергени, семейства. И сигурно са ги одумвали. Ние с Кева ги поздравявахме учтиво, те ни кимваха усмихнати и с нескрито любопитство.

През 40-те години на миналия век София беше най-големият провинциален град в България. Едната половина софиянци, някъде към петстотин хиляди души, познаваха другата половина. На разходките по „Цар Освободител“ до Борисовата градина майка и татко непрекъснато се спираха или си кимваха с разни хора. Нямаше толкова услужливи медии. Клюките се разнасяха от човек на човек, от квартал до квартал. Впрегнати каруци с коне и магарета кръстосваха София. Снабдяваха я с храна от околните села. В много от дворовете се отглеждаха кокошки,

кудкудякаха петли. Женският пазар беше картина на народностния ни дух – баби с престилки в национален стил, дядовците с калпаци, галоши, цървули се пазаряха и премерваха стоката си на очи и с ръце. Хората им вярваха. Както вярваха, че стоката е чиста – екологична, както днес я наричаме. Връх на всичко е, че пазарът днес прилича на софийско сметище, въпреки претенциите му да е европейски пазар.

Сирените по време на Втората световна война. Помня един ден, в който си играех на улицата и свирепите сирени оглушиха града. Майка ми я нямаше. Другите деца се разпиляха, аз останах сам, плачейки. Само след секунди откъм ул. „Цар Симеон“, майка ми, елегантна, както винаги, с две мрежи тичаше към мен. Остави покупките до вратата в двора и се затичахме към скривалището, което ни беше определено. Беше страшно интересно в тези мазета-скривалища, пълни с деца, с хора, гледат се опулени, от време на време прошепват по някоя дума.

След повторния вой на сирените се разпилявахме по домовете и игрите продължаваха.

Бях дете, когато незнайно защо съм се отскубнал от майка ми и съм попаднал под колелата на една... волска кола и то точно срещу... Съдебната палата! Коли, теглени от крави и волове, бяха обичайна гледка дори в центъра на града. Кракът се поду. Една баба с масажи и баене едва ме спаси от лекарите. Инцидентът стана на един Никулден, затова от тогава до сега на тоя ден правя курбан, като каня гости.

Слава на Бог, не съм бил свидетел на бомбардировката над София на 10.I.1944 година. С майка ми бяхме евакуирани в Асеновград. Баща ми, като държавен служител, остана в София, но идваше при нас в събота и неделя. Освен всичко той пазеше къщата от мародери. И преди, и сега те са живи, даже се умножават.

На „Отец Паисий“ въдвориха в дома ни семейството на един военен, шеф на окупаторските съветски войски. Те пък, Мария и Борис, се оказаха изключително мили, сърдечни, добри хора.

Майка ми се сближи с тях дотолкова, че когато след една-две години ни напуснаха, роди им се бебе, майка ми всяка вечер, в продължение на много време, ходеше у тях да го къпе. Новият им дом беше в една прелестна къща и до днес е запазена на ул. „Дондуков“ и „Будапеща“.

Аз, малко момче, се възхищавах на военната му униформа, а и на шоколадите, които ми подаряваше. По-късно разбрахме, че Борис е в Щаба на съветските войски, окупирали България.

Повече не се чухме, не се видяхме. Оказа се, че след тяхното отпътуване цялото ни семейство страдаше. Явно сме се разболели от стокхолмския синдром.

Улицата, на която живеех, в отсечката между „Цар Симеон“ и „Пиротска“, беше претъпката с деца. Във всеки двор – по двете три. Много къщи, много деца, големи игри. Незабравими спомени. Сашо– дългогодишен музикален оформител в Младежкия театър, съученик от първо отделение, Чавдар – преподавател в СУ, Парлапанов – виден столичен зъболекар, а глухоменият Тарком ни прожектираше филми в мазето на дома си, Митко Методиев – даваше всичките си пари за книги, имаше гигантска библиотека, Лина – еврейка, замина си за Израел през 1948 г. (ако не се лъжа)... Още се помня как тичах след файтона, с който тя и семейството се скриха от погледа ми завинаги. Помня черните ѝ коси, умните ѝ очи, бледото ѝ лице и много, много куфари и денкове, които тежаха на файтона. И вдигнатата ѝ, махаща за сбогом ръка! От тези раздели в душата ми остана обич към евреите. Еврейската кооперация на нашата улица все още стои на мястото си и ми напомня и за една Шели, която беше умница и много ни впечатляваше... И до днес на тази кооперация казваме „еврейската“.

Иван Славков (бивш шеф на БНТ и на БОК) живееше на няколко преки от нас срещу църквата „Свети Никола“, беше приятел на Чавдар от нашата улица и затова често ни посещаваше, играехме на ашици, тичахме, гонехме се. Прегладнели, майка ми ни правеше вкусни филии хляб, полети с олио и червен пи-

пер. В онези гладни и бедни години това си беше направо „кентъки фрай чикън“.

На моята улица, през няколко къщи от дома ни, беше сложен барелеф на Александър Жендов. Това ще е било някъде през 70-те години. Гордеехме се и с плочата, и с бате Стефан, неговият-племенник. Както се гордеехме и с къщата на Георги Димитров, отстояща на няколко преки от нас. За нас, децата, от този период всичко беше гордост и знамение – че сме родени, че сме живи, че сме здрави, че се учим, че сме благодарни на българо-китайската дружба... Крещяхме като обезумели на манифестациите пред мавзолея на Георги Димитров: „Сталин, Тито, Димитров!“ После конюктурата се промени и народът ни викаше: „Сталин – дупка – Димитров!“ Важното беше да се запази римата и ритъма на „музикалната“ фраза. Аз съм бил ученик вече в климатичната гимназия на гр. Етрополе, когато в часа по история и география ни задължиха да откъснем или да облепим с бял лист страниците от учебниците, засягащи Югославия, респективно Йосип Броз Тито. Всички се радвахме, че ще учим с един урок по-малко, но в детските ни глави се промъкваха въпросите – ама как така, нали Югославия е наша западна съседка, а Тито е наш брат?

Е, такава суматоха настъпи през 1953 година, когато „вождът на цялото прогресивно човечество“ Йосиф Висарионович Джугашвили Сталин, миротворецът, вождът, учителят почина. Цялата наша улица, всички по групи и поединично ревяхме с глас. „Ами сега, накъде? “, „Боже, ще ни смажат империалистическите гадини!“... Ето такива въпроси изтръгваха воплите на народа. Не си спомням баща ми да е плакал, той е по-твърд, въздържан човек, но със сигурност груповото плачене на майка ми със съседите леля Ганка, кака Васка, кака Миче и чичо Гошо е свило в болка и моята детска душа. Плакал съм и за Георги Димитров, той беше „вожд и учител на българския народ, героят от Лайпцигския процес“. Плакал съм от възторг и когато Мавзолеят за седем дни се построи, за да приюти мумифицира-

ното му лице (по подобие на Ленин)... Изобщо, голям рев беше. Реването на българите е със стара дата.

Чул и чел съм, че голямо реване е било, когато Априлското въстание е било потушено с кръв. Голямо реване е било за смъртта на Левски, после на Ботев... Но никой не каза къде е гробът на Левски, на Ботев. Нито един от ревльовците не посочи гроба на своите съмишленици. По-скоро се шушука в маргиналните страници на историята, че Левски е предаден от свои, а Ботев застрелян също от свой.

Българска му работа! Славянска му работа! Кръвта ни е кръвосмешение, което носи проклятие. Никога не сме били европейци. Били сме на крачка да бъдем, но не сме. Винаги сме надничали от оградата към Европа и ха да влезем в нея, страстите балкански – завист, мъст и кръв, натискат главите ни надолу в цървулите.

Из Бележника-дневник, подарен на Георги Г. Георгиев от г-жа Софка Петрова Попова, работничка при майка му

При Надя Георгиева постъпих на работа на 16. 10. 1942 година. Тогава бях 17-годишна. Тя ми каза, че работата е много интересна, че ще ми хареса и че хората, включително собствениците, са много добри. Когато влязох в ателието, Надя също като работничките бродираше на една от машините. За първи път виждах такава машина, наречена щик-машина, специално за бродерия. Впечатли ме, че работеше на моторче. При работата върху плата се появяваха най-разнообразни фигури, като направени от художник. Тези машини бяха германско производство на фирма Линц с-ие Ешкард-Берлин. Най-напред не започнах да се уча върху плата, а върху амбалажна хартия, без конци. След един месец ми бе разрешено да работя върху продукция (скроени детайли гръб, предница, ръкави, яки) от модела „мозък“. Тогава ателието се намираше на ул. „Цветна градина“ № 16 в кв. Лозенец. Пратките се застъпваха, не сме оставали без

работа. Те се получаваха от фабриката за трикотажни облекла на Тотю Пантев, Габрово, в огромни плетени кошове, добре зашити отгоре, с влак на Сточна гара, откъдето с конски каруци достигаха до нас. Когато моите работодатели си купиха къща на ул. „Отец Паисий“, главен доставчик ни стана Петър Василев. Ние бяхме пет-шест работнички. Когато веднъж изразих желание да имам бродирано елече, лично Надя ми го изработи с бяла японска коприна и ми го подари. Това елече правеше впечатление и повдигаше самочувствието ми. Тя умееше да прави приятни изненади. Моята първа среща с Гошко стана още в деня на постъпването ми. Както си работехме, някъде след 9 ч. сутринта вратата на ателието се отвори и вътре се втурна едно босичко момченце и извика „мамо“. Надя скочи, прегърна го и му каза: „Ей сега ще те облека и ще закусиш“. Тя нямаше проблеми с него, само понякога с яденето – хранеше се бавно, насила. Той обичаше да бъде между нас, да ни слуша. Аз знаех много детски стихотворения и песни и така между нас се завърза приятелство. Една събота помолих Надя да ми позволи вечерта да взема Гошко с мен да ми гостува в неделя и понеделник да го върна. Зарадвах се, когато след известно колебание ми разреши. Когато дойде време да тръгваме, тя го облече с бяла копринена блузка и черни кадифени къси панталонки, целуна го и му поръча: „Да слушаш Софика“ – Гошко така ме наричаше, и потеглихме на ул. „Димитър Петков“, където живееше семейството ми. В неделя след закуска детската група вече излезе на улицата да играе и Гошко беше представен на другите деца от махалата с чувство на гордост. Той правеше впечатление на другите деца и с облеклото си, и с поведението си. Такива гостувания имаше няколко пъти. Така вървяха дните, докато в София паднаха първите бомби. Започваше Втората световна война. Бомбардировките се повториха и софиянци започнаха да се евакуират. Нашето семейство отиде в Борисовград (сега Първомай) при наши близки. С Надя се уговорихме, че можем да се намерим в случай на нужда чрез адреса на моите близки. Надя с ателието

се евакуира в Асеновград, а Борисовград се намираше на около 30 км. от Асеновград и това ми позволи да продължа да работя даже по време на войната. Нека си призная, че на новото работно място липсваше софийската приятна атмосфера. Чувстваше се дъхът на войната. При сигнал за въздушна тревога излизахме тичешком извън града, в лозята, в местността „Баделема“. Там изчаквахме сигнала отбой. Девети септември посрещнахме в Асеновград. Слязоха партизаните, държаха се речи... Щом нещата се поуталожиха, аз потърсих в София Надя. От нея научих, че всички вече са се прибрали, но работа засега няма.

Минаха години. Накрая нека кажа, че с Гошко – става дума за г-н директора на Театър „Възраждане“, не сме се забравили, макар и рядко се чуваме и виждаме.

01–30. 08. 2003, Саранци

26.XII.

Сцената постепенно ме напуска, отдалечава се от мен, което значи, че остарявам. Сигурно значи! Ценностната ми система се преподрежда. Вися с главата надолу и викам, не моля, а крещя: „Върнете ми годините! Върнете ми детството, младостта!“...

Живея в два века и в три политически системи – монархофашистката власт, комунистическата, посткомунистическата... Коя от тях беше моята система? Коя е моята история, на моя народ? Напишете я, честни историци! Искам да я прочета и да я науча като молитва, като стиха на Вазов „Аз съм българче... “ Като буквите на светите братя Кирил и Методий. Историята не може да обслужва конюнктурата. Тя не е борса. Тя е изпитание, кръв и любов. За България са знайните и незнайни гробове на милиони пълководци и войници, на герои, както и на обикновени хора, които умират, без да искат и без да знаят защо... Искам българската история, която ми разказва Захари Стоянов. Още чета и проумявам българската история на Стефан Цанев...

Връщам се на моята улица „Отец Паисий“. Коледа е. Там от

старите съседи са живи кака Маре, другата Маре и леля Божа. Буквално само трите жени от детските ми години са живи. Желая им здраве, честита им Коледа и Новата година!

Те са историята на моето детство. През оградата на къщата ни подаваха за Христовите празници жито, хляб... Майка ми им връщаше боядисани яйца, козунак... Къде сте, господарки на улицата на моето детство – леля Цанка (шивачката), леля Василка (македонката), леля Дора (шивачката), леля Саша (чистницата), леля Спаска и леля Надя (добрите)? ... Всички отлетяха от моите спомени. А по-младите съседки Катя (на Сашо), Нина (на Чавдар), Вили (на Митко) бяха семействата, с които си гостувахме. Най-страшният ад, който преживях, беше, когато в самолетната катастрофа Берлин – София загинаха Вили и осемгодишният Митко – съпругата и синът на моя съсед, съученик, приятел Митко Методиев. Сега живее с дъщеря си Надето. Да ги пази Бог! Двата ковчега пред мен ме болят още. Ще ме болят до моя край.

Една прекрасна Нели и съпругът ѝ Ники опитаха в дните след промяната у нас да направят заведение в двора си. Толкова им се радвах на инициативността, на смелостта. Десетки хубави вечери сме прекарали под чадърчетата в двора със съседите и приятелите Рачето и Георги Полякови.

Улицата ми се ражда отново. Нови деца играят по нея. Нови сгради се издигат – високомерни и красиви. И прашинка не остана от нашето минало. Чудо, същинско чудо!

27.XII.

Стефанов ден е. С Кева сме болни. Кашляме. Не се видяхме с децата си. На Бъдни вечер кашляхме. Днес е трети ден на Коледа – кашляме. Не отидохме тази вечер на именния ден на Стефко Германов в Младежкия театър, където ни покани – кашляме.

Владимир Трандафилов

През 60-те години Народният театър използваше за филиал сцената на днешния „Сълза и смях“. В онова време Владимир Трандафилов играеше в „Забравен от всички“ на Назъм Хикмет. Въпреки на преклонна възраст, имаше енергия, хъс да играе, да украсява ролята си с глас и с мисловни акценти. Недочуваше. Мизансценът си разполагаше повече в дясната страна на сцената, откъм суфльора. Изчаквaше да му се подаде текстът, веднъж дочул го, повтаряше повелително. Артист, когото няма да забравя. И в залеза на кариерата си беше величествен! Бях му любим студент. Целия ни клас водеше на обяд в Унгарския ресторант. И като човек респектиращ!

Гена Димитрова

С колата на Райна и Йоско пътуваме до Драгалевци по покана на Кирил Топалов и съпругата му Весето да посрещнем Нова година. Навалял е дълбок сняг. Движим се мъчително. Ние с Кева сме били неведнъж, но дълбокият бял сняг е преобразил всичко, затрупал е знаците, по които разпознавахме тяхната улица, техния дом. Невъзможно е да помогнем на шофьора ни Райна наляво ли, надясно ли да завием... По мобилния телефон Кирчо ни ориентира и ни чака по средата на улицата. Нищо не помня от мига, в който с усмивка ни посрещна световно известнатата българската оперна певица Гена Димитрова. Посрещна ни като стари приятели, още преди пристигането беше научила имената ни – Райна, Кева, Йоско, Жоро...

Обикновена, скромна, внимателна, нежна, без лакът разстояние говори за себе си, за смъртта на съпруга си, за предстоящото си заминаване в Монте Карло. Успехите си отминава като неизбежна гара, която трябва да преминеш, за да отидеш нататък. За върховете си не говори. За учениците си – има майсторски клас, трябва да работи с тях, да ги представи възможно най-добре. Интересува се ние какво правим, как върви киното, театъртът, демокрацията... Повече се интересуваше от нашето мнение, от-

колкото да натрапва своето. Нищо от силата на излъчването ѝ не предвещаваше тежката болест и смърт. И втората ни среща, отново у проф. Топалов, не подсказа, че съдбата я беше белязала... Поклон пред Гена Димитрова! Нека чуем гласа ѝ...

Мими Балканска

На Росица Ненчева дължа незабравимото си гостуване в дома на Мими Балканска. Те бяха много близки. Поводът ми се губи във времето, но трябва да е било лято – разголените ръце на Роса ми се мотаят пред погледа, красивата, цветна блуза на г-жа Балканска, с която ни посрещна, цветята, които ѝ поднесохме, осветеният от слънцето не голям, но изискан хол... Всичко ми напомня на лято. Августовско лято. Дали е било Богородица?

Изящество стои срещу мен. Крехка и гальовна жена от тези, на които хубостта им не отминава. Всичко в нея и около нея е красиво. Кафето, сервиза, в който го поднася, ръцете ѝ галят всичко, до което се докосва. Гласът ѝ мек, завладяващ. Росица, искайки да ми представи многоликата Мими Балканска, да ме очарова от нея, непрекъснато ѝ задаваше въпроси, отговорите на които трябваше да чуя аз.

Мими, кажи сега, Тодор Младенов ли е най-голямата ти любов? Мими премълчава деликатно и укорно към Роса, но се обръща към мен с красивите си очи: „О, Тодор! Вие познавате ли го? “ Отговарям: „Да, аз съм го гледал в театър „Трудов фронт“ с Катя Зехирева, Юрий Яковлев, Петър Чернев, Стойчо Мазгалов. Беше прекрасен!“ – довършвам спомена си. „Да, Жоро, такъв беше и за мен!“ Малко по-късно ми се извини, че ме нарича Жоро, а не Георги... „Мими, моля ви, имам честта, че разговаряте с мен.“ Като в огромна чиста и тиха река се понасят спомените ѝ за Музикалния театър, за Тинка Краева, Светозар Донев, за Виена, за света... и отново за Тодор... Впечатлен съм като стоп кадър от филм от разказа ѝ как е събувала обувките си пред вратата на гримьорната, а по пода, постлан с вестници, е пазела разкошните си рокли. Не е допускала почитателите си да

нахлуват в гримьорната ѝ, докато не се приберат костюмите ѝ.

Благодарен съм на Росица Ненчева, че в ролята на съдбата, ми устрои единствената среща с легендарната оперетна актриса.

Не съм забравил, че майка ми си поръчваше нови шапки за спектакли на Музикалния театър с участието на Мими Балканска! Тогава шапката, бомбето, вратовръзката са били ритуално задължение. Убеден съм, че публиката ражда звездите.

Тетрадка – 5, 2007 година

1.I.

Влязохме в Европа. Площад „Батенберг“ е пълен с хора. Господи, доживяхме! Абсурд е, че президентът Георги Първанов (комунист), председателят на Народното събрание Георги Пирински (комунист) и министър председателят Сергей Станишев (комунист), финализираха приемането на България в Европейския съюз, което СДС започна. Къде сте, приятели Иван Костов, Петър Стоянов, Надежда Михайлова? Защо сте скарани? Кому се сърдите?

…

Европейският съюз... Телефонът звъни...

2.I.

На гости при Гого и Деси. При скъпите ми деца. Не бях виждал от месеци внуците Криси и Джери. Те са вълшебни. Красиви, чаровни. Криси знае сто стихотворения, а Джери тича, вика „ало“, всеки миг ще проговори...

5.I.

13.25 ч. Със закъснение се обадих на Домна Ганева да ѝ честитя Новата година. По радио „Хр. Ботев“ (едва го намерих сред

толкова много радиа) слушах Кева да говори за списание „Театър“. Телефонирах и на Беба Папазова. „Кога ще дойдеш да ме видиш? “ Това ми каза и, плачейки, затвори телефона. Врязаха ми се тези думи. Поиска ми се това да бъде заглавието на книгата, която пиша. Беба беше театровед, умна и красива жена. Обичана. Заобиколена с много приятели. Вторият ѝ съпруг почина. И остави Беба в ужаса на своята болест – парализа след тежък инсулт.

…

Когато преди няколко дни бяхме у Жана, тя извика Кева в стаята на сина си Иван, посочила ѝ да седне на един стол, тя също седнала и ѝ казала: „Болна съм от рак. В сряда в 8 часа ще ме оперират. Не казвай на Жоро сега, а като се приберете. Той много ще се разстрои.“. Жанче!

...

Бил съм и като изоставено куче пред порта.

…

Гюстав Флобер е казал: „За да е щастлив един човек, трябва да бъде глупав, егоист и да има добро здраве!“

...

Майка ми е моята кралица. Тя е олицетворение на моята връзка с живота, с любовта, с надеждата и с мечтата. Тя е началото и краят на разказа за моя живот. Кралят е баща ми. Пълководецът. Рицарят. Мълчаливецът. Добрият. Най-добрият крал на моето детство. А и на моята старост. Майка ми и баща ми, боготворените от мен! Боготворците на живота ми!...

...

Забавих написването на тази книга, поради невъзможността да одобря нейното заглавие. Такова, което да ме заинтригува, да издълбае мое видение, мои светове. Това не означава, че не съм знаел какво да напиша. Заглавието на една книга дава отправна точка на читателя. Помага му да разкодира знаците, символите, метафорите, събитията и отношението на автора (в случая моето) към тях. Едно добро заглавие събужда и доверието на

читателя.

...

“Две неща са безкрайни – вселената и глупостта.“

Айнщайн

Бог. Вяра. Антихрист. Максим.

Сигурно нищо не е по-важно от свещената вяра в Господа. Но аз я нямам. Никой, никога с нищо не ме е приобщавал към нея. Чист съм като бял лист откъм религиозни чувства и промисли. Поне ми се иска да съм вярващ, че Бог го има, пази ни, грижи се за нас, а после душите ни отиват при Него за причастие и упокой. Посетил съм десетки храмове у нас и в чужбина. Винаги с любопитство прекрачвам прага им. Винаги с надежда, че срещата между мен и Бог ще се случи. Но не би. Аз съм турист на собствения си живот. Обожавам църквите и манастирите като архитектурни ансамбли. Прекланям се пред жените и мъжете в тях, които със свещ в ръка и затворени очи се кръстят и помръдвайки устните си, се молят...

Аз съм дете на комунизма. Повечето от нашето поколение сме безбожници, дори антихристи. Тайно по къщите ни се боядисваха яйца, още по-безшумно се приготвяха ястията за Бъдни вечер. Църквите бяха окупирани от ченгета, а в някои от тях и поповете бяха такива. Патриарх Максим се оказа властолюбец. В противен случай трябваше да се извини, поклони и отдалечи от моето поколение и патриаршеския пост. Той не възропта срещу спряното вероучение в училищата. Само за присъствие в двора на църквата на Възкресение Христово през господството на комунистите изключваха или в най-добрия случай те порицаваха на комсомолско събрание. Създадоха ни безверници. Вместо молитва, аз стискам палци, чукам на дърво. Ако преди четири дни не бяхме влезли в Европа и респективно аз не се явих европеец, щях да кажа: „Абе, що не си... , вашата майка“. Или както в прочутата пиеса на Иван Радоев „Човекоядката“ Леда Тасева казваше: „Що правите хората на идиоти, бе, другари!“ Взрив от

аплодисменти разтърсваше салона на Театър „София“.

7.I.

Обичан ден. След този ден, помня, се разваляше коледната елха. У дома елхата я купуваше баща ми, винаги висока, а с майка ми я украсявахме. Предадохме тази традиция и на нашия син Гого. В следобедните часове срещу Бъдни вечер ахваше от шарените играчки върху елхата. Събирахме приятелски деца, идваше дядо Мраз, раздаваше подаръци. Веднъж преоблеченият колега Мраз дойде издокаран, но доста подпийнал. Поддържахме го от двете страни, мустакът му се отлепил, ще го глътне. Не може да говори. Децата с безумен поглед наблюдаваха неадекватността на любимия си Дядо. А на едно детското коледно тържество у Леда Тасева и Иван Андонов аз се бях „предрешил“ като Дядо Коледа. Но едва изрекъл „О, мили деца, вие сте дошли... “, Зора (дъщерята на Леда) и Неда (дъщерята на Илка) с кикот в един глас изкрещяха: „Това е Жорко!“ Всички се тресяха от смях. Аз се върнах по стълбите в стаята, от която слязох в хола, за да се съвзема, преди да се срутя от кикот.

Иван Кирков

В 17 ч. отидохме на изложбата му, аранжирана по повод Ивановден в малката галерия „Ракурси“ на ул.“Хан Крум“. Присъстваха доста Ивановци. Не се дишаше от хора. Дори Иван Костов дойде. Не вярвам, че интересът към изкуството го доведе. Имидж си правят политиците. Рейтинга си повдигат. Подготвят се за пожизненото си присъствие в Парламента.

Но когато Иван Кирков ни видя, широко се усмихна, протегна ръка и шумно извика: „Кева, Жоро, къде сте бе, приятели?“. Иван е като че ли несъкрушен от годините. Ведър, бодър, с добър вид на лицето, с живи очи. Единственото ново е бастунът в ръката му. Държи го достолепно. Картините му са също различни от творбите му, които познавам досега. Представи се с живописни миниатюри.

Имах орисията да се срещна с едни от най-големите имена в националната ни живопис. Току-що актьор в Пловдивския драматичен театър, вече се бяха утвърдили имената на Мони Левиев, Жоро Слона, Енчо Пиронков, Димитър Киров. Беше се прочуло името на техния ангел-хранител Начо Културата, с когото имах радостта да се познавам отблизо, да се разхождам из улиците на Пловдив, из калдъръмите на стария град, в ресторантите „Тримонциум“ или „България“ да изпием чаша кафе или нещо друго. Беше скромен, умен и мъдър човек.

Бях свидетел на раждането на големи художници. На големи поети – Иван Теофилов, на големи музиканти – Милчо Левиев, на големи артисти – Димитър Панов (бай Пано), на големи режисьори – Христо Христов и Жарко Павлович. Пловдив знае да ражда и да отглежда своите деца. Да ги превръща в национално значими имена.

Нещо за Иван Кирков. Не искам да се забрави. Живееше на ул. „Постоянство“, когато уговорихме в една вечер през 70-те години, че по личната молба на Людмила Живкова ще я заведа у дома му, за да си избере картина. Тя беше въодушевена, когато разбра, че го познавам. А той, напрегнато възбуден от предстоящата среща. Отидох час преди уговорената среща. Платната му бяха подредени на пода, в хола. Точно в 19 ч. Людмила Живкова пристигна с един млад мъж – охрана, сега му казват бодигард. От картина на картина потъваше с разбиране, с усет. Избра две-три и се уговориха с Иван в следващите дни да ги вземе. Не остана и една секунда при нас, въпреки поканата на Иван Кирков да изпие едно кафе. След няколко дни картините бяха платени и изнесени от дома на големия Иван Кирков и станаха притежание на неотразимата Людмила Живкова. Къде са сега е загадка?

Силна следа Иван остави като сценограф на пиесата „Лунатици“ на Леон Митрани в Театър „Възраждане“. Ролите се изпълняваха от Константин Коцев и Ириней Константинов. Една боклуджийска кофа, куфар, сценичните костюми и художестве-

ното осветление придаваха на спектакъла очарование, а на актьорите – атмосфера за разгръщане на творческите им идеи.

Моите политически пристрастия. СДС (Съюз на демократичните сили)

В недрата и на повърхността. Генезисът. Причинно-следствена връзка.

Привърженик съм на теорията за причинно-следствената връзка и обусловеност между хората и явленията в живота. Антикомунист без екстремности съм. Семейството ми също беше такова. А какво да бъде, когато баща ми беше преследван като враг на народа, а брат му беше въдворен в лагера Белене за три и половина години? Причината беше, че през 1947-1948 г. беше гласувал за Никола Петков. Пред приятели на чаша ракия в родния си град Кюстендил той споделил своя вот. На другия ден на сутринта го вземат от къщи, уж за справка в милицията, и след половин година търсене, той с два реда писмо съобщава на майка си, жена си, близките си къде се намира. Писмата му оттам са малко, но се пазят в семейния архив. Покъртително звучат онези редове, в които уверява близките си, че е добре и да не се тревожат за него.

Затова през юни 1990 г. се приобщих към Града на истината с цялата си съвест, с енергията си, с чувството за синовен дълг. Затова не ме засягат упреците на някои, като: Как не те е срам! Кой те изпрати? Защо се познаваше с Людмила Живкова, Янчо Таков, Любчо Българанов? Защо по време на комунизма кюташе? Бързо и категорично отговарям: – не, не ме е срам. И не защото ми е непознато чувството за засраменост, на срам. Даже напротив. Имам го в излишък.

Близо петдесет години живях в затвора на комунизма. Зад желязната завеса преминаваше животът на едно-две поколения българи – родители и деца. От сутрин до вечер слушахме БКП, КПСС, ЦК, Политбюро, конгреси, пленуми, СССР, ДС, КГБ, шпиони, диверсанти, предатели, родиноотстъпници, ТКЗС,

АПК, соцлагер, петилетки, соцморал, соцобщество, ударнички на труда, вечната и нерушима българо-съветска дружба, фашисти, империалисти, партизани, активни борци против фашизма и капитализма първа степен, активни борци против фашизма и капитализма втора степен, привилегии, привилегии, привилегии – безброй привилегии за партийците и техните близки. Навсякъде имаше квоти за привилегии на деца на активни комунисти при приемането във висшите учебни заведения. И във ВИТИЗ се влизаше с привилегии – отворете архивите и ще онемеете! Въпреки страха, който беше посаден в душите ни, въпреки натрапчивото чувство за вина, която ни съпътстваше, всички ние, българи, живеехме живота си. Мисълта, че не можеш да се приближиш дори до държавната граница, или пък, че зад нея ще видиш бедни и богати, експлоататори и експлоатирани, оръжия, кръв, проститутки и кока-кола, консолидираше нашата общност. Стройните редици на чавдарчетата, на пионерите, на комсомола, на ОФ и над всички тях на партийните организации по служба и по местоживеене правеха живота ни единен и наглед единомислещ. Учех се, защото бях ученолюбив. Учех се безплатно, защото такова беше обучението. Но майка ми и баща ми са работили и са били добри данъкоплатци. И да беше платено обучението, пак щях да уча, защото и аз, и родителите ми искаха да съм учен.

На втория въпрос отговарям: цялото мое обкръжение от съзнателния ми живот след 1944 г., в училище, в Университета, във ВИТИЗ, по театрите, болниците, трамваите и т.н. бяха комунисти. На пръсти се брояха безпартийните, но те пък задължително бяха отечественофронтовци. Такива бяха и родителите ми. Не е мое откритие, че комунизмът прилича на хитлеризма. Расата да е чиста – комунистическа, комсомолска, в най-лошия случай, отечественофронтовска. Моят живот и приятелствата преминаха в театъра. Между тях няколко не бяха членове на БКП – Илка, Жана... Които не бяха в БКП, бяха членове на БЗНС, ДКМС и ОФ. А Държавна сигурност (ДС) определяше живота

на всеки поотделно и на всички ни заедно.

През 50-60-70 години на миналия век София все още беше малък град. С малко ресторанти, без игрални интернет зали, без дискотеки. Срещите ни се случваха случайно или нарочно по домовете. Случайно се запознах с Людмила Живкова – запозна ме моя състудентка от юридическия факултет, чиято сестра беше първа приятелка на Людмила. Когато се запознахме, Людмила беше облечена с прелестна жилетка от мохер – тогава за първи път виждах дреха от мохер. Беше непосредствена и мила. А един приятел хокеист ме запозна с Таков-син и Българановсин... Всички бяхме млади. Аз вече бях снимал в „Крадецът на праскови“, за мен се говореше и пишеше. Да си актьор тогава беше супер престижно, най-модерната професия. Те проявяваха интерес към мен и идваха на мои премиери – бях млад, привлекателен, надежден актьор, престижен. На премиерата на „Вампир“ от Ант. Страшимиров в Пернишкия театър ми подариха разкошна вратовръзка. Канили са ме по домовете си. Всичко може да се каже за или срещу тях, но че Людмила, Янчо и Любо бяха сърдечни и гостоприемни приятели и интелигентни личности, никой не може да отрече. Спомням си, че в един период помолих Людмила да повлияе на баща си Тодор Живков да върне във Военния театър Наум Шопов. Тя се опита и каза, че баща ѝ отговорил, че сега е неудобно, но догодина ще го върне. Така и стана.

Когато Людмила почина, бях на телевизионни снимки във Видин, затова не отидох на погребението ѝ. Прониза ме болка от загубата ѝ. Дължах ѝ лична благодарност за назначаването си в столичния театър „Сълза и смях“. Тя беше мотивирана да го стори. Първо: САБ и неговият председател Любомир Кабакчиев бяха приготвили списък с десет имена, между които Нина Стамова, Наташа Бардска, аз с предложение да бъдем назначени в столичните театри, които имат свободни щатни бройки. Държа да отбележа, че списъкът беше съставен по единствен критерии – талант, количество изиграни роли, награди, творчески престиж

и обществено признание. Аз отговарях на тези критерии – роли, признание, награди вече имах. Второ: Директорът на „Сълза и смях“ през 1974 г. Стойчо Мазгалов, с когото вече бях снимал в киното, ми каза: „Жоро, аз те харесвам като актьор. Театърът ни има нужда от твоята „боя“. Ако си намериш бройка, добре си дошъл!“ Людмила Живкова ми намери бройка. Драматургът Пелин Пелинов, по това време служител на Министерство на културата, ме представи на Стойчо Мазгалов като нов актьор.

Между впрочем, всички от списъка на Любомир Кабакчиев бяха назначени в столични театри. Благодарен съм на Любомир Кабакчиев. Той като актьор, присъствие и човешко излъчване беше последният представител на романтизма в XX в.

...

Това е част от светската, представителна, карнавална трапеза, украса на моя живот. Под трапезата са трохите, зад украсата са паяжините. А в мазето на III-то МВР, което се намираше в съседство до бул. „Стамболийски“ и ул. „Лавеле“ прекарах цял късен следобед и нощта на един летен месец някъде през 1958-1959 г. Бях студент в Юридическия факултет, подготвях се за лятната изпитна сесия. В махалата ни стана битов скандал, аз излязох да погледна, бях с анцунг, дойде милиционерска кола, казах, че съм видял и чул случая. Те ме помолиха да свидетелствам, аз им казах, че уча за изпити и не мога, те много ме помолиха, аз се качих доброволно в джипката им... И ела, читателю мой, да видиш какво ми се случи. Вкараха ме в една тясна стая, в която четирима-петима милиционери бяха насядали по столовете, имаше и железен креват, покрит с войнишко одеало. Следователят ме подхвана: „Име, презиме, професия? “ Казвам му и добавям: „Студент по право!“ „А-а-а, ти учиш право? Браво бе!“ – и ми шибна такъв неочакван шамар, че ме събори на земята. Останалите милиционери с ритници ме върнаха обратно. Размазаха ме. Потече ми кръв. И съм заспал. Събудих се в едно студено мазе върху дървена скара, заобиколен от цигани и полуидиоти. Свих се на кълбо и си повтарях: „Майка и татко ще

ме спасят. Аз съм невинен.“ Някъде към 8 ч. дойде един ербап и с леден и нахален тон през зъби каза: „Кой тука е юристът? “ Поведоха ме по стълбите нагоре. В една стая, в която имаше вече цивилен следовател, бях посрещнат с впечатляващо внимание и с въпроси: „Как сте? Как стана тая работа? Ама как може? “ Аз съм онемял. Устата ми е пълна със засъхнала кръв. Нямам слюнка. Болят ме бъбреци, ребра, гърбът... От всичко най-много ме боли обидата. Направен е опит да бъде развенчан моя път, вярата към истината и справедливостта. Аз съм пребит български студент, юрист, комсомолец. Тогава не знаех, че съм бил гражданин...

Следователят ме прикани да прочета нещо и да го подпиша. Предчувствайки, че отивам на свобода, симулирах, че чета, но подписах поднесения лист. Навън ме чакаха майка и татко. Два дни лежах в полусън. Не приемах у дома никого. След около седмица отидох на лекции. Състудентите ми знаеха вече за случая. Посъветваха ме да се срещна с Декана на Юридическия факултет Меворах, баща на поета Валери Петров. Изключително възпитан човек и ерудиран юрист. Той ме изслуша и ме посъветва да възбудя процес срещу моите терористи. После разбрах, че не аз, а служебно ще бъде възбудено делото. То се възбуди. Насрочи. Посъветваха ме да си отдръпна жалбата, било в мой интерес. Подутините, сините вече си бяха отишли от тялото ми. Обидата бях заключил в едно от многобройните чекмеджета на спомените. Очакваха ме пътищата на младостта, бъдещето, надеждата, успехът.

В това двуличие на собствения ми и обществен живот Градът на истината трябваше да бъде мой дълг към родителите ми, изкупление на грешките и недостатъците ми, изцеление на болната ми душа и смирение, смирение, смирение... Защото дори научно се доказа, комунизмът е зараза, болест, подобие на хитлерофашизма. Системата изражда хората като комунисти или фашисти. Както семейството в огромна степен предопределя съдбата на едно дете. Изключенията не са правило.

Из книгата на Нася Кралевска „Без заглавие. Рушители и строители на България“,. Издателска къща „Ив. Вазов“, София, 2001 г.

През август 1998 година, осем години, след като сутринта след пожара специалните части изравниха със земята палатъчното градче и разгониха останалите в него жители, актьорът Георги Г. Георгиев – пръв и последен кмет на Града на истината, споделя без вълнение и болка: „Вече гледам без романтика на Града на истината. Даже властно ме подчинява една дистанция от него. Заетостта ми в театъра и ежедневието са погълнали изцяло времето и мислите ми. Но нека бъда откровен. Това е само една от причините. И то формалната. Не съм достигнал до съществената, до истинската причина за отчуждаването ми от мисли по Града на истината. Бях вдаден в този град, в антикомунистическата му същност, в абсолютната си увереност, че през този месец юли в центъра на София, ние – жителите на Града, разграждаме четиридесет и пет годишната крепост на тираничната Българска комунистическа партия. Под прозорците на бастиона ѝ – Централния комитет, ние им показвахме среден пръст. Беше ми приятно и изпитвах сигурност, че до мене са и аз съм до: Йоско Сърчаджиев, Енчо Мутафов, Ели Скорчева, Сашо Казанджиев. До десетки писатели, художници, лекари, артисти и други люде. До сълзи ме вълнуваха хилядите му жители, налягали по жълтите павета и в опънатите палатки около фонтана пред Президенството. Тогава за мен Градът на истината беше гордост. Феномен на антикомунистическа съпротива, единствен по рода си от страните в Източна Европа. След нас в Москва, на Кремълския площад, опънаха палатки съветските антикомунисти. С Града на истината в София и десетки подобни в България ние бяхме една крачка пред другите. С Града на истината ние дадохме пример на света. От всички електронни медии денонощно ни щракаха камери. На всички езици давахме интервюта с най-важното съобщение: „Комунизмът в България си отива, спете спокойно, деца.“Градът на истината по-

тъна в забрава. Това е естествено. Той изигра своята централна или второстепенна роля и си отиде. Динамичните събития по икономическото и по политическото реформиране на страната превзеха ежедневието ни. Неестествено обаче е, че оценката за този Град от разстоянието на годините се деформира и че някои се правят, че такова чудо не е имало, че не е било. Или ако е било, каква работа е свършило? Подмятат, че в Града е имало и комунисти. Дори нещо повече – ченгета. Сигурно е имало. Та къде ги нямаше? ! Нали цяла България беше тоталитарна, полицейска държава. Но не комунистите и не ченгетата управляваха Града на истината, а няколко приятели-антикомунисти гарантираха антикомунистическото му лице. Нека тези, които говорят срещу него или мълчат за него, да обяснят къде се бяха скрили през лятото на 1990 година, юли месец, кой ги спря да дойдат при нас и да намалят, да обезсмислят с присъствието си броя на ченгетата и на комунистите? ! Сега те са по банките на Народното събрание.

Не знам официално или неофициално е отношението към Града на истината, но каквото и да е, в две неща съм сигурен. Първо, че днешните му отрицатели не бяха при нас. И второ, че типично българският синдром – манталитетът да отричаш всичко в създаването на което не си участвал, си казва думата. Боли ме и пред всички жени и мъже, жители на Града, както и пред онези, които всеки ден идваха при нас, носеха храна, насърчаваха ни, плачеха от надежда. На всички, които все още помнят нашия антикомунистически Град, се покланям с признателност до гроб.

По една случайност станах първи кмет на Града на истината между десетината интелигенти, не смея да кажа интелектуалци – писатели, артисти, лекари, които се събраха спонтанно около фонтана пред Президентството, за да решим легитимирането на палатъчния град. Йоско Сърчаджиев предложи мене за кмет на ротационния принцип. А кръстник на Града станах още по-случайно. И се гордея с това. На втория или на третия ден от

съществуването му от новините на Българската национална телевизия ме попитаха: „Как се казва вашият град? “. Без да му мисля и да съм искал разрешение от някого, отговорих: „Град на истината“. С ръкопляскания в палатките се посрещна кръщението. С името, което дадох, кръщелникът ми тръгна по света – Град на истината.

По лични и семейни подбуди бях жител и кмет на Града. Още тогава посветих участието си в него на паметта на родителите ми и на моя чичо. Моята емоция, моето хвърляне в събитията бе резултат на потомствен антикомунизъм, на това, че родителите ми пострадаха от комунистите. И аз исках да поема част от мъката им. Да направя нещо след дългото мълчание.

Издействахме за Града на истината вода и електричество. По това разбирам, че БКП е била, ако не уплашена, то поне силно смутена, защото моментално властите изпратиха хора, които пуснаха осветление. Изработихме архитектурни планове на палатките, как да се разпънат, за да има проход. От Министерството на вътрешните работи ни накараха да направим адресна регистрация на жителите на Града. Започнаха да идват разни хора, неизвестни за нас, непознати. Донесоха ни пишеща машина, ленти. Ние в началото нямахме нищо. Отишли бяхме на площада с празни ръце. Пресцентърът ни заработи. Пристигаха журналисти от цял свят. И наши, български. Организирахме пресконференции. Давахме интервюта. Оборудвахме някои палатки с телевизори. Вечер гледахме новините. Често предаваха за нас. Подготвяхме и ежедневен бюлетин. Всичко това правехме сами – ние, необучените политици. Голяма работа ни вършеше компютърът, донесен по инициатива на един от най-разпалените и най-всеотдайните жители на Града – инженер Михаил Пейчев. Вечна му памет! Почина през 1992 година. А беше прекрасен човек. Малко встрани от Града на истината се настаниха момчетата и момичетата,които се казваха „Гражданско неподчинение“. Те будеха известно недоумение и бяха за по-драстични методи на борба. За тях взеха да говорят, че са

ченгета, провокатори. Лично аз не мислех така, но все пак не ги допуснахме в Града. Решихме, че сме интелектуалци, че протестът ни срещу комунизма е само с мирни средства.

Един следобед ни посети посланикът на САЩ Сол Полански. Дойде при нас от Американското посолство, което е на две крачки. Беше много любезен. Прояви интерес. В Града идваха и политици, и депутати. Петър Дертлиев например ни питаше: „Какво сега? Вие какво искате? Какво не искате? “ Явяваха се и някакви комунисти, писатели например, които казваха, че това, което правим, се заснема от отсрещния прозорец на ЦК на БКП и че оттам се виждат безчинствата ни. (...) Жителите на Града на истината изразявахме не само личния си протест срещу комунизма и срещу манипулациите на управниците. Ние изразявахме протеста на много повече хора. Защото докато ние бяхме около 3000 души, на ден покрай Градчето ни минаваха стотици българи. Те ни носеха храна, минерална вода и какво ли не, и какво ли не. И седяха по цял ден при нас, по цял ден стояха. Така те изразяваха потресението си от изборните резултати и поддръжката си към студентската стачка и към Града на истината. В тези години – размирни, мога да кажа, че всичко ставаше неорганизирано. Аз лично гарантирам за това за Града на истината. Никакъв СДС не ни е организирал! Нямаше такова нещо. На мене никой не ми се е обадил, не ме е накарал да направя нещо, не ме е подсторил. Нито мене, нито Йоско, нито другите около нас. Никой не ни е казвал какво да предприемем. Всичко вършехме сами, в подкрепа на Съюза на демократичните сили.“

03. X.2001 г.

Удивен съм от Нася Кралевска, че от разстоянието Америка-България успя да долови процесите, даже нюанси от процесите, които дванадесет години вече сътворяваме, и да напише книга за тях. Значителна книга! В нея тя възкресява не само панорамата на годините, но и част от лицата на хората, които сътворяваха

тази панорама. Признателен съм на Нася Кралевска затова, че в нейния документален роман „Без заглавие“ тя превръща хилядите хора от Града на истината от фон в гражданско общество, което се пробужда. Тази книга идва в много тежък момент от живота на демокрацията, за да прелее кръв на надежда за изтерзаните ни души! Бъди жива и здрава и пиши! Поздрави на твоя съпруг и вече наш приятел Ерън.

Две писма до Георги Г. Георгиев

Уважаеми господин Георгиев,

Тъй като предизборната кампания за президент и вицепрезидент на Република България вече официално започна, искам да Ви изкажа най-сърдечна благодарност за Вашата лична подкрепа за втори президентски мандат.

Благодаря Ви, че застанахте зад мен с името и авторитета си. Вашата подкрепа е изключително ценна за мен – подкрепата на човек с независим дух, граждански морал и творческо кредо.

Мисля, че хората като Вас представляват тази силна „партия“ от личности и активни граждани на България, от които страната днес има такава нужда.

Доверието, което Вие ми гласувахте, ми дава истинска сила и воля за победа на изборите. Искам да бъдете сигурни – Вашето доверие ще бъде и моята най-голяма отговорност.

Искрено Ваш:
Петър Стоянов, Президент на Република България
и кандидат за президент
12.10.2001 г., София

Уважаеми г-н Георгиев,

Преди всичко от сърце искам да Ви благодаря, че се отзовахте на поканата ми да отбележим заедно Новата 2004 година.

Надявам се за в бъдеще да можем да обединим усилията си за съвместна работа. Затова се обръщам към Вас с конкретно предложение: да изложите в писмен вид вижданията си за основните проблеми в областта на културата и образованието, както и да предложите идеи за тяхното разрешаване. Накрая всички предложения ще бъдат обобщени и на базата на конкретните текстове ще започнем обсъждания и дебати. Вярвам, че така общата ни работа ще бъде успешна и че ще съумеем да се поздравим с добър резултат. Ще се радвам, ако до месец получа предложенията ви на адрес: СДС, „Раковски“134 или на e-mail: nmihaylova@sds.bg

Благодаря Ви още веднъж и успешна година!

Ваша,
Надежда Михайлова,
Председател на СДС

13.I.

От вчера Криси е у дома. Водим го с Кева в Младежкия театър. Отново ще гледат „Копче за сън“ от В. Петров, реж. Иван Урумов. Спомням си спектаклите на Лиляна Тодорова. С тях бяхме възпитавани и извисявани няколко поколения.

14.I.

Кева и Криси гледат нещо в Столичния куклен театър.

Вечерта, преди Кева да го заведе у тях, Криси на сбогуване ме прегърна, притисна се до мен и тихо каза: „Никога няма да те забравя!“

15.I.

Отвсякъде скука, бедност, мръсотия... Само жълтата преса е във възход и в богатство.

Питам театрите: защо с интервютата и откъсите от преми-

ерните си спектакли, вместо реклама, правят антиреклама на продукцията си в сутрешните предавания на всички телевизии? Не говорят добре, фъфлят, не знаят какво да кажат, а те канят в 19 ч., довечера в еди-кой си театър. Канят те да си направиш труда да отидеш до театъра, да извадиш пари, да си купиш билет, тоест да си платиш, за да ги гледаш. А рекламният откъс от постановката направо предвещава, че срещата с изкуството въобще няма да се състои.

16.I.

С Кева и Корнелия Петкова сме на премиера на „Ромео и Жулиета“, режисьор е проф. Здравко Митков, сценографията и костюмите са на г-ца Невена Кавалджиева. Здравко е направил представление със своите възпитаници. Използвал е енергията на младостта им. Янбастиева е направила чудесна пластика, хореография. Г-ца Кавалджиева (моя скъпа приятелка) с костюмите си на клановете Монтеки и Капулети е надминала фантазията и съвършенството...

Спомням си някогашните спектакли на ВИТИЗ „Хамлет“ на Методи Андонов със Сава Хашъмов, Лидия Вълкова, Антон Горчев, „Уест сайд стори“ на Гриша Островски с Майя Владигерова, Климент Денчев, Жоржета Чакърова, Стефан Германов, както и „Вкус на мед“ на нашия клас Моис Бениеш. Модните спектакли трябва да оставят актьорски имена след себе си. Кои са собствените имена на Ромео и Жулиета от новия спектакъл? Защото помним имената на Янина Кашева и Иван Танев от стария спектакъл „Ромео и Жулиета“ на Здравко Митков в Пазарджишкия театър. Беше изключителен. И досега си спомням цели сцени, решения и... Янина и Иван!

17.I.

Не искам да живея заради нещо или някого. Искам да живея заради потребността на някого и на нещо от мен. От моя труд.

...

Някъде прочетох: „Лекарството се оказа по-лошо от заболяването.“...

18.I.

У Майя Владигерова съм. Към 15 ч. се прибра синът ѝ Мони Германов и съобщи, че Марко Семов е починал. Марко беше сложна личност. Писател-гадател. Наричаха го народопсихолог. Следовник на Иван Хаджийски. Будител. Просветител. Проповедник. Били сме близки не само по зодия Рак (той бе роден на 11, аз на 20 юли). Гостували сме си. Харесвали сме се. Карали сме се. Имали сме общи приятели. Той помогна на Кева в първите ѝ журналистически стъпки да работи в културния отдел на в. „София нюз“. Одобряваше ме. Четях книгите му – харесвах ги. Беше критичен, много критичен – от него в ония времена чух и запомних израза „системата ни е болна, отива си“. Запознах го с Леа Иванова и Еди Казасян. Станаха приятели. Той беше с леви убеждения, аз – с десни, но това не пречеше да се уважаваме и да извървим в разбирателство годините на прехода. Тъгувам истински за Марко. Моето семейство го ценеше!

…

Кирил Каменов ми съобщи за смъртта на Ангел Ахрянов-Джото, сценограф в киното и театъра, народен представител, зам.-кмет по културата в Столична община, приятел на семейството ми. Грижеше се за съпругата си, за котките. Към хората беше коректен. Всичко записваше с малки четливи букви в тефтерчето си... Джото, приятелю!

...

Иска ми се да пиша стихове, а не мога. Написал съм едно по повод смъртта на Леда Тасева, даже ми се струва, че не е лошо, но къде е – не знам.

...

Като студент по право за една нощ изпълних цяла тетрадка със стихове. Някъде се попиля, съжалявам. Но не защото сти-

ховете бяха чудесни. Идеите ми бяха по-интересни, отколкото израза им. Помня, че в едно от тях се разказваше как аз от един балкон гледам множеството шарени чадъри, а под чадърите – хора и че под тях всеки е скрил своята радост или болка. Под всеки чадър е скрита човешка съдба. Затова не отминавайте чадърите без внимание. Да пишеш стихове не е само емоция или желание. Иска се божата искрица, наречена талант.

…

Вече повече от седмица се вихри литературен скандал. Ханка – осиновената дъщеря на Блага Димитрова и Йордан Василев, виетнамка по произход, в навечерието на 85-годишнината от рождението на Блага, ни съобщава, че Йордан Василев я е бил изнасилил веднъж (а защо не и дваж). Съобщава ни го в книга-интервю със страховито, смразяващо заглавие „Мащеха е моята звезда“. По-гадното от всичко е, че 40-годишната г-ца от Париж, където учи пеене, ни осведомява за своята зла участ, а най-главното е, че покойната Блага не може да отговори нито на Ханка, нито на интервюиращия български интелектуалец Джони Пенков. Дали Джони е опериран от чувство за срам?

Има хора, които ембрионално носят в себе си вируса на безвкусието.

25. II.

На паметната плоча на Никос Казандзакис с неговия почерк е написано:

“Не се надявам на нищо,
не се страхувам от нищо.
Свободен съм!“

...

Къде съм чел следното за Христос: „За всеки беше всичко, за да го знаят всички“ ?

26 II.

В 13 ч. съм на среща при нотариус. Съдбовен ден. Исторически. Продаваме имота на „Отец Паисий“. Продавам същинската част от детството, младостта, от старостта и живота си. Емоционално съм взривен от вълнение, от размисли...

Гого и Деси си купиха апартамент в кв. „Стрелбище“, а ние с Кева – срещу Сатиричния театър.

…

На трамвайната спирка на „Граф Игнатиев“ и пл. „Славейков“, по посока за у нас, срещнах Мария Данаилова и Стойно Добрев. Бяха пазарували. Мария носеше две торби с киселец, моркови и др. След 18.XII.2006 г., – честването 60 години на сп. „Театър“, това е първата ни среща с нея. Спря се. Проговори ми. Значи е простила, че Кева и аз не сме я поканили лично (беше поканена чрез съпруга ѝ Стефан Данаилов) на юбилейното честване в камерната зала на Народния театър. Тогава по телефона ме направи на маймуна. Беше невъздържана. С Мария още от времето, когато беше съпруга на обожавания от мен режисьор Вили Цанков, а после на Стефан Данаилов, винаги сме били на крачка разстояние да станем големи приятели, но необяснимо защо не я прекрачихме. Мария през 60-те години беше манекен в единствената модна къща „Лада“ на „Леге“. Тя подкрепи с любовта си двама мъже и личности – Вили Цанков и Стефан Данаилов. Майка е на Росен Цанков, баба на две внучета. Това малко ли е? Даже трудният ѝ характер не ѝ попречи да бъде автор на любов, приятелства и красота. Сега е напълняла, казва, че се уморява лесно.

Мария има място в душата и мислите ми. Общата ни приятелка Росица Ненчева също стои (макар и вече в отвъдния свят) помежду ни като мост за срещи и незабрава. А знам ли дали изминалите години и спомени не са превърнали нашата близост в по-стойностна от приятелството, което все повече се размива и загубва очертанията си.

…

Бях у Меди. Посрещна ме с: „Чувствам се остаряла“. Достолепна, както винаги. За пръв път дълго говори за покойния си син. За пътуването си с транспортен самолет от Франция за България, за борбата за живота на детето. „Бях в полусън!“ – каза. И продължи: „Аз искам да потъна в тишината и нищото!“. Онемях. Допих си глътката водка и си тръгнах. Беше облечена елегантно, стилно, както само тя знае и може. На Роса Ненчева дължа приятелството си с Меди. Тя ме свърза с нея. Бяха близки, освен съседки.

...

Кева е в Ямбол на международен куклен фестивал. Липсва ми.

…

Завещал съм и некролога си на Кева. Но знам, че няма да изпълни завещанието ми. И все пак то е: „Георги се пресели в последната надежда на своя живот – смъртта!“. Много често смъртта, ако не е надежда, със сигурност е спасение.

…

Кеворк, срутил си ме с твоята книга „Писмо до Джени“. Толкова впечатляващо съчетание между гордост и нежност рядко се срещат.

Майката на Надя Дженева-проф. Олга Дряновска е близка на семейството ми. Сприятелихме се в Банкя, в една почивна станция. Със съпругата ми Кева в стола по време на обяд я оприличихме на Елисавета Багряна. Някаква физическа прилика ги сближава, елегантно облечена, финес в жеста, заразителна усмивка. Приближихме се до нея и ѝ казахме: „Вие приличате на Багряна, а коя сте всъщност? “ Разсмя се широко и одобрително. Станахме много близки. Тя се намяташе с красиви шалове. Към колекцията ѝ добавихме и нашия подарък.

Наскоро изпрати подаръци на двете ни внучета.

С Надето (твоята Джени) се засичахме на няколко пъти напоследък в кръчмичката „При Тони“ на ул. „Хан Крум“, в която се

срещат артисти. С Кева често ходим там. Надето идваше с една приятелка, изпиваха чаша червено вино и си тръгваха щастливо.

А теб няма да забравя, когато ми се обади у дома през пролетта на 90-та година, когато публикуваха моето „Открито писмо до Цветана Манева“ във в. „Литературен фронт“. Каза ми: „Бате, обажда ти се Кеворк. Поздравявам те за писмото!“

Кеворк и неговата „Всяка неделя“ по БНТ са част от живота ни. Как да забравиш интервюто му със Симеон Сакскобургготски?

…

Много пропуснати дни дотук. Ще ги потърся, ще ги намеря. Ще си спомня за тях. Най-важното е, че продадохме и виличката, за да купим апартаментите.

А днес съм отново емоционално взривен. Започва събарянето на дома ни на ул. „Отец Паисий“ 65. Всъщност, вече седем години откакто не живеем в него. Той е по-скоро руина, грабена и разбита от цигани. В 9 ч. отидохме, поканени от представител на фирмата-купувач да си приберем колелото на Кева от една стая, която не изглежда разкъртена. Да, колелото е оцеляло. Покрито с прах и кал.

Един мъж от фирмата-купувач откъсна роза от двора на кака Васка и я подаде на Кева. Милата кака Васка, Бог да я прости, тя и от гроба е простенала: „Не ми късайте розите!“ Вандалите цигани са размазали плочките на камината, за да приберат чугунената печка, вградена в нея. Заболя ме душата.

На излизане в антрето видях разпилени снимки. Оказа се, че са три на брой от ролята ми във филма „Цар и генерал“. Господинът от фирмата любезно, но настойчиво каза: „Моля, подарете ми една!“ Надписах му я. Не помня наскоро някой да ми е искал автограф. Върху прашните книги в антрето Кева откри своя стихосбирка. Той поиска и нея. Кева му написа автограф. Голяма тъга...

Избърсано от Кева, колелото с нейна помощ, скърцайки, по-

тегли към своето неясно бъдеще. Важното е, че беше спасено!

Разделих се с „Отец Паисий“ завинаги. Следващата ми среща ще бъде на кота О, както каза мургавият работник на гръцката фирма. Понякога ми се иска да запуша устата си с тиксо, за да не се чуят крясъците, воплите, стенанията, които се изтръгват от моя спомен.

12.30 ч. Отивам на обяд с Моца Карел по покана на Веста, в ресторант „Корона“. Две прекрасни момичета. Много рядко съм срещал човешка солидарност. Най-често на 2 юни – в 12 ч., когато сирените вият, а хората и транспортът трябва да спрат своя ход. И съм ненавиждал тези, които вървят, сякаш не чуват и не виждат, че човешката почит и благодарност ни издигат повисоко от собствения ни ръст. Макар за минута.

11.VI.

Блокадата на гр. София, заради гостуването на президента на САЩ Джордж Буш и съпругата му Лора. Граждани протестират. На мен американската президентска двойка не ми пречи. Обратно – радвам им се. Имам право на избор, нали?

12.VI.

Искам да назова спомените си за Жана Стоянович „Епоха за весело приятелство“. А може би „Кълбо от нерви“? В телефонен разговор в началото на годината ми каза: „Жоро, аз съм едно кълбо от нерви!“

...

Бях цар да си печеля врагове. И да си ги отглеждам.

17.VI.

Женския пазар. Нерви. Среща ме един стар съсед Вальо. Аз го видях отдалече, но обърнах глава, сякаш предчувствайки, че ще ми каже нещо лошо. Какво да правя, като пак познах. Побутна ме с пръст и каза: „Жоро, днес бутат къщата на „Отец Паисий“. Започнаха.“ Мисля, че му казах: „Благодаря!“ и го отминах.

Потопих се и в дъното на остатъка от нерви. Изплувах нагоре, оттласнах се от тях чрез сълзите, които пробиха...

...

Кева се връща от Русе след близо деветдневно журиране на театрален фестивал. Не съм обичал никога да оставам сам. А сега вече не мога. Както цял живот не съм обичал да изпращам на Софийската гара. Винаги съм бил готов да посрещам. Предпочитам да се връщам отнякъде, отколкото да тръгвам за някъде.

“Белег на модерния човек е да бъде щедър“ – каза Меглена Кунева, наскоро избрана за комисар на потребителските услуги към Европейския съюз в Брюксел. Че аз от раждането ми съм модерен, майка ми Надя, баща ми Георги също. С морална или финансова щедрост ме подпомагаха всички, преминали през живота ни. Внуците ми да бъдат модерни, щедри.

…

Позвъних във Велико Търново на Елена Стефанова и чувам: „Жоро, не искам орден „Св. Св. Кирил и Методий“. Имам го вече. Да го дадат на друг, който го заслужава. Аз имам най-важното – любовта на публиката. След 92-годишна възраст нищо не ми трябва. Наясно съм с неизбежното. Тук има един гоблен, аз съм го направила, той е за теб, нали знаеш? !“

...

Най-високите температури от 120 г. насам. Над 42 градуса на сянка... Ужас! Наводнения преди месеци. Горещини. Пожари. България гори, запалена от четирите краища.

...

Обикновен ден.

...

Криси е при нас вече цяла седмица. Джери е в Плевен при сватовете и всяка вечер го водят на фонтаните близо до театъра. Гого и Деси са на почивка в Гърция. Снощи наши приятели с бормашина слагат картини в хола. Криси се приближава към тях и с леден глас пита: „Вие няма ли да сложите снимки (става

дума за картини) и в стаята на Жоро?!“

3.VIII.

“Ти кога ще ходиш на небето? “ – ме попита Криси и допълни: „Нали всеки като остарее отива там? “ Казах: „Да!“ – без да се замислям дори. Единственото, което проблесна, наподобавайки мисъл е – не закъснявам ли да си отида в облаците на небето?

...

От останалите артисти се отличавам и с това, че пред името ми няма да сложат „големия“. Неколцина останахме без тази почетна титла. Всички останали са големи. Сякаш няма други определения, а те са талантливия, известния, популярния, обичания... Днес е поклонението пред останките на Константин Коцев – наистина голям актьор! Уикален талант. Труден характер. Смесица между много добър и чаровен, а изведнъж непредвидимо се разярява, крещи... Много се зарадва, когато го назначих на щат в Театър „Възраждане“. После поиска да го освободя. Игра в „Лунатици“ на Леон Митрани. Беше в стихията си. Партниране си с Ириней Константинов. Иван Кирков беше сценограф – прие участието си заради Пацо. Не поиска, не позволи да стане дума за хонорар.

...

Децата ни Деси и Гого до вчера бяха в Гърция, а в сряда тръгват за Виена. Заслужават.

14.VIII.

16.30 ч. В двора/градината на дома ни на ул.“Стефан Караджа“ певицата Иълдъз Ибрахимова (съседи сме) с дъщеря си играят с топка. Поканихме ги у дома. Кева ѝ подари списание „Театър“ с материал за нея, излязъл преди години. Иълдъз се изненада приятно. Тя е мила, възпитана, уравновесена. Живее в Турция, а лятно време си идва с дъщеря си и майка си в София. Тъгува за съпруга си, който неотдавна е починал. Бил много обичан политик в Анкара.

16. VIII.

Кева е на работа. Не понасям да съм сам. В 11.30 ч. Добри ми дойде на гости. Подари ми три ризи, които са му тесни и малки. А за мен екстра. Кева се сърди, когато приемам такива подаръци, и в упор ме пита: „А кога ще носиш своите ризи? Те са по-хубави от другите, а стоят в гардероба!“ Дали пък този път не е права?

...

Защо винаги изпитвам чувство за вина? Необяснимо ми е. Много рядко в сънищата си съм крал, господар.

...

Човек трябва да знае и да научи простите правила на живота, едно от които е – хората те търсят, докато имат нужда, интерес, облага от теб. Или докато те обичат. След това се разбягват като пилци. Обичта и интересът са вечни. Сменят се само субектите. Много често ролите им се разменят. Веднъж обичам, другия път ме обичат, веднъж искам, другия път трябва да давам. „Светът е сцена и всички хора са актьори“ беше казал Шекспир.

11 ч. Краси Казанджиева се отби у нас за малко. Сама е. Стефко Германов е на почивка при брат си в Старозагорските минерални бани. Тя гледа болната си 98-годишна майка. Намирам я на превала на силите си. Много хубава житейска и най-вече творческа среща има тя с дублажа в американския сериал „Дързост и красота“.

Райна Томова

Винаги е имала специално място в моите мисли, преживявания, дни и нощи – в разговори, вечери, обеди, следобеди. Возила ме е с колата си, тя обича да я кара, при това е перфектен шофьор, ако изключим липсата на ориентация. Да! Тя може вместо в Банкя да те закара в Курило... Има блестящи качества. Знае и може да бъде приятел. Прагматична е, но това не ѝ пречи да бъде почтена. Изрядна домакиня, съпруга, майка. Орлица е! Тигрица! Между вулкан и тих пристан. Родена е за архитект,

има усет към дизайна на дома, на квартала, на града. Може да е кмет на София. Бих гласувал с две ръце за нея. Тя се интересува от всичко – здравеопазване, инфраструктура, култура. Но крайната цел на нейните амбиции ще бъде красотата. Това малко ли е? Талантлива поетеса е. Мисля, че макар и с една стихосбирка, го доказа. Когато се оженихме с Кева в „чеиза“ ѝ от книги беше и тази стихосбирка. Бях много изненадан. Тя ме насочи към редовете от едно нейно стихотворение, те са приковаващи, излъчващи целия ѝ свят:

Виновна съм, не ме вини.
Пред моята коленичила любов –
коленичи!

Талантлива сценаристка е. Играх роля в нейния филм „Адаптация“ с реж. Вълo Радев. Има характер, за да изяви своя лъчезарен и труден характер. Всеотдайно се грижи за болния си съпруг Йоско Сърчаджиев. Както Райна може всичко, никой друг не може нищо! Преди около година ѝ обещах една приятелска услуга. После нещо се размислих и ѝ отказах. Тогава една сутрин по телефона тя ми каза: „Сбогом!“ Оттогава не се виждаме. Много рядко, но понякога съм страхлив. Естеството на обещаната ми услуга ме уплаши.

Йосиф Сърчаджиев

Йоско носи кръвта, обаянието и таланта на своите родители и деди. Баща му е артистичният театрален режисьор проф. Стефан Сърчаджиев, майка му е от прочутата софийска фамилия Фаденхехт, братята му – Богдан Сърчаджиев е театрален режисьор, а Николай Сърчаджиев – сценограф, снаха му Дора Глинджева – актриса от Народния театър... Всички те прибавят към името му своя отблясък, за да блести неговото със звездна светлина. Към всички, като прибавим и съпругата му Райна. В десетките му интервюта в пресата и електронните медии, от моите срещи с него аз видимо усещах стремежа му към усъвършенстване – духовно, професионално, всякакво. Където не

успява да докаже компетенциите си, започва да се преструва, да измисля словосъчетания, да цитира Киркегор или съпругата си Райна. Йоско е изключително суетен. Вероятно това е потребност на големия талант. Някои обаче успяват да я завоалират, той не, а и не се старае. Понякога това ме възхищава.

Никога не съм си позволявал да се съизмервам с неговия талант, етика и естетика. Той винаги е бил необичаен, необикновен талант. Природата го е надарила с това изсечено лице, което киното изкупи на добра цена.

Градът на истината през 90-те особено ме приближи към Йоско и Райна. Обогати човешките ни биографии. Мисля си, с цялото уважение към Йоско Сърчаджиев и Стефан Данаилов, че никога не са били любимите ми актьори. Бях пленен от Хамлет на Сава Хашъмов, от Иван Кондов, Георги Черкелов и Наум Шопов. Наум е страница от летописа на българския театър. Главна, звучна буква!

Стойно Добрев

Когато го връхлетяха съдбовни промени от семеен, битов и творчески характер, започна постепенна ескалация на моралните му изисквания, във философските му понятия настъпи промяна в ценностната му система. Внезапно започна да рисува, при това много необикновено, красиво. Половината интелектуална София си закупи негови картини, на останалата част той подари. А тези, които не си купиха, и на които той не подари, зацъкаха от учудване пред новата му дарба.

У дома си имаме две великолепни миниатюри. Като шеф на творческия клуб на театър „Сълза и смях“, с актрисата Цветана Цветкова му устроихме вернисаж. Ефектът беше поразителен – съсловието чу, запозна се с негови платна и наскоро го потърсиха, за да украсят холовете си с тях.

Друга решаваща крачка в живота на Стойно е разводът му с Елизабет Карагеоргиева и бракосъчетанието му с Франсоаз. И до днес обяснява този факт просто: „Тази жена ме е обичала

най-много от всички в живота ми!“. Оказа се белгийка, богата. Голяма част от приятелите се преустрои към Франсоаз, само ние с Кева не. Никога не го поканихме у нас на гости с нея. Нищо лично към нея, но за нас си остана в сила словосъчетанието „Стойно и Ели“, както „Дида и Анани“, “Николай и Домна“, „Мура и Мути“... Но белгийката почина. Стойно остана сам, но не съвсем. Беше наследник на богатство, което той никога преди това не е имал, не се е надявал да го има. Той се издигаше и потъваше между богатството и тъгата, плуваше надалеч и се връщаше на брега, за да потърси очите на живота си, бившата съпруга – актрисата Елизабет Карагеоргиева, децата си Диана и Иван, внуците, приятелите. В пенливото море на любовта и авантюрата е едно, а съвсем друго е на каменистия бряг. Там са уморените, досадените, остарелите приятели, спомените и съвестта, които те очакват и съскат, мрънкат и тям подобни. На този бряг в различни интервали от житейско време е отправял поглед към Райна, Йоско, Мария и Стефан Данаилов, към Кева и мен... Защото извечната му природа е да бъде верен и почтен. Но понякога и боговете на Олимп не могат да го усмирят. Само лексотана.

Богатството на Стойно го обгради и с нови приятелства. Това е естествено, „това е история стара, стара, стара като Париж е тя. Един художник на тротоара рисува... цветя!“ С малка корекция – Веселин Ханчев!

Но Стойно е същият, какъвто беше преди – макар и не съвсем.

В днешно време се прави на някакъв, за да е по-интересен, черпи всички компании, защото е щедър, пуши по три-четири кутии цигари, защото няма воля. Изнервен е. Взема богата медикаментоза срещу това. Прилича на ловък хитрец между живота и края. Прилича на играч. А не е такъв, защото и с обикновено ухо и око схващаш игрите му. Той е пораснало дете – усмихнато, намръщено, с инстинкт за самосъхранение. Житейският печат на Стойно са децата му, внуците му, изрядният му вкус,

топлината на човешкото му общуване и картините му, които населяват холовете на остарелите ни домове. Ако всичко за Стойно Добрев съм казал, но съм пропуснал да спомена, че той е мно-о-о-о-го суетен, даже той ще отмине страницата за опита ми да го портретувам. И ще допълни: „Аз съм много добър човек!“. А това също е вярно.

Добри Добрев

Защо скри името си Калпазанов? Срещнахме се като студенти в I-ви курс на ВИТИЗ в класа на Моис Бениеш. Знаехме го като Добри Добрев от гр. Габрово. По някое време под ухо се разнесе, че се казва Калпазанов, че е син, потомък на издънка на габровски фабрикантски род Калпазанови, което значеше буржоа, фашист, враг на народа... Как е попаднал във ВИТИЗ? Как ОФ власт го беше допуснала? Един Бог може да ни разкаже. Но в класа никой не се отрече от него. Напротив, беше уважаван колега и приятел. Този му произход беше оставил отпечатък върху поведението му. Извън, че беше добре възпитан, той беше напрегнат, внимателен. Такъв е и до днес. Не, по-уверен е. Демократичните промени след 1989 г. постепенно, бавно, но сигурно отвориха вратите си пред него. Върнаха му имоти в Габрово, купи имоти в София. Вече говори по-високо. Добра порода.

Приятел. Верен. Всяка седмица е на среща в кв. „Стрелбище“ с актьора Георги Русев, негов бивш директор, настоящ приятел. Такъв е и във взаимоотношенията си със Жорж Ганчев, когато беше шеф на ББВ и депутат в Народното събрание и след това, когато беше предаден и сам.

Добри ми е оставил десетки спомени. Един из между тях не искам да си отиде. Току що сме се оженили с Кева. Добри дойде у нас на „Отец Паисий“. Както вечеряхме, му стана лошо, но не позволи да извикаме лекар. Задиша тежко, бледнее, мълчи. После се оправи. Кева и досега си спомня: „На красавеца (така му вика) му стана лошо!“ Тя и до днес повече е впечатлена от красивия мъж, отколкото, че му е станало лошо. Нека прекрас-

ната му съпруга и дъщеря му прибавят тази факт към неговото семейно досие. Добри е интелигентен. От моя випуск е. Приятели сме.

Силвия Рангелова

Хубава жена. Тя е нашата Джулия Робъртс. Даже е по-хубава от нея. За първи път чух за хубостта ѝ от Кева. Тя се върна от едно представление и фасцинирано изрече: „Гледах най-красивата актриса в българския театър!“ Малко след това през 1976/1977 г., когато бях назначен за актьор в „Сълза и смях“ я видях лично и се уверих в нейната красота, очарование, шарм. Най-важното е, че беше модерна и като вкус, и като визия, с напорист характер на момче, с нежността на крехката жена, която бързо запомняш. Нещо дяволско носи. Омайно. И мъжете лудваха по нея, а и тя беше влюбчива. Който не беше влюбен в нея, тя беше в него и обратно. С една дума любовна личност.

Силвия беше родена киноактриса. В „Осъдени души“ можеше да бъде Фани Хорн, но игра друга. Киното отлагаше ангажиментите си към нея, към лицето ѝ, докато го забрави. Много често киното прави тази грешка. Ама и киното е като човек.

В театъра започна бляскаво, но не усъвършенства таланта си. Непростимо. Тя разчиташе, че крилата на нейната чаровна женственост ще я подкрепят нагоре. Те отказаха да порят висините. И започнаха да я смъкват, да я приземяват. Но тя не се дава – създаде поетичен рецитал от стихове на известни поетеси, представи го в дома на Борис Христов, рисува върху шишета, буркани – превръща ги в златни посуди. Очаквам да направи изложба.

Сега до нея са най-важните неща – спомените, незабравимите роли в театъра и киното, приятелите, близките, домът ѝ, който възнамерява да ремонтира, но кога и как, и дали?

И най-важното – до нея са проектите ѝ, за да бъде съзидателна и необходима. И Иван Сунгарски, който е съдба на съдбата ѝ. А глътката алкохол е началото, но не краят на спомените, обич-

та и неопрощението. С нея (и с Бистра Марчева) си партнирах в „Праг“. Много държа на тази си роля, на партньорството си с двете актриси. Заградиха ме се с толерантност и коректност. Силвия и Бистра ми помагаха да бъда уверен, че мога да изиграя тази роля, а съревнованието в тяхното дубльорство беше неповторимо, за него бих написал книга. Стойко Генов беше режисьорът.

Със Силвия се срещнах и като режисьор в Театър „Възраждане“. Поканих я да изиграе комедийна роля (такава не беше играла) – на Кметицата в „Женско царство“ на Ст. Л. Костов, адаптация на текста (вариант) на Кева Апостолова. Ани Бакалова поканих за г-жа Злата. С г-жа Злата се справих. Но с Кметицата си скъсах нервите. Не помнеше текст, мизансцен и най-невъзможното – закъсняваше за репетиции понякога с над час. Спрях репетициите за двадесет дни с намерението да я сменя с друга изпълнителка. Ани Бакалова и хореографката Маргарита Градечлиева ме атакуват всекидневно: „Жоро, недей. Всичко ще се оправи. Тя преживява житейски стрес. Изчакай.“ Изчаках.

В „Посоки“– постановка на Телевизионния театър с реж. Милен Гетов, автор Кева Апостолова, играхме със Силвия, Петя Силянова и Илия Караиванов главните роли. Пиесата на Кева наистина беше много добра – хубав сюжет, сръчно написана. Актьорският екип се влюби в ролите си и успехът не закъсня. „Посоки“ беше откупена в ония времена, когато от петнадесет години чуждестранните търговци не бяха купували нито един български телевизионен художествен продукт, и излъчена в Югославия (жената на Юрий Яковлев я беше гледала), в Полша, Чехословакия и Монголия.

Още поддържаме живота на едно крехко цветенце в саксийка, подарено ни от Силвия.

Вера и Васа Ганчеви

С някои хора животът ти се пресича един или няколко пъти. Такава е срещата ми със сестрите Васа и Вера Ганчеви, с уважа-

емите им родители Надя и Лалю Ганчеви. Не помня кой, кога, къде и защо ни е запознал. Помня само, че през 60-те, когато Лалю Ганчев беше посланик в Скандинавските страни получавах десетки писма от Васето, с която вече бяхме добри приятели. Още писмата ѝ показваха, че имам среща с изключително надарена духовна личност. Съжалявам, че по пътя на живота и преместванията ми тези писма потънаха. Пишеше с талант и вдъхновено за срещите си с Ингмар Бергман, за Копенхаген, за Стокхолм, за Упсала – студентския град, за катедрали, актьори, книги и концерти. Тя и сестра ѝ, прекрасната приятелка и интелектуалка Вера Ганчева, не загубиха времето си в Скандинавия. Взимаха с пълни шепи от духовното богатство – още разпръскват знания и чужди езици и осветяват пътя ни. Васето няколко пъти ме канеше да им гостувам там. За пръв път чух думата „сертификат“, който щяла да ми изпрати. Но аз, студент във ВИТИЗ, да не изпусна и ден от учебните заниманията, не се отзовах на любезната покана, за което съжалявам. Както Вера и Васа щяха да ми покажат Скандинавия, никой друг не би могъл. След завръщането им от Скандинавия приятелството ми най-вече с Васа продължи. Имахме общи приятели – Банко Банков, Сава Хашъмов, Тодор Колев, Илка Зафирова... После дълго време не се виждахме, но на 60-годишния си рожден ден ни покани със съпругата ми. Вниманието ѝ ме развълнува. Държа на Васа и Вера!

Втората ми важна среща с тези момичета беше, когато като съставител на книгата за Леа Иванова „Би трябвало да имам два живота“ се отзоваха на поканата ми да напишат страници за певицата, която баща им боготвореше и като посланик в Швеция я приемал в дома си. Леа и Еди са ни разказвали за това гостоприемство.

Тяхното приятелство беше богатство за книгата. Леа Иванова и Еди Казасян бяха дълбоко признателни за гостоприемството на семейство Ганчеви в една далечна страна. Съжалявам, че не успях, като директор на театър „Възраждане“ да поканя Васа

да постави Ибсен, Бергман. Не ми остана време.

Каквото и да правят сестрите Ганчеви, те неизменно са описани да са интелигентни. Това за мнозина е тегоба. И затова се чудят да им завиждат ли, да ги спрат ли, или да ги пуснат да вървят напред. Вера и Васа Ганчеви са съществена част от интелектуална България.

...

В един период бях близък с поета Владимир Башев – истинска литературна звезда навремето. В София беше дошъл прочутият съветски поет Евгений Евтушенко и беше гост на Владо. Една вечер бяхме тримата и Владо, разнежен, реши да покаже бащиния си дом на Евтушенко, който е на „Пиротска“ някъде между „Княз Борис I“ и площадчето „Г. Кирков“. Гледахме отдолу хубавата фасада на старата сграда, после аз предложих да ме изпратят до нас – „Отец Паисий“ е съвсем близко. Една бутилка сновеше между ръцете на трима ни. Като стигнахме на ъгъла на „Отец Паисий“ и „Пиротска“ Евтушенко се добра до един удобен прозорец/врата със силно изнесен и удобен циментов первас на магазина за железария. Говорихме, рецитирахме стихове, прехвърляхме бутилката. До сутринта. Сградата и первазът до днес съществуват. Често виждам хора, насядали точно там с бутилки в ръце.

...

Спомням си – по време на кандидатстудентските изпити във ВИТИЗ около нас – бъдещите актьори, се въртяха млади поети като Матей Шопкин например, който вече беше понаправил име. Те ни предлагаха стиховете си. Тогава актьори, писатели, художници, поети много се интересувахме един от друг.

Мария Карел – Баронеса Вацулка

Тя е чехкиня, от потекло. А защо живя между нас – българските работници и селяни, трудещи се, не успях да разбера. Както и когато се кажеше „Пролетарии, от всички страни, обединявайте се!“ Това не я засягаше. Колкото повече ние се

обединявахме, толкова повече тя се индивидиуализираше. Бях чул за нея, името ѝ се произнасяше с възхищение като актриса в Бургаския театър, като съпруга на актьора Александър Притуп. В началото на 70-те се сближихме като артисти в Пернишкия театър и станахме приятели. Приятелският ни кръг се уеднакви – Мура, Мути, Леда, Иван, Румяна, Стоян, Надето, Веско, Жана, Веста... Силна актриса. С присъствие. Волева личност. Верен приятел. Всеотдайна. Отговорна. Към таланта си на актриса прибави и педагогически умения – подготвя кандидат-студенти за актьорско майсторство във ВИТИЗ. Някои от тях са вече имена, водещи артисти. Обичаше любовта, а беше и хубава. И сега е хубава. Влудяваше без усилие фантазията на мъжете. Една вечер пристига на традиционната вечер по повод рождения ден на Гого. Не беше сама. Придружаваше я млад мъж. Не го познавахме. Всички се спогледахме въпросително. Леда Тасева попита: „Моце, кой е този другар? “ Преди Моца да отговори, другарят смутолеви нещо и си тръгна. Оказа се таксиметровият шофьор, който полюбопитствал къде отива тази красива и добре облечена жена. Може би е разбрал, че е баронеса?

...

Най-страшната мъка в детството ми? Бомбардировките, сирените, скривалищата, тичането по улиците.

Другото страшно нещо бяха класните по математика и геометрия, изпитите в Юридическия факултет, предпремиерните и премиерните трески. Страх ме е от наводнения, пожари, земетресения, от безхарактерни хора, лоши, злонамерени. От врачки, гадатели, екстрасенси.

…

Хосе Карерас, Лучано Паваротти, Гена Димитрова, Мария Калас… Сутринта по телевизията съобщиха, че Лучано Паваротти е починал от респираторно заболяване. Преди година е опериран от рак на панкреаса. Могъщ, величествен тенор! С Гого бяхме в Париж на гости на Лора Кремен, когато на Марсово поле, насядали на земята, слушахме концертно изпълнение

на великите Паваротти, Пласидо Доминго и Хосе Карерас. Те се надпяваха, публиката се екзалтираше. Беше чудо, че ги чухме на живо…

С великата Гена Димитрова, както вече писах, се запознахме на вечеря у Кирил и Весето Топалови в Драгалевци. Гена Димитрова не издигна бариера пред себе си. Започна да ни говори на „ти“. С любов и безбрежна тъга споменаваше починалия си съпруг. Във всичките ѝ спомени той е действащо лице. Била е голяма любов. Снимахме се с Гена. Обещахме си среща у нас. Докато се уговорим, тази жизнена, лъчезарна жена си отиде от този свят.

...

В Гърция, в Музея на театъра в Атина, видях във витрина костюм на Мария Калас от нейн спектакъл. Като студент в Юридическия факултет участвах няколко пъти като миманс в „Аида“. Част от колегите юристи и досега ми викат „Бохеми“. А за родниите ми в Кюстендил съм бил винаги Чочо. Сега с „Чочо, как сте там в България? “ ми се обажда братовчедката ми Таня и съпругът ѝ Петър, но вече не от Кюстендил, а от Чикаго.

Познавахме се с голямото име в балета Асен Гаврилов, с Христина Ангелакова – силна певица и актриса. Обичам Райна Кабаиванска, Борис Христов, Николай Гяуров. Само до толкова е връзката ми със света на операта. Истината е, че съм музикален инвалид. Нищо че като малък свирех на акордеон. Майка ми беше амбициозна жена, искаше да съм всестранно развит. Слагаше стол на двора, аз сядах и разтягах акордеона. Балконите и прозорците на съседите се отваряха и от там долитаха: „Браво, Гошко“, „Извири още нещо“.

…

Отвратителен навик съм придобил. Като се ядосам, тряскам телефонната слушалка. В разговор за общата ни чистачка тръснах телефона на Барбара Мюлиер – състудентка, близка приятелка.

...

В град Модена погребват големия тенор, глас на световната музикална лирика – Лучано Павароти!... А аз се занимавам с чистачката ми, която е нахална и ненаситна за пари.

...

Проф. Кирил Топалов и съпругата му Весето. Кирчо само да е „виновен“, че ме е срещнал с Гена Димитрова у дома си; че е поканил семейството ми в резиденцията си в Атина, където беше посланик; че съм чел и гледал негови книги и пиеси; че съм се наслаждавал на благостта на отношението им с Весето към нас е достатъчно, за да им дам обичта си завинаги!

…

Аз съм при моя внук, Джери, който ме гали, милва, целува, проговаря.

Ани Бакалова

Актриса, съпруга, майка. По обяд бях у тях – нали е девети септември, „празнуваме“. Говорихме си за приятели, за отминали събития. Навремето била готова да приеме фамилното име на прочутата фамилия на съпруга си – Стоянович, но той не я притиснал. Аз я наричам Ани Бо. Тя го прие с удоволствие, макар все още да не е придобило гражданственост (извън интимния ѝ кръг – Марчето Медникарова – химик и Васил Димитров – актьор, отскоро и професор). Ани Бо излъчва достолепие. Съделичка въображението, интелекта.

Съпругът ѝ Иван Стоянович (отиде в по-добрия свят, към който ни призоваваше всички) щеше да оспори името ѝ Бо, да го посипе с „отровата“ на своята интелектуална злъч. И въпреки това нямаше да успее да снижи и да омаловажи величието на многодетната майка (синовете Пепи и Дими), на вярната съпруга („изневерила“ му е с определени неща, за които той е написал редове в книгите си), на господарката на дома му, под чиито строг поглед слугинята два пъти седмично поставя в ред хаоса от гости, внуци и кучета. Съвършената Ани Бо оставя на своите

деца, внуци и остатък от живи фенове ролите си в киното и в театъра. У мен остава спомен за партньорството ни в „Полет над кукувиче гнездо“ в „Сълза и смях“ под режисурата на Красимир Спасов. Ани беше сестра Речид – себична, жестока. На турне в Киев, Украйна, по време на спектакъл един зрител се провикна „Садыска“. Помня този спектакъл с благодарност към колегите Марин Янев, Ани Бакалова, Юрий Яковлев, Митко Иванов, Ириней Константинов, Живко Гарванов, Стефан Германов, Стефан Стефанов, Митко Герасимов, Рената Киселичка.

Помня десетките вечери с Ани Бакалова и Иван Стояновић у нас, у тях... Сега всяка година в деня от смъртта на Иван Ани и синовете ѝ посрещат приятелите от далечните години. Има нещо възхитително и тъжно едновременно в тези вечери. Пред обилната маса, куцайки, с бастуни, прегърбени, сбръчкани се подреждаме Рангел Вълчанов, Константин Коцев, Лина Бояджиева, Атанас Бояджиев, проф. Васил Димитрова, Павел Павлов...

Поверието, че добър човек трябва да подстриже за първи път мъжкото чедо, ме насочи към Ани. През миналия век тя подстрига сина ни Гого, а в новия – двамата ми внуци Кристиян и Георги. Това още повече ни сближава. Според нашите си правила ние сме вече роднини и си се държим като такива.

9.IX.

Кева ме пресича: „Много неприятна тая жена, бе!“ – става дума за Емилия Масларова, социален министър, която по Нова телевизия дава интервю на Цветанка Ризова. Наистина от тази жена постоянно лъха дълбоко лицемерие и лъжа, в името на своя личен интерес и интереса на нейната БКП. Единствено различие привнасят цветът на косите ѝ, прическата и винаги демодираното, а иначе скъпо костюмиране.

10.IX.

13 ч. Латинка Петрова е у дома по моя покана. Искрящият ѝ талант и трудният ѝ характер я сгромолясаха по пътя към голямата кариера в Сатиричния театър. Тя може много. Обичам Лоти заради силата ѝ да говори това, което мисли. След избухването на емоционалните ѝ пластове следва изригването на чувствата, облечени в думи. Те трябва да се записват. Защото са изровени от дълбочината на интелигентната ѝ природа, от недрата на народната мъдрост. Това съчетание я прави неуловима. Вълшебница! Може да се яви и в живота, и на сцената като господарка и слугиня. Вулканичните ѝ страсти вкаменяват и Стоянка Мутафова, и Георги Калоянчев, и Стефан Данаилов... Сама себе си залива с ирония.

Тя води война за себеутвърждаване. Пише пиеси, репетира, пътува, играе, печели. Щедра е. Десетки пъти ми е давала заеми. Винаги е била сърдечна, никога не си е позволявала да ме унизи като благодетелка. Лоти има чудесно семейство.

...

„Нищо не е направено, ако не е направено всичко“ – това е казал някой шеф от Европейския съюз. Цял живот съм мислил така, но не съм могъл да го формулирам толкова разбираемо и категорично.

12. IX.

Гостува ни Джери. Доведе го Гого към 14 ч. У нас е Мария Карел – Моца. Две поколения се срещнаха у дома – началото и краят! Мъдростта и прохождането, проговарянето на човека се срещнаха, за да си кажат нещо без думи... Какво? Това е тайна между Моца и Джери, която никой, никога няма да издаде. Две поколения се срещат и отминават! След тях идват другите... Милиарди редици на поколения... Срещат се, разминават се и си отиват, за да дойдат следващите.

15.IX.

Стачката на учителите. Напълно споделям исканията им за увеличение на заплатите. Но не споделям да я започнат в първия учебен ден. Този ден е свещен за първокласници, гимназисти, родители. Да я бяха обявили от 16 септември.

...

С Джери и Кева сме в Столичния куклен театър. Джери гледа внимателно, с отворени уста, сам ръкопляска на избрани от него места. Между двата ми внука Криси и Джери има ли орисан да бъде актьор? Нямам нищо против. „Каквото има да става, то ще стане!“ – беше казал У. Шекспир. И още: „Нека стане!“

16. IX.

Ченгета. Лош вкус, мирис на мухъл, облаци от прах, лепкава кал – така усещам 18-годишната игра с досиетата. Нещо, в което мога да се закълна с ръка на сърцето, днес и завинаги, в името на очите и живота си е, че никога не съм бил доносник, нито в първо, нито в десето, или друго някое управление на ДС. Не съм бил ченге, явочник, не съм бил информатор, не съм бил щатен или нещатен сътрудник, не съм получавал хонорари, разпореждания от никого, никога, за нищо. Ама аз направо, само ако се замисля, мога да им се обидя – не бях нито грозен, нито глупав, за да не ме изберат за нищо.

С горчивина узнах новината, че моят приятел Тодор Колев е бил в комунистическите тайни служби. Но аз имам обич към Тодор, бил съм в дома му, той е гостувал в моя... Някога ще си позволя да поискам от него разговор на тази тема. Жегна ме и самопризнанието на уважавания от мен журналист Георги Коритаров, че е сътрудничил на Държавна сигурност. Ще мога ли да го слушам, да го гледам, да му вярвам вече? Сигурно е, че времето лекува, носи забрава. Коритаров е притегателен журналист с впечатляващи познания и информация.Той е много интелигентен, внесе сериозен професионализъм в телевизионния политически ефир. Не искам Кеворк Кеворкян, не искам Мар-

гарита Михнева да са агенти... . Уважавам ги много. Но ако е вярно, че всеки трети от нас е бил ченге, о, Боже, тогава питам: „Кой не е бил, за останалите аз ще се досетя!“.

...

Кева се готви да пише писмо-предложение до кмета Бойко Борисов и културната комисия към Столична община да се кръстят улици в София на имената на три велики българки: Леа Иванова, Славка Славова и Маргарита Дупаринова. Подкрепям тази ѝ идея.

…

Шанс, който смазва. В два века се живее интересно и трудно. Дора Габе и Елисавета Багряна, ако прочетете, ще се докоснете до сложността на това живеене. Едната видяла Халеевата комета два пъти. Двете пък срещнали около 20-те години на XX век Боян Пенев, П. Яворов... Тези две жени всички са срещнали. Много са любовите им, разлъките им. Голямото богатство и наследство са техните стихове.

Аз пък като дете видях бомбите, чух сирените. Живях в комунизма – епохата, когато портокали и банани имаше само по Нова година.

...

Ще ти отмъстя с обич, ти си опасен враг!

...

Истината е, че аз бях закърмен с необич към компартията. И че не можех да се преструвам. Това, че не се преструвах ми помогна в живота да бъда аз, цял и жив. Помогна ми да не прегазя себе си и да успея. Успехите ми не бяха шумни, но ги успях, бяха истински! Никога не предадох себе си и семейството си. Запазих мисленето си, честта и достойнството. Съхраних ги до днес.Престъпление е, ако съкрушиш духа на някого – човек или проект. Тази ми мисъл кореспондира, оглежда се в един текст на Любомир Левчев: „Бездарието е фашизъм.“

...

Чавдар Добрев – изявен театровед и Владимир Зарев-на-

чеващ литературен критик и писател, и двамата в сърцето на новороденото списание „Съвременник“, ме поканиха за участие в един театрализиран спектакъл „Вик хоризонтален“ с реж. Виктор Марков, муз. оформител и пианист-изпълнител Габриела Маркова. Рахманинов беше център на музикалната среда. Участваха Луна Давидова, Бела Цонева, Продан Нончев, аз.

Представихме спектакъла в залата на СБП (Съюз на българските писатели) на „Ангел Кънчев“№ 5. Дали още я има тази зала?

След премиерата бяхме на банкет, когато писателският ресторант, в мазето на сградата, започна да се олюлява. Земетресение!

За моето изпълнение Чавдар Добрев писа в „Литературен фронт“, че съм най-добрият изпълнител на стиховете на Любомир Левчев. В средата на 80-те години, когато подготвях съставителската книга за Леа Иванова, успях в един късен следобед да се срещна с Левчев в председателския му кабинет на СБП. Там заварих Кеворк Кеворкян и Атанас Свиленов. Поканих го да напише страница-две за Леа. Тя го обичаше. Левчев прие с охота. Покани ме да споделя с тях чаша уиски. Приех. Изпуснах чашата си върху стъклото на дългата маса. То се пръсна на сто парчета. Левчев не показа и капка раздразнение. Разсмяхме се. Наля ми нова чаша. Текстът му за Леа ми предаде в уговорения срок, написал го беше с душа.

21.IX.

Все по-често се спирам и разглеждам снимката на майка ми и баща ми от младини, която Кева сложи в красивата рамка, която донесох от Виена. Забележително елегантни, майка ми с красива шапка, баща ми с бомбе... Разговарям с вас. Погалвам ви с пръст...

27.IX.

Лора се обади от Сан Рафаел преди обяд и сега в късния

следобед. Уговаряме се къде да бъде разпилян прахът ѝ след смъртта. Едната част – в гроба при сестра ѝ Агнес (сестра ѝ е погребана в Париж), другата тук в София в гроба на родителите ѝ (баща ѝ е писателят Михаил Кремен, авторът на книгата „Романът на Яворов“). О, Боже!... Лора, спри се! Впрочем, Лора Кремен е кръстена от баща си и майка си на Лора Яворова.

...

Мадлен Рено. По време на Театъра на нациите в София я гледах седнал на пода пред директорската ложа на Народния театър до Кева и Нина Стамова в „О, щастливи дни“ на С. Бекет. Партнираше ѝ Баро...

Онемял от възторг, че гледам титаните на световното театрално изкуство, аз не помня дали играха добре, дали представлението беше добро. Сигурно е било. Но си спомням, че Мадлен Рено ми напомни на нашата Леда Тасева... Ръцете ѝ, пръстите на ръцете ѝ, гласът, кожата, очите ѝ напомняха за Леда.

Когато с Кева се прибрахме, заварихме Гого и кака Маре седнали на стълбите на старата ни къща. Плачеха. Руди, кучето ни, беше умряло преди часове. Имаше епидемия в София на гастроинтерит. Дори лекарят на цирка не успя да спаси нашия Руди, кръстен на главния герой на Питър Строс от телевизионния сериал „Богат беден“.

…

Около 12 ч. на „Раковски“ срещнах Мария (Мери) Кокарешкова. Добра певица, демократка. Гримирана, елегантна. Слушах половинчасовия ѝ монолог. При нас се спря Росица Баталова, диригентка, приятелка, която Леа Иванова ни завеща. И тя елегантна, силна, жизнена. Нейният половинчасов монолог беше за Музикалния театър, нейното гнездо, от което е прогонена. По 100 лева хонорар ѝ предлагали за тричасовото представление на „Царицата на чардаша“. „Аз ги отказах!“– каза тя.

...

Малко след 9 ч. позвъни Толи Вулова: „Татко почина”. Мути, приятелят ни, много скъпият ни приятел избяга, скри се от нас.

Останаха спомените от студентските години, от безбройните ни срещи.

Като последен спомен останаха снимките ни с Мути в градинката на църквата „Св. Седмочисленици“. Кева ни снима. Датата е 9.VIII, четвъртък. Петдесет и пет дни преди смъртта му. Снимката не дава знак, че предстои смърт... Приятелю!

Летопис на българския театър

Преди около седмица Кева приключи едногодишния си труд (помагаха ѝ нейните сътрудници Ангелина Георгиева и Милена Михайлова, стажант редакторки в сп.“Театър“) по написване Летописа на сп. „Театър“ по повод 60-годишния му юбилей.

Исполинският труд ще бъде оценен.

Остава като златна страница в историята на театъра.

Браво, Кева! Гордея се с теб!

Мура и Мути

Те са между най-скъпоценните ни приятели. Кажеш ли Мура, значи Мути...

Ако съм обичал Мура и Мути, ако те имат специално място в моята ценностна система за приятелство, то е защото те много се обичаха. Мути се правеше на пич, даже можеше да се шмугне в нечие деколте, но той обичаше Мура. А тя беше благоверната съпруга. Дъщеря им – Толи се разхождаше у дома ни преди да се роди. Бременната Мура и също бременната Надя (на актьора Веско Борисов) присъстваха на ритуалното къпане на сина ни Гого. Той се роди пръв. Майката на Кева го къпеше в коритото, мажеше с мас тялото му, а Мура и Надето гледаха, разучаваха. Каква обич разтърсва цялата ми човешка природа към Мура и Мути. Обичам детето им (театроведка и тв режисьор Толи Вулова), родителите им, моралните им качества.

Севелина Гьорова

Бяхме се сближили чрез общата ни приятелка Невена Ханджиева, която редовно ни канеше на пищно парти по повод рождения си ден. След време Севелина ни покани с Кева и Снежина Челебиева в дома си на „Фритьоф Нансен“. В отговор имахме намерение в близко време да я поканим у нас. Вместо това с ужас се разнесе новината, че на някаква пресечка в Стара Загора (била е на международния куклен фестивал) е била блъсната от рейс. Състоянието ѝ е повече от критично, в кома е, хирурзите чертаят мрачни прогнози. Заедно с нея е блъснат и проф. Атанас Илков, но той се отървал с някаква операция. Пресичали на пешеходна пътека!...

Севелина Гьорова написа портретни книги за десетки артисти и режисьори. Тя и Ана Иванова оставиха за бъдещето имената на забележителни творци. Чрез словото спасиха от забвение паметни роли и постановки на неповторими творци. Тя украси и увековечи името си с книгите, които остави.

...

Сбогуване с Мути, много народ, тъжно е. Мура на всяка дума казва: „Много ти благодаря!“ Зле възпитана е за днешните нрави. С Мути бяха голяма двойка – и двамата красиви, елегантни, светски! Години наред след нула часът на Нова година оставяхме децата и родителите си и се събирахме у тях до сутринта. Мура е вегетариантка, а Мути-нормално. Преди години Мура решава да направи и детето като себе си, но Мути, подозрял намерението ѝ, опича едно пиле, дава го на Толи и детето го изяжда с удоволствие. Той се гордееше, че е спасил дъщеря си от вегетариантството, което лишава човек от изкусителните кулинарни наслади на живота.

След погребалната церемония у нас дойдоха Добри, Стойно и Веста. Кева ни сервира обяд, а аз водка. Поляхме за Мути. И отворихме разговор за политиката.

...

Студено е. В жилището ми има парно отопление, но вътре у мен е студено. Цял ден телефонът ми не е позвънял. От този смут ме изважда идеята на Кева да купим пиано за внуците. Иска да са музикално грамотни, да имат отношение към музиката. По обяд доведоха Джери на тридневно гостуване.

...

Към 10.30 ч. изпратих по „Раковски“ Кева и Джери на спектакъла „Трите прасенца“ в Куклените театър. На връщане през прозорците на „Хепи“ (бившия Унгарски ресторант) разпознах приятеля, световно известния художник Михалис Гарудис. Пие кафе, кола и рее погледа си.

Повече от 20 години, откакто със семейството си напуснаха България. Ева и Михалис получиха съдбовен удар – загубиха двете си деца. Големи, отгледани, красиви, децата си отидоха от този свят, като в антична драма. Но Ева и Михалис проявиха силна воля и дух.

Около два часа бяхме заедно. Пихме водка, говорихме за стари приятели, за политика, за неговата страст да рисува всеки ден по много часове... Покани мен и Кева в Солун.

Вече без Вили Цанков?!

19 ч. По мобилния телефон се обади Мария Данаилова. Съобщи на Кева за смъртта на Вили Цанков. „Звъня първо на вас, защото знам, че Жоро много обичаше Вили !“

Вили наистина е етап (вече трябва да казвам „беше“? !) в историческото развитие на българския театър. Остави ярки следи в Бургаския театър, в Младежкия театър... Неговите постановки „Както ви се харесва“, „Унижените и оскърбените“, „Ричард II“, Ромео и Жулиета“ бяха школа за режисьорско и актьорско ниво, за сценографско решение и костюмография, школа за нестандартен сценичен прочит на пиеси.

Срещата ми с него е в младежките ми години в Младежкия театър, където играх Момчето с кученцето. Той възпита у мен

вкус. Въведе ме в пленителната си театрална естетика, която изпълва ролите с достойнство и яркост. Вили Цанков създаде актьорски имена – Виолета Минкова, Николай Бинев, Георги Черкелов, Досьо Досев, Коста Цонев, Анани Явашев, Васил Димитров. Сега си спомням, че Йори Саръиванов го боготвореше. Без Вили театърът ни ще бъде много по-беден. Защото и домашният театър на Вили, който няколко пъти имах честта да видя, вече няма да го има. Само неговият артистичен дух можеше да го измисли и да го осъществи. Поклон и аплодисменти пред неподражаемото му творчество в театъра, киното, операта, оперетата, телевизионния театър, пред десетките му интервюта, статии, книги! Вили ни остави всичко това и още нещо – своя изискан стил в поведението и в облеклото си.

Привилегия е да си бил до Вили Цанков, да го познаваш, да си общувал с него. И тези, които не го разбираха, се съобразяваха с неговото мнение. Най-малкото се притесняваха от неговото мислене и присъствие.

…

18 ч. Във Френския културен център бяхме по покана на Емилия Радева, която представя своята и на дъщеря си Катето стихосбирка „Здравей, самота!“ Хубави думи казаха Васа Ганчева, Мадлен Алгафари, а Андрей Дреников поздрави Емилия с песен и пиано.

Книгата си Емилия посвети на своята 75-годишнина. Сред гостите ѝ бяха Гинка Станчева, Татяна Лолова, Кольо Петков, Гергана Кофарджиева, Красимира Василева, Корнелия Петкова, Ана Ивкова – все имена на театъра. Извън тях на последните редове се бе разположил един истински бивш зам.– министър на културата Юрий Дачев, който освен, че държеше палтото на министър Емма Москова и ѝ кавалерстваше, нищо ценно не стори за българския театър.

Много преди края на тържеството с Кева се оттеглихме на път за гала-вечерята на Марчето Медникарова (бивша съпруга на композитора Георги Генков, жена с индивидуален чар, без да

е красавица) Абе, Марчето е чудо! В изискания ѝ дом в Лозенец, на изисканата ѝ вечеря са поканени изискани гости – Ани Бакалова, проф. Васил Димитров, Веста (Благовеста Атанасова, живееща в Мюнхен), Миката – сестрата на Леда Тасева (живееща в Германия)... Кева увековечи тази среща със снимки. На следващата сутрин Миката ми се обади у дома специално да благодари за думите, които съм изрекъл за Леда. „Жоро, аз настръхнах от вълнение. Ти си радикален приятел. Бъди жив и здрав!“ Обещахме си в следващото ѝ идване в България отново да се видим.

Сбогуване с Вили Цанков

След малко тръгвам за Народния театър, където от 11 ч. е поклонението на Вили Цанков. Лично моя страница, много важна и скъпа, много богата и красива се скъса от романа на живота ми. Е, и какво сега? Отива си моят свят от близки хора, приятели и театрали, които ме създадоха. Оставам сам върху моя въображаем трон и невидим меч на победа. Страховито сам! Днес вече слизам от трона. Днес вече загубих меча си. Днес вече забравих мечтите си, а за тези, които си спомням, че ме изпълваха със смисъл, аз плача, аз ридая! Днес вече ще вървя сам – оголен! Най-съществено от всичко беше, че и около стълбището на Народния театър видях част от хората на Вили – Георги Черкелов, Анани Явашев, Васил Димитров, Досьо Досев. Беше и Юлия Огнянова. Светица! Леон Даниел се е поклонил пред спомена за Вили в дома си, болен е. Видях Иван Теофилов по отсрещния тротоар да си отива – беше безметежно мрачен. Легендарни имена от Младежкия театър – Луна Давидова, Янка Влахова, Надя Топалова с присъствието си придаваха смисъл на човешките усилия.

Един лъч на стълбището на театъра освети за миг Мария (бившата съпруга на Вили). Напомни за прежната ѝ хубост, която повяхва, но не угасва. А Росен много прилича на баща си Вили...

След аплодисментите, с които изпратихме катафалката на Вили, се прибрах вкъщи. Кева не ме спря да се наплача.

...

Не мога да се освободя от мисълта, че убиха Севелина Гьорова – една от най-дейните театрални анализаторки, критички на българския театър. Убийството се извърши в Стара Загора от шофьор, на пешеходната пътека (зебра). На пешеходната пътека! Откраднаха част от българския театър. Двойно е убийството и кражбата – физическа и духовна! Защо мълчим, колеги? САБ, проговори!

30.X.

С Кева сме във Военния театър на „Чайка“ от Чехов, реж. Коко Азарян. Чувствително представление. Има звуци и знаци, които се препращат в залата. Ту ти идва да се разсмееш, ту ти се доплаква. Над всички блести Бойка Велкова в ролята на Аркадина. На Александра Сърчаджиева (Заречная) не ѝ достига личностна дълбочина, сценично обаяние, което да достигне до залата, за да изправи ролята в истинския ѝ ръст. Меглена Караламбова отново играе баба. Стига вече Меглена в роли на баби. Изиграла петдесет такива. Какво да ги прави тези баби, къде да кръстоса ръцете си, как да преправи гласа си. Защо тази хубава жена, прекрасно изглеждаща, с женско излъчване и чар превърнахте в бабата на Военния театър? Кой пръв се осмели на това? Леон Даниел ли? А след него – всички.

4.XI.

Гого утре има рожден ден, навършва 36 г., започна 37. С Деси заминаха с колата за Мелник. Там ще празнуват. Гоги, татка, обичам те!

…

Не чувствам новия си дом мой. Мой щеше да е, ако съм го построил или съм живял в него над петдесет години.

…

Днес е балотажът за местните избори. Не отидохме да гласуваме. Не искаме. Никой не заслужава да бъде избран.

100 години от рождението на Моис Бениеш

В камерната зала на Народния театър се бяхме събрали старци с побелели коси, останалите живи негови актьори и почитатели.

Прозвучаха на запис гласовете на Апостол Карамитев и Мила Павлова от „Години на странстване“, Олга Кирчева от „Майка Кураж“, на Иванка Димитрова от негови постановки. Чухме и неговия глас – с ясна дикция и благозвучна интонация. Направи словесен портрет на Апостол Карамитев.

Център на юбилея беше книгата, която дъщерята на Бениеш – Мая Бениеш, е съставила от негови интервюта, статии, размисли и снимки. Словото на директора на Народния театър проф. Васил Стефанов беше добро, но неизвестно защо от него беше отрязан важен момент от живота и дейността на Бениеш като педагог, доцент, професор във ВИТИЗ. Затова на финала Илка Зафирова се изстреля на трибуната и наблегна на този факт, че тази вечер, тук в тази зали сме част от неговите студенти от различни курсове, че в годините на комунистическата цензура именно Моис Бениеш е позволил на студентите от ВИТИЗ, на нашия курс, да играем „Вкус на мед“ на Шейла Делани (съмишленица на Бийтълс),“Добрият човек от Сечуан“ на Б. Брехт, текст на Жан Кокто...

На финала Мая Бениеш надписваше книги на Стефка Кацарска, Георги Гайтаников, Мария Стефанова, Благовеста Кабаиванова, Луна Давидова, Надя Топалова, Корнелия Петкова, проф. Анастасия Савинова, Веско Вълков, Добри Добрев. Комай това бяхме... След премиерата на книгата с Кева поканихме Корнелия и Добри у нас.

Бих искал да прибавя едно единствено изречение за Бениеш: Това беше най-възпитаният човек в театралната гилдия, когото

срещнах, познавам и обичам! И за това, и за всичко друго съм му признателен!

...

Да не пропусна да запиша следното: Театроведът Димитър Чернев е най-добрият човек, когото познавам днес в българския театър. Чудя му се как оцелява. Запланувал съм си да го поразпитам.

...

Може би в последната година на директорството ми поканих в кабинета на разговор Ники Йорданов (доц. Николай Йорданов). Исках да си поговорим, знаем се отдавна. В първата част на срещата ни взаимните децибели властваха, после нещата дойдоха на мястото си. Поисках този разговор, защото го уважавам, ценя професионализма му, харесвам неговата интелигентност, тя е небанална, откроява се.

Предметите

Дълбоко съм убеден и вярвам, че предметите имат душа, дишат чрез нас, заради нас, а понякога ни наказват с отнемане на въздух или енергия. Предметите искат своето заслужено място. Искат витрина, показ. Искат ласкави думи. А когато са потънали в прах, плачат, изплъзват се от ръцете ни, чупят се, умират и ни наказват със смъртта си. Ако падне звезда, умира човек, а ако падне предмет и се счупи, умира един човешки спомен.

10.IX.

У Ани Бо на баница. Поредното гостуване. Разбира се, не може без чаша водка „Флирт“ за мен. Не може без разговор за театър, за колеги, за книги, за премиери. Не може, без да се спомене името на Иван Стоянович. „Аз се събуждам с мисълта, че е тук!“ – споделя Ани. Впечатлен съм от откровението ѝ. Не може без имената на синовете си Пепи (Петър Стоянович – историк, политик), и Дими (Димитър Стоянович – телевизионен журналист), внуците ѝ, без приятелите ѝ Майя Томова, която си отиде

от живота, без Марчето Медникарова, без Васил Димитров, без да спомене майка си, брат си, без Жана Стоянович и нейния син Иван (художник-аниматор). Това е светът на Ани, тя го обича. Отнася се с почит към неговите обитатели. Щастлив съм, че някъде из този свят плувам и аз с моето семейство.

13.XI.

Обичам Достоевски. Чехов. Москва. Санкт Петербург (Ленинград на моето време). Обичам Гурченко. Обичам театъра на „Таганка“. Режисьорът Юрий Любимов. Въздигнат съм духовно от Владимир Висоцки. Потресе ме Юлия Борисова в ролята на Настася Филиповна в края на 60-ти години с гостуването си в София. Обичам хотел „Россия“ в Москва и аромата на чай в него. Обичам Киев. Гостуването на „Сълза и смях“ с „Полет над кукувиче гнездо“. А духовната красота на Солженицин, Булгаков... Нямах божи дар с таланта си изцяло да се откроя и самоидентифицирам. Това е моето наказание от Бог. Но Той ми даде Пътя и увереността с какво се става личност и аз го сторих. Аз имам житейска система.

...

Бях вече в „Сълза и смях“, когато вкъщи дойдоха двама млади, никому неизвестни режисьори, да ме убеждават да играя в нещо тяхно. Черничкият беше най-настойчив, говореше ми колко ме харесва, колко съм нужен, как съм щял да помогна на концепцията му. Гледам ги млади, зелени, но аз нямам желание и никакви нерви да се разправям и с тях, да ги уча на театър, и най-високомерно им отказах. Черничкият се оказа... Иван Добчев! Не повтори предложението си.

...

С Кева в театралната ни класация за съвременна българска постановка имаме пълно покритие: на върха е „Животът е сън“ от Калдерон с режисьор Иван Добчев и с актьорите Наум Шопов и Йосиф Сърчаджиев! За „Лорензачо“ на Руси Карабалиев във Варненския театър с актьорите Михаил Мутафов и Стоян

Алексиев още си спомняме. Истината е, че аз по-предпочитам актьорския, а тя режисьорския театър. Обичам редица представления със Славка Славова, Луна Давидова, Иван Кондов, Наум Шопов, Георги Черкелов, Асен Миланов и много други. Аз съм по-постоянен, а тя има сезонни залитания и зрителски влюбвания в кого ли не. Но най-постоянна е към Добчев, Грети (Маргарита Младенова), Александър Морфов и Явор Гърдев. Карахме се, когато отказах да гледам „На дъното“ на Сашо Морфов в Народния. Вика ми: „Как така не ти се гледа, ставай, идвай, тръгвай, ще видиш нещо гениално!“. Само там Мария Каварджикова била голямата Мария Каварджикова. Напоследък всички хвалят „Хъшове“ на Морфов, а Кева казва, че като театър не е нещо сериозно, но е феноменално със силното си въздействие върху всеки българин. Почти същите думи бях чувал от нея и за „Бастард“ на Гърдев като акцентираше на това, че там предтеатърът и пространството са решаващи за успеха.

Лора Кремен

Поставя пиеси в Сан Рафаел. Културната общественост я цени, вече си е създала име там. Тя кани Кева на гости – обмислят биографична книга за семейството ѝ – за самата Лора; за сестра ѝ Агнес, която е била омъжена във Франция и при пожар в училището, където е работела като учителка, е спасила много деца, но себе си не е успяла, задушила се е и там е починала; за баща ѝ Михаил Кремен и ценния му архив.

...

Вече час Кева и проф. Надежда Тихова говорят по телефона. Тя беше и остава от най-любимите ми професори във ВИТИЗ: проф. Надя Тихова, проф. Любомир Тенев, проф. Гочо Гочев. Тя преподаваше и на Гого, който също я цени.

Жоржета Чакърова

В дъждовния ден бях на ъгъла на „Раковски“ и „Стефан Караджа“. Мислех си – кога ще поканя Жужа у нас? В този миг

срещу мен откъм ВИТИЗ се появи с цял ръст Жоржета. Казах ѝ за моята телепатична енергия и я поканих у дома. Сподели, че не ѝ се играе. „Някога си въобразявах, че съм женена за театъра“. Сега е отдадена на внучката си, рядко ходи на театър, заета е с домакинската работа. Все така е елегантна. Искрящи са очите ѝ. Остарява красиво. Разказа ми, че Климент Денчев здравословно бил много зле в Канада. Но се възстановявал. След около час си тръгна. Жужа ще остане в театралната ни история като най-добрата Пилар от „Почивка в Арко Ирис“ на Димитър Димов и режисьора Филип Филипов!

...

Рожденият ден на Гого беше най-значимият празник на семейството ни. Къщата блестеше от чистота и не без моето усърдие. Кева готвеше. Даже заради този ден тя обогати и усъвършенства кулинарните си умения. Масата ни, елипсовидна, черна беше отрупана с разнообразни хранителни екстри. Къщата ни на „Отец Паисий“ беше неголяма, но гостоприемна, приятна. Около камината във вестибюла и хола се събираха най-скъпите ни приятели.

Изкушен съм да ги посоча всичките, ако някой забравя, да ми прости.

Помня, че бяха у дома на този най-тържествен ден от годината, а и досега от живота ни с Кева, приятелите – сем. Леда Тасева и Иван Андонов, сем. Жана Стоянович и Толя Полянски, Илка Зафирова, сем. Андрей Аврамов и Надя Савова, сем. Ани Бакалова и Иван Стоянович, сем. Северина Тенева и Асен Агов, сем. Невена Ханджиева и Богомил Димитров, сем. Мария Никоевска и Димитър Вулов, Мария Карел, Галя Бъчварова, Благовеста Атанасова, сем. д-р Даниела Сотирова и Анани Явашев, сем. Ивелина и Николай Полякови, сем. Надето и Веско Борисови, сем. Румяна Бочева и Стоян Гъдев, сем. Анастасия Савинова и Марко Семов (в наши дни и двамата професори), сем. Домна Ганева и Николай Бинев, идвали са и сем. Кина Дашева и Петър Слабаков, много приятели от студентството и приятелите

от махалата Катя и Сашо, Елена и Ильо, семейството лекари от „Пирогов“ Донка Дамянова и Неди Цекулов... Всички те и още, още други са обграждали черната елипсовидна маса... При преместването ни много хора ни питаха взели ли сме и масата. Не, много е голяма и тежка, подарихме я на Младежкия театър.

Корнелия Петкова

Да! Да! Да! В последните три години се осъществи нашето запознанство, приятелство и обич. Аз открих моята състудентка, човека Корнелия. И нашата среща се състоя. Не бих казал, че е закъсняла. И двамата бяхме извървели своя път на спомени, преценка и уважение един към друг. Тя беше добра студентка. После беше прима на Старозагорския театър в продължение на много години. Корнелия Петкова е име на талантлива актриса, на добър приятел. Нейната визитна картичка е театърът.

...

Песента, с която майка ми плени моя сън и омагьоса детството ми беше с този текст:

Що не пееш, мила птичко?
Що потрепваш тъй с крилца?
Ето тук си имаш всичко -
и водица, и зрънца.
Имаш позлатена клетка
с тънки пръчки железца
и прозорче с дивна гледка
за към ведри небеса.

Беше вълшебна песен.

Нещо като завещание

Вали дъжд. Влагата ме смазва. Когато умра (ако умра?!), мила Кева, няма да се притесняваш от финансова гледна точка. Ще се пазариш с погребалната агенция да се побере в сумата, която съм ти оставил за този повод. Зад гърба ти е Гого и Деси,

няма да те изоставят. Ти си мъжко момиче, аз знам! От моето нищо ще направиш нещо. Искам да съм в гроба на моите родители – Надя и Георги. Искам да не раздаваш в ритуалната зала на централните гробища, а у дома. Върху масата да има храна, ракия, водка „Флирт“ (непременно!) Нека да се пуши. После ще проветриш. Ковчегът ми да бъде затворен. Опелото да е в църква „Св. Седмочисленици“, а на гроба ми – само вие, най-близките. Ще ги нахраниш, напоиш и изтърпиш. С Гого ще се прегърнете и ще плачете, но кратко. И после, както казва Шекспир в една своя пиеса: „Да бъдем бодри, одри!“

Освен пари за моето погребално тържество ви оставям и своето достойнство. Да, аз бях достоен човек. Всеки, който иска да докаже обратното, ще рови земята и истината. Много грешки съм сътворил от моята сприхавост, прибързаност, от нерви, но никога не съм бил недостоен или безотговорен.

Моите внуци искам да закърмите със спомени за обичта ми към тях и да им разказвате смешките и абсурдите от живота ми – щур, красив и трънлив!О! Моля те, на големите задушници да раздаваш (както правеше досега) кисело мляко за моите родители, а за мен – водка, а на гроба ми, макар и много рядко, да запалиш свещ и да сложиш цвете. Аз ще те видя и прегърна!

7.XII.

Лидия Вълкова вечно лети с колата си на някъде – на записи, на срещи. И вечно закарва някого до дома му в късния час. В ролята ѝ на Гертруд от „Хамлет“ на Шекспир с реж. Методи Андонов в постановката на Учебния театър при ВИТИЗ беше неподражаема – волева, красива, силна. А Сава Хашъмов като Хамлет и до днес е ненадминат. Имах честта като студент I-ви курс да бъда избран за ролята на Фортинбрас. С моето участие започваше спектакълът. Бях щастлив, горд. Въобразявах си, че съм Хамлет. Методи Андонов ми внуши, че Фортинбрас е Хамлет. Колко му трябва на артиста да го излъже добър режисьор. А Методи Андонов беше повече от добър!

...

Афоризъм: „С истината трябва да се живее като с огъня: без много да се доближаваш, за да не се опариш и без да се отдалечаваш, за да не студуваш“.

Диоген

10. XII.

Аз съм традиционалист. Не превъзмогвам лесно промяната.

Катя Зехирева

Внушително име в историята на българския театър. Актриса в няколко театри, директор на Габровския театър, на Театър 199.

Но името ѝ остава фанатично свързано с ролите, които изигра през 60-те години в съществуващия тогава театър „Трудов фронт“. Тя беше безспорната прима. Първата главна актриса. Дето се казва, играеше заглавието на пиесата. Нейната Елайза Дулитъл в “Пигмалион“ беше покоряващ връх в творческата ѝ биография. Ние, студентите от ВИТИЗ, бяхме респектирани от красотата ѝ, от тембъра на гласа ѝ, от културата при извайването на образа. Такава беше и в ролята на Сара Бернар в Театър 199 и като Маша от „Три сестри“ на Чехов в „Сълза и смях“.

В колко театри е играла, в колко роли? Същинска българска Сара Бернар. Затова я поканих на бенефисна вечер в Театър „Възраждане“ в програмата „В крупен план“. Беше паметна вечер. Претъпканата зала, останала без дъх и въздух, проглушителните овации и скандирания „Браво!“, бяха като едно неуморно ехо от 60-те години на миналия век, та чак до днес.

Катя Зехирева днес има рожден ден. Затова съм се разнежил, може би. Не. Не. Тя е величина, име, с което ще се сверяват, съизмерват артистите, които имат претенцията да са лице на театъра. Сега Катя куца, ходи с бастун, но пак е достолепна. Същинска Сара Зехирева! До нея е съпругът ѝ Федя Лобанов – първокласен балетист, който сега е нейна крепост за физическата ѝ слабост.

Стефан Данаилов, Мария Данаилова

Стойността му на министър на културата не определя моето отношение към него. Защото се познаваме като млади от 60-те години. Може да се спори дали Стефан Данаилов е най-големият български артист, но безспорно е, че е най-любимият и обичан. Преди него най-обичан беше Апостол Карамитев.

Стефко има обаяние, чар, доброта, с която заразява ролите си и в киното, и в театъра. И отрицателните герои, които играе, злодеите при него носят не ужас, а размисъл. Играл съм с него и Росица Данаилова (сестра му) единствен път в пиесата „Бялата смърт“, режисьор беше Иван Кондов. Обикаляхме десетки градове. Още беше в началото на кариерата си, но публиката предвкуси творческия му заряд, усети аромата на неговата лична, индивидуализирана мярка за живот и творчество. Още тогава усетих, че този колега има мащаб на човечност.

Три дни и три нощи бяха тържествата по повод 65-тия му рожден ден. В Народния театър гледахме „Пигмалион“ с негово участие в ролята на г-н Дулитъл. Характерна роля, с вещина направена от Ламбо. След два дни в ресторант „Класик“ до Министерство на културата купонът продължи. Целият елит на страната беше поканен. Бяхме събрани хора с различни партийни убеждения. Само Ламбо може да помирява нагорещените страсти. До него винаги е Мария – верноподаница на всичко, до което се докосне. Болезнената ѝ привързаност към БСП понякога ме умилява, друг път, учудва, уморява или направо влудява. Опасна е, когато се ядоса. При един наш спор ме замери с пепелник. Аз съм кавалер и ѝ простих. През 60-те години беше една от най-красивите жени на София. Може да се каже световна красавица. Преди години след тежко заболяване на сина ѝ Росен той оживя. След тази щастлива развръзка тя се превърна в ангел спасител на много болни от театралната гилдия. Мария познава голяма част от лекарското съсловие и помага чрез тях на хора със здравословни проблеми. Лично кореспондира с тях. Това е Мария – красива, дръзка, властна, непримирима, много

често непоносима, но винаги готова да помогне. Мария и Стефан Данаилови са едно цяло, не мога да мисля за единия, без участието на другия.

...

Гого и Деси са на разходка в Букурещ. Внукът ни Кристиян е в Плевен при Таня и Ицо, а малкият Джери е при нас. Болен е, хремав, кашля. Може да се каже, че е красив чаровник, но не може да се отмине упоритият му характер. Всички казват, а и аз виждам, че прилича на мен.

Сава Хашъмов

Актьорското цунами на 60-те години беше Сава Хашъмов в ролята на Хамлет от У. Шекспир. Режисьор Методи Андонов. Неговото изпълнение беше чудото на ВИТИЗ и на поколението ни. Напевният му глас, изсеченото му лице, бледостта му, удължената му фигура, крясъкът на душата му, цялата му физическа и духовна същност го издигнаха високо. Офелия – Василка Чиликова (тогавашната му съпруга), сякаш съдбата я посочи за тази роля от световния репертоар. Крехка и нежна, до уши влюбена в своя състудент Сава, тя полетя в тази роля. Ако животът е сън, то любовта наистина е чудо! Във великия спектакъл на Методи Андонов се намери място и за мен, първокурсникът на ВИТИЗ, в ролята на Фортинбрас. Колко бях развълнуван и щастлив, че избраха мен за ролята, че с мен започваше спектакълът, само Господ знае и помни. Сава Хашъмов ме сближи с колегата Иван Цветарски и с Банко Банков. Нещо повече, и с него станахме приятели. Толкова интелигентно момче като мислене и манталитет (знаеше и френски език). Рядко се срещат такива в нашия бранш. Банко беше звезда на Младежкия театър. С прекрасната актриса Мирослава Стоянова направиха семейство. И за двамата това беше втори брак. Мира умря от тежка болест. Банко в самотата.

Савата е болен. Рядко, но му се обаждам по телефона и чувам: „О, здравей, Жоря!“ – така ми казва – Жоря. Той е моят Хамлет!

19.XII.

По обяд (без да обядва) беше у дома Меди Димитрова, нали сме съседи. Особена, елегантна, достолепна. Свещите понякога дълго тлеят, а друг път внезапно угасват. Защо си помислих това?

20.XII.

Моят първороден внук Кристиян има рожден ден – навърши пет години. Кога се роди, кога порасна! Животът наистина е чудо. Бъди ми здрав и късметлия! Искам да живееш в усмивка. Много обич съм ти дал. Сега тя е споделена с Джери, малко русоляво ангелче, което ти казва: „Бади!“(Бати). Криси, О!

24.XII.

Бъдни вечер. У Гого и Деси, с децата, сватовете, Катринчето (сестрата на Деси – и двете сестри са красиви). Прекрасна вечер, елха, свещи, богата маса и детски глъч.

25.XII.

Коледа. 12.30. Слушаме концерта на нашата кралица – легендарната Лили Иванова. Вечерята у нас, за която Кева се беше приготвила великолепно, се помрачи – и двете внучета са с температура.

30.XII.

Гого и Деси рано сутринта заминаха за Африка, Тунис. Преди седмица бяха в Букурещ, през лятото във Виена. Децата ни вече пътуват по света без ограничения. В 45-годишното комунистическо господство това не можеше да се случи. Можеше, но само за децата на номенклатурата.

Перверзността на властниците беше посегнала на всичко – на местоживеене, на свободата на словото, на печата, на собствеността, на абортите, на почит към християнските празници – Коледа, Великден. Отдалечиха ни от вярата в Бог! Политбюро, ЦК на БКП, окръжните, градските и районните партийни

организации в квартала и в службата напъваха да се превърнат в „религия“. Партийните конференции, конгреси, пленуми, пионерската организация, ДКМС (Комсомола), митингите за 1 май, 9 септември оприличаваха като израз на гражданското общество. Светът знаеше всичко, а ние – повече от света!

…

Унгария през 1956 г., Чехия през 1968 г. и Полша през 1981 г. Тези страни от соцлагера въстанаха. Потопиха ги в кръв, но въстанаха. България се ослушваше и мълчеше. Цъкаше от изненада, мърмореше пред радио „Свободна Европа“, пуснато тихо, да не чуят съседите.

В неподредените ми спомени ще останат имената на Александър Дубчек и Вацлав Хавел от Чехия, на Ян Палах от Прага, който се самозапали на един площад, Лех Валенса от Полша, отец Попилушко, който беше убит в църквата.

Михаил Горбачов вписа името си с главни букви в историята на света. Той взриви зловещата машина на ЦК на КПСС, неговото политбюро и тяхната политика. Властта му на генерален секретар му позволи да може и да знае как да го направи. За ортодоксалните комунисти той е предател. За останалите милиарди по света – светец.

Берлинската стена се срути. Николае Чаушеску, Януш Кадар, Тодор Живков, Ерих Хонекер – аз помня техните имена, но децата не.

…

А моят син и снаха са в Тунис. Може би слънцето там е жарко. Дано. Да им е честита Новата 2008 година!

Равносметката

Не обичам тази дума, още по-малко мисловното действие, което се крие зад нея. Не обичам да си броя парите, никога не съм знаел точно колко лева е заплатата ми, колко лева струва хлябът, колко лева са ми върнали ресто (винаги съм се правел, че проверявам), не знам какво е бруто, нето.

Не знам колко роли съм изиграл, през коя година (все питам някой да ми напомни).

Не знам защо, кога и как да направя тази моя равносметка. Кому е нужна?

Равносметката за нашия живот ще я правят другите, след нас.

Ние ще бъдем неми свидетели или глухи потърпевши.

Традициите

Не само съм се възхищавал, обожавам ги. По времето на младостта ми, пък и до сега, някои съществуват. Например – срещата на приятелите у Жана на 31 декември по обяд и до днес ни носи радост. Цяла година чакаме тази среща. Тази година не отидох. Мъглата ме възпря. Но Кева, която представи семейството ни ми каза, че прочутите малки кюфтенца на Жана са били на масата, вкусни, както винаги. Ами маскен балът в дома на Роксена Кирчева на ул. „Паренсов“ по повод рождения ден на Николай Бинев, Домна и Веста! Обличахме в луда надпревара най-артистичен костюм, маска или грим. Аз винаги се правех на принц, крал – все корона на главата ми. Празниците останаха, но ние остаряхме, окуцяхме, оредяхме. Нека децата ни продължат традициите ни или пък те да създадат свои, нови.

Тетрадка – 6, 2008 година

5.I.

От никого не искам нищо. Всичко съм дал и взел. Уредил съм сметките си. Единственото, от което имам нужда, е човешка дума, приятелски жест.

...

Години наред Гергана Кофарджиева ни канеше у тях на годишнина на Любчо Гройс. Там редовно се срещахме с Румяна

Мартон, Константин Илиев и съпругата му, Ана Иванова, Дора Стаева, Невена Ханджиева и др. Гергана е вълшебница.

...

Спомням си, когато наскоро след смъртта на сина им Боян, с Кева отидохме у Биневи, заварихме Домна и Николай седнали, а целия апартамент озвучен от „Реквием“ на Моцарт.

...

Емилия Радева не спира да ме възхищава. Обича театъра, сякаш сега започва кариерата си, пише стихове, винаги е елегантно облечена. Не спира да ме възхищава и Гинчето Станчева. Красива коса и лице, доброжелателна, усмихната, щедра.

...

Веско Борисов ми предаде поздрави от Лидия Маркова (актрисата от Театър „София“), която от години живее при дъщеря си в Австрия. Казала, че при следващото си идване тук ще ми се обади. Дано. Страхотно добро човече е Лидчето. Как се грижеше всеотдайно за слепия си съпруг – композитора Крум Табаков!...

...

Когато преди време Ели на Стойно ни заведе у Зачето (художничката Захарина Мащенко), Кева полюбопитства да види къде точно рисува, какво се вижда от прозореца, пуска ли си музика, докато рисува и други щуротии. Тя ни заведе в миниатюрна стаичка със статив и картина на него с фантастични цветя, и каза: „Тази картина е ваша. Като дойда у вас, ще ви я донеса“. Защо още не сме я поканили?

17.I.

Ако бях голям творец – поет, композитор, художник, щях да превърна в изкуство страстите, които бушуват у мен. И така да се освободя от задушаващата им примка. А то, какво? Превърнах се в обикновен психопат, безинтересен даже за медицината.

8.I.

Не се срамувам от себе си. От това, което мисля, чета, гледам, слушам. Аз съм животинка, храня се от жизнените сокове на духовността и природата.

10.I..

Повече от обич ще е. Привързан съм. Аз се привързах и към Джери. Ставаме близки.

...

Никога не съм обичал да съм някой от масовката и не мога да си спомня някога да съм бил. Епизодик да, но масовка – никога!

...

Театър 199. „Ифигения в Таврида“ от Гьоте, реж. Моис Бениеш, Виолета Гиндева – Ифигения, аз – Орест, Пилат – Продан Нончев, Николай Аврамов и Мони Аладжем...

...

В редакцията съм на сп. „Театър“, при Кева, тихо е, тя е забила очи в компютъра, нещо работи, а аз изчетох вестниците, които донесох, и сега започвам да нахвърлям на лист свои размисли. Един възможен увод.

И към спомените пътят е стръмен, каменист, трънлив, дълбок, криволичещ и отговорен, опасен. Заради желанието да го възкресиш е възможно да се срутиш в бездната, да потънеш в дълбините на забравата. Защото идва миг, в който споменът избледнява, размива очертанията си, размества конфигурацията на хората, думите, датите и часовете, затова в най-добрия случай става полуспомен. А в най-лошия се превръща в лъжа. Макар незлонамерена, даже емоционална, но поради това двойно повече отдалечена от истината, а с претенция за нейна достоверност. Емоциналната лъжа няма кредит на доверие, не се ползва с привилегия. Даже понякога с емоционалната си окраска полуспоменът, приличащ или превърнал се в лъжа, може да причини зло, да го превърне в престъпление. Затова, освен с факти,

документи и свидетели, истинският, реалният спомен – всички те трябва да са подплатени със съвестта и морала на разказвача на спомени за някого или нещо. Емоцията е писецът, а съвестта е ръката, която движи писеца. Сърцето е ням свидетел на истината. Много често, когато иска да проговори за истината или за лъжата, то се пръсва. И умира. Но споменът остава жив.

Писането на една книга е доброволно самоубийство. В едни страници го оприличавам с тихата морска вълна, която заличава написаното върху пясъка посвещение: „Обичам те!“, а в други наподобява крясъка ми на ехо, който се блъска между два каменни върха. А след миг всичко утихва. Няма я морската вълна, няма го каменистия връх. Не се чува крясъкът ми...

Аз съм сам и мълчалив. Уплашен и просълзен. Като преди сбогуване.

“Животът е сън!“ – се провикна Калдерон. Своите сънища искам да разкажа.

Йордан Саръиванов (Йори)

Беше различен от всички нас. Жизнелюбивата енергия, излъчваща се от земята и хората на град Смолян, е сигурно причина Смолянският театър магнетично да притегля десетки талантливи творци – Тодор Андрейков, Рангел Вълчанов, Любен Гройс, Юлия Огнянова, актьорското семейство Пашови, Златина Тодева, а от по-младите – режисьорката Росица Обрешкова, сценографката Марина Янева...

Между всички тях е и Йори!

Той е от онези хора, на които не им прилича да са мъртви. Затова днес ми се иска да му напиша писмо, а не да възкресявам и разкрасявам спомените си за него. Искам да му благодаря за нашата човешка и творческа среща. За приятелството, което ми остави като спомен.

Силните му сини очи – винаги по детски усмихнати, приятелската му ръка – винаги съпричастно протегната, върховенството на морала в поведението му, наследствената му интелигентна

природа респектираше още от първия ден на срещата ни в театралната студия на Студентския дом, а по-късно и като студенти във ВИТИЗ. Навсякъде той беше обединител. Запознаваше ни един с друг. Помиряваше ни. В този смисъл беше инат и труден характер. Боготвореше Вили Цанков, значи и ние трябва да го боготворим. Обичаше гаджето си Весето Кирчева (бъдещата му съпруга), значи и ние трябва да я обичаме. Ако беше решил след лекции или репетиция да те покани у тях, беше невъзможно да му откажеш. А у тях вече срещаш очарователните му родители леля Цеца и чичо Мирко, както и пословичното им гостоприемство.

Вече 29 години, по-просто казано вече 29 пъти на 30.XII. към 18 часа няколко приятели – актьори и режисьори от най-близкото му обкръжение, веднъж и актьорът Николай Пашов от Смолянския театър присъства, събираме се в дома му на бул. „Патриарх Евтимий“. Носим елхово клонче, което поставяме под портрета му в хола, запалваме свещ... Чичо Мирко (баща му) ни посреща, тук са децата на Йори, брат му, съпругата, снаха му, племениците му... Сякаш всичко е наред. Опитваме се да се шегуваме, да говорим за политика, пушим, пием, а нещо не върви... Някаква приглушена болка оболява душите ни. Блестят овлажнелите ни очи. И спомените нахлуват разпокъсани, нестройни, уморени... Но много съкровени. Всеки тръгва със своите спомени...

Беше висок. С големи очи. Много често брадясал. Екстравагантно облечен. Кройката на сакото му – винаги спортна, гарнирано с копчета от твърда кожа, които сам изработваше в геометрични фигури – кръгли, триъгълни или редувани едното копче кожено, другото метално... Ризата непременно многоцветна, карирана. Върху панталоните някаква кръпка. Васко Кръпката да знае, че преди него Йори измисли тази мода. Боже господи, и то в онези години, непроходими от тъпотата и обществените предразсъдъци. И не го беше страх. Да се облича, да говори, да мисли различно. Беше господар.

Беше рицар. Беше различен от всички нас!...

...

Пиша книгата в тетрадки голям формат. Купува ми ги Кева. Тази ми я поднесе Джери, който каза: „Деди, да пишеш!“

19.X.

Заглавие на книгата „Моето кралство“? ... Не, не, ще бъде “Половината истина”.

15.II.

Не е възможно прости като манталитет и знание артисти да бъдат наричани „големи“. Изобщо злоупотребата с названието „голям артист“ взема тревожни, застрашителни размери. Колко голям артист е Георги Калоянчев, а Павел Попандов? Въобще сравними ли са? На какво място в скалата на големите артисти ще поставим Гена Димитрова? Ще ги изравним ли по големина? Или ще приемем, че тя е велика? Георги Калоянчев е творческа личност. А Павката е елементарна битова фактура.

Запазил съм за книгата поздрава си до Марин. Ето го:

Рожден ден на Марин Янев (65). В кафе-клуба на Младежкия театър.Чета:

Уважаеми г-н Марин Янев,

Уважаемо семейство на г-н Янев,

Уважаеми дами и господа,

Колеги и приятели,

Връстници на юбиляра Марин Янев.

И той, и всички вие преживяхме два века – XX и XXI в. като на сън... Да ви е честито!

Позволете ми да ви представя вокалната формация Вас Сте Ге. Наименованието ни е образувано от първите срички на собствените ни имена. Васил – Вас, Стефан – Сте, Георги – Ге. По звучност, смисъл и енигматичност нашата формация се родее с Каризма, с театрална трупа „Сфумато“, с балет „Арабеск“.

Това са типично български имена, изразяващи вековните мечти на нашите прадеди за българщина, за красота и свобода. За духовно извисяване. И за български модернизъм.

Историческата справка по създаване на непрочутата ни формация ни отвежда в 60-те години на мрачния тоталитарен режим, във времето на „Бийтълс“, с които също се родеем. Полувековното съществуване на нашето трио ни изпълва с гордост, макар че в златния фонд на нашия репертоар присъстваме с една единствена песен, наречена „Руса девойка“. Авторът на текста неизвестен. Авторът на музиката – неизвестен. Известни са само нейните, все още живи, вездесъщи изпълнители-юнаци:

Васил Михайлов – бас

Стефан Германов – баритон

Георги Г. Георгиев – тенор-солист.

“Руса девойка“ не е попфолрк, не е народна песен, не е попмузика, не е данс, кавър. Тя е микс от всичко това и още нещо. Това друго нещо е, че „Руса девойка“ запяхме като любовна песен, трансформира се в пиянска, а в по-днешни времена се превърна в протестна. Ревниво пазим авторските си права за песента. „Руса девойка“ е кипяща от мелодичност, ритми, думи, багри и любов. Тя е стайлинг на нашето маринянево поколение!

Историческата справка сочи, че музикалната ни формация беше съживена от същия този Марин Янев. Той ни покани тази вечер.Той е виновникът да се легитимираме пред вас като музиканти–дисиденти.

Нашата, вашата „Руса девойка“ след секунди ще представим пред вас без грим – гола, боса, но красива, умна, добра.

Предстои да направим клип на песента. Очакваме тази вечер големият Марин Янев и неговото семейство да бъдат първите спонсори на нашия проект. Очакваме също така от елита да избухне надпревара в наддаването за клипа.

Заявявам, че нашата „великолепна тройка“, в контекста на света, в който живеем, може да покори Европейския съюз,

Брюксел, Евровизия, Азис, Сашка Васева, Катето Евро и цялата плеяда блондинки, напращели от силикон и погалени от епилация.

Концертът ни от една песен е благотворителен. Ще пеем за Марин Янев акапелно. Нашият биг бенд стачкува.

„Руса девойка“ посвещаваме на възрастния ни колега Марин Янев с пожелание за здраве, вечно либидо и младост!

Модус вивенди на Марин Янев е „Не резигнирайте! Дерзайте!“ Неговият модус не е съспенс, а ноу-хау!

Така е възпитал съпругата си Цветана, дъщерите си Марина и Кристина, внучката си Лора.

Благодарим за вълнението! Затворете очи и медитирайте!... Започваме:

Руса девойка
тъй хубава, нежна.
Руса девойка
със сини очи...

...

Гого и снахата Деси са в Хисаря на спацентър по повод рождения ден на Деси... Десинка, О!

...

Партия „Герб“, национален митинг. 13 часът. Откъм НДК по „Раковски“ до Народното събрание се отправят протестиращи от цялата страна срещу корупцията. Наблюдавам митингуващите със знаменца „Герб“, „СДС“... Застанал съм на „Раковски“ и „Ст. Караджа“ до „Хепи“. Лошо облечени, лошо изглеждащи хора, като роби! Кои са тези хора, които викат „Долу коалицията!“, „Долу БСП!“? Не приличат ли на нас, гражданите на София и страната, които преди около двадесет години викахме: „Долу БСП/БКП!“?

Не може един охранител на Тодор Живков, малко след това на Симеон Сакскобургготски, завършил школата на МВР в Симеоново, да бъде кмет на София. Не може след такъв човек да тръгне множество хора с надежда за справедлив живот. Този на-

род не се отнася адекватно към интересите си. Някакви белези на тълпата направляват лутаницата, в която живеем...

28.II.

Не харесвам този живот, а друг няма.

...

Кева днес я приеха във Военна болница, има двойна бронхопневномия. Кева, обичам те! От тридесет и осем години, които прекарахме заедно, това е първото ѝ влизане в болница. Стреснат съм. Нека не крия – плача.

Моето кралство

Това са детството ми, игрите ми на спици, топчета, стражари и апаши, жмичка, нежността на майка ми, респектът на добрия ми баща. Това са близките, родните, съседите, приятелите, първата ми учителка Ана Атанасова.

Това са театрите, актьорите, Моис Бениеш, Елена Стефанова и ролите ми на сцената.

Това са ролите ми в „Крадецът на праскови“ и „Адаптация“ с реж. Вълo Радев, които ме посрещнаха по пътя на моя живот.

Това са мечтите и надеждите ми. Инатът и упоритостта да ме има. Да съм.

Моето кралство са даже болестите, които от малък ме съпътстваха – жлези, туберкулоза, костно-ставно заболяване на гръбначния стълб спондилит, който дойде след падане по гръб от стъпало на стъпало по едно безкрайно стълбище на един детски лагер. Оживях след месеци в гипсово корито, имаше опасения за растежа ми. Заради всички тях като дете съм лежал по санаториуми и преванториуми – Трявна, Варна, Своге, Кюстендил, учил съм в климатични училища.

Моето кралство е семейството ми.

Моето кралство е, че го видях този живот, че имах шанса да го живея. Че имах врагове, че воювах с тях. Губих, побеждавах...

Моето кралство е, че дочаках срутването на комунизма в България през 1989 г.; че бях в Града на истината; че бях неговият първи кмет; че бях общински и районен съветник от страна на демокрацията и защитавах нейното трудно прохождане у нас.

Моето кралство е Театър „Възраждане“, на който единадесет години бях директор. Че се борих да го има, да го запазя от набезите на омраза, завист. Че в Театър „Възраждане“ назначих, отгледах и представих на театралната общественост десетина млади (до онзи момент никому неизвестни) актьори. Днес те са утвърдени имена.

Моето кралство са сънищата ми. В тях играх Хамлет, пях с Мария Калас... Бедна е фантазията на Федерико Фелини пред моите фантасмагорични видения.

Моето кралство е бъдещето на моите внуци, на техните потомци.

Моето кралство не е ли вечността, зад чиито врати човек непременно ще премине в безсмъртието, казват? ... Тайнството на вечността не е ли най-дългата част от човешкия живот?

...

През 40-те години на миналия век всички хора си имаха домашен лекар (джипи му казват днес), който те посещаваше у дома срещу уговорена сума; имаха семеен юрист (адвокат), който познаваше собствениците, собствеността им, семейното им положение; имаха семеен учител, който беше наясно със социалните и интелектуалните възможности на ученика и семейството му; имахме семеен поп, който женеше, кръщаваше, освещаваше домове, магазини, погребваше. Имаше понятието нашия млекар, месар. Даваха продукти на вересия на по-бедните, които се издължаваха в уговорения срок. Каква перфектна договореност, какви завидни правила на живот! Не е ли това ценностната система, за каквато се изписаха хиляди страници и се изрекоха милиони скудоумия? Не е ли това правовият ред? Не е ли това съществуването на държавността? А държавността нали е договор между държавата и нейните граждани и спазване

на клаузите на този договор от двете страни?

...

Народът го е казал: „Всяка игра има правила“.

Какви са правилата на Сергей Станишев?

Какви са правилата на Ахмед Доган?

Какви са правилата на Симеон Сакскобургготски?

Какви са правилата на техните лакеи?

Какви са правилата на мутрите?

Какви са правилата на правосъдието, на следствието, на прокуратурата, на МВР?

Какво става в България?

Какво стана с България? !

...

Никога не съм обичал да ми гледат на кафе, на ръка, на зърна. Не понасям мисълта за хипнотични сеанси. Полудявам от мисълта за упойка – местна и цялостна. Не обичам психолозите, които ни разпитват, за да сложат в ред хаоса на дните и сънищата ни. Вътре у мен не обичам ничия друга намеса.

...

Обраха три пъти дома ни. Обраха мен в трамвая два пъти.

...

27 март 2008, Международният ден на театъра, връчване на наградите „Икар“ на САБ. Не беше добре, че всички големи награди бяха присъдени на постановката на „Чайка“ с реж. Коко Азарян и че наградата за цялостно творчество също беше присъдена на Коко Азарян. Прозвуча като сбогуване. Не се откроi замисълът, а по-скоро емоциите на превъзбудени от лична благодарност селекционери. На фона на боледуването на Коко тези награди са като богослужение, като заупокойна раздяла.

...

Цветница е. Обадих се на много Цветанки, Невенки, Лилянки и... Жанчето Стоянович. Просто така, да я поздравя с празника. Решихме името ѝ да е Орхидея, съкратено Орхи. Орхи ще

дойде у нас преди Гергьовден. Не иска да има хора, напрежение. Съседи сме, разделя ни само градинката на църквата „Св. Седмочисленици“ и въпреки това със страх обещава да дойде. И двамата се борим с дихателна недостатъчност. Топлото време е стихията ни за разходки.

...

Разпети петък. Вечерта към 18 ч. отидохме с Кева в кварталната ни църква „Св. Седмочисленици“. Запалихме свещи. Даже намерихме места за сядане. Под масата, пред олтаря, както е обичаят, пълзят хора. Надявах се Кева да се престраши, но и тя си остана до мен. Не, аз не мога да си представя, че съм клекнал под масата... Ще си остана там и трябва с багер да ме измъкват. Слушам службата, слушам църковния хор. И още веднъж и още веднъж не харесвам пенията. Те са без мелодия, равни, скучни. Те винаги опяват, а не възпяват. И го няма органът, който придава тържественост (и мелодия) на разпетия петък. В католическата църква органът има власт и сила. Трябва да има музика и мелодия, за да запеят миряните. Музиката е мостът между живите и мъртвите!

...

Днес си забравих думите. Онемях. Не мога да съединя сричките в думи, в изречение. Едва се досещам и членоразделно подреждам „при-вид-ност“. Виолета Донева, актрисата, която години наред беше безработна и никой театър не я искаше след като Военния театър я изгони и която назначих в поверения ми Театър „Възраждане“ оприличавам с „привидност“. В смисъл на талант, на приятелство, на колегиалност, на партийна принадлежност. Привидност на всеки, на всичко, на нещо, на поведението ѝ към хората, към света и най-вече към истината за нещата с нас и около нас. Тя ще ти отвърти бравата от вратата и ще се превърне в сомнанбул. Г-жа Привидност изпада в амнезия. И забравя цели цикли от обществения си живот, личен и служебен такъв.

...

Кева винаги повече е обичала представата си за нещата и хората от живота, отколкото реалния живот, този, който в мига е при нея. Тя чувства нереалното, неуловимото като по-действително и по му се доверява. Тази нестандартна нагласа на човешката ѝ природа понякога я прави неудовлетворена, тъжна. Тя понякога пропуска празниците, радостта, щастието, което я обгражда,защото не може да повярва, че всичко това е до нея, че го притежава, че му е господар, че то ѝ е подвластно. А друг път реалността, реалният живот е толкова вътре в нея, всичко ѝ е до цинизъм ясно, сякаш вече е живяла сто години. Заради всичко това я обичам.

...

Прочетох някъде и много харесах фразата: „След смъртта на човека историята на живота вече не е негова.“

...

Кеворк Кеворкян е значимо име в българската журналистика. И каквото напише в пресата, и каквото кажеше по културното си предаване „Всяка неделя“, беше гарнирано със сол, пипер, оцет, дафинов лист и пр. в достатъчна мярка. Приличаше му да бъде агресивен, защото е интелигентен, поради което мярката на вкуса не се превишаваше. Понякога беше зъл към Иван Костов. Някаква случка между тях го беше извадила извън релсите. Но и в този случай той беше яростен, но не с привкуса на простак, който мрази. Сложна смес арменец-българин... Кеворк е остър характер, но струва ми се, почтен. Откроявящ се, релефен е.

По незнайните правила на съдбата с първата съпруга на Кеворк Гинка се запознахме на екскурзионно пътуване в Гърция. Беше много приятно момиче. С Кева се сближиха. На един атински пазар си купиха по едно кръгло малко стъклено аквариумче със златни рибки, които живяха дълго и в София, може би защото двете се грижеха за тях, срещаха се и ходеха някъде из халите да купуват специална храна. В годините на постоталитаризма, когато рафтовете на магазините бяха празни, трудно се

снабдявахме и с кафе. Кева беше ходила при поета Александър Геров, те се обичаха, и тя се оплака на Гинчето, че Геров няма кафе, а той без кафе не може и се чудеше откъде да вземе, за да му занесе. Гинчето спаси положението – донесе цял килограм на зърна. Гинчето загина нелепо, падна от дърво.

По същите правила на съдбата с Кева познавахме и втората съпруга на Кеворк, Надежда Дженева, както и с майка ѝ проф. Олга Дряновска.

Много сили му трябват на Кеворк да живее с болките на своя живот. Но той е силен. Има деца, ще издържи.

...

Да преболиш болките на другия е повече от изкуство.

...

Непрочетените книги наваксах от Университета на живота, който завърших, понякога въпреки волята ми.

5.VI.

Съседката ни Йълдъз Ибрахимова (световно известната певица, обичана и високо ценена от нас) играе с дъщеря си на двора, хвърлят си топка. Направих ѝ забележка, че времето между 14 – 16 часа е за почивка.

15.VII.

„Аз плача, защото съм нещастен, а ти защото си виновна!“. Цитирам или го измислих?

...

Има ли нещо по-идиотско от това да отвориш семейния телефонен азбучник и да проследиш, че половината от имената на приятелите и близки са отлетели в безкрайността. Не ми идва на ум да ги задраскам. Но при всяко прелистване на страниците в търсене на някакъв телефон се стрелват техните имена – да ми предизвикат болка, да ме опарят с огъня на спомена ли?

20.VII.

На вилата ни, наречена „Вечна младост-2“ (първата „Вечна младост“ беше на гара Искър близо до двореца Врана, там сме водили много артисти да берат огромната ни плодовита череша) в Бузяковци се посреща моя 69-годишен рожден ден. Барбекю, смях, деца, куче, приятели. Разноските е поел синът ми, а „интелектуалната“ експлозия е възложена на мен.

Преодоляването на каквото и да е ме държи прав, волеви, нахален. Щастието ме разнежва и отслабва.

Между гостите, събрани в три коли има и такива, които за първи път са на моя рожден ден като актьора Илия Божилов, например. Тук са и моите състуденти Корнелия Петкова и Добри Добрев, тук е и моят скъп колега Марин Янев, с когото си партнирахме в култовия спектакъл „Полет над кукувиче гнездо“ в „Сълза и смях“. Тук са Весето и Киричо Топалови с дъщерите си... Възрастните са весели, а децата – шумни. Хубаво е!

...

Защо по-често не се виждаме с Мария Диманова и Бранко? Тия дни ще им звънна. Харесвам страхотните салати на Бранко. Защо тази чаровница Мария не се обади да ни каже какво направи с охлювите, които набра на вилата ни? А успя ли да посади божура, който взе пак от там и дали се хвана?

...

Уроци по демокрация. Среща с проф. Михаил Константинов. След разпада на Града на истината обмисляхме създаването на движение. Събрахме се в една зала на днешния ресторант „Синия лъв“ срещу Народния театър. Анализирахме, обмисляхме. Сега понякога ходим с Кева в Дискусионния клуб на Иван Сотиров от СДС.

14.IX.

В сряда Кева заминава за Дубровник. Тревожен съм. Не обичам да оставам сам.

...

За Марин Янев. Всеотдайността към професията му се отблагодари с хубави роли, аплодисменти и любовта на зрителите. Добър домакин на дома си. Прави хубаво барбекю. Боготвори внучката си Лора. Верен приятел е на Коко Азарян, на Найден... Не го укорявам, че е болезнено амбициозен.

...

Проф. Вера Найденова и Кева подготвят книга за Росица Ненчева. Срещат се у нас, разговарят. Както са я замислили, ще стане добра книга. Браво, момичета, Роса заслужава.

...

Приятелят ми Стефан Германов има човешкото качество да натрупва думи, думи, думи в безпорядъка на българския език и с това, уж изречение, ти трябва да се досетиш той смях ли прави, иронизира ли или разказва драматичен сюжет. Думите му валят преди мисълта.

Един пример. Срещаме се и той задъхано казва: „Тя заминала и взела картините.“ „Кой? – питам. „Тя.“ – отговаря. „Къде е заминала? Коя? “ „За Враца!“ „Кои картини е взела? Защо?“ – продължавам да уточнявам. „Имаш поздрави от Поляков!“ И картината се подрежда. Става дума за Ивелина Полякова. Много често се налагат уточнителни въпроси, за да се избистри сюжетът. Всъщност това не звучи ли като диалог на Бекет, на Йонеско? Защо те да са абсурдисти? Те са реалисти!

15. IX.

Най-общо казано съм бил публична личност. Затова и сега много хора ме спират и поздравяват като изляза пред ресторнат „Хепи“ или като отида до „Славейков“ за вестници. Все още ме питат какво става със СДС, защо стана така. Това са хора от историческите митинги с милионите тогава подръжници на СДС, на демократичните промени. Властолюбието и наивността на шепата „вождове“ на СДС сринаха движението, подиграха се с милионите хора, които искрено искаха демокрация, а не пост-

тоталитарна система, която върна на всички важни държавни и общински постове по градове и села известни комунистически фамилии, символи на старата система. Тия комунисти не могат ли да бъдат обикновени добри граждани на Република България, да работят скромно и интелигентно за нейния просперитет, а все се натискат да са управници? Натискат с гърди, коляно, лакти, нокти все да са управници, а са лоши управници! Много лоши управници!

24.IX. 2008 г.

Антония Катранджиева възнамерява да постави в Ню Йорк на английски "Христос и Магдалена" от Кева. Дано стане

...

Люба Кулезич мина у нас. Като светкавица. Едва смогнахме да си кажем две приказки – мобилният ѝ непрекъснато звънеше. Изхвърча за среща с Леа Коен. Преди това успя да се похвали на Кева, че новото ѝ гадже било още по-младо от предишното. Допада ми нейният демократичен дух. Като дойде следващия път, ще изключим всички възможни телефони.

25.IX. 2008 г.

Особено ме дразнят и дори възмущават театрали, политици, които по три-четири пъти тържествено отпразнуват, демонстрират рождения си ден. Веднъж в града, в който са се родили, втори път в града, в който понастоящем живеят, трети път на някой фестивал (а те са безбройни – Варна, Пловдив, Враца, Търговище, Благоевград). Маси, коктейли, цветя, подаръци се ръсят от всички страни. Безсрамие. Наистина безсрамие.

...

Залепените некролози по улиците и сградите са старомодни обичаи. И малко безвкусни. Какво значи да разлепиш (оповестиш) из София скръбта по своя скъп човек? Вестниците са по-подходящи. И хората се понаучиха – там съобщават за скръбта си.

27.IX.

Преди около седмица Мария Данаилова се обади (не го е правила след смъртта на Вили Цанков), този път, за да ни съобщи, че Ели (Елизабет Карагеоргиева) е много зле. Преди десетпетнадесет години тя имаше проблем с рака. Лежа в болница. После се оправи. Работеше в Пернишкия театър, пътуваше, изморяваше се. Като директор на Театър „Възраждане“, я назначих при нас. Отношенията ни като директор и актриса бяха най-общо казано добри, но понякога изключително сложни. Ели беше щедра, мека, загрижена, но и непредсказуема. Имаше болката на неосъществена актриса. Емблема ѝ беше Антигона на Жан Ануи, която с успех е играла преди десетки години в Габровския театър. Много хубави срещи съм имал с нея, със семейството ѝ у тях, у нас, в театъра. Боли ме, че я боли. Стойно ми каза, че дъщеря им Диана (Добрева, режисьорката) я гледа, че не допуска до нея външни лица. Ели поискала, ако умре, да няма гроб, а да разпръснат праха ѝ във Владайската река...

10.X.

Кева ми говори повече за Котор, за Которския залив, за някаква църква, построена вътре в самото море, а по-малко за Дубровник. Аз съм бил в Дубровник и като я питам видяла ли е това в Дубровник, онова, тя отговаря: „Да, да, но Котор и Которският залив са истинско чудо.“ И снимките, които е правила в Котор, са повече от тия в Дубровник. За първи път някой ми говори за Котор.

13. X. 2008 г.

16 ч. Оглеждам черупката на охлюва, който Кева ми донесе от Адриатика. Има релефно изразена спирала. Прилича на галактика...

(*Георги Г. Георгиев умира внезапно само четири часа след последните три изречения на книгата си)*

ЖИВОТ В СНИМКИ

Началото и роли

Родителите на Жоро - Надежда и Георги

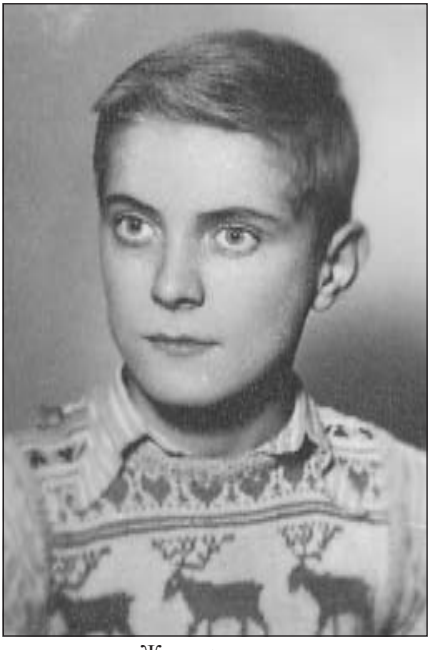
Жоро като дете

Жоро като дете

Жоро, 1942 г.

Жоро като дете

Жоро, 1949 г.

Студент в Юридическия факултет,
на бригада в Кремиковци, 1961 г.

Първи цветя от публиката
за филма „Незавършени игри“

Студентски дом. „Разказът на едно момиче“ от Тверской, реж. Леон Даниел, 1963 г.

Момчето с кученцето в „Унижените и оскърбените“ от Достоевски, реж. Вили Цанков, Младежки театър

В „Агамемнон“ от Есхил, дипломна работа на Николай Поляков, ВИТИЗ, 1966 г.

С Илка Зафирова и Цветана Манева в „Агамемнон“, ВИТИЗ

Съставът на „Вкус на мед“ от Ш. Делани с Моис Бениеш

Във филма „Незавършени игри“, реж. Симеон Шивачев, 1963 г.

Жоро (поручик Варенов) с Михаил Михайлов в „Крадецът на праскови“,
реж. Вълo Радев. *Сн. Жени Радева*

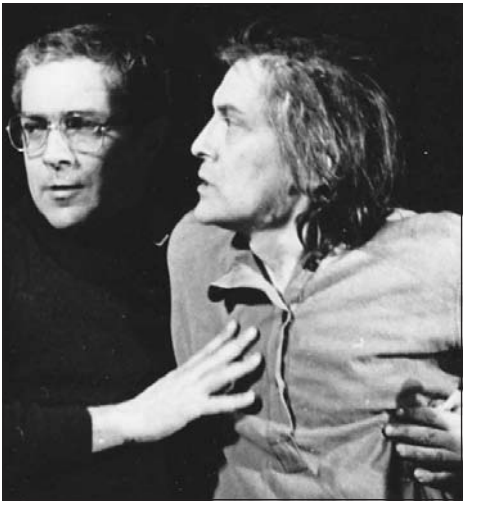
С Вълo Радев по време на снимки на „Цар и генерал“. *Сн. Жени Радева*

В „Цар и генерал“, реж. Вълo Радев. *Сн. Жени Радева*, 1965 г.

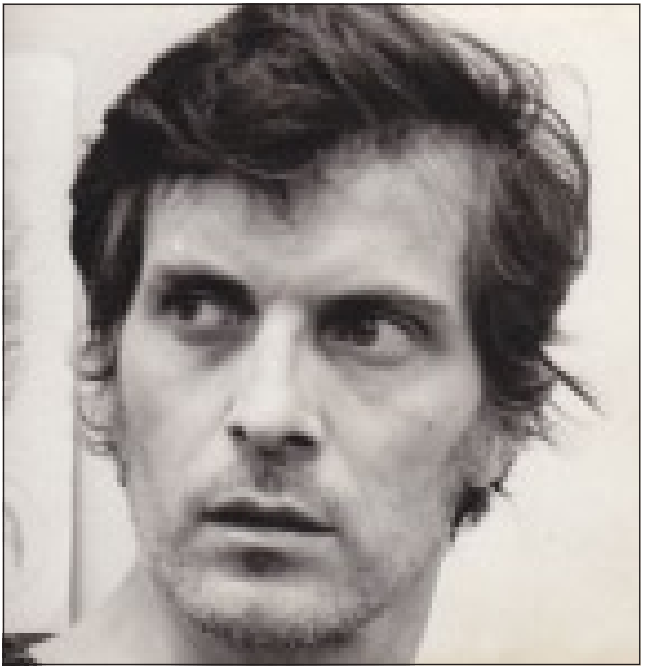
С Илка Зафирова в „Плесницата“ от К. Зидаров, Велико Търново

С Венцеслав Кисьов (вляво) във „Вижте кой идва“ от Вл. Аро, НДТ „Сълза и смях“

С Леда Тасева във „Вампир“ от А. Страшимиров, Перник

В „Адаптация“, реж. Вълo Радев. *Сн. Жени Радева*

В тв-сериала „Паганини“, реж. Леонид Менакер, Съветския съюз, 1981 г.

Левски във „ В подножието на Голгота“ от М. Колев, Ловеч

С Мариана Димитрова в тв филма „История с куче без куче“ реж. Магда Каменова, 1985 г.

С Илия Караиванов (вляво) в „Посоки“ от Кева Апостолова, реж. Милен Гетов, Телевизионен театър

В „Праг“ от Дударев, реж. Стойко Генов, НДТ „Сълза и смях“

С Петър Петров и Коста Цонев в „Опенхаймер“, реж. Андрей Аврамов, Телевизионен театър

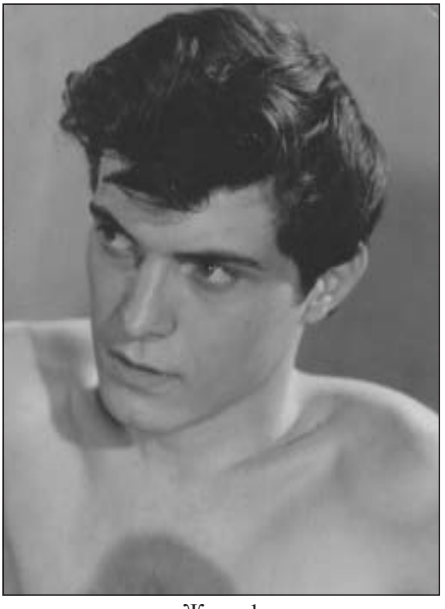
С Ани Бакалова в „Полет над кукувиче гнездо“ от Д. Васерман, реж. Красимир Спасов, НДТ „Сълза и смях

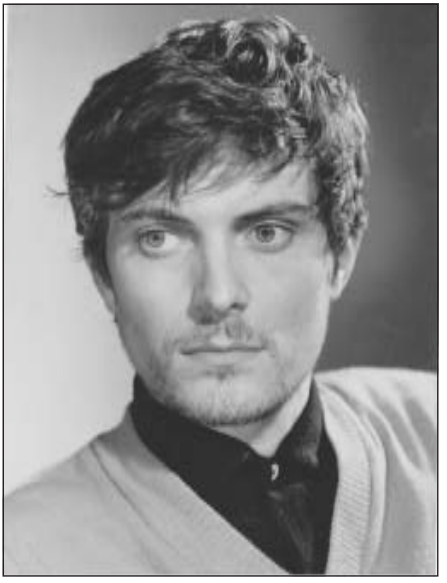
В „Много шум за нищо“ от Шекспир, реж. Любен Гройс, НДТ „Сълза и смях“

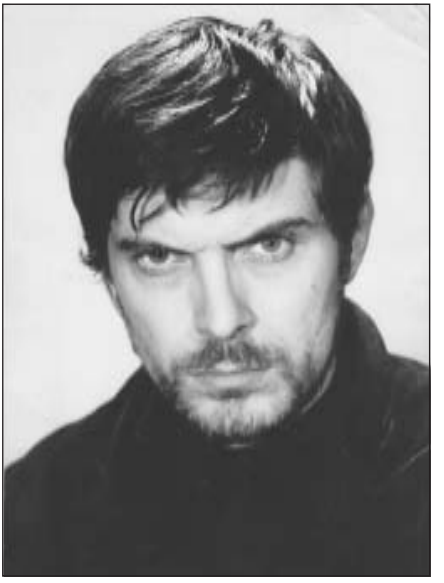
Жоро като студент, поглед от етаж на ВИТИЗ

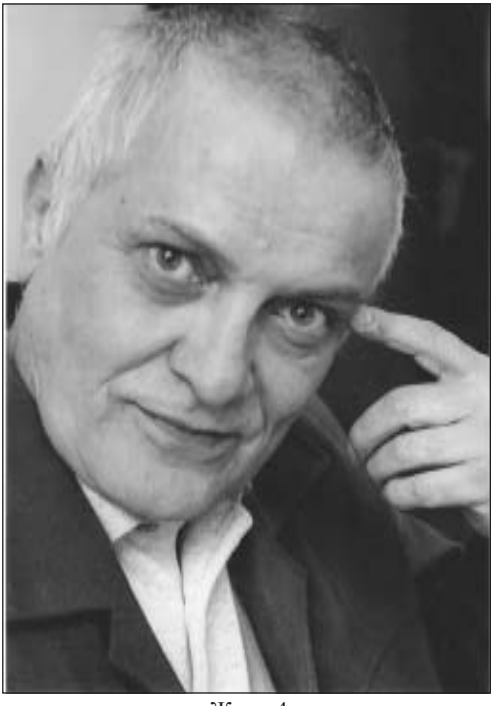
Жоро-1

Жоро-2

Жоро-3

Жоро-4

Жоро и Кева, 1972 г. *Сн. Ели Герганова*

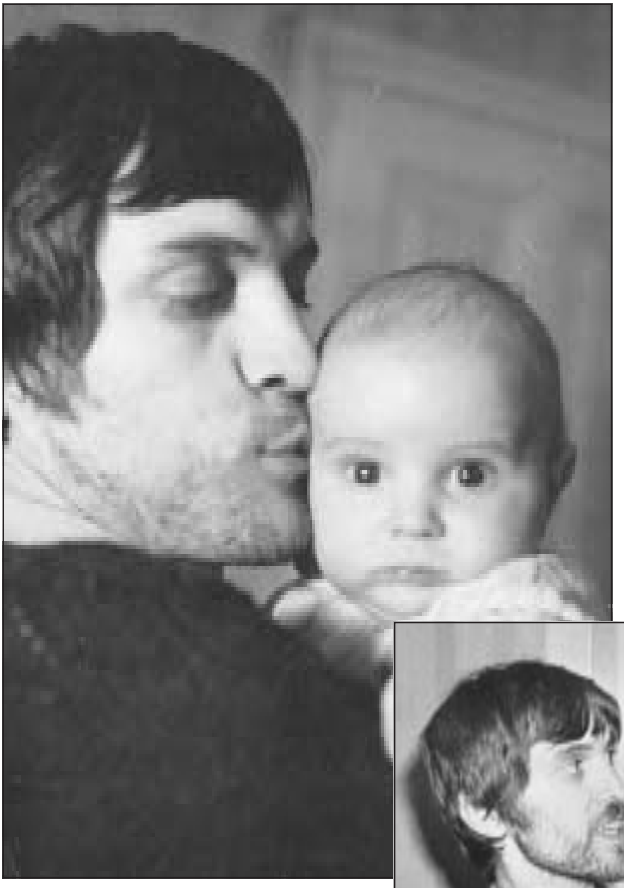
Жоро с Кева и родителите й Иванка и Апостол и малката Ваня, 1971 г.

Веско Борисов, Жоро с бебето Гого, Кева и татко Георги пред родилната болница „Тина Киркова“, 12 ноември 1971 г.

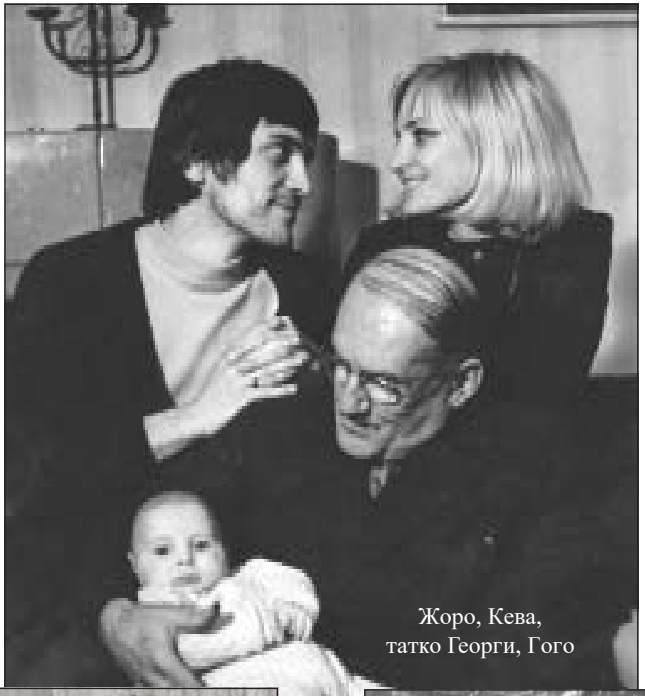

Жоро, Гого и Кева, 1972 г.

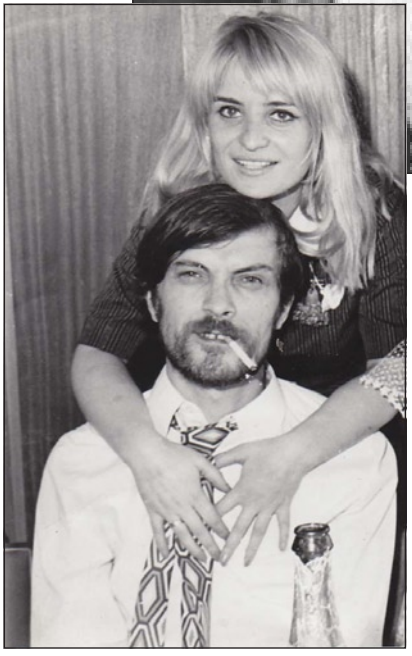

Татко Жоро с Гого

Жоро, Кева,
татко Георги, Гого

Жоро, Кева

Жоро, Гого, Кева, „Отец Паисий“65

Жоро и Кева. *Сн. Ели Герганова*

Жоро и Кева

Жоро, Гого, Кева, Ахтопол, 1981 г.

Абитуриентът Гого с майка, татко и баба Иванка

Жоро и Гого, Епидавър, 2005г.

Жоро пред Триумфалната арка в Париж

Жоро пред гроба на Симон Синьоре и Ив Монтан, Пер ла Шез, Париж

Жоро и Гого, 2002 г.

Жоро и Гого вкъщи, 2002 г.

Гого, Деси, Жоро и „О!“ на стената, 2002 г.

Изписване на Кристиян (Криси) от родилното в Майчин дом.
Жоро, Деси с Криси, Кева, Гого, Христо, Катрин, Таня, 2002 г.

Сватбата на Гого и Деси. Жоро (вдясно), Кева, Деси, Гого с Криси, Таня, Христо, 2004 г.

Жоро и Кева с малкия Кристиян

Криси обича деди Жоро, 2004 г.

Жоро и Криси в двор-кафето
на музея на Иван Вазов, 2008 г.

Жоро, Гого, Кева и Криси пред обектива на
Деси, 2003 г.

еорги (Джери)

Жоро и Гого с Джери

Жоро и Деси

С родните в Монтана

Рожден ден на Кева с Жоро, Гого, Ваня и Мариус в Монтана

Жоро, Криси, Поли, Кева, Беатрис и брата на Кева - Петко, Монтана, 2006 г.

Жоро и Кева в Охрид

Жоро и Кева във Виена

С Жана Стоянович, 1976 г.

Проф. Кирил Топалов, Йорданка Кузманова, Николай Савов, Жоро

С Людмила Живкова и Васа Ганчева

Людмила Живкова (вдясно), Жоро, Иван Славков (с очилата), Васа Ганчева

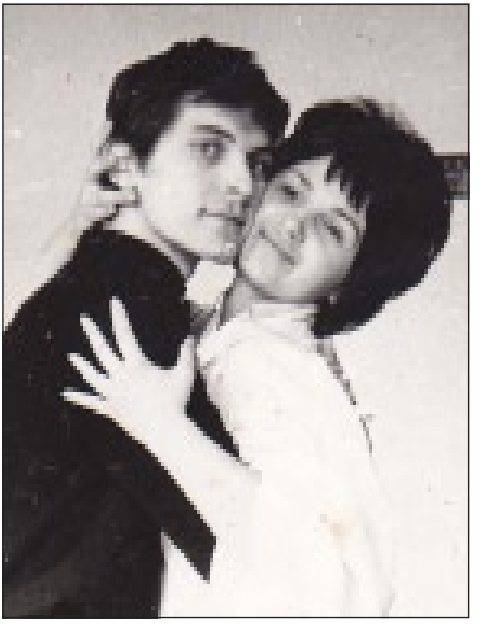
Ани Бакалова (вляво), Жоро и Жана Стоянович с малкия си син Иван

С Мария Данаилова

Със Северина Тенева

С Грета Ганчева

Илка Зафирова (вляво), Николай Бинев, Кева, Жоро

Николай Поляков и Кева на преден план.
Елиана Митова (вляво), Жоро, Ивелина Полякова, Стойно Добрев

(отдолу нагоре) Николай Бинев, Добромир Манев, Маргарита Пехливанова, Стефан Воронов, Роксена Кирчева, Васил Димитров, Мария Никоевска, Надя Савова, Андрей Аврамов, Жоро, 1975 г.

Надя Савова (приклекналата),
Роксена Кирчева, Жоро

Жоро и Рокса в едно

С Калина Попова

Жоро в „Адаптация“ на Вълo Радев.
Худ. Веско Борисов

Леа Иванова, Жоро, Стоянка Мутафова, Иванка Димитрова

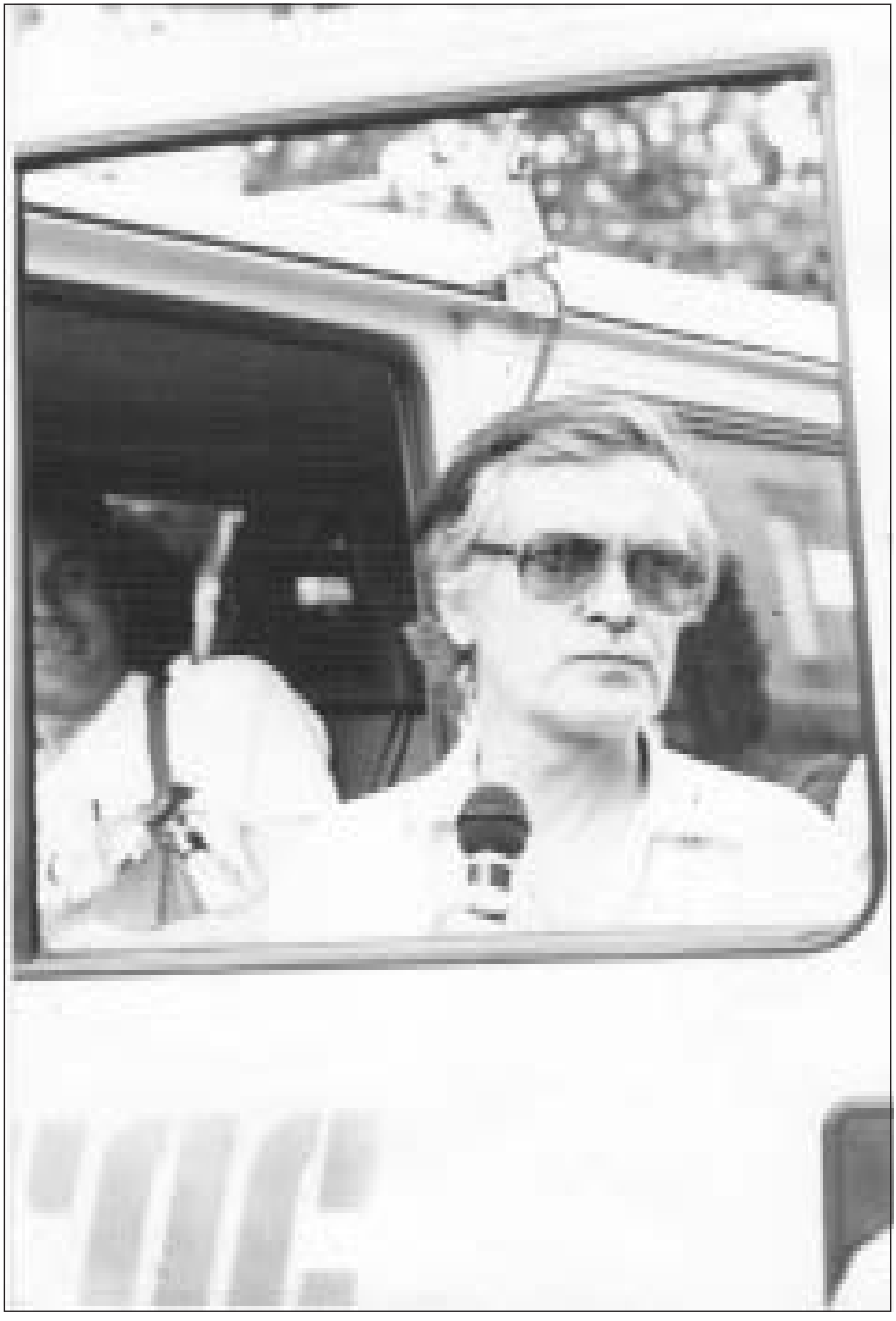
Кева, Леа Иванова, Жоро, Мария, Еди Казасян

С Невена Ханджиева пред камината у нас.
На заден план Галя Бъчварова (вдясно) и Стойно Добрев

Илка Зафирова, Жоро, Дида Анани Явашева, Кева

Жоро - кмет на Града на истината, 1990 г. *Сн. Александър Борисов*

Градът на истината. Жоро (вдясно),
на преден план Люлина Абрашева, Кольо Севов

Пред подпаления Партиен дом. Юлия Гурковска-Джу (вдясно), Жоро, Кева

Жоро (горе, вдясно), Театър „Възраждане“

Жоро сред публика на Театър „Възраждане“

Веста, Галя (с очилата), Жоро, 1989 г.

Лучия (вдясно), Жоро, Жана Стоянович

С Таня Масалитинова, „В крупен план“, Театър „Възраждане“

С Корнелия Петкова и Добри Добрев

С Росица Ненчева, 2002 г.

Жоро, Кева, Катя Зехирева, Виолета Бахчеванова, Васил Стойчев, 2003 г.

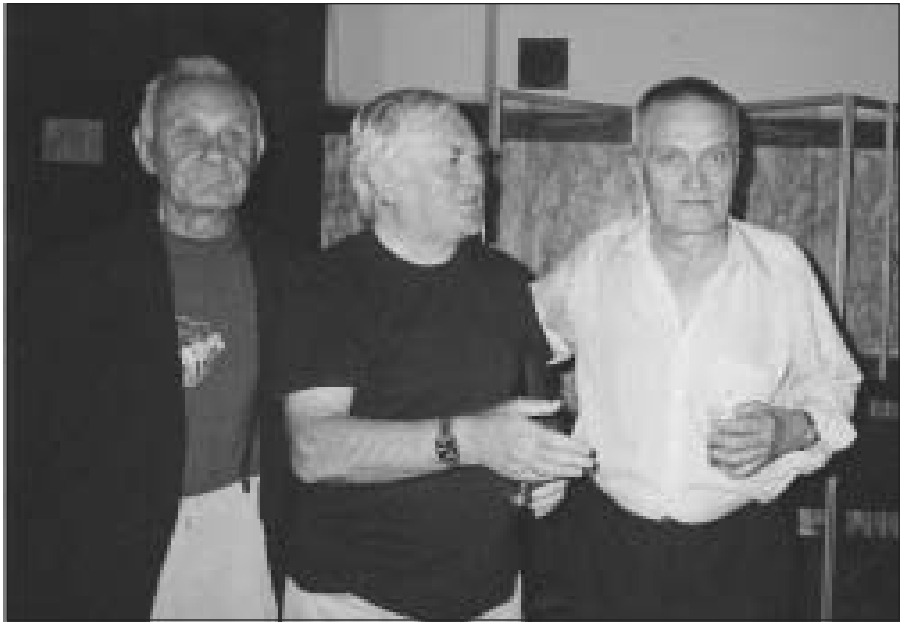
Емилия Радева (вляво), Лора Кремен
(пристигнала за кратко от Франция), Жоро. *Сн. К. Апостолова*

Жоро със
семейството на
приятеля Йори
Саръиванов:
съпругата Весела и
децата му Витомир и
Елена.
Сн. К. Апостолова

Жоро, Никола Корабов, Кева, 2004 г.

Найден Вълчев, Тончо Русев, Жоро, 2003г.

Гена Димитрова (в средата), Весето Топалова, Йосиф Сърчаджиев, Кирил Топалов, Жоро. *Сн. К. Апостолова*

Развигор Попов, Мими Иванова, Жоро

Емилия Радева (вдясно), Жоро, Гинка Станчева в Президентството на награждаването на двете актриси с орден „Стара планина“

Жоро, Красимира Филипова, Григор Чернев. *Сн. К. Апостолова*

Жоро с колеги от НДТ „Сълза и смях“

Жоро и Стойно Добрев. *Сн. К. Апостолова*

Нася Кралевска, Кева, Жоро, Ерън, 2005 г.

Жоро в Театралния музей в Атина с драматурга Костас Асимакопулос и Елена Мирчовска

Жоро и Ева Волицер.
Сн. К. Апостолова

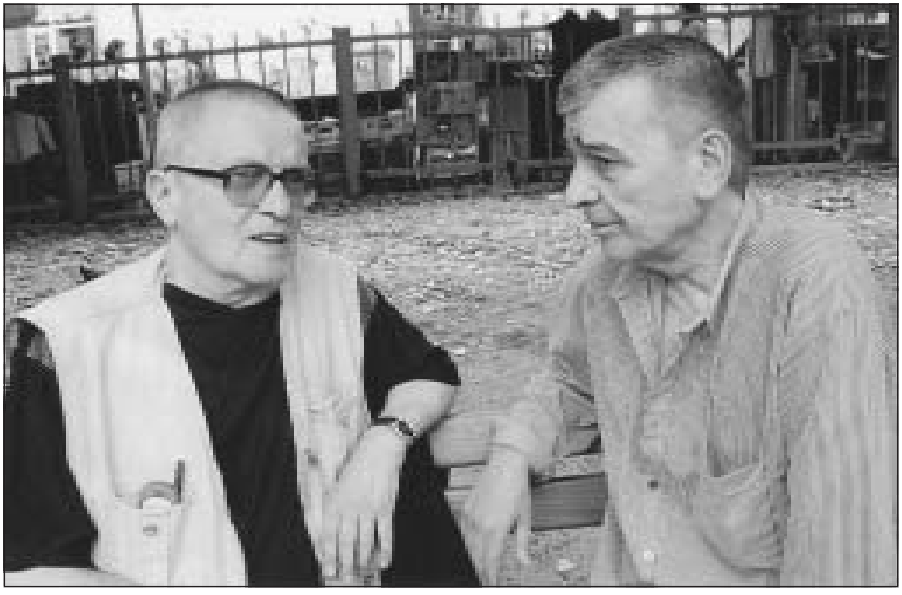
Жоро и Елена Стефанова, 2002 г.

Жоро, проф. Иван Кирков, Кева, 2007 г.

Жоро с кученцето Тоби

Жоро и Мути Вулов в градинката „Св. Седмочисленици“,
2007 г. *Сн. К. Апостолова*

Жоро и кмета Стефан Софиянски

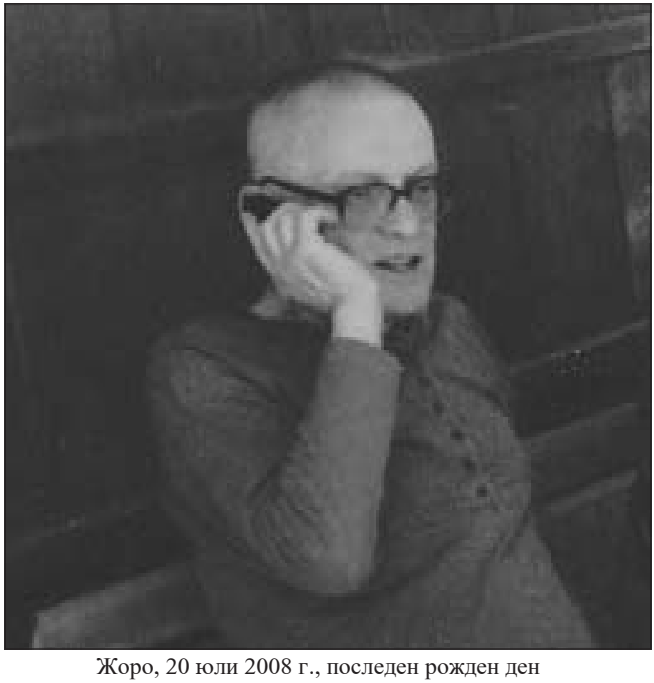
Жоро и Антонина Стоянова

С президента Петър Стоянов (вляво) и Надежда Михайлова

Жоро на „Раковски“. *Сн. К. Апостолова*

Жоро, 20 юли 2008 г., последен рожден ден

За издаването на книгата подпомогнаха с лични средства Ани Бакалова, сем. Апостолови-Монтана, Добри Добрев, Ивон Димитрова, проф. Кирил Топалов, Корнелия Петкова, Латинка Петрова, Майя Владигерова, Симеон Германов, Стефан Германов, Стойно Добрев, Цветана Цветкова

Георги Г. Георгиев

ПОЛОВИНАТА ИСТИНА

Българска

Първо издание

Издател ИК Проф. Петко Венедиков
Корица Теодора Венедикова
Набор Кева Апостолова
Коректор Антоанета Тотева
Предпечат Боян Алексиев

Формат 60/84/16
Печатни коли 20

Печат - „Омега М“, тел. 938 60 71

ISBN 987-954-9870-39-8
София, 2009

Георги Г. Георгиев (Ръкли)
в спектакъла “Полет над кукувиче гнездо”
от Д. Васерман, реж. Красимир Спасов,
НДТ “Сълза и смях”

Георги Георгиев Георгиев (София, 20.VII.1939 – София, 13.X. 2008) – актьор, режисьор.
Завършва актьорско майсторство при проф. М. Бениеш във ВИТИЗ "Кр. Сарафов" (1966). Работи в ДМТ – В. Търново (1966–67), ДТ–Пловдив (1967–68), ДТ – Перник (1968–71), Театър "4+4" (1971–72), ЦКТ (1972–74), НДТ "Сълза и смях" (1976–94), директор на Общински театър "Възраждане" (от 1994). Роли: Жадов ("Доходно място" – А. Н. Островски), Глумов ("И най-мъдрият си е малко прост" – А. Н. Островски), Жельо ("Вампир" – А. Страшимиров), Михаил ("Монахът и неговите синове"– М. Милков), Ръкли ("Полет над кукувиче гнездо" – Д. Васерман) и др.
Постановки: "Сдружени убийци – Р. Тома, "Вкус на мед" – Ш. Делани, "Душата ми се моли" – по П. К. Яворов, "Женско царство" – по Ст. Л. Костов, "Червената шапчица" – К. Апостолова и др. Има участия в киното. Носител на национални награди.

Из "Енциклопедия на Българския театър"

ПЕТКО ВЕНЕДИКОВ

Цена 8,00 лв.